B I B L I O T H E C A
SCRIPTORVM GRAECORVM ET ROMANORVM
T E V B N E R I A N A

GALENUS
SCRIPTA MINORA

EDIDERUNT

MARQUARDT - MUELLER
HELMREICH

III

CLAUDII GALENI PERGAMENI

SCRIPTA MINORA.

RECENSUERUNT

IOANNES MARQUARDT IWANUS MUELLER
GEORGIUS HELMREICH.

VOL. III.

ΠΕΡΙ ΑΙΡΕΣΕΩΝ ΤΟΙΣ ΕΙΣΑΓΟΜΕΝΟΙΣ.
ΘΡΑΣΥΒΟΥΛΟΣ.
ΠΕΡΙ ΦΥΣΙΚΩΝ ΔΥΝΑΜΕΩΝ.

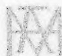
EX RECOGNITIONE

GEORGII HELMREICH.

EDITIO STEREOTYPA

VERLAG ADOLF M. HAKKERT - AMSTERDAM
1967

CLAUDII GALENI PERGAMENI

SCRIPTA MINORA.

RECENSUERUNT

IOANNES MARQUARDT IWANUS MUELLER
GEORGIUS HELMREICH.

VOL. III.

ΠΕΡΙ ΑΙΡΕΣΕΩΝ ΤΟΙΣ ΕΙΣΑΓΟΜΕΝΟΙΣ.
ΘΡΑΣΥΒΟΥΛΟΣ.
ΠΕΡΙ ΦΥΣΙΚΩΝ ΔΥΝΑΜΕΩΝ.

EX RECOGNITIONE

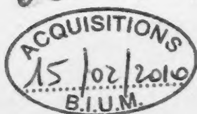
GEORGII HELMREICH.

LIPSIAE

IN AEDIBUS B. G. TEUBNERI.

MDCCCXCIII.

PRAEFATIO.

I. In libello, qui *Περὶ αἱρέσεων* inscribitur, iterum recensendo eisdem codicibus usus sum, quos in paranda priore editione Actorum Seminarii philolog. Erlangensis volumini alteri (p. 239—310) inserta adhibui. Quorum optimus est Laurentianus (L), cod. chartaceus, saec. XIV, plut. LXXIV 5, qui fol. 123—129 hunc librum continet. Ipse eum contuli. Huic fide proximus est Mosquensis 283 (M), chartaceus, saec. XV, ex monasterio sancti Dionysii, quod est in monte Atho, Mosquam in bibliothecam sanctissimae Synodi translatus. Bonitate paulo inferior est alter codex Mosquensis 51 (m), chartaceus, saec. XV, qui ex monasterio sancti *Παντοκράτορος* in eodem monte posito in eandem bibliothecam pervenit; cf. accurata cod. graec. mss. bibliothecarum Mosquensium S. Synodi notitia et recensio ed. Chr. Fr. Matthaei Lips. 1804 I, p. 167 et 54, qui horum codicum alterum numero 270, alterum numero 52 signavit. Collati sunt a viro doctissimo, A. Luther. Deterioris notae existimandi sunt codices Marciani duo, alter (V) append. class. V cod. 9 chartaceus saec. XV, alter (v) membranaceus, eiusdem saeculi, elegantissime scriptus, olim Bessarionis. Utrumque ipse contuli.

Hunc libellum, quem discipulis artis medicae studiosis primum legendum esse Galenus ipse in libris *περὶ τῶν ἰδίων βιβλίων* et *περὶ τῆς τάξεως τῶν ἰδίων βιβλίων* conscriptis (Script. min. vol. II 84. 93 sq.) monuit, a medicis aliisque viris doctis posterioris tem-

poris, veluti a Photio patriarcha (cf. Phot. bibl. cod. 164), lectitatum esse mirandum non est. Inde factum esse puto, ut textus glossematis interpretandi causa inculcatis multis locis perturbaretur. Eiusmodi glossemata cum aliis indiciis tum diversa plerumque in codicibus verborum collocatione produntur. Itaque in hac editione pluribus quam in priore locis hoc mendorum genus statuendum esse putavi, veluti p. 1, 14. 3, 26. 5, 3. 19. 6, 25. 8, 8. 14, 8. 25. 16, 6. 17, 23. 18, 1. 24, 22. 26, 6. 28, 24 huius editionis.

II. Libellus, quem altero loco edidi, ex deterioris codicis Parisini et editionis principis auctoritate vulgo inscribitur *Πρὸς Θρασύβουλον πότερον ἰατρικῆς ἢ γυμναστικῆς ἐστι τὸ ὑγιεινόν.* Sed cum codex Laurentianus praebeat inscriptionem *Γαληνοῦ Θρασύβολος* (sic). *πότερον ἰατρικῆς ἢ γυμναστικῆς ἐστι τὸ ὑγιεινόν* eamque Galenus ipse confirmare videatur, qui pluribus locis hunc libellum commemorat his fere usus verbis: vol. VI 12 *μάλιστα δ' ἀνεγνωκέναι βούλομαι τὸν ὁμιλήσοντα τοῖσδε τοῖς γράμμασι τὸ βιβλίον, ἐν ᾧ σκέπτομαι, τίνος ἐστὶ τέχνης μέρος τὸ ὑγιεινόν, ἐπιγράφεται δὲ Θρασύβουλος κτλ.*, ib. 136 *ὑπὲρ ὧν ἐπὶ πλεῖον ἐν ἑνὶ βιβλίῳ τὸν λόγον ἐποιησάμην, ὃ Θρασύβουλος ἐπιγράφεται*, ib. 143 *κατ' ἐκεῖνο τὸ βιβλίον, ὃ Θρασύβουλον ἐπιγράφομεν*, titulum, qui est in optimo codice, restituere non dubitavi inclusis quae subsequuntur vocabulis. Ea enim ab interpolatore explicandi causa addita atque ex ipsius libelli contextu (cf. p. 33. 75 huius editionis *πότερον ἰατρικῆς ἐστιν ἢ γυμναστικῆς μόριον τὸ καλούμενον ὑγιεινόν*) hausta esse putaverim.

Fundamentum recensionis meae est codex Laurentianus plut. LXXIV 3, membranaceus, saeculi duodecimi vel tertii decimi, qui fol. 110^{b}—129 hunc libellum continet. Cuius de natura et bonitate cum et ipse in praefatione editionis meae libelli, qui est *περὶ τοῦ διὰ τῆς σμικρᾶς σφαίρας γυμνασίου* (Augsburg 1878)

dixerim et I. Marquardt in praefatione vol. I Scriptorum minorum Galeni p. XI—XIII copiose disputaverit, ne acta agere videar, nihil amplius addo. Hoc codice multo inferior est Parisinus (P) chartaceus saec. XVI nr. 2164. Qui cum fere nihil exhibeat, quod non sit in Laurentiano, ex illo ipso aut eius apographo descriptus esse videtur. Idem iudicandum est de codice Marciano append. V 4 membranaceo saec. XV, qui cum multis aliis Galeni scriptis in fol. 256[a]—267[b] libellum de quo quaerimus continet. Quem ubi vitiis plurimis, quae in libris manuscriptis recentioris aetatis reperiri solent, depravatum esse vidi neque quidquam memoria dignum inveni, quod non praeberet Laurentianus, celeriter consilium totius libelli cum illo codice conferendi abieci. Ex eiusdem generis codice expressa est editio princeps Aldina vol. IV f. 37 sqq., quae codicis instar habenda est.

III. In recensendis tribus libris, qui *Περὶ φυσικῶν δυνάμεων* inscribuntur, his codicibus adiutus sum: Laurentiano (L), cod. chartaceo saec. XIV plut. LXXIV 5 bene scripto, qui fol. 55—91 hoc opus Galenianum continet; Marciano (M), cod. membran. saec. XV nr. 275, in quo insunt Galeni *ἰατρικὴ τέχνη, περὶ στοιχείων, περὶ κράσεων, περὶ φυσικῶν δυνάμεων, περὶ διαφορᾶς νοσημάτων, περὶ τῶν συμπτωμάτων διαφορᾶς, περὶ αἰτίων συμπτωμάτων*; Oxoniensi Bodleiano 709 sive Laudensi 58 (O), cod. membran. saec. XV eleganter scripto, qui Galeni libros *περὶ πεπονθότων τόπων, περὶ στοιχείων, περὶ κράσεων, περὶ ἀνωμάλου δυσκρασίας, περὶ φυσικῶν δυνάμεων, περὶ κρισίμων ἡμερῶν, περὶ μέτρων καὶ σταθμῶν* complectitur; Parisino (P), cod. chartac. saec. XV nr. 2267, qui omnibus fere locis ita cum Marciano consentit[1]),

1) Quamobrem in apparatu critico Marciani et Parisini codicum consensus ubique sigillo M significatur, nisi dissentire alterum ab altero aperte monui.

ut ex eo ipso aut eius apographo descriptus esse videatur. Hos quattuor codices ipse contuli totos. Praeterea adhibui specimine collationis facto codicem Vaticanum 282 chartaceum saec. XV, qui gemellus est codicis Oxoniensis, Vaticanum Ottobonianum 311 chartaceum recentissimae aetatis male scriptum, qui ex eodem fonte quo Marcianus derivatus est, Cantabrigiensem 360 chartaceum saec. XVI, cuius partem Iwanus Mueller rogatu meo contulit, ut appareret, quam levis esset auctoritatis.

Codicum, quos enumeravi, longe praestantissimus est Laurentianus, cum quo permultis locis Marcianus ita consentit, ut facile appareat utrumque ex eodem archetypo originem duxisse, sed Marcianum ut recentioris aetatis ita minoris fidei esse. Ad horum codicum fidem proxime accedit Trivultianus 685 (T), cod. bombyc. saec. XV, qui Mediolani in bibliotheca Trivultiana asservatur. Cuius de auctoritate ut iudicare possem, factum est insigni liberalitate principis illustrissimi gentis Trivultianae, qui aditum bibliothecae suae facile concessit, et benignitate collegae humanissimi, Henrici Beckh, qui precibus meis libentissime obsecutus exordium primi, secundi, tertii libri cum hoc codice comparavit lectionumque varietatem mecum communicavit, quam paucis in apparatum criticum receptis, ne eius molem nimis augerem, hoc loco subicere malui. Trivultiani codicis lectionum variarum specimen hoc est:

p. 101 (huius editionis), 4 τῆς ante φύσεως om., 11 verba ὡς ὑπὸ τῶν — τοῖς πολλοῖς ἔθος omissa add. in marg. superiore, 12 ὡς pro οὕτως, 14 τό τε αὐξάνεσθαί τε, 16 ζητήσωμεν, 17 γίγνεται, ib. ἑαυτῷ δὴ pro αὐτὰ δὴ sed suprascript. m. rec. γρ. αὐτὰ, p. 102, 2 post λόγον add. ὑπὸ τίνων γίγνεται δυνάμεων, 7 ἐξίσταται τῇ τό πη κατ' ἐκεῖνο, 9 ὑπάρχει, 10 κατὰ χρόαν κινεῖται, 11 ἢ αὖ πάλιν, 12 γίγνοιτο, ib. ταῦτ' ἂν, 14 τὴν ποιότητα, 15 τὰ om., ib. ἢ τὸν χυμὸν, 16 κινεῖσθαι ἐξαλλαττόμενα, 17 γιγνόμενον, ib. ἢ ψυχρὸν, ib. καὶ τοῦτο κινεῖσθαι, 19 γίγνοιτο, 22 ἀμοίβουσι, 23 λεγόμενον, ib. τοῦτο, 25 τε om.,

ib. *ἐλάττονός τε τί*, 103, 1 *γίγνηται*, 2 *δὲ* om., 4 *κοινὸν ἡ ἐξάλλαξις*, 8 *γιγνόμενα*, 9 *κατὰ*, ib. *τοῦτο*, 11 *τινὰς εἶναι καὶ παραγωγὰς*, 13 *δεχόμενος*, 14 *μὲν εἶναι*, ib. *βούλονται φύσει*, 15 *τὲ* pro *δὲ*, 16 *ἀλλοιώσεις ἐν αὐτῇ τῇ δ.*, 17 *γίγνεσθαι*, ib. *φασιν ὡς Ἀναξαγόρας* om., 18 *εἴ δή τι τούτοις*, ib. *ἐλέγχοιμι*, 19 *γένοιτο* 1 m. corr. ex *γίνοιτο*, ib. *καὶ γὰρ εἰ μὲν*, 21 *ἀριστοτέλη τε καὶ μετὰ τοῦτον χρησίππῳ*, 23 *γινώσκοντες*, 24 *τὴν χείρω*, 104, 1 *ἐγίνωσκεν*, ib. *ἔτι ὧν πρότερος*, 2 *ἐπιδέδεικται*, 4 *εἰς ἄλληλα*, 5 *γίνεται*, 6 *καὶ πάνθ'*, 7 *αὐτὰς ὅλας*, 9 *ἔγνω κατὰ τὰς ἀρχάς γε*, 10 *ἐκείνῳ πρότερον*, 12 *δι' ὅλων* om., 14 *τούτων*, 15 *μόνον*, 19 *οἱονεὶ μισγγαγγείαν τινὰ τῶν ἄρτων*, 19 *σώματι περιέχεσθαι διακρινόμενον ὡς τὸ*, 20 *καίτοι γε πρό γε*, 21 *γιγνόμενος*, 105, 1 *τὰ* om., ib. *ὥσπερ γε*, 3 *γίγν.*, 4 *τό γε*, ib. *αὐτοὺς*, 6 *τοῦτο*, 15 *καὶ τὸ νεῦρον*, 19 *καὶ* pro *κἂν*, 21 *φασὶ*, 24 *καλεῖν ἔργον τῆς φύσεως*, 26 *γ'* om., 106, 1 *ἐνέργεια. καὶ δῆλον ὡς*, 5 *ἐκ* om., ib. *τεττάρων ποιοτήτων ποιὰν*, 6 *εἰσὶ δὲ οὐκ*, 8 *ἰατροὶ τῷ*, 10 *τὸ ξηρόν τε καὶ*, 15 *τε* om., 16 *θερμόν τε καὶ*, 17 *ταῖς τέσσαρσι*, 19 *αἰτίας ἁπάσας ταύτας* (*εἰς* om.), 21 *τέσσαρσι*, 23 *τοῖς ζῴοις καὶ φυτοῖς*, 24 *δρᾶν* (ut videtur), 107, 1 *ἔχη*, 3 *ἀλλ' οὐδὲ*, 10 *πρώτης*, 11 *τῆς ἐνεργείας ἡ δύναμις αἰτία*, 15 *ἀγνοῶμεν*, 16 *ταύτην*, 17 *αἱματοποιητικὴν δύναμιν*, ib. *κἂν τῇ κοι* (λ supra), 21 *εἰσὶν* om., 22 *ἔργων ἡμῖν ἀρκτέον*, 24 *ἔργα δὴ τῆς φ.*, 108, 2 *δὲ τούτου*, 3 *ἡ* om., 4 *τοῦδε αὐτοῦ* pro *τοῦ δυνατοῦ*, ib. *ἐνέργεια δὲ*, 13 *ἀποφήσεις*, ib. *τὰ* post *τἆλλα* om., 17 *ἡ δὲ δὴ*, 18 *εἰς μῆκος καὶ βάθος καὶ πλ.*, 20 *πρόθεσις ἐστὶ*, 25 *συνίστασθαι* ut M, 109, 1 *γινομένης*, ib. *ξηρότητος καὶ ὑγρότητος καὶ θερμότητος καὶ ψυχρότητος*, 5 *διαφορῶν*, 6 *πρώταις*, 9 *βαρύτης καὶ κουφότης καὶ παχύτης ἅπται διαφοραὶ* ceteris omissis, 12 post *καλῶς* add. *ὁμοίως καὶ λεπτότης καὶ ἀραιότης καὶ λειότης καὶ τραχύτης ἅπται διαφοραί. οἶσθα δὲ δήπου καὶ τὰς γευστὰς τὲ καὶ τὰς ὀσφρητὰς καὶ ὁρατὰς διαφορὰς*, 14 *ζητήσεις*, 15 *ὑγρότης ἐστὶ*, ib. *καὶ θερμότης καὶ ψυχρότης*, 16 *εἰ δὲ γὰρ τὰς*, ib. *γενομένας*, 17 *ἔσονται* om., 17—18 *αἰσθητικὰ*, 18 *καλεῖται δὲ τὰ αἰσθητικὰ*, 110, 1 *τε* om., 2 *καὶ ὑγραντικῇ τὲ καὶ ξηραντικῇ*, 3 *γινομέναις*, 4 *ὀστοποιητικὴν τέ τινα καὶ νευροποιητικὴν καὶ χονδροποιητικὴν*, 5 *καὶ τοιούτοις ὀνόμασι*, 6 *ἔστιν οὖν*, ib. *ἰδία* om., 10—11 *τῆς ὑστέρας*, 11 *τι* pro *τε*, 12 *ἐθέλης*, 13 *τε* om., 16 *σύγκεινται*, 18 *χιτῶνες* corr. ex *χιτώνων*, ib. *τε* om., 19 *καὶ τοῦ στομάχου* om., 20 *καὶ* om. Liber II. p. 154, 22 *μέλλουσί τι*, ib. *εὑρεῖν χρηστόν*, 155, 3 *ἀποδέδεικται*, 6 *εἰς ἅπαντα τοῦ ζῴου μόρια*, 8 *ἐφ' ἑνὸς ἐναργῶς*, 11 *μὲν* om., ib. *ἔδωκέ τινα τοιαύτην δύναμιν ἡ φύσις*, 12 *τὸ* om., 17 *μηδὲ ἀσκληπιάδης*, ib. *πάντως*, 23 *ἔσεσθαι*, ib. *ἀθρόον*, 24 *ἀκολουθεῖν ἢ σταλήσεσθαι*, 156, 4 *εἰς αὐτὸν*, 7 *μὰ Δία*, 8 *Ἐρασιστράτου*, 9 *ἀληθὲς*, ib. *περιττόν*, 10 *κοίλης* (per compendium) *ἐνθλ. ταῖς φλ. περὶ τὸν δυνάμενον ὡς αὐτὸς*,

13 τῆς πρὸς τὸ κενούμενον ἀκολουθίας μόνης, 15 ἡ μὲν οὖν ἡ, 17 δὴ pro δεῖ, ib. εἰς τὸ πάντη φὴ τοῦ, 18 ἀναγκαίως, 20 ἧπαρ παρέσται, 24 πρὸς τὸν πνεύμονα, ib. τῶν γὰρ ἄλλων, ib. ὁ om., 26 γ' om., 26—27 φυλάξωμεν, 27—157, 1 τὴν κοι^λ ἐκθλίψεως, 2 ὑποθοίμεθα, 3 καὶ τοῦτο πάλιν αὐτὸν ἀρέσκειν τὸν ἐρασίστρατον, 5 αὐτῶν, 6 ἐστιν, 7 οὗτος, 11 βαίνεσθαι, ib. φείσαιμεν, 12 τῆς om., 13 ἀκολου^θ, ib. ληρώδεις μὲν οὔσας, 14 ἀδυνάτους δὲ ἠλιθίους, 18 αἵματος τὰ στόματα, 20 φησὶν, 21—22 σοφώτατε, 25 ἀλλήλως ταῦτα ἄμφω, 158, 1—2 δόξῃ· ἐπιτρέπειν συναναμίγνυσθαι, 3 τὸ μέγιστον δὲ, 5 μέν om., 8 στενώτερα, ib. μὲν om., ib. στενωτέροις, 10 δῆλον δὲ ὡς, ib. τοῦτο om., 11 ἐκρυήσεται, 12 ὅσον, 13 ὅτι ταχύτατον νὴ Δία ἐστὶ, 18 εἰ pro ῥεῖ, 20 περίττωμα κατὰ, 24 ὅτι ἄν τις, 25 μὴ pro μήπω, 26 ἰδιώταις παλαισταῖς, 159, 1 τοσούτου, 3 ἐῶντας, 5 μακρὸς ἅπασα πόρων, 9 τοσούτων ἐτῶν ἀριθμόν, 11 μόναις ταῖς, 15 τῶν om., 16 διαλεγόμενοι om., 17 συμπᾶσι γε τοῖς ζώοις, 20 ἑλκτικῆς τῶν οἰκείων χρήσεται δυνάμεως, 21 μήτ' ἀποκριτικῇ τῶν ἀλλοτρίων om., 22 ἀλλοιωτικῆς, 23 καὶ μεγάλων, 24 ἐξ ὑποθέσεως om., ib. λαμβανόμενα, 27 τεθεῖναι, 160, 1—2 εἴπερ ἀκολουθήσειεν, 3 εὑρήσει διαπλάσασάν τε καὶ διαθεῖσαν, 5 ἔλιπεν τισὶ, 7 καὶ om., ib. προσαύξειν ἄχρι τοῦ, 10 ἐπιτρέπει, ib. γὰρ om., 12 δήπου δι', ib. ἐκτέτακται, 14 τε om., 15 ἄλλος om., 18 καὶ ἀπρονόητον καὶ ἀπρονόητον (repetitum) καὶ ἀπερίληπτον ὡς ἂν μὴ δυναμένου, 19 θίγειν, 21 ἅπασαν ὥστεῖ ἀποτελεῖ, 22 πιμελῇ, 23 αὐτῇ ἄψαυστον, 161, 3 οὕτως om., ib. ἅπαντα τὰ τοῦ ζώου τὰ μόρια (sic), 4 ἐπιρρυὲν, 5 ὅλη (sic) μία καὶ μονοειδὴς ὑποβεβλημένη, 6 γίγνεται γοῦν αὐτῆς, 7 ὀστοῦν γὰρ καὶ ἀρτηρία καὶ φλὲψ καὶ νεῦρον καὶ χόνδρος, 10 δ' om., ib. αὐτὸ om., 12 μοι om., 13 μὲν γὰρ ἂν εἶπεν ἢ τὴν, 14 λέγω καθ' ἑκάτερον διαφόραις, 15 γὰρ ἂν ἦν, 17 γὰρ om., 18—19 ἐνερ^γ δ' αὐταῖς, 22 ἔμαθεν, 25 γίγνοιτο, ib. μὴ pro μήτε, 162, 1 γένηται, 2 ἐπιρρεῖν αὐτοῦ τοῦ αἵματος ἀναγκαῖον, 3 ὀλίγον λέγειν χρὴ, 5 τίς ὁ προτρέπων om., 6 μὴ om., 7—8 τῷ σπέρματι τὸ σύμμετρον αἷμα, 11 οὔκουν πρέπει, 13 δὴ τοσοῦτον αἷμα, 14 προσέχειν ἤδη χρὴ, 17 οὐδὲ σπέρμα, ib. οὐδὲ φύσιν, 18 φυλάξοιμεν, 19 τὸ χωρὶς, 20 ὁ λίθος, 21 ὑπάρχειν, 163, 1 δηλονότι ἡ δραστική. ἡ γὰρ ὑλικὴ, 3 ἵνα φύσει γένωνται τῆς ὑπ' αὐτοῦ τί δεδημιουργημένον, 4 ἄμοιρον ἔσται τῆς ἰδίας δύν., 7 τὸ om., ib. πρὸς αὐτὸ τὸ σύμμετρον, 8 οὕτω om., 9 ἑλκομένου, 11 γὰρ ἂν αὐτοῦ καὶ κρατήσῃ, 12 ἐξομοιώσῃ, ib. ποιήσηται, 17 οἷον om., 19 ἐπὶ om., 20 εἰ καθ' ἕν τι χιτῶνι, 22 γράμματος, 23 μένει ἐν σμικρῷ, 164, 1 διατεινόμενον τε ἅμα καὶ τρεφόμενον, 4 ἀναμνησθέντες μὴ θήσῃ, 5 εἰρησομένων, 6 οὕτω μὲν, 8 αὕτη ἄλλως, 8—9 διατεινομένου, 9 αὐτῆς, ib. ὀλίγῳ πρόσθεν, 11 ὁ om., 13 κρισέραν, 16 τοῦτο γε, 20 ἔχῃ pro ᾖ, 22 τέ τινα. Liber III. p. 204,

17 ἐπιτήδειος, 19 τε om., 205, 1 ἐνεργείας om., 2 παραγίνεσθαι, ib. ἐκ ἕκαστον τῶν μορίων ἐκ τῶν φλεβῶν τῆς, 5 αὐτό corr. ex αὐτῷ, 9 προσφῦναί τε, 10 τὸ τρεφόμενον, 12 μένοι, 13 ὁ om., ib. οὗτος ὁ χυμός, 13—14 μεθίσταται, 14 παραρρέει (sic), 15 κατ' οὐδενὸς, 15—16 πρόφασις 1 m. πρόσθεσις 2 m., 19 τρεφομένῳ, 23 ἀκολοῦ, 24 βεβαίως, ib. εἴπωμεν, 206, 1 προαποδεδειγμένου, ib. τεχνικὴν corr. ex τεχνικοῦ, 2 εἶναι pro ὑπάρχειν, 5 προστίθεται δὲ αὐτῷ, 6 ἐνεργειῶν pro ἐναργῶς, 7—8 ἀφιξώμεθα, 8 δείξωμεν, 9 ἐναργῶς, 10 διαγινώσκειν, 12 δυναμένη, 13 ἀπ' αὐτοῦ τούτου τέως πρῶτον μεθόδῳ, 15 ἐστὶ βασανίσασθαι καὶ ζητῆσαι, 16 ἄμεινον ἂν τις ἑτέρωθεν, 17 τε om., 18 ἄρξαιτο, ib. οὖν om., 19 δοκῇ, 20 τὰ τε μικρὰ τάχα, 21 ἔχῃ, 22 οὐκ ἂν αἰσθήσει γε ἑτοίμως διαγινώσκεσθαι, 24—25 γαστὴρ αἱ μῆτραι τὲ καὶ ὑστέραι, 26 πρῶτα om., 207, 1 αὐτῶν om., 2 ἐφ' ὑμῶν αὐτῶν, 4 τῶ γε, 5—6 ἐνδειξομένων ἀλλ' ὡς ἵν' ἅμα τῷ κοινῷ, 7 νοσημάτων αὐτῶν, 10 ὑπ' ἑκατέρου 1 m. ὑφ' ἑκ. 2 m., 13 πέψῃ.

Ex hoc variarum lectionum conspectu apparet codicem Trivultianum modo cum Laurentiano, modo cum Marciano, nonnumquam cum Oxoniensi consentire, veras autem lectiones aliunde non cognitas praestare paene nullas, quamobrem mihi necessarium visum non est totum codicem conferre.

Praeter hos codices egregium in arte critica factitanda adiumentum mihi attulerunt excerpta, quae ex his Galeni libris in opus suum amplissimum contulit Oribasius, quod *Ἰατρικῶν συναγωγῶν ἑβδομηκοντάβιβλος* inscribitur.

His expositis restat, ut viris de hoc volumine bene meritis, Iwano Mueller, praeceptori carissimo, cuius consilio saepe usus sum, Henrico Beckh, qui codicis Mediolani explorandi laborem suscepit, Ludovico Bauer, collegae humanissimo, qui me in plagulis corrigendis adiuvit, gratias agam publicas.

INDEX NOTARUM.

I. ΠΕΡΙ ΑΙΡΕΣΕΩΝ ΤΟΙΣ ΕΙΣΑΓΟΜΕΝΟΙΣ.

L = cod. Laurentianus LXXIV 5, L^1 = eius manus prima, L^2 = eiusdem manus altera; M = cod. Mosquensis 283; m = cod. Mosquensis 51; V = cod. Venetus bibliothecae Marcianae V 9; v = cod. Venetus eiusdem bibliothecae 282; C = consensus codicum. A = editio Aldina (vol. I fol. 6 sqq.); B = ed. Basileensis (vol. I f. 10 sqq.); G = ed. Goulstoni (p. 40—65); Ch. = ed. Charteriana (vol. II f. 286 sqq.); K = ed. Kuehniana (vol. I p. 64 sqq.).

II. ΘΡΑΣΥΒΟΥΛΟΣ.

L = cod. Laurentianus LXXIV 3, L^1 = eius manus prima, L^2 = eiusdem manus altera; P = cod. Parisinus 2164; C = consensus codicum. A = ed. Aldina (vol. IV f. 37 sqq.); B = ed. Basileensis (vol. IV f. 287 sqq.); Ch. = ed. Charteriana (vol. VI f. 8 sqq.); K = ed. Kuêhnii (vol. V p. 806 sqq.).

III. ΠΕΡΙ ΦΥΣΙΚΩΝ ΔΥΝΑΜΕΩΝ.

L = cod. Laurentianus LXXIV 5; M = Marcianus 275; O = Oxoniensis Bodleianus 709; P = Parisinus 2267; T = Trivultianus 685; C = consensus codicum. A = ed. Aldina (vol. I f. 25 sqq.); B = ed. Basileensis (vol. I f. 87 sqq.); Ch = ed. Charteriana (vol. Vf. 8 sqq.); Orib. = Oeuvres d'Oribase par Bussemaker et Daremberg.

⟨ ⟩ inclusi quae addenda censui.
[ ] inclusi quae delenda sunt.
* asterisco mea notavi.

I.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΑΙΡΕΣΕΩΝ ΤΟΙΣ ΕΙΣΑΓΟΜΕΝΟΙΣ.

Cap. I. Τῆς ἰατρικῆς τέχνης σκοπὸς μὲν ἡ ὑγίεια, K. I, p. 64 τέλος δ' ἡ κτῆσις αὐτῆς. ἐξ ὧν δ' ἄν τις ἢ μὴ παροῦσαν ὑγίειαν ἐργάζοιτ' ἢ παροῦσαν διαφυλάττοι, γιγνώσκεσθαι μὲν ἀναγκαῖον τοῖς ἰατροῖς· καλεῖται δὲ τὰ μὲν ἐργαζόμενα τὴν μὴ οὖσαν ὑγίειαν ἰάματά τε καὶ βοηθήματα, τὰ δὲ φυλάττοντα τὴν οὖσαν [ὑγίειαν] ὑγιεινὰ διαιτήματα. ταῦτ' ἄρα καὶ αὐτὴν τὴν ἰατρικὴν ἐπιστήμην ὑγιεινῶν καὶ νοσερῶν ὁ παλαιὸς λόγος φησίν, ὑγιεινὰ μὲν καλῶν τά τε φυλάττοντα τὴν οὖσαν ὑγίειαν καὶ τὰ τὴν διεφθαρμένην ἀνασώζοντα, νοσερὰ 65 δὲ τἀναντία τούτων· δεῖται γὰρ ἀμφοῖν ὁ ἰατρὸς τῆς γνώσεως ὑπὲρ τοῦ τὰ μὲν ἑλέσθαι, τὰ δὲ φυγεῖν. ὅθεν δ' ⟨ἂν⟩ τὴν τούτων ἐπιστήμην ἐκπορίσαιτο, οὐκέθ' [ὁμοίως] ὁμολογεῖται παρὰ πᾶσιν, ἀλλ' οἱ μὲν τὴν ἐμπειρίαν μόνην φασὶν ἀρκεῖν τῇ τέχνῃ, τοῖς δὲ καὶ ὁ λόγος οὐ σμικρὰ δοκεῖ συντελεῖν. ὀνομάζονται δ' οἱ μὲν ἀπὸ τῆς ἐμπειρίας μόνης ὁρμώμενοι παρωνύμως ἐκείνης ἐμπειρικοί, ὁμοίως δὲ καὶ οἱ ἀπὸ τοῦ λόγου

4. *μὲν* om. L. ‖ 5. *τὴν* LM om. cett. ‖ 6. [*ὑγίειαν*]* ‖ 8. *ἐπιστήμην* post *νοσερῶν* colloc. v ‖ 11. *ἀμφοῖν τῆς γν. ὁ. ἰ.* L 12. *ἑλέσθαι* L *ἑλεῖν* cett. ‖ 13. ⟨*ἂν*⟩* ‖ *ἐκπορίσαιτο** *ἐκπορίσαιντο* G *ἐπορίσαντο* C ‖ 14. *ὁμοίως* post *πᾶσιν* colloc. MmV ‖ *ὡμολόγηται* M ‖ 15. *ἀρκεῖν φασι* v ‖ 17. *μόνης* om. M ‖ 18. *ἐκείνης** *ἐκείνῃ* C

λογικοὶ καὶ δύο εἰσὶν αὗται πρῶται τῆς ἰατρικῆς αἱρέσεις, ἡ μὲν ἑτέρα διὰ πείρας ἰοῦσα πρὸς τὴν τῶν ἰαμάτων εὕρεσιν, ἡ δ' ἑτέρα δι' ἐνδείξεως. καὶ ὀνόματά γε ταῖς αἱρέσεσιν ἔθεντο ἐμπειρικήν τε καὶ λογικήν· καλεῖν δ' εἰσὶν εἰθισμένοι τὴν μὲν ἐμπειρικὴν τηρητικήν τε καὶ μνημονευτικήν, τὴν δὲ λογικὴν δογματικήν τε καὶ ἀναλογιστικήν· καὶ τοὺς ἄνδρας ὁμοίως ταῖς αἱρέσεσιν ἔθεντο ἐμπειρικοὺς μὲν καὶ τηρητικοὺς καὶ μνημονευτικοὺς τῶν φαινομένων, ὅσοι τὴν ἐμπειρίαν εἵλοντο, λογικοὺς δὲ καὶ δογματικοὺς καὶ ἀναλογιστικούς, ὅσοι τὸν λόγον προσήκαντο. ‖

66 Cap. II. *Συστήσασθαι* δὲ τὴν τέχνην οἱ μὲν ἐμπειρικοὶ τόνδε τὸν τρόπον φασίν. ἐπειδὴ πολλὰ τοῖς ἀνθρώποις ἑώρων πάθη τὰ μὲν ἀπὸ ταὐτομάτου γιγνόμενα νοσοῦσί τε καὶ ὑγιαίνουσιν, οἷον αἵματος ῥύσιν ἐκ ῥινῶν ἢ ἱδρῶτας ἢ διαρροίας ἤ τι τοιοῦτον ἄλλο βλάβην ἢ ὠφέλειαν φέρον, οὐ μὴν τό γε ποιῆσαν αἴτιον αἰσθητὸν ἔχον, ἕτερα δ' ὧν τὸ μὲν αἴτιον ἐφαίνετ', οὐ μὴν ἐκ προαιρέσεως ἡμετέρας ἀλλὰ κατά τινα συντυχίαν, οἷον συνέβη πεσόντος τινὸς ἢ πληγέντος ἢ ἄλλως πως τρωθέντος αἷμα ῥυῆναι καὶ πιεῖν ἐν νόσῳ χαρισάμενον τῇ ἐπιθυμίᾳ ψυχρὸν ὕδωρ ἢ οἶνον ἤ τι τοιοῦτον ἄλλο, ὧν ἕκαστον εἰς ὠφέλειαν ἢ βλάβην ἐτελεύτα, τὸ μὲν [οὖν] πρότερον εἶδος τῶν ὠφελούντων ἢ βλαπτόντων ἐκάλουν φυσικόν, τὸ δὲ δεύτερον τυχικόν· ἑκατέρου δ' αὐτῶν τὴν πρώτην θέαν περίπτωσιν ὠνόμαζον ἀπὸ τοῦ περιπίπτειν ἀβουλήτως τοῖς πράγμασι

1. τῆς ἰατρικῆς] τοῖς ἰατροῖς LmV ‖ 8. μὲν om. vV ‖ 18. ἔχον A εἶχον C ‖ 20. συνέβη] ἢ M ‖ πεσόντα τινὰ ἢ πληγέντα ἢ ἄ. π. τρωθέντα v πεσόντι τινὶ ἢ πληγέντι ἢ ἄ. π. τρωθέντι G ‖ 24. [οὖν]*

τοὔνομα θέμενοι. τὸ μὲν οὖν περιπτωτικὸν εἶδος τῆς ἐμπειρίας τοιόνδε τί ἐστι, τὸ δ' αὐτοσχέδιον, ὅταν ἑκόντες ἐπὶ τὸ πειράζειν ἀφίκωνται ἢ ὑπ' ὀνειράτων 67 προτραπέντες ἢ ἄλλως πως δοξάζοντες. ἀλλὰ καὶ τρίτον τῆς ἐμπειρίας εἶδός ἐστι τὸ μιμητικόν, ὅταν τῶν ὠφελησάντων ἢ βλαψάντων ὁτιοῦν ἢ φύσει ἢ τύχῃ ἢ αὐτοσχεδίως ἐπὶ τῶν αὐτῶν παθῶν αὖθις εἰς πεῖραν ἄγηται, καὶ τοῦτ' ἐστὶ τὸ μάλιστα τὴν τέχνην αὐτῶν συστησάμενον· οὐ γὰρ δὶς μόνον ἢ τρὶς ἀλλὰ καὶ πλειστάκις μιμησάμενοι τὸ πρόσθεν ὠφελῆσαν, εἶτ' ἐπὶ τῶν αὐτῶν παθῶν τὸ αὐτὸ ποιοῦν εὑρίσκοντες ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τὴν τοιαύτην μνήμην θεώρημα καλέσαντες ἤδη πιστὸν ἡγοῦνται καὶ μέρος τῆς τέχνης. ὡς δὲ πολλὰ θεωρήματα τοιαῦτ' ἠθροίζετ' αὐτοῖς, ἰατρικὴ μὲν ἦν τὸ σύμπαν ἄθροισμα καὶ ὁ ἀθροίσας ἰατρός. ἐκλήθη δ' ὑπ' αὐτῶν αὐτοψία τὸ τοιοῦτον ἄθροισμα, μνήμη τις οὖσα τῶν πολλάκις καὶ ὡσαύτως ὀφθέντων. ὠνόμαζον δ' αὐτὸ τοῦτο καὶ ἐμπειρίαν, ἱστορίαν δὲ τὴν ἐπαγγελίαν αὐτοῦ· τὸ γὰρ αὐτὸ τοῦτο τῷ μὲν τηρήσαντι αὐτοψία, τῷ δὲ μαθόντι τὸ τετηρημένον ἱστορία ἐστίν.

Ἐπεὶ δὲ καὶ νοσήμασί τισιν ἐνετύγχανον ἔστιν ὅτε 68 πρόσθεν οὐχ ἑωραμένοις ἤ τισιν ἐγνωσμένοις μὲν ἀλλ' ἐν χωρίοις, ἐν οἷς οὐκ ἦν ἰαμάτων εὐπορία τῶν διὰ τῆς πείρας τετηρημένων, ὄργανόν τι βοηθημάτων εὑρετικὸν ἐποιήσαντο τὴν τοῦ ὁμοίου μετάβασιν, ᾧ χρώμενοι πολλάκις καὶ ἀπὸ πάθους ἐπὶ πάθος [ὅμοιον] τὸ αὐτὸ βοήθημα μεταφέρουσι καὶ ἀπὸ τόπου ἐπὶ τό-

2. τοιοῦτον Mm ‖ τί om. MmvV ‖ 4. ἢ καὶ ἄ. LMm ‖ 7. αὖθις ante ἐπὶ colloc. L ‖ 8. ἄγηται* λέγεται V ἄγοιτο cett. ‖ 9. πλειστάκις L πολλάκις cett. ‖ 14. τοιαῦτ' om. L ‖ 16. δ' om. L ‖ 21. ἐπειδὴ δὲ V ‖ 26. ὡς ὅμοιον LMm, inclusi

που καὶ ἀπὸ τοῦ πρόσθεν ἐγνωσμένου βοηθήματος ἐπὶ τὸ παραπλήσιον ἔρχονται, ἀπὸ μὲν πάθους ἐπὶ πάθος, ὡς εἰ ἀπ' ἐρυσιπέλατος ἐφ' ἕρπητα μεταβαίνοιεν, ἀπὸ δὲ τόπου ἐπὶ τόπον, ὡς ἀπὸ βραχίονος ἐπὶ μηρόν, ἀπὸ δὲ βοηθήματος ἐπὶ βοήθημα, ὡς ἐν διαρροίαις ἀπὸ μήλου ἐπὶ μέσπιλον. ἅπασα δ' ἡ τοιαύτη μετάβασις ὁδὸς μέν ἐστιν ἐπὶ τὴν εὕρεσιν, εὕρεσις δ' οὐδέπω πρὸ τῆς πείρας, ἀλλ' ἡνίκ' ἂν τὸ ἐλπισθὲν εἰς πεῖραν ἀχθῇ, πιστὸν ἤδη τὸ μαρτυρηθὲν ὑπ' αὐτῆς ἐστιν οὐδὲν ἧττον ἢ εἰ πλειστάκις καὶ ὡσαύτως ἔχον ἐτετήρητο. τὴν δὲ πεῖραν ταύτην τὴν ἑπομένην τῇ τοῦ ὁμοίου
69 *μεταβάσει τριβικὴν καλοῦσιν, ὅτι χρὴ τετρῖφθαι* || *κατὰ τὴν τέχνην τὸν μέλλοντά τι οὕτως εὑρήσειν· αἱ δ' ἔμπροσθεν ἅπασαι πεῖραι αἱ πρὸ τῆς ἐμπειρίας, ὧν εἰς σύστασιν ἐδεῖθ' ἡ τέχνη, καὶ περὶ τὸν τυχόντα δύνανται γενέσθαι. τοιαύτη μὲν ἡ διὰ τῆς πείρας πρὸς τὸ τέλος τῆς τέχνης ὁδός.*

Cap. III. *Ἡ δὲ διὰ τοῦ λόγου φύσιν ἐκμαθεῖν παρακελεύεται τοῦ τε σώματος, οὗ ἐπιχειρεῖ ἰᾶσθαι, καὶ τῶν αἰτίων ἁπάντων τὰς δυνάμεις, οἷς ὁσημέραι περιπῖπτον τὸ σῶμα ἢ ὑγιεινότερον ἢ νοσερώτερον αὐτὸ ἑαυτοῦ γίγνεται. μετὰ δὲ ταῦτ' ἤδη καὶ ἀέρων [φύσεις] καὶ ὑδάτων καὶ χωρίων καὶ ἐπιτηδευμάτων καὶ ἐδεσμάτων καὶ πομάτων καὶ ἐθῶν ἐπιστήμονα, φασίν, εἶναι δεῖ τὸν ἰατρόν, ὅπως τῶν τε νοσημάτων ἁπάντων τὰς αἰτίας ἐξευρίσκῃ καὶ τῶν ἰαμάτων τὰς δυνάμεις*

2. τὸ] τὶ v || 3. ἀπὸ δὲ] καὶ ἀπὸ L || 6. μήλου κυδωνίου v || 7. ἐπὶ] πρὸς L || 10. πλειστάκις καὶ LM καὶ πλ. Vv || 13. ἐξευρήσειν V ἐξευρεῖν m || 14. post ἐμπειρίας add. εὑρημέναι LMm || 16. verba τοιαύτη — ὁδός om. L || 22. [φύσεις]* φύσεως Marquardt || 25. δεῖ εἶναι v εἶναι δεῖν M || 26. ἐξευρίσκῃ L εὑρίσκοι cett.

καὶ παραβάλλειν οἷός τ' ᾖ καὶ λογίζεσθαι, ὅτι τῷ τοι-
ῷδε τῆς αἰτίας εἴδει τὸ τοιάνδε δύναμιν ἔχον προσ-
αχθὲν [φάρμακον] τοῖόν τι ἐργάζεσθαι πέφυκε· πρὶν
γὰρ ἐν τούτοις πᾶσι γυμνάσασθαι πολυειδῶς οὐχ οἷόν
τε, φασίν, ἰαμάτων εὐπορῆσαι αὐτόν. οἷον, ἵν' ἐκ μι- 70
κροῦ παραδείγματος ἴδῃς τὸ πᾶν, ἔστω τι μέρος τοῦ
σώματος ὀδυνώμενόν τε καὶ σκληρὸν καὶ ἀντίτυπον
καὶ ἐν ὄγκῳ μείζονι. ἐνταῦθα δεῖ τὸν ἰατρὸν ἐξευρεῖν
πρῶτον μὲν τὴν αἰτίαν, ὅτι ῥυὲν ὑγρόν τι πλέον τοῦ
κατὰ φύσιν εἰς τὸ μέρος ἐξῆρέ τ' αὐτὸ καὶ διατεῖναν
εἰς ὀδύνην ἤγαγεν, ἐφεξῆς δ' εἰ μὲν ἔτ' ἐπιρρέοι, [τοῦ-
το] εἴργειν τοῦ ἐπιρρεῖν, εἰ δὲ μή, κενοῦν ἤδη τὸ
μέρος. πῶς οὖν τὸ μὲν ἐπιρρέον ἔτι κωλύσεις, τὸ δ'
ἤδη περιεχόμενον κενώσεις; ψύχων μὲν καὶ στύφων
τὸ μέρος εἴρξεις τὸ ἐπιρρέον, ἀλεαίνων δὲ καὶ χαλῶν
κενώσεις τὸ ἠθροισμένον. οὕτω μὲν οὖν ἀπ' αὐτῆς τῆς
διαθέσεως ἡ ἔνδειξις αὐτοῖς τοῦ συμφέροντος γίγνε-
ται, οὐ μὴν ἀρκεῖν μόνην γε ταύτην φασίν, ἀλλὰ καὶ
παρὰ τῆς δυνάμεως τοῦ νοσοῦντος ἑτέραν [ἔνδειξιν]
εἶναι καὶ παρὰ τῆς ἡλικίας ἄλλην καὶ παρὰ τῆς ἰδίας
αὐτοῦ τοῦ κάμνοντος φύσεως ἄλλην· οὕτω δὲ καὶ παρὰ
τῆς ὥρας τοῦ ἔτους καὶ τοῦ χωρίου τῆς φύσεως καὶ
τῶν ἐπιτηδευμάτων καὶ τῶν ἐθῶν ἔνδειξιν [ἀφ' ἑκά-

2. εἴδει τῆς αἰτίας LM ‖ ἔχον βοήθημα πρ. (om. φάρμακον) V ἔχον βοήθημα ἤτοι φάρμακον προσενεχθέν M βοηθημάτων δύναμιν ἔχον πρ. (om. φάρμακον) m ‖ 3. ὁποῖόν τι LV ‖ 5. εὐπορήσειν v αὐτὸν ἰαμ. εὐπορῆσαι m ‖ 8. δεῖ L χρὴ cett. ‖ ἰατρὸν] in hoc vocab. desinit m ‖ 9. πρῶτον μὲν post αἰτίαν colloc. v ‖ 11. [τοῦτο]* ‖ 12. τοῦτο κενοῦν A ‖ 14. post στύφων add. σὺ L[2] om. cett. ‖ 15. εἴρξεις LMV κωλύσεις v ‖ ἀλεαίνων LMV ὑγραίνων v ‖ 16. ἀπ'] ἐπ' v ‖ 18. μόνην γε ταύτην L μόνην ταύτην vV ταύτην μόνην M ταύτην γε μόνην A ‖ 19. εἶναι ἔνδειξιν L ‖ 23. [ἀφ' ἑκάστου τούτων]*

στου τούτων] γίγνεσθαι τοῦ συμφέροντος ἰδίαν. οἷον, ἵνα καὶ τοῦτο σαφέστερον ἐπὶ παραδείγματος ἐκμάθῃς,
71 ἔστω τινὰ πυρέττειν ὀξέως ‖ ὀκνοῦντά τε κινεῖσθαι καὶ βαρέος τοῦ σώματος αἰσθανόμενον· ἔστω δὲ καὶ εὐογκότερος νῦν ἢ πρόσθεν καὶ ἔρευθος πλέον ἐχέτω, ἔστωσαν δ' αὐτῷ καὶ φλέβες ἐν ὄγκῳ μείζονι. παντί που δῆλον, ὡς τῷ τοιούτῳ πλῆθος αἵματος θερμοτέρου πλεονάζει. τίς οὖν ἡ ἴασις; ἢ δῆλον ὅτι κένωσις; ἐναντίον γὰρ τοῦτο τῷ πλήθει· τὰ δ' ἐναντία τῶν ἐναντίων [ἐστὶν] ἰάματα. πῶς οὖν αὐτὸ κενώσομεν ἢ μέχρι πόσου; τοῦτ' οὐκέτι δυνατὸν ἀπὸ τῆς αἰτίας μόνης εἰδέναι· χρὴ γὰρ καὶ δύναμιν καὶ ἡλικίαν καὶ ὥραν καὶ χώραν καὶ τἆλλα πάντα τὰ μικρῷ πρόσθεν εἰρημένα προσεπισκοπεῖν. εἰ μὲν γὰρ ἰσχυρὸς εἴη τὴν δύναμιν καὶ ἀκμάζων τὴν ἡλικίαν καὶ ἡ ὥρα τοῦ ἔτους ἐαρινὴ καὶ τὸ χωρίον εὔκρατον, οὐκ ἂν ἁμάρτοις, εἰ φλέβα τεμὼν κενώσαις τοῦ αἵματος ὅσον ἡ αἰτία κελεύει· ἀρρώστου δὲ τῆς δυνάμεως οὔσης καὶ τῆς ἡλικίας ἢ παιδὸς κομιδῇ σμικροῦ ἢ πρεσβύτου πάνυ καὶ <τοῦ> χωρίου τῶν κατεψυγμένων, οἷα τὰ περὶ τὴν Σκυθίαν, ἢ διακεκαυμένων, οἷα τὰ περὶ τὴν Αἰθιοπίαν, καὶ τῆς ὥρας τοῦ ἔτους ἢ σφόδρα θερμῆς ἢ σφόδρα
72 ψυχρᾶς, οὐκ ἄν τις ἔτι τολμήσειε φλέβα τεμεῖν. ‖ οὕτω δὲ καὶ ἔθη καὶ ἐπιτηδεύματα καὶ φύσεις σωμάτων ἐπισκοπεῖσθαι κελεύουσι· γίγνεσθαι γὰρ [αὐτοῖς] ἐξ ἁπάντων αὐτῶν ἔνδειξιν τοῦ συμφέροντος ἰδίαν.

2. ἐπὶ] ἐκ L ὡς ἐπὶ V ‖ 4. βαρέος* βαρέως vV βάρους L βάρος M ‖ 5. ἔχων V om. v ‖ 8. δηλονότι L ‖ 10. ἐστὶν om. vV ‖ 11. οὐκ ἔστι L ‖ 13. πάντα om. v ‖ 14. ἰσχυρότερος LM ‖ 17. κενώσεις LV ἐκκενώσεις M ‖ 20. <τοῦ>* ‖ χωρίων MV ‖ 21. ἢ] καὶ L ‖ 22. θερμῆς ἢ σφ. ψ. L ψ. ἢ σφ. θ. cett. ‖ 23. φλεβοτομεῖν v ‖ 25. αὐτοῖς om. v ‖ 26. ἰδίαν om. v

Cap. IV. Ἀφ' ὧν δ' ἡ τοῦ συμφέροντος ἔνδειξις τοῖς δογματικοῖς, ἀπὸ τούτων ἡ τήρησις τοῖς ἐμπειρικοῖς. τὸ γὰρ προειρημένον ἄθροισμα τῶν συμπτωμάτων ἐπὶ τοῦ πυρέττοντος, ὃ συνδρομὴν καλεῖν εἴσιν εἰθισμένοι, τῷ μὲν δογματικῷ τὴν κένωσιν ὑπαγορεύει, τῷ δ' ἐμπειρικῷ τὴν ὑπόμνησιν τῆς τηρήσεως· ἐπὶ γὰρ τῶν οὕτως ἐχόντων πολλάκις ἑωρακὼς τὴν κένωσιν ὠφελοῦσαν ἐλπίζει καὶ νῦν χρησάμενος ὀνήσειν. ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀκμάζοντας τῇ ἡλικίᾳ τὴν ἱκανὴν κένωσιν ἀλύπως φέροντας οἶδεν ἐξ ὧν πολλάκις ἑώρακεν. οὕτω δὲ καὶ ἦρος μᾶλλον ἢ θέρους καὶ ἐν χωρίῳ εὐκράτῳ καὶ εἰ ἔθος δέ τινος κενώσεως εἴη τῷ κάμνοντι, οἷον δι' αἱμορροΐδος ἢ διὰ ῥινῶν, ὁ μὲν δογματικὸς ἀφέλοι ἂν καὶ διὰ τοῦτο πλέον τοῦ αἵματος ἀπὸ τῆς τοῦ πράγματος φύσεως ὁρμώμενος, ὁ δ' ἐμπειρικός, ὅτι οὕτω τετήρηκεν, καὶ ‖ καθόλου φάναι τὰς αὐτὰς ἐπὶ τῶν αὐτῶν 73 παθῶν ἰάσεις οἵ τε δογματικοὶ καὶ οἱ ἐμπειρικοὶ παραλαμβάνουσι περὶ τοῦ τρόπου τῆς εὑρέσεως αὐτῶν ἀμφισβητοῦντες· ἐπὶ γὰρ τοῖς αὐτοῖς φαινομένοις κατὰ τὸ σῶμα συμπτώμασιν ἔνδειξις μὲν τῆς αἰτίας γίγνεται τοῖς δογματικοῖς, ἐξ ἧς τὴν θεραπείαν εὑρίσκουσιν, ὑπόμνησις δὲ τοῖς ἐμπειρικοῖς τῶν πλειστάκις καὶ ὡσαύτως τετηρημένων. ἐφ' ὧν δὲ μηδὲν ἔχουσιν οἱ δογματικοὶ φαινόμενον σύμπτωμα τὸ τὴν αἰτίαν ἐνδεικνύμενον, ἐπὶ τούτων ἐρωτᾶν οὐκ ὀκνοῦσι τὸ προκαταρκτικὸν καλούμενον αἴτιον, οἷον εἰ κύων λυττῶν ἦν ὁ δακὼν ἢ ἔχιδνα ἤ τι τοιοῦτον ἄλλο. τὸ μὲν γὰρ ἕλκος

1. ἡ ἔνδειξις τοῦ σ. v ‖ 4. ἐπὶ τοῦ πυρέττοντος om. L ‖ 10. εἶδεν L ‖ 11. ἔαρος L in ras. ‖ 12. τινος* τῆς L^{1} τι cett. ‖ 14. πλεῖον LV ‖ φύσεως τ. πρ. LV ‖ 18. αἱρέσεως L^{1} ‖ 22. πολλάκις καὶ ὡσ. MV πολλάκις ὡσ. v ‖ 24. σύμπτωμα φαινόμενον L ‖ 27. ἐνδακών v

αὐτὸ οὐδὲν ἀλλοιότερον μέχρι παντὸς φαίνεται τῶν ἄλλων ἑλκῶν ἢ πάντως γε κατ' ἀρχάς. ἐπὶ μὲν γὰρ τοῦ λυττῶντος κυνὸς μέχρι παντὸς ὅμοιον φαίνεται ⟨τῷ⟩ τοῖς ὑπ' ἄλλου τινὸς δηχθεῖσι γεγενημένῳ· ἐπὶ δὲ τῶν ἐχιδνῶν ἐν μὲν ταῖς πρώταις ἡμέραις ὅμοιον τοῖς ἄλλοις, ὕστερον δ' ἡνίκ' ἂν ἤδη μοχθηρῶς ἔχωσι, παθήματά τινα περὶ τὸ σῶμα προσγίγνεται αὐτοῖς ὀλέθρια. τὰ δὴ τοιαῦτα [πάντα] συμπτώματα, ὅσα
74 ὑπὸ τῶν || ἰοβόλων καλουμένων ζῴων γίγνεται, μὴ θεραπευόμενα καλῶς εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἐσχάτως ὀλέθρια καθίσταται. τίς οὖν ἡ ὀρθὴ θεραπεία; ἢ δῆλον ὅτι κενῶσαι τὸν ἰὸν τὸν ἅμα τῇ δήξει τῷ σώματι τοῦ δηχθέντος ἐμπεσόντα; οὔκουν ἐπ' οὐλὴν ἄγειν δεῖ καὶ κλείειν τὰ τοιαῦτα σπεύδειν, ἀλλὰ τοὐναντίον ἐπιτέμνειν πολλάκις, εἰ σμικρὰ παντελῶς, ἤδη δὲ καὶ θερμοῖς καὶ δριμέσι καὶ δυναμένοις ἕλκειν τε καὶ ξηραίνειν τὸν ἰὸν φαρμάκοις χρῆσθαι διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν. τὰ δ' αὐτὰ φάρμακα καὶ οἱ ἐμπειρικοὶ προσφέρουσιν οὐχ ὑπὸ τῆς φύσεως αὐτοῦ τοῦ πράγματος ποδηγούμενοι πρὸς τὴν εὕρεσιν αὐτῶν, ἀλλὰ τῶν διὰ τῆς πείρας φανέντων μεμνημένοι. ὥσπερ γὰρ ἐπὶ ταῖς ἡλικίαις καὶ ταῖς ὥραις καὶ ταῖς χώραις ἑκάστου τῶν εἰρημένων ἡ θεραπεία δι' ἐμπειρίας ἐγιγνώσκετ' αὐτοῖς, οὕτω καὶ ἐπὶ τοῖς προκαταρκτικοῖς ὀνομαζομένοις αἰτί-

1. αὐτὸ] αὐτῶν M || μέχρι παντὸς om. M || τῶν ἄλλων ἑλκῶν om. L^1 add. s. l. L^2 || 3. μέχρι παντὸς om. L^1 add. L^2 || 4. ⟨τῷ⟩* || γεγενημένῳ* γεγενημένον LV γεγενημένοις M om. v || 6. ἂν om. v || 7. ὀλέθρια προσγ. αὐ. L || 8. δὴ] δὲ L γὰρ M || συμπτ. πάντα Mv πάντα om. V || 12. τῷ σώματι L τοῦ σώματος cett. || 13. δεῖ om. vV || 14. σπεύδειν L^{1}M σπεύδουσιν L^{2}vV || ἐπιτέμνουσι L^{2}vV || 15. παντελῶς εἴη v || ἤδη δὲ om. vV || 16. τε L om. cett. || 17. χρῆσθαι L^1 χρῶνται cett. || 19. αὐτοῦ om. L^{1}Mv || 21. ἐπὶ] ἐν L || 23. δι' ἐμπειρίας om. L

οις. εἰ μὲν δὴ οὖν συνεχώρουν ἀλλήλοις τὰς ὁδοὺς τῆς εὑρέσεως ἀμφοτέρας ἀληθεῖς εἶναι, οὐδὲν ἂν αὐτοῖς ἔδει μακροτέρων λόγων. ‖

Cap. V. *Ἐπεὶ δὲ τῆς μὲν ἐμπειρίας οἱ δογματικοὶ* 75 *κατηγοροῦσιν οἱ μὲν ὡς ἀσυστάτου, οἱ δ' ὡς ἀτελοῦς, οἱ δ' ὡς ἀτέχνου, τοῦ λόγου δ' οἱ ἐμπειρικοὶ πάλιν ὡς πιθανοῦ μὲν οὐκ ἀληθοῦς δέ, διὰ τοῦτο διπλοῦς ἑκατέροις ὁ λόγος καὶ μακρὸς πάνυ περαίνεται κατηγοροῦσί τε καὶ ἀπολογουμένοις ἐν μέρει. τὰ μὲν οὖν ὑπ' Ἀσκληπιάδου κατὰ τῆς ἐμπειρίας εἰρημένα, δεικνύντος ὡς ᾤετο μηδὲν πλειστάκις καὶ ὡσαύτως ὀφθῆναι δύνασθαι, παντάπασιν αὐτὴν ἀσύστατον εἶναι βούλεται μηδὲ τὸ σμικρότατον εὑρεῖν οὖσαν ἱκανήν, τὰ δ' ὑπ' Ἐρασιστράτου, τὰ μὲν ἁπλᾶ καὶ ἐφ' ἁπλοῖς εὑρίσκεσθαι διὰ τῆς ἐμπειρίας ὁμολογοῦντος, οἷον ὅτι ἡ ἀνδράχνη τῆς αἱμωδίας ἴαμά ἐστιν, οὐ μὴν τά γε σύνθετα καὶ ἐπὶ συνθέτοις ἔτι συγχωροῦντος, οὐκ ἀδύνατον μὲν αὐτὴν τὸ παράπαν ἐξευρίσκειν, οὐ μὴν εἰς ἅπαντά γ' ἱκανὴν εἶναι βούλεται, τὰ δ' ⟨ὑπὸ⟩ τῶν τὰ μὲν τοιαῦτα συγχωρούντων εὑρίσκεσθαι διὰ τῆς ἐμπειρίας, αἰτιωμένων δ' αὐτῆς τὸ ἀπεριόριστόν τε καὶ μακρὸν καὶ ὡς αὐτοί φασιν ἀμέθοδον,* ‖ *εἶθ' οὕτω τὸν λόγον* 76 *εἰσαγόντων, οὐκ ἀσύστατον μὲν οὐδ' ἀνύπαρκτον, οἷον ἄτεχνόν δέ τι πρᾶγμα τὴν ἐμπειρίαν εἶναι βούλεται.*

Πρὸς ταύτας οὖν τὰς ἐφόδους τῶν λόγων ἀπολο-

1. *δὴ* om. L^1V *οὖν* om. Mv ‖ 4. *ἐπειδὴ δὲ* V ‖ *μὲν* V om. cett. ‖ 6. *δὲ πάλιν οἱ ἐ.* L ‖ 9. *οὖν* LV *γὰρ* cett. ‖ 11. *ᾤετο* L^1 *οἴεται* MV *οἷόν τε* L^2v ‖ *καὶ* LM om. cett. ‖ 13. *τὸ σμικρὸν* MV *τι σμικρότατον* v ‖ 15. *καὶ ἡ* vV ‖ 16. *ἐστὶν ἴαμα* v ‖ 18. *ἐξευρίσκειν* L *εὑρίσκειν* cett. ‖ 19. *τὰ δ' ὑπὸ τῶν τὰ μὲν τοιαῦτα** *τῶν δὲ* (om. V) *τὰ μὲν* (om. L) *τοι.* LMV *τὰ δὲ τῶν μὲν τοι.*v ‖ 22. *τὸν λόγον*] ab his vocabulis rursus inc. m ‖ 23. *οἷον δ' ἀ. τι* L

γούμενοι καὶ συστατικὴν καὶ αὐτάρκη καὶ τεχνικὴν ἐπιδεικνύναι πειρῶνται τὴν ἐμπειρίαν καὶ αὐτοὶ δὲ τοῦ ἀναλογισμοῦ καθάπτονται πολυειδῶς, ὥστε πάλιν ἀπολογεῖσθαι πρὸς ἕκαστον εἶδος τῆς κατηγορίας τοῖς δογματικοῖς ἀναγκαῖον. ἐπαγγελλομένοις γὰρ αὐτοῖς τοῦ τε σώματος τὴν φύσιν ἐπίστασθαι καὶ τῶν νοσημάτων ἁπάντων τὰς γενέσεις καὶ τῶν ἰαμάτων τὰς δυνάμεις ὁμόσε χωροῦντες οἱ ἐμπειρικοὶ πάντα διαβάλλουσιν, ὡς ἄχρι μὲν τοῦ πιθανοῦ καὶ εἰκότος προϊόντα, βεβαίαν δὲ γνῶσιν οὐδεμίαν ἔχοντα. ἔστι δ' ὅτε καὶ τὴν γνῶσιν αὐτῶν συγχωρήσαντες τὸ ἄχρηστον αὐτῆς ἐπιδεικνύναι πειρῶνται καὶ τοῦτό ποτε δόντες αὖθις τὸ περιττὸν ἐξελέγχουσι.

Τοιαῦτα μὲν δὴ καθόλου πρὸς ἀλλήλους ἀμφισβητοῦσιν ἐμπειρικοί τε καὶ δογματικοί· ἐν μέρει δὲ πολλὰ
77 καθ' ἕκαστον αὐτῶν, οἷον ἐν ταῖς περὶ ‖ τῆς εὑρέσεως τῶν ἀφανῶν ζητήσεσι, τῶν μὲν τὴν ἀνατομὴν καὶ τὴν ἔνδειξιν καὶ τὴν διαλεκτικὴν θεωρίαν ἐπαινούντων· ὄργανα γὰρ αὐτοῖς ταῦτα τῶν ἀδήλων θηρατικά· τῶν δ' ἐμπειρικῶν μήθ' εὑρίσκειν τι τὴν ἀνατομὴν συγχωρούντων μήτ', εἰ καὶ εὑρίσκοιτ', ἀναγκαῖον εἰς τὴν τέχνην εἶναι τοῦτο, ἀλλὰ μηδ' ἔνδειξιν ὑπάρχειν τὸ παράπαν μηδ' ἕτερον ἐξ ἑτέρου δύνασθαι γνωσθῆναι· πάντα γὰρ δεῖσθαι τῆς ἐξ αὐτῶν γνώσεως μηδ' εἶναί τι σημεῖον ἀδήλου φύσει πράγματος οὐδενός· ἀλλὰ μηδὲ διαλεκτικῆς δεῖσθαι μηδεμίαν τέχνην. εἶτα καὶ πρὸς τὰς ὑποθέσεις τῆς διαλεκτικῆς λέγουσί τι καὶ

4. τῆς om. LMV ‖ 7. ἰαμάτων ἁπάντων (add.) L ‖ 12. αὐτῆς G αὐτῶν LMV om. v ‖ 14. δὴ om. vV ‖ 19. αὐτοῖς* αὐτοῖς C ‖ θηρευτικά A ‖ 20. μήτε τὴν ἀνατομὴν ἐξευρίσκειν τι L ‖ 24. ἑαυτῶν MV ‖ 25. οὐδενός om. v

πρὸς τοὺς ὅρους καὶ οὐδὲ τὴν ἀρχὴν ἀπόδειξιν εἶναί φασιν [ἀδήλου φύσει πράγματος οὐδενός]. ἤδη δὲ καὶ περὶ τῶν μοχθηρῶν τρόπων τῆς ἀποδείξεως, οἷς εἰώθασιν οἱ δογματικοὶ χρῆσθαι, λέγουσί τι καὶ περὶ παντὸς τοῦ ἀναλογισμοῦ, καὶ ὡς οὗτος μὲν ἀδύνατος ἐξευρίσκειν, ἃ ἐπαγγέλλεται, καὶ οὔτ' ἄλλη τις τέχνη συνίσταται κατ' αὐτὸν οὔθ' ὁ βίος τῶν ἀνθρώπων πρόεισιν. ὁ δ' ἐπιλογισμός, ὃν ‖ δὴ ⟨τῶν⟩ φαινομένων 78 λόγον εἶναί φασι, χρήσιμος μὲν εἰς εὕρεσιν τῶν προσκαίρων ἀδήλων· οὕτω γὰρ αὐτοὶ καλοῦσιν, ὅσα τοῦ γένους μέν ἐστι τῶν αἰσθητῶν, οὐ μὴν ἤδη γέ πω πέφηνε· χρήσιμος δὲ καὶ πρὸς ἔλεγχον τῶν κατὰ τοῦ φαινομένου τι λέγειν τολμώντων. χρήσιμος δὲ καὶ τὸ παρορώμενον ἐν τοῖς φαινομένοις δεῖξαι καὶ σοφίσμασιν ἀπαντῆσαι μηδαμοῦ τῶν ἐναργῶν ἀφιστάμενος, ἀλλ' ἐν τούτοις ἀεὶ διατρίβων, οὐ μὴν ὅ γ' ἀναλογισμός, φασίν, ἀλλ' ἄρχεται μὲν ἀπὸ τῶν φαινομένων, προέρχεται δ' ἐπὶ τὰ διὰ παντὸς ἄδηλα καὶ διὰ τοῦτο πολυειδής ἐστιν· ἀπὸ γὰρ τῶν αὐτῶν φαινομένων ἄλλοτ' ἐπ' ἄλλο τῶν ἀδήλων παραγίγνεται. καὶ τὴν διαφωνίαν ἐνταῦθα προχειρίζονται τὴν ἀνεπίκριτον, ἣν δὴ σημεῖον εἶναι τῆς ἀκαταληψίας φασίν· οὕτω γὰρ αὐτοὶ καλοῦσι τὴν μὲν ἀληθῆ καὶ βεβαίαν γνῶσιν κατάληψιν, ἀκαταληψίαν δὲ τοὐναντίον ταύτης· καὶ τὴν μὲν ἀκαταληψίαν αἰτίαν εἶναί φασι τῆς διαφωνίας τῆς ἀνεπικρίτου, τὴν διαφωνίαν δ' αὖ πάλιν τῆς ἀκατα-

1. εἶναί φασιν ἀπ. vV ‖ 2. οὐδενός om. L ‖ 5. τοῦ om. v 6. εὑρίσκειν vV ‖ ὃ v ‖ 8. ⟨τῶν⟩* ‖ φαινόμενον L¹Mv ‖ 13. λέγειν om. LMV ‖ 14. ἐν om. v ‖ 16. ἀεὶ om. L ‖ 17. εὐθὺς ἀπὸ L 18. προέρχεται] λήγει v ‖ 19. αὐτῶν om. M ‖ 20. ἄλλοτ'* ἄλλος Mv ἄλλο LV ‖ ἄλλου L ‖ 24. ταύτης L ταύτῃ cett.

79 ληψίας σημεῖον. ἀνεπίκριτον δὲ τὴν περὶ || τῶν ἀδήλων ἀνομολογίαν εἶναί φασιν, οὐ τὴν περὶ τῶν φαινομένων. ἐνταῦθα γὰρ ἕκαστον φανὲν οἷόν ἐστι μαρτυρεῖ μὲν τοῖς ἀληθεύουσιν, ἐξελέγχει δὲ τοὺς ψευδομένους. τοιαῦτα μυρία πρὸς ἀλλήλους ἀμφισβητοῦσιν ἐμπειρικοί τε καὶ δογματικοὶ τὴν αὐτὴν θεραπείαν ἐπὶ τῶν αὐτῶν παθῶν ποιούμενοι, ὅσοι γε νόμῳ καθ' ἑκατέραν τὴν αἵρεσιν ἤσκηνται.

Cap. VI. *Οἱ δὲ μεθοδικοὶ καλούμενοι, οὕτω γὰρ ἑαυτοὺς ὠνόμασαν, ὥσπερ οὐχὶ καὶ τῶν ἔμπροσθεν δογματικῶν μεθόδῳ τὴν τέχνην μεταχειρίσασθαι φασκόντων, οὐ μέχρι λόγου μοι δοκοῦσι ταῖς παλαιαῖς ἀμφισβητεῖν αἱρέσεσιν, ἀλλ' ἤδη καὶ τῶν ἔργων τῆς τέχνης πολλὰ μετακοσμεῖν, οἵ γ' οὔτε τόπον πεπονθότα χρήσιμον οὐδὲν ἔχειν φασὶν εἰς θεραπείας ἔνδειξιν οὔτ' αἰτίαν οὔθ' ἡλικίαν οὔθ' ὥραν οὔτε χώραν οὔτε τοῦ νοσοῦντος τῆς δυνάμεως τὴν ἐπίσκεψιν ἢ τῆς φύσεως ἢ τῆς ἕξεως αὐτοῦ. παραιτοῦνται δὲ καὶ [τὰς ὥρας καὶ τὰς χώρας καὶ] τὰ ἔθη, παρὰ μόνων τῶν παθῶν τὴν ἔνδειξιν τοῦ συμφέροντος ἀρκεῖν αὑτοῖς φάσκοντες οὐδὲ παρὰ τούτων κατ' εἶδος, ἀλλὰ κοινῇ καὶ καθόλου τι-
80 θέμενοι. || καὶ δὴ καὶ καλοῦσι κοινότητας αὐτὰ δὴ ταῦτα τὰ διὰ πάντων διήκοντα τῶν ἐν μέρει καὶ πειρῶνταί γ' οἱ μὲν τῶν κατὰ δίαιταν νοσημάτων, ἔνιοι

1. περὶ LMm ἐπὶ vV || 2. ἀνομολογίαν L ἀνομοιολογίαν m ὁμολογίαν Mv ἀναλογίαν V || 3. φανὲν Mm φαμὲν cett. || 5. ἀμφισβητοῦσιν] ἐρίζουσιν v || 6. τὴν θεραπείαν ἐ. τ. αὐ. π. τὴν αὐτὴν v || 8. αἵρεσιν αὐτῶν L || 11. μεταχειρήσασθαι L μεταχειρίζεσθαι cett. || 12. ταῖς παλαιαῖς ἀμφισβητεῖν L ἀμφ. τ. π. cett. || 14. post μετακοσμεῖν add. οἴονται LMmV || 15. χρήσιμον εἶναί φ. L || 16. αἴτιον v || 17. τῆς δυν. τοῦ ν. L || 18. τὰς ὥρας καὶ τὰς χώρας καὶ om. V || 20. αὑτοῖς* αὐτοῖς C || 24. τῶν γε οἱ μὲν A || νοσημάτων ἁπάντων vV

δὲ καὶ πάντων ἁπλῶς δύο κοινότητας ἐπιδεικνύναι καί τινα τρίτην μικτήν. ὀνόματα δ' αὐταῖς ἔθεντο στέγνωσιν καὶ ῥύσιν καὶ πᾶν νόσημά φασιν ἢ στεγνὸν ἢ ῥοῶδες εἶναι ἢ ἐξ ἀμφοῖν ἐπιπεπλεγμένον. εἰ μὲν γὰρ αἱ φυσικαὶ τῶν σωμάτων κενώσεις ἴσχοιντο, στεγνὸν καλοῦσιν, εἰ δέ τι μᾶλλον φέροιντο, ῥοῶδες· ἡνίκα δὲ καὶ ἴσχοιντο καὶ φέροιντο, τὴν ἐπιπλοκὴν ἐν τούτῳ συνίστασθαι, καθάπερ ἐπ' ὀφθαλμοῦ φλεγμαίνοντός θ' ἅμα καὶ ῥευματιζομένου. τὴν γὰρ φλεγμονὴν στεγνὸν οὖσαν πάθος, ὅτι μὴ μόνη νῦν, ἀλλὰ σὺν τῷ ῥεύματι περὶ ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν τόπον ἐγένετο, τὸ σύμπαν ποιεῖν πάθος ἐπιπεπλεγμένον. ἔνδειξιν δὲ τοῦ συμφέροντος ἐπὶ μὲν τῶν στεγνῶν τὴν χάλασιν, ἐπὶ δὲ τῶν ῥοωδῶν τὴν στάλσιν ὑπάρχειν. γόνατος μὲν γάρ, εἰ τύχοι, φλεγμαίνοντος χαλᾶν φασι χρῆναι, ῥέουσαν δὲ τὴν κοιλίαν ἢ τὸν ὀφθαλμὸν 81 ἐπέχειν τε καὶ στέλλειν, ἐν δὲ τοῖς ἐπιπεπλεγμένοις πρὸς τὸ κατεπεῖγον ἵστασθαι· τῷ γὰρ μᾶλλον ἐνοχλοῦντι καὶ τὸν κίνδυνον ἐπιφέροντι, τοῦτ' ἔστι τῷ ἰσχυροτέρῳ, ἐναντιοῦσθαί φασι δεῖν μᾶλλον ἢ θατέρῳ. τί δὴ οὖν οὐχὶ δογματικοὺς ἑαυτοὺς ἐκάλεσαν ἐνδείξει τὰ βοηθήματα ποριζόμενοι; διότι, φασίν, οἱ δογματικοὶ τὸ ἄδηλον ἐρευνῶσιν, ἡμεῖς δ' ἐν τοῖς φαινομένοις διατρίβομεν. ἀμέλει καὶ ὅλην τὴν αἵρεσιν ἑαυτῶν οὕτως ὁρίζονται γνῶσιν φαινομένων κοινοτήτων, καὶ ἵνα μὴ κοινὸς ὁ ὅρος εἶναι δοκῇ ταῖς ἄλλαις ἁπάσαις

1. κοινότητας δύο L ‖ 2. ἔθεντο post ῥύσιν colloc. v ‖ 5. κενώσεις τ. σ. M τῶν σωμάτων om. v ‖ στεγνὸν LV στέγνωσιν Mv ‖ 7. ἐπὶ (ἐν m) τούτοις Lm ἐπὶ τούτων M ‖ 9. verba τὴν γὰρ φλεγμονὴν ... πάθος ἐπιπεπλεγμένον spuria iudicat Marquardt ‖ 10. νῦν] ἦν Lv ‖ 14. φλεγμήναντος mv ‖ 17. διοχλοῦντι Mv ‖ 18. τῷ κινδ. L² ‖ τοῦτο δὲ ἐστὶ τὸ ἰσχυρότερον LV ‖ 20. οὖν δὴ v ‖ 23. αὐτῶν LMmV ‖ 25. δοκῇ post μὴ colloc. L

τέχναις, καὶ γὰρ κἀκείνας γνώσεις εἶναι νομίζουσι φαινομένων κοινοτήτων, διὰ τοῦτο προστιθέασιν, ἀκολούθων τῷ τῆς ἰατρικῆς τέλει. τινὲς δ' αὐτῶν οὐκ ἀκολούθων ἀλλὰ συμφώνων προσέθεσαν, οἱ πλεῖστοι δ' ἄμφω συνθέντες γνῶσιν εἶναι φαινομένων κοινοτήτων τὴν μέθοδόν φασι συμφώνων καὶ ἀκολούθων τῷ τῆς ἰατρικῆς τέλει, τινὲς δ' ὥσπερ καὶ ὁ Θεσσαλὸς
82 προσεχῶν καὶ ἀναγκαίων πρὸς ὑγίειαν. ταῦτα δὴ ἀξιοῦσι μήτε δογματικοὶ καλεῖσθαι, μηδὲ γὰρ δεῖσθαι τοῦ ἀδήλου, καθάπερ ἐκεῖνοι, μήτ' ἐμπειρικοί, κἂν ὅτι μάλιστα περὶ τὸ φαινόμενον διατρίβωσιν, τῇ γὰρ ἐνδείξει κεχωρίσθαι αὐτῶν. οὐ μὴν οὐδ' ἐν αὐτῷ τῷ τρόπῳ τῆς περὶ τὸ φαινόμενον διατριβῆς ὁμολογεῖν ἑαυτούς φασι τοῖς ἐμπειρικοῖς· ἐκείνους μὲν γὰρ ὡς ἀγνώστων ἀποχωρῆσαι τῶν ἀδήλων, ἑαυτοὺς δ' ὡς ἀχρήστων, καὶ τοὺς μὲν ἐμπειρικοὺς τήρησιν ἐπὶ τοῖς φαινομένοις, αὐτοὺς δ' ἔνδειξιν ἔχειν. ἔν τ' οὖν τούτοις διαφέρειν ἑαυτοὺς ἑκατέρων φασὶ καὶ μάλιστ' ἐν οἷς ὥρας καὶ χώρας καὶ ἡλικίας καὶ τὰ τοιαῦτα σύμπαντα περικόπτουσιν, ἄχρηστα μὲν ὄντα φανερῶς, ὡς αὐτοὶ νομίζουσι, δόξης δὲ χάριν τοῖς ἔμπροσθεν ἰατροῖς τετιμημένα. καὶ τοῦτ' εἶναι τὸ μέγιστον ἀγαθὸν τῆς μεθοδικῆς αἱρέσεώς φασι καὶ σεμνύνονταί γε διὰ τοῦτο καὶ θαυμάζεσθαι δικαιοῦσι καὶ τῷ γε βραχὺν [εἶναι] τὸν βίον εἰπόντι, τὴν δὲ τέχνην μακρὰν ἐπιτι-

5. δ' αὐτῶν ἄμφω LM ‖ φασι τὴν μέθ. φαιν. κοιν. Mv ‖ 6. τε καὶ ἀκ. vV ‖ 8. καὶ] τε καὶ v ‖ ταῦτα L¹m διὰ ταῦτα L²MV ταύτῃ v ‖ post δὴ add. καὶ MmVv om. L ‖ 9. μὴ γὰρ vV ‖ 12. οὐδ' om. v ‖ 15. ἑαυτοὺς L αὐτοὺς cett. ‖ 18. ἑαυτῶν ἑκατέρους v ‖ 19. τὰ om. v ‖ 21. αὐτοὶ om. Mv ἐκεῖνοι L ‖ 23. φασι post ἀγαθὸν colloc. L ‖ δι' αὐτὸ v δι' αὐτὸ τοῦτο m ‖ 25. εἶναι om. v post βίον colloc. V ‖ τὴν δὲ] καὶ τὴν L

μῶσι· τοὐναντίον γὰρ ἅπαν αὐτὴν μὲν βραχεῖαν εἶναι,
τὸν δὲ βίον μακρόν. ‖ ἀφαιρεθέντων γὰρ ἁπάντων τῶν 83
ψευδῶς ὑπειλημμένων τὴν τέχνην ὠφελεῖν καὶ πρὸς
μόνας τὰς κοινότητας ἀποβλεπόντων ἡμῶν οὔτε μακρὰν
ἔτι τὴν ἰατρικὴν οὔτε χαλεπὴν εἶναι, ῥᾴστην δὲ καὶ
σαφῆ καὶ μησὶν ἓξ ὅλην [τάχιστα] γνωσθῆναι δυνα-
μένην. οὕτω μὲν γὰρ ἐπὶ τῶν κατὰ δίαιταν νοσημά-
των εἰς στενὸν κομιδῇ συνῆκται τὸ πᾶν· ὡσαύτως δὲ
κἀπὶ τῶν κατὰ χειρουργίαν τε καὶ φαρμακείαν. καὶ
γὰρ ἐν ἐκείνοις καθόλου τινὰς κοινότητας ἐξευρίσκειν
πειρῶνται καὶ σκοποὺς ὑποτίθενται τῶν ἰαμάτων ὀλί-
γους τὸν ἀριθμόν, ὥστ' ἐμοὶ μὲν δοκεῖν οὐδ' ἐν τοῖς
πολυθρυλήτοις ἓξ μησὶν ἀλλὰ καὶ πολὺ θᾶττον ὅλην
αὐτῶν τὴν τέχνην ἐκμαθεῖν ὑπῆρξεν, καὶ χρὴ χάριν
οὕτω γιγνώσκειν αὐτοῖς τῆς συντόμου διδασκαλίας, εἴ
γε μὴ ψεύδονται, ψευδομένοις δ' ὀλιγωρίαν ἐγκαλεῖν.

Cap. VII. Ὅπως δ' ἄν τις μάλιστα δοκοίη μοι
κρῖναι δικαίως ἢ τυφλώττοντας αὐτοὺς περὶ τὸ χρή-
σιμον ἢ μόνους τὸ περιττὸν ὀρθῶς φεύγοντας, ἤδη
φράσω. καὶ γὰρ οὐδὲ σμικρὸν ἔοικεν εἶναι τοῦτο τὸ
σκέμμα οὐδὲ μέχρι λόγου μοι ‖ προϊέναι μόνον δοκοῦ- 84
σιν, ὥσπερ τῶν δογματικῶν τε καὶ ἐμπειρικῶν ὅσοι
περὶ τῆς πρώτης τῶν βοηθημάτων εὑρέσεως φιλονει-
κοῦσι περὶ τῆς νῦν χρήσεως ὁμολογοῦντες ἀλλήλοις,
ἀλλ' ἤτοι μεγάλα βλάπτεσθαι τὰ τῆς τέχνης ἔργα πρὸς

2. πάντων v ‖ 6. καὶ τάχιστα vV ἢ καὶ τ. Lm ‖ 7. μὲν οὖν V μὲν om. L | δίαιταν M τὴν δ. cett. | 8. εἰς] ὡς v | συνῆχθαι L^2Mv ‖ 9. καὶ γὰρ καὶ ἐν M ‖ 12. δοκεῖν* δοκεῖ C ‖ 13. πολλῷ L ‖ 15. οὕτω] ὄντως Mm ‖ 16. ψευδομένοις δ' αὐτοῖς Mm ‖ 17. ὅπως L^1 ὡς cett. ‖ 20. γὰρ om. L ‖ 21. μοι om. L ‖ δοκοῦσιν om. v ‖ 22. τῶν δογματικῶν τε καὶ ἐμπειρικῶν* τοῖς δογματικοῖς τ. κ. ἐμπειρικοῖς L τοῖς ἐ. τ. κ. δογματικοῖς cett. ‖ ὅσοι G ὅσα C ‖ 23. φιλονεικοῦσι L^1mv διαφωνοῦσι L^2MV

τῆς μεθοδικῆς αἱρέσεως ἀναγκαῖον ἢ μεγάλ' ὠφελεῖσθαι. διττῆς δὲ τῆς ἐν τοῖς πράγμασι κρίσεως οὔσης τῆς μὲν διὰ τοῦ λόγου μόνου, τῆς δὲ διὰ τῶν φαινομένων ἐναργῶς, ἡ μὲν ἑτέρα ἡ διὰ μόνου τοῦ λόγου μείζων ἢ κατὰ τοὺς εἰσαγομένους ἐστίν· οὔκουν αὐτῆς νῦν ὁ καιρός· ἡ δ' ἑτέρα ἡ διὰ [μόνου] τοῦ φαίνεσθαι κοινὴ πάντων ἀνθρώπων ὑπάρχει. τί οὖν κωλύει ταύτῃ χρήσασθαι πρώτῃ σαφεῖ θ' ἅμα τοῖς εἰσαγομένοις οὔσῃ καὶ πρὸς αὐτῶν τῶν μεθοδικῶν τετιμημένῃ; διὰ παντὸς γοῦν οὐδὲν ἄλλ' ἢ τὸ φαινόμενον ὑμνοῦσι καὶ τοῦτο πρεσβεύουσιν ἐπὶ παντὶ καὶ τὸ ἄδηλον ἅπαν ἄχρηστον εἶναι λέγουσι. φέρε δὴ πρῶτον ἐπισκεψώμεθα περὶ τῶν προκαταρκτικῶν καλουμένων αἰτίων κανόνα τῆς κρίσεως τὸ φαινόμενον τιθέμενοι.

Καὶ πρῶτός γ' ὁ μεθοδικὸς παρελθὼν ὧδέ πως
85 *λεγέτω· Τί δή ποτε ψύξεις ‖ τε καὶ ἐγκαύσεις καὶ μέθας καὶ ἀπεψίας καὶ πλησμονὰς καὶ ἐνδείας καὶ κόπους καὶ ἀργίας καὶ ἐδεσμάτων ποιότητας καὶ ἐθῶν ὑπαλλαγάς, ὦ δογματικοί τε καὶ ἐμπειρικοί, μάτην πολυπραγμονεῖτε; πότερον ταῦτ' ἰᾶσθαι μέλλετε τὰς ἐν τῷ σώματι παρέντες διαθέσεις, ἃ τὴν ἀρχὴν οὐδὲ πάρεστιν [οὐκέτι τῶν τοιούτων οὐδέν], ἀλλ' αὐτὰ μὲν οἴχεται, τὸ δ' ὑπ' αὐτῶν γενόμενον ἐν τῷ σώματι μένει καὶ τοῦτο χρὴ ἰᾶσθαι· τοῦτο γάρ ἐστι τὸ πάθος. ἐπισκεπτέον οὖν αὐτό, οἷόν τί ἐστιν. εἰ μὲν γὰρ στεγνόν, χαλαστέον, εἰ δὲ ῥοῶδες, σταλτέον, ὑφ' ὅτου ἂν αἰτίου γεγονὸς ἑκάτερον ᾖ. τί δὴ οὖν ἔτι τὸ αἴτιον ὠφελεῖ, μήτε τοῦ ῥοώδους χαλά-*

6. *μόνου* om. MmVv ‖ 8. *πρώτῃ χρ.* Mv ‖ 12. *δὴ οὖν* L^2M ‖ 13. *καλουμένων* LM *ὀνομαζομένων* V *λεγομένων* v ‖ 16. *δή* om. L ‖ 18. *ἀργίας*] *ἐνεργείας* v ‖ 20. *τῷ* om. v ‖ 22. [*οὐκέτι τῶν τοιούτων οὐδέν*]* ‖ 24. *αὐτὸ* add. L^2 s. l. ‖ 26. *ᾖ* add. L^2 ‖ *τί* L^1mv *εἰς τί* L^2MV ‖ 27. *ποτὲ χ.* MvV

σεώς ποτε δεομένου μήτε τοῦ στεγνοῦ στάλσεως; ἢ πάντως οὐδέν, ὥς γε τὸ πρᾶγμα αὐτὸ δείκνυσιν.

Ὅμοιος δ' ὁ λόγος τοῖς μεθοδικοῖς καὶ περὶ τῶν ἀδήλων καὶ συνεκτικῶν ὀνομαζομένων αἰτίων· καὶ γὰρ κἀκεῖνα περιττά φασιν εἶναι, τοῦ πάθους τὴν οἰκείαν θεραπείαν ἐνδεικνυμένου καὶ χωρὶς τοῦ γνωσθῆναι τὴν αἰτίαν, ὑφ' ἧς ἐγένετο. τῷ δ' αὐτῷ τρόπῳ τῶν λόγων ἐπί τε ‖ τὰς ὥρας καὶ τὰς χώρας καὶ τὰς ἡλικίας 86
μεταβαίνουσι, θαυμάζοντες κἀνταῦθα τῶν παλαιῶν ἰατρῶν, εἰ μὴ συνιᾶσιν οὕτως ἐναργοῦς πράγματος· ἡ γάρ τοι φλεγμονή, φασί, πάθος οὖσα στεγνόν, οὐ δήπου, θέρους μὲν εἰ γένοιτο, τῶν χαλώντων δεῖται βοηθημάτων, χειμῶνος δ' ἄλλων τινῶν, ἀλλ' ἐν ἀμφοτέραις ταῖς ὥραις τῶν αὐτῶν, οὐδ' ἐπὶ μὲν τῆς τῶν παίδων ἡλικίας τῶν χαλαστικῶν, ἐπὶ δὲ τῆς τῶν πρεσβυτέρων τῶν στελλόντων, οὐδ' ἐν Αἰγύπτῳ μὲν τῶν χαλώντων, Ἀθήνησι δὲ τῶν ἐπεχόντων. ἀνάπαλιν δὲ τῇ φλεγμονῇ τὸ ῥοῶδες πάθος οὐδέποτε τῶν χαλώντων ἀλλ' ἀεὶ τῶν στελλόντων δεῖται καὶ χειμῶνος καὶ ἦρος καὶ θέρους καὶ φθινοπώρου καὶ παιδὸς ὄντος τοῦ νοσοῦντος καὶ ἀκμάζοντος καὶ γέροντος καί, εἰ τύχοι, περὶ τὴν Θρᾴκην ἢ τὴν Σκυθίαν ἢ τὴν Ἰωνίαν [εἶναι ὁ ἀρρωστῶν]. οὔκουν οὐδὲν τῶν τοιούτων εἰς οὐδὲν χρήσιμον εἶναί φασιν ἀλλὰ μάτην ταῦτα πάντα πολυπραγμονεῖσθαι.

1. ἢ* ἢ Lm ἢ πάντως om. MvV ‖ 2. οὐδέν L^1 εἰς οὐδέν cett. ‖ αὐτὸ τὸ πρ. M ‖ 5. κἀκεῖνα Mm ἐκεῖνα cett. ‖ 8. καὶ τὰς χώρας post ἡλικίας colloc. Vv ‖ 10. ἰατρῶν om. L^1 ‖ 11. φασί om. v ‖ post στεγνόν add. ὥς φασιν v ‖ 14. ταῖς τ. π. ἡλικίαις L ‖ 15. δὲ ταῖς L ‖ 17. ἐπεχόντων L στελλόντων cett. ‖ 18. post πάθος add. ὑπάρχον v ‖ 19. δεῖσθαι LMmV ‖ 22. Ιωνίαν C Αἰθιοπίαν A ‖ 23. εἶναι om. LMmV εἶναι ὁ ἀρρωστῶν del. Marquardt

Τί δὲ καὶ τὰ μέρη τοῦ σώματος [ἐπισκοπῆσαι]; ἆρ' οὐχὶ καὶ ταῦτα μάταια πρὸς ἔνδειξιν θεραπείας; 87 ἢ τολμησάτω τις ‖ εἰπεῖν, ὡς ἐν μὲν τῷ νευρώδει μέρει τὴν φλεγμονὴν χαλαστέον, ἐν δὲ τῷ ἀρτηριώδει ἢ φλεβώδει ἢ σαρκώδει σταλτέον. ἢ ὅλως εἴ τι στεγνὸν ἔν τινι μέρει τοῦ σώματος γένοιτο, τολμησάτω τις εἰπεῖν, ὡς οὐ χαλαστέον αὐτὸ ἢ οὐ σταλτέον τὸ ῥοῶδες. εἰ τοίνυν ἡ τοῦ μέρους φύσις οὐδὲν ὑπαλλάττει τῆς θεραπείας τὸν τρόπον, ἀλλ' ἀεὶ κατὰ τὸ γένος τοῦ πάθους ἡ τῶν βοηθημάτων εὕρεσις, ἄχρηστος φανερῶς ἡ τοῦ μέρους ἐπίσκεψις. ὁ μὲν δὴ μεθοδικὸς τοιοῦτος, ὡς τύπῳ φάναι.

Cap. VIII. *Παρίτω* δ' ἐπ' αὐτῷ δεύτερος ὁ ἐμπειρικὸς ὧδέ πως λέγων· Ἐγὼ τῶν φαινομένων οὐδὲν οἶδα πλέον οὐδ' ἐπαγγέλλομαί τι σοφώτερον ὧν πολλάκις ἐθεασάμην. εἰ μὲν δὴ ἀτιμάζεις τὸ φαινόμενον, ὥσπερ τινὸς ἔμπροσθεν ἀκοῦσαί μοι δοκῶ σοφιστοῦ, ἡμῖν μὲν ὥρα πρὸς τοὺς τιμῶντας αὐτὸ τὸ φαινόμενον ἀπαλλάττεσθαι, σὺ δ' ἂν ἤδη νικῴης νίκην Καδμείαν. εἰ δ', ὥσπερ καὶ κατ' ἀρχὰς ἤκουσά σου, τὸ μὲν ἄδη-
88 λον ἅπαν ἄχρηστον εἶναι φάσκεις, ἕπε σθαι δ' ὁμολογεῖς τοῖς ἐναργέσι, τάχ' ἄν σοι δείξαιμι τὸ παρορώμενον ὑπομνήσας τοῦ φαινομένου.

Δηχθέντες ὑπὸ κυνὸς λυττῶντος ἄνθρωποι δύο πρὸς τοὺς συνήθεις ἰατροὺς ἐπορεύθησαν ἰάσεως δεόμενοι. σμικρὸν δ' ἦν ἑκατέρου τὸ ἕλκος, ὡς μηδὲ τὸ δέρμα πᾶν διῃρῆσθαι, καὶ τὴν θεραπείαν ὁ μὲν ἕτερος

1. ἐπισκοπῆσαι om. LMmV ‖ 2. ἆρ' οὐ v ‖ 3. μορίῳ v om. m ‖ 9. ἀεὶ om. v ‖ 10. βοηθούντων v ‖ 14. πλέον οὐδὲν οἶδα v ‖ 16. ἀτιμάζοις v ‖ 18. ἡμῖν μὲν* καὶ ἡμῖν C ‖ 19. σὺ δ'] οὐδ' A ‖ 21. ἅπαν om. L¹m ‖ φάσκεις* φάσκοντος C ‖ ὁμολογεῖς* ὁμολογοῦντος C ‖ 22. δείξω Lm ‖ 26. ἑκατέρου* ἑκατέρων C

αὐτῶν ἐποιεῖτο τοῦ ἕλκους μόνου μηδὲν ἄλλο πολυπραγμονῶν καὶ δι' ὀλίγων γ' ἡμερῶν ὑγιὲς ἀπέφηνε τὸ μέρος· ὁ δ' ἕτερος, ἐπειδὴ λυττῶντ' ἔγνω τὸν κύνα, τοσοῦτον ἀπέδει τοῦ σπεύδειν εἰς οὐλὴν ἄγειν τὸ ἕλκος, ὥστ' αὐτὸ τοὐναντίον ἀεὶ καὶ μᾶλλον εἰργάζετο μεῖζον ἰσχυροῖς τε καὶ δριμέσι χρώμενος φαρμάκοις ἕως χρόνου συχνοῦ καὶ πίνειν δ' αὐτὸν κατηνάγκαζεν ἐν τῷ χρόνῳ τούτῳ φάρμακα τὰ λύττης ἰάματα, ὡς ἔφασκεν αὐτός. καὶ δὴ καὶ οὕτως ἐτελεύτα τὸ συμβὰν ἀμφοτέροις· ὁ μὲν ἐσώθη τε καὶ ὑγιὴς ἐγένεθ' ὁ πιὼν τὰ φάρμακα, ὁ δ' ἕτερος οὐδὲν ἔχειν κακὸν οἰόμενος ἐξαίφνης ἔδεισέ τε τὸ ὕδωρ καὶ σπασθεὶς ἀπέθανεν. ἆρά σοι δοκεῖ μάτην τὸ προκατάρξαν αἴτιον ἐν τούτοις ἐρευνᾶσθαι; ἢ δι' ἄλλο τι ἀπέθανεν ‖ ὁ ἄνθρωπος 89 *πλὴν διὰ τὴν ὀλιγωρίαν τοῦ ἰατροῦ μήτε πυθομένου περὶ τῆς αἰτίας μηδὲν μήτε τὴν τετηρημένην ἐπ' αὐτῷ θεραπείαν παραλαβόντος; ἐμοὶ μὲν γὰρ οὐ δι' ἄλλο τι φαίνεται ἢ διὰ τοῦτο.*

Ἐπεὶ δὲ τῷ φαινομένῳ ἕπομαι, παρελθεῖν οὐ δύναμαι τοιοῦτον οὐδὲν αἴτιον· οὕτω δὲ καὶ ἡλικίαν οὐ δύναμαι παραδραμεῖν οὐδ' ἀτιμάσαι· καὶ γὰρ κἀνταῦθ' ἀναγκάζει με πιστεύειν τὸ φαινόμενον, τῶν αὐτῶν [κατὰ πάντα] παθῶν οὐ πάντοτε τὴν αὐτὴν θεραπείαν ἐνδεικνυμένων ἀλλ' ἔστιν ὅτε τοσοῦτον διαφέρουσαν ἐν

2. *δι'* om. v ‖ 3. *λυττῶντ'* M *λυττᾶν* cett. ‖ 5. *αὐτὸ*] *πᾶν* LV ‖ 7. *δ'* om. L ‖ *προσηνάγκαζεν αὐτὸν* vV ‖ 8. *τὰ*] *καὶ* Ch ‖ 9. *σύμπαν* LMm ‖ 10. *ὑγιὴς ἦν* LMmV ‖ *πιὼν** *πίνων* C ‖ 11. *οἰόμενος κακὸν* mv ‖ 13. *προκαταρκτικὸν* v ‖ 15. *πλὴν*] *ἢ* M ‖ *τὴν* om. L ‖ *πυνθανομένου* A ‖ 16. *αὐτῇ* vV ‖ 18. *δι' ἄλλο οὐδὲν* v *δι' οὐδὲν ἄλλο* MV ‖ 21. *παρελθεῖν* L^1Mm *παραδραμεῖν* L^2 ‖ *ἀτιμάζειν* v ‖ 22. *ἀναγκάζει με* L^2mvV *ἀναγκάζομαι* L^1M ‖ *τὸ φαίνεσθαι* L^2MV *τῷ φ.* L^1m ‖ [*κατὰ πάντα*]* ‖ 23. *πάντοτε* L *πάντη* cett. *ἐνδεικνυμένων*] *ἐχόντων* v ‖ 24. *διαφέρουσιν* Lm

ταῖς διαφόροις ἡλικίαις, ὥστε μὴ ποσότητι μόνον ἢ τρόπῳ βοηθημάτων διαλλάττειν ἀλλ' ὅλῳ τῷ γένει. πλευριτικοὺς γοῦν πολλοὺς ἀκμάζοντάς τε καὶ ἰσχυροὺς εἶδον ἐγὼ πολλάκις καὶ ὑφ' ὑμῶν φλεβοτομουμένους, ἀλλ' οὐδένα τῶν ἐν ἐσχάτῳ γήρᾳ ἢ κομιδῇ σμικρὸν παῖδα οὔθ' ὑμεῖς ἐτολμήσατε διὰ φλεβὸς κενοῦν οὔτ' ἄλλος οὐδεὶς οὐδεπώποτε.

Τί δ' ὅταν Ἱπποκράτης εἴπῃ· 'ὑπὸ κύνα καὶ πρὸ κυνὸς ἐργώδεες αἱ φαρμακεῖαι·' καὶ ὅταν αὖ πάλιν· 'φαρμακεύειν θέρεος μὲν μᾶλλον τὰς ἄνω, χειμῶνος ||
90 δὲ τὰς κάτω' πότερον ἀληθεύειν ὑμῖν ἢ ψεύδεσθαι δοκεῖ; καθ' ἑκάτερον γὰρ ἀπορήσειν ὑμᾶς ἀποκρίσεως οἴομαι· ψεύδεσθαι μὲν γὰρ εἰ φαίητε, τὸ φαινόμενον ἀτιμάζετε, ὃ τιμᾶν προσεποιεῖσθε· φαίνεται γὰρ οὕτως ἔχον τἀληθές, ὡς Ἱπποκράτης λέγει· εἰ δ' ἀληθεύειν εἴποιτε, προσίεσθε τὰς ὥρας, ἃς ἀχρήστους ἀπεφήνασθε. νομίζω δ' ὑμᾶς μηδὲ πόρρω που τῆς οἰκείας ἀποδημῆσαι μηδ' ἐν πείρᾳ γενέσθαι διαφορᾶς χωρίων· ἢ πάντως ἂν ἠπίστασθε τοὺς μὲν ὑπὸ ταῖς ἄρκτοις οὐ φέροντας τὰς ἀθρόας τοῦ αἵματος κενώσεις, ὥσπερ οὐδὲ τοὺς κατ' Αἴγυπτόν τε καὶ ὅλην τὴν μεσημβρίαν, τοὺς δ' ἐν μέσῳ τούτων ἐναργῆ πολλάκις τὴν ὠφέλειαν ἐπὶ ταῖς φλεβοτομίαις λαμβάνοντας.

1. μηδὲ v || 4. καὶ om. L¹M || ἡμῶν mvV, post ὑμῶν (vel ἡμῶν) add. αὐτοὺς LA || 7. οὐδέποτε Lm || 8. Hipp. aphor. IV 5 t. IV 502 L. || 9. αὖ om. L || πάλιν] Hipp. l. l. IV 4 || 10. φαρμακεύειν θέρεος μὲν M θ. μὲν φ. L θ. φ. cett. || μᾶλλον om. C || post ἄνω add. κοιλίας LMm || 14. προσποιεῖσθε v || 15. ἔχον* ἔχειν C || 16. post ὥρας add. καὶ τὰς χώρας LMm || 18. post ἀποδημῆσαι add. πατρίδος LMm || μηδ'] μήτ' vV || χωρ. διαφ. vV || 19. ἢ πάντως] π. γὰρ v || τοὺς A τὰ C, item bis infra (v. 21. 22) || 20. φέροντας VA φέροντα cett. || 22. τὴν om. v || 23. λαμβάνοντας A λαμβάνοντα C

Τὸ δὲ μηδὲ τὰ μέρη τοῦ σώματος ἐπισκοπεῖσθαι πάνυ μοι θαυμαστὸν ἐφ' ὑμῶν καταφαίνεται καὶ δεινῶς ἄτοπον οὐ τοῖς ἀληθέσι μόνον ἀλλὰ καὶ τοῖς ὑφ' ὑμῶν αὐτῶν πραττομένοις ἐναντίον. ὦ πρὸς τῶν θεῶν, ἔνθ' ἂν ἡ φλεγμονὴ γένηται, τῆς αὐτῆς δεῖται θεραπείας, κἂν ἐν ‖ σκέλει κἂν ἐν ὠτὶ κἂν ἐν στόματι κἂν 91 ἐν ὀφθαλμοῖς; τί δήποτ' οὖν πολλάκις ὑμᾶς ἐθεασάμην τὰς μὲν ἐν τοῖς σκέλεσι φλεγμονὰς καὶ ἀποσχάζοντας σμίλῃ καὶ ἀποβρέχοντας ἐλαίῳ, τοὺς δ' ὀφθαλμοὺς οὐδεπώποτε; τί δὲ τοὺς μὲν ὀφθαλμοὺς τοῖς στύφουσιν ἰᾶσθε φαρμάκοις φλεγμαίνοντας, οὐχὶ δέ γε καὶ τὰ σκέλη τοῖς αὐτοῖς ἐπαλείφετε; τί δ' οὐχὶ καὶ τὰ ὦτα φλεγμαίνοντα τοῖς τῶν ὀφθαλμῶν ἰᾶσθε βοηθήμασι; τί δ' οὐχὶ καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῖς τῶν ὤτων; ἀλλ' ἕτερον μὲν ὤτων φλεγμονῆς, ἕτερον δ' ὀφθαλμῶν ἐστι φάρμακον. ὄξος μὲν γὰρ μετὰ ῥοδίνου φλεγμονῆς ὤτων ἀγαθὸν φάρμακον, ἀλλ' οὐκ οἶμαί τινα τολμήσειν ἐγχεῖν αὐτὸ φλεγμαίνουσιν ὀφθαλμοῖς· εἰ δὲ καὶ τολμήσειεν, οὐ μετὰ σμικρᾶς εὖ οἶδ' ὅτι ζημίας πειράσεται τῆς τόλμης. καὶ γαργαρεῶνος φλεγμαίνοντος ἀγαθὸν φάρμακον ἀκάνθης Αἰγυπτίας ὁ καρπός, ἀγαθὸν δὲ καὶ ἡ σχιστὴ στυπτηρία. ἆρ' οὖν ταῦτα καὶ ὀφθαλμῶν φλεγμαινόντων καὶ ὤτων ἢ πᾶν τοὐναντίον ἐσχάτη βλάβη;

Καὶ ταῦτα πάντα λέγω συγχωρήσας ὑμῖν τὴν 92 πρώτην ὑπόθεσιν, ὡς χρὴ τὴν μὲν ἐν τοῖς σκέλεσιν ἢ ταῖς χερσὶ φλεγμονὴν χαλᾶν, οὐ μὴν τήν γε τῶν

1. ἐπισκέπτεσθαι L ‖ 2. ὑφ' L ‖ 4. ἐναντίον om. L ‖ 5. ἡ om. v ‖ 7. ὀφθαλμοῖς LV ὀφθαλμῷ cett. ‖ 8. ἀποσχίζοντας v ‖ 9. ἀποβρέχοντας LM ἐπιβρ. cett. ‖ 10. οὐδέποτε L ‖ 12. γε om. mvV

ὀφθαλμῶν ἢ τοῦ γαργαρεῶνος ἢ τῶν ὤτων. εἰ δ᾽ ὅτι καὶ τὴν ἐν τοῖς σκέλεσιν ἢ ταῖς χερσὶν οὐκ ἐξ ἅπαντος τρόπου χαλαστέον ὑπομνήσαιμι, τάχ᾽ ἂν γνοίητε, εἰ σωφρονήσετε, ὅσον ἁμαρτάνετε. ἔσται δὲ καὶ νῦν ὁ λόγος ἀνάμνησις τοῦ φαινομένου· τῶν γὰρ ἐπὶ μηδεμιᾷ πληγῇ φλεγμηνάντων ὁτιοῦν μέρος ἀλλ᾽ αὐτομάτως ὑπαρξαμένων, τῆς πληθωρικῆς καλουμένης διαθέσεως παρούσης, οὐδεὶς χρήζει χαλάσεως τοῦ μορίου πρὸ τῆς τοῦ ὅλου σώματος κενώσεως· οὐ μόνον γὰρ οὐδὲν μειώσεις ἀλλὰ καὶ προσαυξήσεις τὴν οὖσαν φλεγμονήν, εἰ τοῦτο δράσειας. ὅθεν ἐν τούτῳ μὲν τῷ καιρῷ τὰ στύφοντα καὶ ψύχοντα τῷ μέρει προσφέρομεν, ἡνίκα δ᾽ ἂν τὸ ὅλον σῶμα κενώσωμεν, τηνικαῦτα καὶ τὸ φλεγμαῖνον μόριον ἀνέχεται τῶν χαλώντων. εἰ δ᾽ ὑμᾶς μὴ πείθω ταῦτα λέγων, ὅπερ ἔφην ἀρχόμενος τοῦ λόγου, καιρὸς ἂν εἴη μοι πρὸς τοὺς τιμῶντας [αὐτὸ] τὸ φαινόμενον ἀπαλλάττεσθαι. ‖

93 Cap. IX. *Ταῦτ᾽ εἰπόντος τοῦ ἐμπειρικοῦ παρελθὼν ὁ δογματικὸς ὧδέ πως λεγέτω· Τάχα μὲν εὖ φρονοῦντί σοι καὶ ταῦτ᾽ ἦν ἱκανὰ περὶ τοῦ μήθ᾽ ἡλικίαν μήθ᾽ ὥραν μήτε χώραν ἀλλὰ μηδὲ προκαταρκτικὸν αἴτιον μηδὲ μέρος τι τοῦ σώματος ἄχρηστον ὑπολαμβάνειν· εἰ δέ σε μήπω πέπεικεν ὁ ἐμπειρικὸς ὑπομιμνήσκων τῶν φαινομένων, ἀλλά τινος ἔτι καὶ λόγου δέει, τοῦτόν μοι δοκῶ προσθήσειν ἐγὼ καὶ τὴν ὑπόθεσίν σου τῆς αἱρέσεως ἀποδείξω σαθρὰν οὖσαν. ἀκούω μὲν γὰρ*

2. ἢ V καὶ cett. ‖ 4. ἔστω M ‖ 6. φλεγμαινόντων LM ‖ 7. τῆς om. L[1] ‖ διαθέσεως καλ. v ‖ 12. τῷ μέρει post στύφοντα colloc. L ‖ 13. κενώσωμεν τὸ ὅλον σῶμα LM ‖ 16. αὐτὸ τὸ φ. M τ. φ. αὐτὸ L αὐτὸ om. mvV ‖ 19. ὡδί L ‖ 22. μηδὲ L ἢ cett. ‖ 23. δέ γε L[1] δέ σε L[2] ‖ 24. δέοι V δέῃ L[2]Mmv ‖ 26. οὖσαν om. v

ὑμῶν λεγόντων γνῶσιν φαινομένων κοινοτήτων, ἐρωτῶν δ᾽ ἑκάστοτε, περὶ τί μάλισθ᾽ ἡ κοινότης αὕτη συνίσταται καὶ πῶς αὐτὴν γνωριοῦμεν, οὐδέπω καὶ νῦν μοι δοκῶ γνῶναι δύνασθαι. τὸ δ᾽ αἴτιον· ἄχρι τῶν ὀνομάτων ἀλλήλοις ὁμολογεῖτε περὶ τῶν πραγμάτων διαφερόμενοι. τινὲς μὲν γὰρ ὑμῶν ταῖς κατὰ φύσιν ἐκκρίσεσι παραμετροῦσι τὸ στεγνὸν καὶ τὸ ῥοῶδες, ἰσχομένων μὲν αὐτῶν στέγνωσιν ὀνομάζοντες τὸ πάθος, ἀμέτρως δ᾽ ἐκκρινομένων, ῥύσιν. ἄλλοι δέ τινες ἐξ ὑμῶν, οὐκ ὀλίγος χορός, ἐν αὐταῖς τῶν σωμάτων ταῖς διαθέσεσι ‖ τὰ πάθη φασὶν εἶναι καὶ μέμ- 94
φονταί γε δεινῶς τοῖς εἰς τὸ κενούμενον ἀποβλέπουσιν.

Ἐμοὶ δ᾽ ὅπῃ δοκοῦσιν ἑκάτεροι σφάλλεσθαι, τάχ᾽ ἂν ἤδη δηλώσαιμι. γιγνέσθω δ᾽ ἡμῖν ὁ λόγος πρὸς ἐκείνους πρότερον, ὅσοι ταῖς κατὰ φύσιν ἐκκρίσεσι κρίνουσι τὰ πάθη· θαυμάζω γὰρ αὐτῶν, εἰ μήθ᾽ ἱδρῶτάς ποτε μήτ᾽ οὖρα μήτ᾽ ἐμέτους μήτε διαχωρήματα πλείω τῶν κατὰ φύσιν εἶδον ἐν ταῖς νόσοις χρηστῶς κενούμενα, καὶ τὸ πάντων ἀτοπώτατον, εἰ μηδ᾽ ἐκ ῥινῶν αἱμορραγίαν ποτὲ κρίνασαν ἐθεάσαντο. ταύτης μὲν γὰρ οὐ τὸ ποσὸν μόνον ἀλλ᾽ ὅλον τὸ γένος παρὰ φύσιν, ἱδρώτων δ᾽ ἢ οὔρων ἢ ὅσα κατὰ γαστέρα ἢ δι᾽ ἐμέτων ὁρμᾷ, τὸ μὲν γένος οὐ παρὰ φύσιν, οὕτω γε μὴν ἄμετρόν ἐστί ποτε τὸ πλῆθος, ὥστ᾽ ἐγὼ μὲν

1. ἐρωτῶν C ἐρωτῶ Ch ‖ 3. αὐτὴν L[1] αὐτοὶ L[2] ‖ γνωρίσομεν L[1] γνωριοῦμεν L[2] ‖ 4. δοκοῦσι L[1] δοκῶ L[2] ‖ ἄχρι] ὅτι μέχρι M ‖ 6. μὲν om. v ‖ κατὰ] παρὰ L[2] ‖ 10. verba οὐκ ὀλίγος χορός om. v ‖ ἐν ταῖς λοιπαῖς τ. σ. διαθέσεσι v ‖ 14. γίνεται L[1] γενέσθω L[2] ‖ 15. προτέρως L[1]v προτέρους V πρότερος m ‖ κατὰ] παρὰ L[2]v ‖ 16. αὐτοὺς LMm ‖ 18. τῶν] τοῦ Mm ‖ 20. κρίνασθαι Ch ‖ ταύτη L[1] τοῦτο L[2] ‖ 21. γὰρ] γε v ‖ 22. post φύσιν add. ὑπάρχει V ‖ 24. ἐστὶν ὅλον (ποτὲ add. L[2] s. l.) τ. πλ. LM ἔστιν ὅτε τ. πλ. m τ. πλ. ποτὲ (om. ἐστί) V

εἶδόν τινας εἰς τοσοῦτον ἱδρώσαντας ἄχρι τοῦ καὶ τὰ γνάφαλα διαβρέξαι καὶ ἄλλους δὲ κατὰ γαστέρα κενωθέντας ὑπὲρ τριάκοντα κοτύλας, ἀλλ' οὐκ ἐδόκει τούτων οὐδὲν παύειν, ὅτι τὸ λυποῦν ἐκενοῦτο. καίτοι τῷ γε ταῖς κατὰ φύσιν ἐκκρίσεσιν εἰς ἅπαντα κανόνι 95 χρωμένῳ ‖ κωλυτέον ἦν τὰ τοιαῦτα συμπτώματα. διὸ καὶ πιθανώτεροί πως εἶναί μοι δοκοῦσιν οἱ τὰς διαθέσεις ἐν αὐτοῖς τοῖς σώμασι τὰς κοινότητας ὑποτιθέμενοι, θαυμάζω δὲ καὶ τούτων, ὅπως αὐτὰς φαινομένας ἐτόλμησαν εἰπεῖν· εἰ γὰρ μὴ τὸ ῥέον ἐκ τῆς κοιλίας ἡ ῥύσις ἐστὶν ἀλλ' ἡ διάθεσις τῶν σωμάτων, ἐξ ἧς τὸ ῥέον, οὐκ ἐνδέχεται δὲ ταύτην οὐδεμιᾷ τῶν αἰσθήσεων φαίνεσθαι, πῶς ἂν εἶεν αἱ κοινότητες ἔτι φαινόμεναι; καὶ γὰρ ἐν κώλῳ δυνατὸν τὴν τῆς ῥύσεως διάθεσιν εἶναι καὶ ἐν λεπτοῖς ἐντέροις καὶ περὶ τὴν νῆστιν καὶ [περὶ] τὴν γαστέρα καὶ τὸ μεσάραιον καὶ ἄλλα πολλὰ τῶν ἐντός, ὧν οὐδὲν οὔτ' αὐτὸ δυνατὸν αἰσθήσει λαβεῖν οὔτε τὸ πάθος αὐτοῦ. πῶς οὖν ἔτι φαινόμεναι λέγοιντ' ἂν αἱ κοινότητες, εἰ μή τι ἄρα καὶ τὸ διὰ σημείων γνωρίζεσθαι φαίνεσθαί τις ἐθέλοι καλεῖν; ἀλλ' εἰ τοῦτο, τίνι τῶν παλαιῶν ἰατρῶν ἔτι διαφέρουσιν, οὐκ οἶδα. πῶς δὲ [ταχέως καὶ] ἐν ἓξ μησὶν ἐπαγγέλλονται τὴν τέχνην ἐκδιδάσκειν; οὐ γὰρ ἂν οἶμαι σμικρᾶς δέοιντο μεθόδου πρὸς τὸ γνῶναί τι τῶν ἐκφευγόντων τὴν αἴσθησιν, ἀλλὰ τῷ τοῦτο ‖

1. εἶδον M οἶδα cett. ‖ τὰ γνάφαλα LmV τὰ κνάφαλα M γνάφαλλα (τὰ om.) v ‖ 2. δὲ] καὶ L om. v ‖ 6. κωλυτέον LM κωλυτέα vV ‖ σύμπαντα LMmV ‖ 7. μοι L om. cett. ‖ 8. τοῖς σώμασιν αὐτοῖς v αὐτοῖς om. V ‖ ἐπιτιθέμενοι v ‖ 13. πῶς ἂν εἶεν αἱ κ. ἔ. φ. Lm π. ἂν αἱ κ. ἔ. φ. λέγοιντ' ἄν v πῶς ἂν ἔ. φ. λέγοιντ' ἂν αἱ κ. M ‖ 14. κόλῳ M ‖ 16. νῆστιν L[2] κύστιν L[1] ‖ περὶ om. M ‖ 19. μή τι ἄρα V μή τι MmL[2]v μήπω L[1] ‖ 22. καὶ ante ταχέως add. LMm ‖ μησὶν ἓξ M ‖ 24. οἶμαι om. LMmV

καλῶς ἐργασομένῳ καὶ ἀνατομῆς χρεία τῆς ἕκαστον 96
τῶν ἐντὸς ὡς ἔχει φύσεως ἐκδιδασκούσης καὶ φυσικῆς θεωρίας οὐ σμικρᾶς, ἵνα τό τ' ἔργον ἑκάστου καὶ τὴν χρείαν ἐπισκέψηται· πρὶν γὰρ ταῦθ' εὑρεθῆναι τῶν ἐν τῷ βάθει τοῦ σώματος μορίων οὐδενὸς οἷόν τε διαγνῶναι τὸ πάθος. τί δεῖ λέγειν, ὅτι καὶ διαλεκτικῆς ἐνταῦθα χρεία μεγάλη, ἵν' ἐκ τίνων τί περαίνεται σαφῶς εἰδῇς καὶ μὴ παρακρουσθῇς ποτε σοφίσμασι μήθ' ὑφ' ἑτέρου μήθ' ὑφ' αὑτοῦ; καὶ γὰρ καὶ ἡμᾶς αὐτοὺς ἄκοντες ἔστιν [ἰδεῖν] ὅτε σοφιζόμεθα.

Καὶ μὴν καὶ οἷόν τί ἐστιν ἡ ῥύσις, ἡδέως ἂν αὐτοὺς ἐροίμην, εἰ διαλέγεσθαι μεμαθήκεσαν. οὐ γὰρ δὴ τοῦτό γε μόνον ἀρκεῖν ἡγοῦμαι τό τισιν ἐξ αὐτῶν εἰρημένον, ὅτι διάθεσίς τις παρὰ φύσιν ἡ ῥύσις ἐστί. τίς γὰρ ἡ διάθεσις εἰ μὴ μάθοιμεν, οὐδὲν ἂν οὐδέπω πλέον εἰδείημεν, ἆρά γε χάλασίς τις ἢ μαλακότης ἢ ἀραιότης· οὐδὲ γὰρ ἔστιν ἀκοῦσαί τι σαφὲς οὐδὲν αὐτῶν λεγόντων, ἀλλ' ὅ τι ἂν ἐπέλθῃ, νῦν μὲν τοῦτο, αὖθις δ' ἐκεῖνο, πολλάκις δὲ καὶ ‖ πάνθ' ἅμα, ὥσπερ 97
οὐδὲν διαφέροντα, καὶ εἴ τις ἐπιχειρήσειε διδάσκειν αὐτούς, ὅπῃ διαφέρει ταῦτ' ἀλλήλων καὶ ὡς ἕκαστον αὐτῶν ἰδίας δεῖται θεραπείας, οὐ μόνον οὐχ ὑπομένουσιν ἀκούειν ἀλλὰ καὶ τοῖς παλαιοῖς ἐπιπλήττουσιν ὡς μάτην τὰ τοιαῦτα διοριζομένοις. οὕτως ἀταλαιπώρως

1. ἐργασομένῳ* ἐργασαμένῳ Vm ἐργαζομένῳ LMv ‖ 2. διδασκούσης v ‖ 4. εὑρεθῆναι ταῦτα vV ‖ 5. τῷ expunx. L^2 ‖ οὐδὲν L^1 ‖ 6. διαλεκτικῆς μὲν L ‖ 9. ὑφ' ἑτέρου] ὑπ' ἄλλου v ‖ 10. ἄκοντες* ἄκοντας C ‖ ἔστιν ἰδεῖν ποτε σοφιζομένους Marquardt ‖ [ἰδεῖν]* ‖ 12. ἠρώμην L^1 ‖ εἴ γε V ‖ 13. μόνον τοῦτο (αὐτὸ add. L^2) Lm αὐτό γε μόνον V τοῦτο γε μόνον Mv ‖ 17. οὐδὲ Mm οὐ V οὐδὲν L ‖ τι om. V ‖ οὐδὲν VmM οὐδὲ καὶ L ‖ 18. ἐπέλθῃ VmM ἐπέλθοι L ‖ 21. ὅπῃ MmV ὅπως Lv ‖ 22. θεραπείας L^2MmV θεωρίας L^1 ‖ οὐ μόνον οὐχ V οὐχ cett.

ἔχουσι περὶ τὴν τῆς ἀληθείας ζήτησιν. ἀλλ' οὐδ' ὅτι τῷ μὲν χαλαρῷ τὸ συντεταμένον ἐστὶν ἐναντίον, τῷ δὲ μαλακῷ τὸ σκληρόν, τῷ δ' ἀραιῷ τὸ πυκνόν, ἀκούειν ἀνέχονται, καὶ ὡς παρὰ ταῦτα πάνθ' ἕτερόν τί ἐστι τὸ ἐπέχεσθαι τὰς φυσικὰς ἐκκρίσεις καὶ τὸ ῥεῖν, καὶ ὡς ὑφ' Ἱπποκράτους ταῦτα πάντα [πάλαι] διώρισται. προπετῶς δὲ περί τε τούτων αὐτῶν ἀποφαίνονται καὶ τὴν φλεγμονήν, οὕτω δὲ καλοῦσι τὸν σκληρὸν καὶ ἀντίτυπον καὶ ὀδυνηρὸν καὶ θερμὸν ὄγκον, ἑτοίμως πάνυ καὶ ἀσκέπτως στεγνὸν εἶναι πάθος φασίν. εἶτ' αὖθις ἑτέρας φλεγμονὰς ἐπιπεπλεγμένας ὀνομάζουσιν, ὥσπερ τὰς ἐν ὀφθαλμοῖς, ὅταν μετὰ ῥεύματος ὦσι, καὶ τὰς ἐν παρισθμίοις καὶ γαργαρεῶνι καὶ οὐρανίσκῳ
98 καὶ οὔλοις. ‖ εἶθ' ὑποτίθενται πόρους τοὺς μὲν ἀραιοὺς γεγονέναι, τοὺς δὲ μεμυκέναι καὶ διὰ τοῦτ' ἀμφότερα τὰ πάθη πεπονθέναι. τινὲς δ' οὐκ ὀκνοῦσι περὶ ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν πόρον ἅμα συνίστασθαι λέγειν ῥύσιν τε καὶ στέγνωσιν, ὃ μηδ' ἐπινοῆσαι ῥᾴδιον. οὕτως ἐπὶ πᾶν τόλμης ἥκουσιν. ὀλίγοι δέ τινες ἐξ αὐτῶν ὑπομεῖναι δυνηθέντες ἐπὶ πλέον ὑπὲρ ἁπάντων τούτων ἀκοῦσαί τε καὶ διασκέψασθαι μόλις ποτὲ μεταγνόντες ἐπὶ τὸ ἀληθέστερον τρέπονται. τούτοις μὲν οὖν καὶ ὅσοι μετ' ἀκριβείας τινὸς βούλονται μαθεῖν τι περὶ τῶν πρώτων καὶ γενικῶν παθῶν, ἰδίᾳ γέγραπται. τὸ δὲ νῦν εἶναι ⟨ἐπεὶ⟩ τοῖς εἰσαγομένοις χρήσιμον, βραχέα πρὸς αὐτοὺς εἰπεῖν δίκαιον. εὐξαίμην δ' ἄν τι κἀκείνους ἀπ' αὐτῶν ὄνασθαι· γένοιτο δ' ἂν τοῦτο, εἰ τοῦ

1. περὶ] πρὸς L ‖ 6. καὶ ὡς] καίτοι γε V ‖ πάλαι om. Lm διώρισται πάλαι M ‖ 17. ἅμα πόρον v ‖ 19. ἐφ' ἅπαν vV ‖ 20. τούτων ἁπάντων L ‖ 22. ἀληθέστερον LMm ἀληθές vV ‖ 23. ἀκριβείας] in hoc vocabulo desinit cod. V ‖ 24. τὸ] τῷ m ‖ 25. ἐπεὶ add. G ‖ 26. ηὐξάμην v ‖ 27. ἀπ'] ὑπ' Mm

φιλονεικεῖν ἀποστάντες αὐτὸν τὸν λόγον ἐξετάσειαν ἐφ' ἑαυτῶν. ἔχει δ' ὁ λόγος ὧδε· ἡ καλουμένη καὶ πρὸς αὐτῶν ἐκείνων φλεγμονὴ παρὰ φύσιν ὄγκος ἐστὶν ὀδυνηρὸς καὶ ἀντίτυπος καὶ σκληρὸς καὶ θερμός, οὐδέν τι μᾶλλον ἀραιότερον ἐργαζομένη κατὰ τὸν ‖ ἑαυτῆς 99 λόγον ἢ πυκνότερον ἑαυτοῦ τὸ μέρος ἢ σκληρότερον ἀλλὰ μεστὸν ῥεύματος περιττοῦ καὶ διὰ τοῦτο τεταμένον. οὐ μὴν πάντως, εἴ τι τέταται, τοῦτο πυκνότερον ἢ σκληρότερον γέγονεν ἑαυτοῦ. μάθοις δ' ἂν ἐπί τε βυρσῶν καὶ ἱμάντων καὶ πλοκάμων, εἰ πάντη διατείνειν ἐπιχειρήσαις. οὕτω δὲ καὶ ἡ ἴασις τῶν πεπληρωμένων κένωσίς ἐστιν· ἐναντίον γὰρ τοῦτο τῇ πληρώσει. κενουμένοις δ' εὐθὺς ἕπεται τοῖς μορίοις χαλαρωτέροις γίγνεσθαι. τάσις μὲν δὴ τοῖς πεπληρωμένοις ἐξ ἀνάγκης ὥσπερ τοῖς κενουμένοις ἡ χάλασις ἕπεται, πύκνωσις δ' ἢ ἀραίωσις οὐκ ἐξ ἀνάγκης, ἀλλ' οὐδὲ ῥύσις ἢ ἐπίσχεσις· οὔτε γάρ, εἰ ἀραιόν, ἤδη τι καὶ ῥεῖν ἐξ αὐτοῦ πάντως ἀναγκαῖον· τί γὰρ εἰ παχὺ καὶ ὀλίγον εἴη τὸ περιεχόμενον; οὔτ', εἰ πυκνόν, ἴσχεσθαι· τὸ γὰρ πολὺ καὶ λεπτὸν καὶ διὰ πυκνῶν ἐκρεῖ τῶν πόρων. βέλτιον οὖν ἦν καὶ αὐτοὺς τὰς τῶν παλαιῶν ἀναγνόντας βίβλους μεμαθηκέναι, κατὰ πόσους τρόπους τὸ πρότερον ἐν τῷ μορίῳ στεγόμενον αὖθις ἐκκρίνεται.

2. ἑαυτῶν M ἑαυτοῦ L[1]m ἑαυτὸ L[2] ἑαυτοῖς v ‖ ὧδε* ὡς LMv οὕτως· ὡς m οὕτως G ‖ 6. ἑαυτοῦ om. M ‖ ἢ σκληρότερον post λόγον colloc. v ‖ 8. πάντως ante τοῦτο colloc. v ‖ 9. γέγονεν post πυκνότερον colloc. v ‖ 10. post βυρσῶν add. καὶ σειρῶν L[1]Mm del. L[2] αὐτὸ καὶ σηρῶν add. v ‖ 11. ἡ om Lm ‖ τῶν φλεγμαινόντων v ‖ post πεπληρωμένων add. φλεγμονῶν L[1] καὶ φλεγμαινόντων add. L[2]Mm ‖ 13. δ' L δ' αὐτοῖς cett. ‖ 15. ἡ χάλασις post ὥσπερ colloc. LM ‖ 16. οὐκ L οὐδέτερον cett. ‖ 17. οὐδὲ LM ‖ 21. καὶ om. Mv ‖ τὰ τῶν π. ἀ. (om. βίβλους) M τῶν π. ἀ. (om. τὰς βίβλους) v

100 καὶ γὰρ ἀραιουμένου τοῦ ‖ περιέχοντος αὐτὸ καὶ αὐτοῦ τοῦ περιεχομένου λεπτυνομένου τε καὶ πλείονος γιγνομένου καὶ σφοδρότερον κινουμένου καὶ ὑπό τινος τῶν ἐκτὸς ἐφελκομένου ἢ πρός τινος τῶν ἐντὸς ὠθουμένου καὶ οἷον ἀναρροιβδουμένου [πρός τινος τῶν ἐντός]. εἰ δέ τις ταῦτα πάντα παρεὶς μίαν αἰτίαν ἡγοῖτο κενώσεως εἶναι τὴν ἀραίωσιν τῶν πόρων, δόξει μηδὲ τὰ φαινόμενα γιγνώσκειν. ἔριον γοῦν ἢ σπογγιὰν ἤ τι τῶν οὕτως ἀραιῶν ὁρῶμεν ἐναργῶς, εἰ μὲν ὀλίγον ἐντὸς ἑαυτῶν ὑγρὸν ἔχει, στέγοντα καὶ μὴ μεθιέντα, τὸ πλεον δ’ ἀποχέοντα. τί δήποτ’ οὖν οὐχὶ κἀπὶ τῶν ὀφθαλμῶν καὶ τῶν μυκτήρων καὶ τοῦ στόματος καὶ τῶν ἄλλων τῶν οὕτως ἀραιῶν τὸ αὐτὸ τοῦτ’ ἐνενόησαν, ὡς ἐνδέχοιτό ποτε τῷ πλήθει τῆς περιεχομένης ἐν αὐτοῖς ὑγρότητος, οὐκ ἀραιώσει τῶν πόρων ἐκρεῖν τι; καὶ μὲν δὴ καὶ κεράμους εἴδομεν πολλάκις ἀραιοὺς οὕτως, ὡς διηθεῖσθαι τὸ ὕδωρ. ἀλλ’ εἰ μέλιτος ἐγχέοις, οὐ διηθεῖται· παχυτέρα γὰρ ἡ τοῦ μέλιτος οὐσία τῶν τοῦ κεράμου πόρων. οὔκουν οὐδὲ τοῦτ’ ἀπεικὸς ἦν ἐννοῆσαι, ὡς διὰ λεπτότητα πολλάκις ἐκρεῖ τι, κἂν
101 μηδ’ αὐτὸ τὸ πε‖ριέχον σῶμα τετρημένον ἐκ τῆς φύσεως ᾖ· ἀλλ’ οὐδ’ ὅτι πολλάκις ἡ φύσις, ἥπερ διοικεῖ τὸ ζῷον, ὁρμῇ σφοδροτέρᾳ χρησαμένη τὸ περιττὸν ἅπαν ἐκένωσε [δι’ αὐτοῦ], καθάπερ ἐκθλίψασά τε καὶ ἀπωσαμένη, χαλεπὸν ἦν ἐννοῆσαι τῷ γ’ ἀκριβῶς τοῖς τῆς τέχνης ἔργοις ὡμιληκότι· τὰ πολλὰ γὰρ αἱ κρίσεις τῶν

5. πρός τινος τῶν ἐντός om. M ‖ 6. κενώσεως ἡγοῖτο v ‖ 8. οὖν L ‖ σπογγιὰν Mm σπογγίον cett. ‖ 9. ἐναργῶς ὁρ. v ‖ ὑγρ. ἐντὸς ἑ. L ‖ 10. ἔχοι v ‖ 13. τὸ om. LMm ‖ 15. πόρων v σωμάτων LMm ‖ 16. καὶ μὴν L¹ κ. μὲν δὴ L² ‖ πολλάκις L² ποτὲ L¹ ‖ 17. διηθεῖν L¹M ‖ 24. [δι’ αὐτοῦ]* ‖ post ἀπωσαμένη add τί οὖν Lv τί δὴ οὖν M om. m ‖ 25. τῆς om. v ‖ 26. αἱ γὰρ L

νοσημάτων ὧδέ πως γίγνονται. καὶ παρίημι τὰς λοιπὰς τῶν κενουμένων αἰτίας, ὡσαύτως δὲ καὶ τῶν ἰσχομένων ἴσας τὸν ἀριθμὸν ἐναντίας ταύταις οὔσας· οὐ γάρ ἐστι τῶν ἐκείνων ἀκοῶν ὁ τοιοῦτος λόγος ἄκουσμα. ὃ δέ μοι δοκοῦσι τάχ' ἄν ποτε συνήσειν, ἐπὶ τοῦτ' αὖθις ἐπάνειμι, τὸ δύνασθαί ποτε ῥευματίζεσθαι τὸν ὀφθαλμὸν ἢ πολλοῦ τοῦ ῥέοντος ἢ λεπτοῦ γεγονότος ἢ ὑπὸ τῆς φύσεως διὰ τοῦδε τοῦ μέρους ἀπωθουμένου, μηδὲν αὐτῶν τῶν σωμάτων παρὰ τὸ κατὰ φύσιν ἀλλοιότερον ἐχόντων, καὶ χρὴ δηλονότι τὸ μὲν λεπτὸν ῥεῦμα παχύνειν, τὸ δὲ πολὺ κενοῦν, τὴν δ' ὁρμὴν τῆς φύσεως, ἐὰν ἐν καιρῷ γένηται, δέχεσθαι, μηδὲν περὶ τὰ σώματα τῶν ὀφθαλμῶν αὐτὰ πραγματευόμενον, ὅτι μηδὲ τῆς ῥύσεως ἦν αἴτια. τὸ ‖ δ' οἴεσθαί τινα μὲν φλεγμονὴν 102
στεγνὸν εἶναι πάθος, ἑτέραν δ' ἐπιπεπλεγμένην οὐκ οἶδ' ὅπως σωφρονούντων ἐστί. πρῶτον μὲν γὰρ ἐπελάθοντο τῶν σφετέρων λόγων, ὡς οὐ τῇ κενώσει κριτέον τὸ ῥοῶδες ἢ ταῖς ἐπισχέσεσι τὸ στεγνόν, ἀλλ' εἰς αὐτὰς τῶν σωμάτων τὰς διαθέσεις χρὴ βλέπειν. ὅταν οὖν κατὰ πᾶν ὅμοιαι τυγχάνωσιν αὗται καὶ μηδενὶ φαίνηται διαφέρειν ἡ νῦν φλεγμονὴ τῆς πρόσθεν ἄλλῳ γ' ἢ τῷ τῆς μὲν ἀπορρεῖν τι, τῆς δ' οὔ, πῶς οὐ δεινῶς ἄτοπον ἐπιπεπλεγμένην μὲν ταύτην, στεγνὴν δ' ἐκείνην εἶναι νομίζειν; ἔπειτα δὲ πῶς οὐδὲ τοῦθ', ὅπερ ἦν προχειρότατον, ἐπῆλθεν αὐτοῖς λογίσασθαι, ὅτι μήτ' ἐν χειρὶ μήτ' ἐν ποδὶ μήτ' ἐν πήχει μήτ' ἐν βραχίονι μήτ' ἐν κνήμῃ μήτ' ἐν μηρῷ μήτ' ἐν ἄλλῳ τινὶ μέρει

3. καὶ ἐναντίας LM ‖ 6. post ἐπάνειμι add. δηλώσων LMm, sed L expunx. ‖ 7. ῥέοντος LMm ῥεύματος v ‖ 12. ἐὰν LM ἂν mv ‖ 13. ὅτι m ἅτε Lv ἃ M ‖ 16. οἶδα πῶς LM ‖ 20. καθ' ἅπαν v ‖ 25. λογίζεσθαι L ‖ 26. μήτ' ἐν πήχει om. LMm

τοῦ σώματος συστὰν ὤφθη ποτὲ φλεγμονῆς εἶδος τοιοῦτον οἷον ἐκτὸς ἀποχεῖν τι, μόναις δὲ ταῖς ἐν τῷ στόματι καὶ τοῖς ὀφθαλμοῖς καὶ ταῖς ῥισὶν ὑπάρχει τοῦτο; πότερον ὁ Ζεὺς προσέταξε ταῖς κοινότησιν ἀπά-
103 σαις ταῖς ἐπιπεπλεγμέναις, ὥστε μηδεπώποτε μηδεμίαν αὐτῶν εἰς ἄλλο μηδὲν ἀφικνεῖσθαι τῶν τοῦ σώματος μορίων, ἀλλ' ὀφθαλμοῖς μόνον καὶ ῥινὶ καὶ στόματι πολεμεῖν; ἡ φλεγμονὴ μὲν γὰρ ἅπαντα δύναται καταλαμβάνειν, ὅσα γε τὰ τῆς γενέσεως αὐτῆς αἴτια δέχεσθαι πέφυκεν. τῷ δ' εἶναί τινα μὲν ἀραιὰ τὴν φύσιν, τινὰ δὲ πυκνὰ τῶν μὲν ἀποχεῖταί τι τοῦ ῥεύματος, ἐν δὲ τοῖς ἴσχεται. καὶ γὰρ εἰ πληρώσειας ἀσκὸν ἢ ἄλλο τι τῶν οὕτω στεγανῶν οὐσίας ὑγρᾶς, οὐδὲν ἀπορρεῖ· σπογγιὰν δ' ἤ τι τῶν οὕτως ἀραιῶν, εὐθὺς ἅπαν τὸ περιττὸν ἀποχεῖται. τί δὴ οὖν χαλεπὸν ἦν ἐννοήσαντας αὐτούς, ὅσῳ τὸ ἄλλο δέρμα πᾶν στεγανώτερόν ἐστι τοῦ κατὰ τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ τοὺς μυκτῆρας καὶ τὸ στόμα, τῇ τῶν μορίων φύσει τὴν αἰτίαν ἀναθεῖναι, παρέντας ἐπιπλοκὴν καὶ λήρους μακρούς; ὅτι γὰρ τοῦθ' οὕτως ἔχει, δηλοῦσιν αἱ μεθ' ἑλκώσεως ἐν τοῖς ἄλλοις μορίοις γιγνόμεναι φλεγμοναί. καὶ γὰρ καὶ ἐπ' ἐκείνων ἀπορρεῖ τὸ λεπτότερον, ὥσπερ ἐν ὀφθαλμοῖς καὶ ῥινὶ καὶ στόματι. ἕως δ' ἂν ἀπαθὲς ᾖ καὶ πάντῃ στεγανὸν τὸ

1. συστὰν om. v ‖ 2. οἷον L^2 ὥστε L^1 ‖ 3. ὑπάρχειν L ‖ 4. ταύταις add. L^2 ante ἁπάσαις ‖ 5. μηδέποτε L^{1}v ‖ 6. μηδὲν τ. σ. μόριον mv ‖ ἀφικνεῖσθαι post σώματος colloc. v ‖ 7. ἐν ὀφθαλμοῖς v ‖ ῥισὶ Mm ‖ 8. γὰρ om. Lm ‖ 10. τινα LM τὰ mv ‖ 11. τινα LM τὰ mv ‖ 12. ἐν δὲ τοῖς] τῶν δὲ Lm τοῖς δὲ M ‖ 13. post στεγανῶν add. ἀγγείων LM ‖ 14. ἤ τι L^2 καί τι L^{1}Mm καὶ v ‖ 15. δὴ om. L ‖ 16. ὅσον L^1 ὅσα L^2 ὅσον γε A ‖ στεγνότερον mv ‖ 19. οὕτω τοῦτ' v ‖ 22. λεπτότερον Lm λεπτομερές v ‖ 23. πάντως A ‖ στεγνὸν L^{1}Mmv

δέρμα, τοῦ μηδὲν ἀποχεῖσθαι τοῦτ' αἴτιον, οὐ τὸ τῆς | φλεγμονῆς εἶδος· ὥσπερ αὖ πάλιν, εἰ μέλιτι δεύσειας 104 ἢ ὑγρᾷ πίττῃ μὴ πάνυ τὸ πλῆθος ἀμέτρῳ σπογγιὰν ἢ ἔριον, οὐδὲν ἀπορρεῖ διὰ τὸ τῆς ὑγρότητος πάχος, ἢ ὕδατι μὲν ἤ τινι τῶν οὕτω λεπτῶν, ἀλλ' ἐλαχίστῳ, τούτων οὐδὲν πάλιν ἀπορρεῖ διὰ τὴν ὀλιγότητα τοῦ ὑγροῦ, κατὰ τὸν αὐτὸν οἶμαι λόγον οὐ διὰ παντὸς ἐκχεῖταί τι τῶν ὀφθαλμῶν ἢ διὰ τὸ πάχος τῆς ὑγρότητος ἢ τῷ μὴ περιττεύειν, ὥσπερ γε καὶ ἐπὶ τῶν κατὰ φύσιν ἐχόντων. ὥστ' ἐνδέχεται ταὐτὸν εἶδος τῆς φλεγμονῆς μηδενὶ διαφέρον ἄλλῳ γε πλὴν τῷ πάχει τῆς ἐπιρρεούσης οὐσίας ὀφθαλμίαν ἐργάσασθαι χωρὶς ῥεύματος, ἣν οἱ σοφώτατοι μεθοδικοὶ στεγνὴν ὀνομάζουσι καὶ διαφέρειν οἴονται τῆς ἐπιπεπλεγμένης ἐπιλανθανόμενοι τῶν ἰδίων λόγων, οὓς ἄνω καὶ κάτω μεταφέρουσι, σωματικὰς ἀξιοῦντες εἶναι τὰς κατασκευὰς τῶν παθῶν, οὐκ ἐν τοῖς ὑγροῖς συνίστασθαι. πῶς οὖν, ὅταν μὲν ἐν τοῖς σώμασιν ἡ αὐτὴ διάθεσις ᾖ οὐδενὶ ἄλλῳ γε διαφέρουσα, μόνῃ δὲ τῇ τῶν ὑγρῶν φύσει λεπτῶν ἢ παχέων ὄντων ἕπηται ποτὲ μὲν ἀπορρεῖν τι, ποτὲ δ' ἐπέχεσθαι, ‖ διαφερούσας ὑπολαμβάνετ' εἶναι τὰς κοινότητας; 105 οὕτω μὲν δὴ καὶ τὸ ἐπιπεπλεγμένον ὑμῶν ἀδιανόητόν ἐστι. τὰ δ' ἄλλα πάντα τὰ κατὰ μέρος οὐκ ἐν τοῖς κατὰ δίαιταν μόνον ἀλλὰ κἀν τοῖς κατὰ χειρουργίαν τε καὶ φαρμακείαν ὅσα σφάλλεσθε, τάχ' ἂν αὖθις μάθοιτε, εἰ μήπω διὰ τού-

2. αὖ] δὲ LMm ‖ 6. τούτων Lm τούτῳ Mv ‖ verba οὐδὲν πάλιν — τοῦ ὑγροῦ om. v ‖ 8. τι] τινι v ‖ 9. τῷ] τὸ L^1M διὰ τὸ L^2 ‖ γε om. mv ‖ 16. σωματικὰς] ἐν τοῖς σώμασιν LM ‖ 18. ὅταν L ὅταν ἡ Mmv ‖ ᾖ om. L^1Mmv add. L^2 ‖ 21. ἴσχεσθαι v ‖ 23. πάντα τὰ om. v ‖ 25. καὶ ἐν v ‖ 26. μάθοιτε mv μαθήσετε L ‖ μηδέπω v

των ἐπείσθητε. νυνὶ δ' ἐπεὶ τοῖς εἰσαγομένοις ἱκανὰ καὶ ταῦτα, καταπαύσω τῇδε τὸν παρόντα λόγον.

1. νῦν LM ‖ 2. καὶ post ἐπεὶ colloc. A ‖ κ. τῇδε] ὧδε κ. L ‖ subscriptio: τέλος τοῦ περὶ αἱρέσεων L τέλος τοῦ περὶ αἱρέσεως λόγου τοῦ σοφωτάτου ἀτόμου (sic) M

II.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΘΡΑΣΥΒΟΥΛΟΣ.

[*πότερον ἰατρικῆς ἢ γυμναστικῆς ἐστι τὸ ὑγιεινόν.*]

Cap. I. *Οὐκ ἄλλα μέν, ὦ Θρασύβουλε, παραχρῆμα* K. V, 806 *περὶ τοῦ προβληθέντος ὑπὸ σοῦ ζητήματος εἶπον, ἄλλα δὲ συγγράψασθαι τοῖσδε τοῖς ὑπομνήμασιν ἔχω· πάντως γάρ που γιγνώσκεις, ὡς ἀεί τε τὰ αὐτὰ περὶ τῶν αὐτῶν διεξέρχομαι καὶ ὡς εἰς οὐδὲν ἐπιχειρῶ λέγειν, ὧν οὔτε μέθοδον ἔμαθον οὔτ' ἐγυμνασάμην πω κατ' αὐτήν. ἀρχὴ τοίνυν εὑρέσεως οὐ τούτῳ μόνῳ τῷ νῦν προκειμένῳ σκέμματι τὸ γνῶναι, τί ¦ ποτ' ἐστὶ τὸ ζη-* 807 *τούμενον, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν. αὐτὸ δὲ δὴ τοῦτο τὸ γνῶναι διττόν ἐστιν· ἢ γὰρ τὴν ἔννοιαν μόνην τοῦ πράγματος ἢ καὶ τὴν οὐσίαν γιγνώσκομεν. ὅτῳ δ' ἀλλήλων ταῦτα διαφέρει, γέγραπται μὲν ἐπὶ πλέον ἐν τοῖς περὶ ἀποδείξεως, ἵναπερ καὶ τὰς ἄλλας ἁπάσας μεθόδους ἐκτιθέμεθα, γένοιτο δ' ἂν καὶ νῦν δῆλον ἐξ αὐτῆς τῆς χρήσεως.*

Cap. II. *Ὄντος γὰρ τοῦ προβλήματος τοῦδε, πότερον ἰατρικῆς ἢ γυμναστικῆς ἐστι τὸ καλούμενον ὑγι-*

Inscriptio: *Γαληνοῦ θρασύβολος* (sic). *πότερον ἰατρικῆς ἢ γυμναστικῆς ἔστι τὸ ὑγιεινόν* L *Γαληνοῦ πρὸς Θρασύβουλον π. ἰ. ἢ γ. ἐ. τ. ὑ.* P manu recentiore ‖ 3. *τοῖσδε* C om. B ‖ 4. *τε* C om. K ‖ 5. *καὶ ὡς εἰς* B *καὶ εἰς* C *καὶ ὡς* K ‖ 13. *ἀπό* (sic) L ‖ 14. *ἐκτιθέμεθα* C *ἐξετιθέμεθα* Ch

εινόν, καὶ σοῦ διὰ ταῦτ᾽ ἀξιώσαντος ἀκοῦσαι τὴν ἐμὴν ὑπὲρ αὐτοῦ δόξαν, ὅτι πολλάκις ἰατροῖς τε καὶ γυμνασταῖς ἔφησθα παραγεγονέναι διαμφισβητοῦσιν, ἀποκρίνεσθαί μοι πρότερον ἠξίωσά σε, τίνα ποτὲ τὴν ἔννοιαν ἑκάστου τῶν ὀνομάτων ἔχεις, ἰατρικῆς τε καὶ γυμναστικῆς καὶ ὑγιεινοῦ, μή που σὺ μὲν ὑπὲρ ἄλλων πραγμάτων ἀκούειν ποθῇς, ἐγὼ δ᾽ ὑπὲρ ἄλλων σοι διαλέγωμαι, κἄπειτα πρὸς τοὔνομα μόνον ὁ λόγος ἡμῖν
808 οὐ πρὸς αὐτὸ γίγνηται τὸ πρᾶγμα. σὺ μὲν ‖ οὖν πρὸς τοῦτ᾽ ἀπεσιώπησας οἰόμενος ἐμὲ χρῆναι λέγειν αὐτὸν ὑπὲρ ἁπάντων ἅπαντα, τὸ δ᾽ ἀληθὲς οὐχ ὧδ᾽ ἔχει· πολλὰ γὰρ ἂν εἴης οὐχ ἓν προβεβληκώς, πρῶτον μὲν τί ποτ᾽ ἐστὶν ἰατρική, δεύτερον δὲ τί ποτε γυμναστικὴ καὶ τρίτον ἐπὶ τούτοις τί ποτε τὸ ὑγιεινόν, ἢ τοῦτο δὴ τὸ μάλιστα προβεβλημένον, ὁποτέρας αὐτῶν εἴη. καίτοι τοῦτ᾽ αὐτὸ τὸ τέταρτον οὐχ ἁπλῶς ἔφασκον δεῖν οὕτω προβάλλειν, [ὁποτέρας εἴη αὐτῶν τῶν τεχνῶν τὸ ὑγιεινόν] ἀλλ᾽ εὐθὺς προστιθέντας, εἴτ᾽ ἴδιον εἴτ᾽ οἰκεῖον εἴτε μέρος εἴθ᾽ ὁπωσοῦν ἄλλως ἐθέλοι τις· ἔσεσθαι γάρ τινα κἀνταῦθ᾽ ἀρχὴν τῆς εὑρέσεως τῷ ζητουμένῳ. προβληθέντος γὰρ αὐτοῦ τελέως ὧδέ πως καὶ νὴ Δί᾽ ἐρωτηθέντος, ἆρά γε τῆς ἰατρικῆς ἐστιν ἢ τῆς γυμναστικῆς οἰκεῖον τὸ ὑγιεινόν, ἐπειδὰν ἑκάστου τῶν τριῶν ἐκείνων ὀνομάτων εἴπωμεν τὸ σημαινόμενον, ἰατρικῆς τε καὶ γυμναστικῆς καὶ ὑγιεινοῦ, δεήσει τέταρτον ἐπ᾽ αὐτοῖς ἐξηγήσασθαι τὸ οἰκεῖον ὅ τι σημαίνει καὶ τίς ὁ κανὼν αὐτοῦ τῆς διαγνώσεως. ἀλλὰ τοῦτο

3. ἔφησθαι P[1] corr. P[2] ‖ 7. ποθεῖς C corr. Ch ‖ 8. διαλέγομαι C corr. Ch ‖ ἡμῖν C ἡμῶν B ‖ 9. γίγνεται C corr. K ‖ 10. αὐτὸν L αὑτὸν P om. A ‖ 15. αὐτῶν L ἂν PA ‖ 17. [ὁποτέρας — ὑγιεινόν]* ‖ 20. τῶν ζητουμένων P[1] ‖ 23. οἰκεῖον L om. PA ‖ ἐπειδὰν* ἐπειδὰν δὲ C ‖ ἑκάστου* ἑκάστῳ C ‖ 25. δεήσῃ L

μὲν ἴδιον αὐτοῦ τοῦ προβλήματος ὑπάρχει, τὸ δ' ἰατρι-
κὴν ἐξηγήσα|σθαι τί ποτ' ἐστὶ καὶ γυμναστικὴν καὶ 809
ὑγιεινὸν οὐκ ἴδιον μὲν τοῦ προβλήματος [ὑπάρχει],
ὁμολογεῖσθαι δ' ἀναγκαῖον. ὅθεν, ἐπειδὴ τοῦθ' ἓν μό-
νον, ὃ προὔβαλες, σὺ διελθεῖν ἐβουλήθης τότε καί σε
κινδυνεύειν ἐν ταῖς ἀποκρίσεσιν ἑώρων ὀκνοῦντα, τῶν
τινα γεγυμνασμένων ἐν λογικῇ θεωρίᾳ φιλοσόφων ἐπι-
φανέντα πως τοῖς λόγοις κατὰ τύχην ἠξίουν ἀποκρί-
νασθαί μοι. προθύμως δ' ἐκείνου τοῦτο ποιήσαντος
καὶ πάντ' ὀρθῶς ἀποκριναμένου ῥᾳδίως, ὡς οἶσθα,
διεπεράνθη τὸ πρόβλημα.

Cap. III. Καὶ μὴν κατάδηλος ἦσθα καὶ τότε μὲν
εὐθὺς ἱκανῶς χαίρων ἐπὶ τῇ τῶν λόγων μεθόδῳ· καὶ
γὰρ θᾶττον ἢ κατὰ τὴν προσδοκίαν εὑρέθη τὸ ζητού-
μενον· ἐξ ὑστέρου δὲ προσκείμενος ἀεὶ λιπαρῶς ἐβιάσω
τε καὶ κατηνάγκασας οὐ πάνυ τί με πρόθυμον ὄντα
γράψασθαι τοὺς λόγους· οὔτε γὰρ ἓν τουτὶ τὸ πρό-
βλημα μόνον ἀκριβῶς ἐρευνηθὲν ᾤμην χρῆναι διασώ-
ζειν ἐν γράμμασιν οὔθ' ὁμοίως τῷδε τὰ λοιπὰ πάντα
διεξέρχεσθαι σχολὴν ἦγον. ὅθεν, ὅπερ ‖ αὐτὸς ἐπ' 810
ἐμαυτοῦ πράξας ἔτυχον, ἱκανὸν ᾤμην ἔσεσθαι καὶ πρὸς
ὑμᾶς τοὺς φίλους, δεῖξαι τὴν ὁδόν, ᾗ χρώμενος ἄν
τις οὐ τοῦτο μόνον ἀλλὰ καὶ τἄλλα πάντα διαιροῖτο
προβλήματα.

Cap. IV. Τὴν γὰρ λογικὴν ὀνομαζομένην παρὰ
τοῖς φιλοσόφοις θεωρίαν ὅστις ἂν ἱκανῶς ἀσκήσῃ, πᾶν
οὗτος ὁμοίως δυνήσεται μεταχειρίζεσθαι ζήτημα· τὸ δ'

3. [ὑπάρχει]* ‖ 5. ὃ L ὃ καὶ PA ‖ 6. τῶν τινα LP¹A τινὰ τῶν P²B ‖ 8. ἠξίον C ἠξίουν K ‖ 13. καὶ γὰρ L καὶ PA ‖ 15. δὲ* τε C ‖ 16. τι με* μέ τοι LP¹A μέ πω P² τοί με K ‖ 18. χρῆται P¹ corr. P² ‖ 23. τἄλλα* τὰ ἄλλα C ‖ διαιρεῖται PA

ἄνευ ἐκείνης ἀναγιγνώσκειν ὑπομνήματα προβλημάτων οὐδὲν ἄλλ' ἢ χρόνον ἀπολλύειν ἐστὶν οὔτε κρίνειν εἰδότα, τίνα μὲν ἐν αὐτοῖς ἀληθῶς εἴρηται, τίνα δὲ ψευδῶς, οὔτε πάντων τῶν γεγραμμένων μνημονεύειν δυνάμενον. ἀλλ' ἐπειδὴ κατέστην ἅπαξ εἰς τὸ λέγειν περὶ τοῦ προβλήματος, ὅθενπερ ὀλίγον ἔμπροσθεν ὁ λόγος ἔδειξεν, ἄρχεσθαι δεῖ.

Cap. V. *Καὶ νὴ Δί' εἴ τις ἐρωτηθείς, ὅ τί ποτ' ἐστὶν ἰατρική, φαίη τέχνην εἶναι θεραπευτικὴν μὲν νοσούντων, φυλακτικὴν δ' ὑγιαινόντων, ἄντικρυς ἂν οὗτος δοκοίη τὸ ζητούμενον εἰληφέναι μέρος αὐτῆς
811 ἀποφαίνων ‖ τὸ ὑγιεινόν· ὥσπερ αὖ καὶ ὅστις ἰατικὴν ἀρρωστούντων μόνον εἶναι λέγει τὴν ἰατρικήν, ἑτέρῳ τρόπῳ καὶ οὗτος ἐξ ἑτοίμου λαμβάνει τὸ ζητούμενον ἀφαιρῶν αὐτῆς τὸ ὑγιεινόν. οὕτω δὲ καὶ τὴν γυμναστικὴν εἴ τις ὑγιείας φυλακτικὴν εἶναι φήσειεν, ἐκ προχείρου τὸ ζητούμενον λήψεται, ὥσπερ γε καὶ ὃς ἂν εὐεξίας αὐτὴν ἀποφαίνηται δημιουργόν, ἑτέρῳ τρόπῳ καὶ ὅδε τὸ ζητούμενον ὡς ὁμολογούμενον θήσεται. χρὴ γάρ, εἴθ' ὁρισμόν τις τῆς τέχνης εἴθ' ὑπογραφὴν ἐγχειρήσειεν ἀποδιδόναι, μὴ τὸ ζητούμενον ἀναποδείκτως τοῦτον ἀναιρεῖν ἢ τίθεσθαι ἀλλ' ἑτέρωθέν ποθεν ἐξ ὁμολογουμένων ἀρξάμενον ἀποδεικνύναι πειρᾶσθαι. ἆρ' οὖν ἄμεινον ἰατρικὴν μὲν εἶναι λέγειν, ἧς τέλος ἡ ὑγίεια, γυμναστικὴν δ', ἧς τέλος ⟨ἡ⟩ εὐεξία, καὶ ταύτας τὰς ὑπογραφὰς ἀρχὰς τίθεσθαι τῆς ζητήσεως;*

2. *ἀπολύειν* PA ‖ 4. *ψευδῆ* PA ‖ 6. *ὅθενπερ* LP *ὅπερ* A ‖ 8. *Καὶ* om. LA add. P s. l. ‖ *νὴ Δί' εἰ* L^2 in ras. ‖ 12. *ἀποφαῖνον* LP^1 corr. P^2 ‖ *ἰατικὴν** *ἰατρικὴν* L *ἰατρικὴν μὲν* PA ‖ 14. *οὕτως* PA ‖ 16 *φυλακὴν* L^1 *φυλακτικὴν* L^2 ‖ *εἶναι* L om. PA ‖ 19. *ὧδε* P^1 *ὅδε* P^2 ‖ 21. *μὴ* K *μήτε* C ‖ 25. ⟨ἡ⟩ *εὐεξία** *εὐεξία* C

ἀλλά τοι καὶ οὕτως ἐκ προχείρου μὲν τῆς γυμναστικῆς ἀφαιρησόμεθα τὸ ὑγιεινόν, ἐπὶ δ' αὖ τῆς ἰατρικῆς ἔτ' ἄδηλόν τε καὶ ζητούμενον ἀπολείψομεν· εἰ γὰρ δὴ τέλος ἡ ὑγίεια τῆς τέχνης ἐστὶ ταύτης, τάχ' ἂν ἔχοι λαβὴν ὁ λόγος ‖ εἰς διορισμόν, οὐ φυλακὴν τῆς οὔσης 812 ἀλλὰ ποίησίν τε καὶ γένεσιν τῆς οὐκ οὔσης τέλος εἶναι τιθέμενος αὐτῆς. εὐπορία γὰρ εἰς ἑκάτερον ἐντεῦθεν ἐπιχειρεῖν ἐπαγωγαῖς χρωμένους, εἰ μὲν τῆς αὐτῆς τέχνης τό τε ποιῆσαί τι πρότερον οὐκ ὂν καὶ τὸ φυλάξαι σῶον, ἐπειδὰν γένηται, δεικνύναι βουληθείημεν, οἰκοδομικῆς τε καὶ ναυπηγικῆς καὶ τεκτονικῆς τε καὶ χαλκευτικῆς μνημονεύοντας, εἰ δ' ἄλλης μὲν τὸ δημιουργεῖν, ἄλλης δὲ τὸ διαφυλάττειν σῶον, ὑφαντικῆς τε καὶ ῥαπτικῆς καὶ πρὸς ταύταις σκυτοτομίας τε καὶ νευρορραφίας· οὕτω γὰρ ὀνομάζουσι τὴν τὰ πεπονηκότα τῶν ὑποδημάτων ἐπανορθουμένην. ἄλλου μὲν γὰρ εἶναι δοκεῖ τεχνίτου ποιεῖν ἱμάτιον, ἄλλου δ' ἠπήσασθαι ῥαγέν, ὥσπερ αὖ καὶ ὑπόδημα δημιουργῆσαι μὲν τοῦ σκυτοτόμου, πονῆσαν δ' ἐπανορθώσασθαι τοῦ νευρορράφου. δέδεικται δ' ἡμῖν ἐν τοῖς περὶ ἀποδείξεως, ὡς οὐ χρηστέον ἐπαγωγαῖς εἰς ἀποδείξεις ἐπιστημονικάς· ὥσθ' ὅστις ἐν ἐκείνοις ἐγυ|μνάσατο, 813 καταφρονήσει μὲν τῆς τοιαύτης ὁδοῦ, ζητήσει δ' ἑτέραν βελτίω, ὁ μὴ γυμνασάμενος δὲ θάτερον τῶν μερῶν ἑλόμενος, ὁπότερον ἂν βουληθῇ, δι' ὅλης ἡμέρας ἐρίζειν ἕξει.

1. ἀλλά^{τ} L ἀλλά τι P ἀλλά τοι A ‖ 3. ἀποληψόμεν C corr. Ch ‖ 4. ἡ ante ὑγίεια om. L ‖ 7. ἑκάτερα P ‖ 8. χρωμένους* χρώμενον C ‖ 12. μνημονεύοντας LP^1 μνημονεύοντες P^2A ‖ 18. ἠπίσασθαι LP^2 ἠπίστασθαι P^1 ‖ 20. τοῖς] τῇ P sed τοῖς eadem manu ‖ 22. ἐν B μὲν C ‖ 26. ἕξει Ch ἔχει C

Cap. VI. *Καὶ γὰρ αὖ καὶ ζήτημ' ἄλλο πρὸς τοῖς εἰρημένοις οὐ σμικρὸν ἀναφυήσεται τῆς μὲν ἰατρικῆς ὑγιείας ποίησιν, οὐ σωτηρίαν τε καὶ φυλακὴν ὑποθεμένοις τὸ τέλος, τῆς γυμναστικῆς δὲ [τὴν] εὐεξίαν· ἀναγκασθήσεται γάρ τις, οἶμαι, καθάπερ ἐπὶ τῆς ὑγιείας οὕτω κἀπὶ τῆς εὐεξίας ἑτέραν μὲν τὴν φυλακτικὴν αὐτῆς τέχνην ἀποφαίνειν, ἑτέραν δὲ τὴν δημιουργικήν. ἀλλ' εἰ τοῦτο, δύο ἄλλας τέχνας ἐξ ἀνάγκης ζητήσομεν, ἑτέραν μὲν τῆς ἰατρικῆς, τὴν τῆς ὑγιείας φυλακτικήν, ἑτέραν δὲ τῆς γυμναστικῆς, τὴν τῆς εὐεξίας διασωστικήν. καὶ μὲν δὴ καὶ διττῆς οὔσης τῆς εὐεξίας, ὡς ἐν ἄλλοις ἀποδέδεικται, ποτέρας αὐτῶν ἡ γυμναστικὴ δημιουργός ἐστιν, χαλεπὸν ἔσται διελεῖν, ἆρά γε τῆς κατὰ φύσιν ἢ τῆς ἀθλητικῆς· ἢ δῆλον, ὡς δύο ἄλλας ἡμῖν τέχνας ἀναγκαῖόν ἐστι ζητεῖν; καὶ δὴ καὶ ⟨αἱ⟩ σύμπασαι τὸν ἀριθμὸν ἓξ γενήσονται, τρεῖς μὲν
814 αἱ δημιουργοῦσαι τὰ τέλη, ‖ τρεῖς δ' αἱ φυλάττουσαι. τριῶν γὰρ ὑποκειμένων τελῶν, ὑγιείας, εὐεξίας τῆς κατὰ φύσιν, εὐεξίας τῆς τῶν ἀθλητῶν, εἰς τοσοῦτον ἀνάγκη τὸν ἀριθμὸν ἐξήκειν τὰς τέχνας. καὶ μὴν εἴπερ τῷ διαφέρειν τὰς εὐεξίας ἀλλήλων τε καὶ τῆς ὑγιείας διαφόρων δεήσεται τῶν τεχνῶν, ἀνάγκη πᾶσα καὶ τῆς ὑγιείας οὔσης διττῆς, ἑτέρας μὲν τῆς καθ' ἕξιν, ἑτέρας δὲ τῆς κατὰ σχέσιν ὀνομαζομένης, διττὰς εἶναι καὶ τὰς τέχνας. οὐ γὰρ δὴ πλέονι μὲν ἡ εὐεξία τῆς καθ' ἕξιν ὑγιείας, ἐλάττονι δὲ τῆς κατὰ σχέσιν ὑπερέχει.*

1. verba *Καὶ γὰρ αὖ — ἀναφυήσεται* post verba *τῆς μὲν ἰατρικῆς — τὴν εὐεξίαν* transposuit Ch ‖ 4. [*τὴν*]* ‖ 6. *φυλακὴν* L[1] *φυλακτικὴν* L[2] ‖ 14. *ὡς*] *καὶ* (in L ante *καὶ* rasura est) *ὡς* K ‖ 16. ⟨*αἱ*⟩* ‖ 22. *δεήσεται** *δεήσονται* C ‖ 25. verba *οὐ γὰρ δὴ* usque ad *ὑπερέχει* spuria videntur

Cap. VII. *Γνοίης δ' ἂν ἐναργῶς ἑκάστης αὐτῶν ἐπιμελῶς ἀνασκεψάμενος τὴν φύσιν, ἀνασκέψῃ δὲ τόνδε τὸν τρόπον. ἡκέτω τις εἰς ἔννοιάν σοι νῦν ὧν ἐθεάσω πολλάκις ἀρρώστων ἰσχυρῶς μὲν διανοσησάντων, ἀπηλλαγμένων δ' ἄρτι τοῦ νοσεῖν, οὕτως ἰσχνός τε καὶ ἀδύνατος εἰς τὰς κινήσεις, ὡς ἑτέρων δεῖσθαι τῶν μετακομιούντων. οὗτος ἰάσεως μὲν οὐκέτι χρῄζει μηκέτι γε νοσῶν, ἀναθρέψεως δέ τινος καὶ ῥώμης, ἵν' ἰσχυρός θ' ἅμα [καὶ] πρὸς τὰς ‖ κατὰ φύσιν ἐνεργείας* 815 *γένηται καὶ φέρειν ἱκανὸς τὰ προσπίπτοντα. δῆλον γὰρ ὡς ὁ οὕτω διακείμενος, ὡς διάκειται νῦν, ὁπότε πρότερον. ἀπήλλακται τοῦ νοσεῖν, οὔτε θάλπος οὔτε κρύος οὔτ' ἀγρυπνίαν οὔτ' ἀπεψίαν οὔτ' ἄλλο τῶν πάντων οὐδὲν ἐνεγκεῖν ἱκανός ἐστιν, ἀλλ' ἐκ τοῦ ῥᾴστου νοσήσει πάλιν, ὡς ἂν οὐκ ἀσφαλῆ τε καὶ μήπω πεπηγυῖαν κεκτημένος τὴν ὑγιεινὴν κατάστασιν. ἀλλ' εἴπερ δύσλυτος γένοιτο καὶ καθ' ἕξιν, οὔπω μέν ἐστιν εὐεξία — τὸ γὰρ εὖ προσλαβοῦσα τότ' ἂν εὐεξία γένοιτο — τοῦ μέντοι μεμπτή τις εἶναι καὶ ἄχρηστος διάθεσις ἀπήλλακται. τὸ γὰρ μήτ' ἐνεργεῖν δύνασθαι κατὰ τὸν βίον ἱκανῶς ἑτοίμως τε βλάπτεσθαι μεμπτὴ καὶ ἄχρηστος διάθεσις. εἰ δὲ μήτ' εἰς τὰς πράξεις ἐμποδίζοιτο μήθ' ἑτοίμως βλάπτοιτο, τοιαύτη δ' ἐστὶν ἡ καθ' ἕξιν ὑγίεια, τοῦ μὲν μηκέτ' εἶναι μεμπτὴ καὶ ἄχρηστος εἰς τὰς κατὰ τὸν βίον ἐνεργείας ἀπήλλακται, τὸ δ' ἐπαινετὸν οὔπω κέκτηται, κτήσαιτο δ' ἄν, εἰ καὶ πρὸς τῷ*

5. *οὕτως* LP[1] *οὗτος* P[2]A ‖ 7. *μετακομιούντων* L *μετακομιόντων* P *μετακομισόντων* Ch ‖ 9. [*καὶ*]* ‖ 10. *ἱκανῶς* LP[1] *ἱκανὸς* P[2] ‖ 11. *ὁ οὕτω* L[2] *οὕτω* L[1]PA ‖ 12. *θάλπους* LP ‖ 13. *κρύους* LP ‖ *οὔτ'* L *οὔτε* PA ‖ 19. *μέν*[τ] L ‖ 21. *ἄχριστος* L ‖ 26. *πρὸς τῷ** *πρὸς τὸ* C

816 *μηκέτ' ἀσθενῶς ἐνεργεῖν ‖ ἔτι καὶ ῥώμην τιν' ἀξιόλογον προσλάβοιτο. μέση γὰρ ἡ καθ' ἕξιν ὑγίεια ταῖς ἐνεργείαις ἐστὶ τῆς τε κατὰ σχέσιν ὑγιείας καὶ τῆς εὐεξίας. ἡ μὲν γὰρ κατὰ σχέσιν ἀρρώστους ἔχει τὰς ἐνεργείας, ἡ δ' εὐεξία ῥωμαλέας, ἡ δ' αὖ καθ' ἕξιν οὔπω μὲν εὐρώστους, ἀρρώστους δ' οὐκέτι. κἀν τῷδε δῆλον, ὡς, εἰ καὶ μέση τέτακται, πλέον τῆς κατὰ σχέσιν ὑγιείας χρήσιμος εἰς πάσας τοῦ βίου τὰς πράξεις ἐστὶν ἡ καθ' ἕξιν, οὐ μὴν ἤδη τὸ κατ' ἀρετὴν ἔχουσα· μόνῃ γὰρ τοῦθ' ὑπάρχει τῇ εὐεξίᾳ. καί μοι νόει κατὰ στίχον τινὰ τὸ μὲν βλάβην ἐνεργείας, ὅπερ ἐν τῷ νοσεῖν γίγνεται, ἕτερον δ' ἔξω μὲν τῆς βλάβης, ἄχρηστον δ' ὑπ' ἀσθενείας, ὅπερ ἐν τῷ κατὰ σχέσιν ὑγιαίνειν, ἄλλο δὲ τρίτον ἀσθενείας μὲν ἀπηλλαγμένον, εὐρωστίαν δ' οὔπω κεκτημένον, ὅπερ ἐν τῷ καθ' ἕξιν, ἐφ' ᾧ τέταρτον οἷον ἀρετή τίς ἐστι τῶν ἐνεργειῶν ἡ εὐεξία. [καὶ ἡ ἀκρότης τε καὶ ἡ τελειότης αὐτῶν ἡ ἐπ' ἄκρον ἐστὶν αὐτῶν εὐεξία.] ἡ τοίνυν εἰς ἕξιν ὑγιεινὴν ἄγουσα τέχνη*
817 *τὸν ἄνθρωπον ‖ ἑτέρα δηλονότι τῆς ἰασαμένης αὐτὸν ὑπάρξει, συγκεχωρημένου γ' ἅπαξ τοῦ τε δεῖν ἐπὶ διαφόροις τέλεσι διαφόρους εἶναι τὰς τέχνας τοῦ τε δύο καθ' ἕκαστον ἑτέραν μὲν τὴν δημιουργοῦσαν, ἑτέραν δὲ τὴν διαφυλάττουσαν. ᾧ καὶ δῆλον, ὡς ἡ περὶ τέλους ἔννοια περιείληφεν ἅπασαν τὴν νῦν ἡμῖν προκει-*

2. *προσλάβοιο* L ‖ 7. *ὡς καὶ* P[1] *ὡς εἰ καὶ* P[2] ‖ 8. *τὰς* ante *πάσας* add. L, etsi sequitur articulus ante *πράξεις*; corr. Ch ‖ 10. *στοῖχον* L (vocabulo ante *στοῖχον* eraso) P[1] *στίχον* P[2] ‖ 12. *γίνεται* L ‖ 14. *εὐρωστίας* C ‖ 16. verba *καὶ ἡ ἀκρότης* usque *εὐεξία* ab interpolatore profecta esse ratus uncis inclusi ‖ 19. *ἰασαμένης* C *ἰασομένης* K ‖ 20. *τοῦ τε** *τοῦ*^{τ} L *τοῦτο τὸ* P *τοῦ το* cum asterisco A *τοῦ τε τὸ* B ‖ 21. *τοῦ τε** *τοῦ*^{τ} L *τοῦτο τὸ* P *τοῦ τὸ* A ut supra *τοῦ τε τὸ* B ‖ 23. *ᾧ* Ch *ὃ* C

μένην ζήτησιν, καὶ διὰ τοῦθ' ὅσοι τῶν ὁρισμῶν ἀπὸ τοῦ τέλους τὴν σύστασιν ἔχουσιν, οὐ σμικρὰς γεννῶσιν ἀπορίας.

Cap. VIII. Ἴσως οὖν ἄμεινον ἐπ' αὐτὴν ἀφικόμενον τὴν οὐσίαν τῆς τέχνης ἀρχὴν τῆς ζητήσεως ἐκείνην ποιήσασθαι. τί οὖν ἐστιν ἰατρική; εἴποι ἄν τις εἶναι ἐπιστήμην ὑγιεινῶν τε καὶ νοσερῶν. ἀλλὰ κἂν τούτῳ δόξει προχείρως εἰλῆφθαι τὸ ὑγιεινὸν ὡς μέρος δηλονότι τῆς ἰατρικῆς ὑπάρχον. ὅθεν οἶμαι τῶν τἀναντία τιθεμένων ἔνιοι μόνων τῶν νοσερῶν ἐπιστήμην εἶναι συγχωρήσουσι τὴν ἰατρικήν. ἀλλ' οὗτοί γε πρῶτον μὲν ἀγνοοῦσιν, ὡς ἔστι μία τῶν ἐναντίων ἁπάντων ἐπιστήμη καὶ ὅστις γιγνώσκει τὰ νοσερά, τοῦτον ἀνάγκη πᾶσα μὴ ἀγνοεῖν τὰ ὑγιεινά. τουτὶ μὲν ὡς μεῖζον ἢ κατ' ἐκείνους παρείσθω, λεγέσθω δ' ἤδη τὸ δεύτερον ὧν ‖ ἀγνοοῦσιν, ᾧ τάχ' ἂν ἴσως ἀκολουθή- 818
σειεν, ὅτι μὴ περιλαμβάνεται κατὰ τὸν ὅρον τῆς ἰατρικῆς ἐξ ἀνάγκης τὸ ζητούμενον· ἔνεστι γάρ τινι διαστειλαμένῳ τὴν ὁμωνυμίαν, εἶτα δείξαντι σωμάτων μὲν τῶν ἐχόντων ὑγίειαν καὶ σημείων τῶν δηλούντων καὶ αἰτίων τῶν ποιούντων ἐπιστήμην εἶναι τὴν ἰατρικήν, οὐ μὴν τῶν γε φυλαττόντων αὐτήν, ἀντιλαμβάνεσθαι κατὰ τἀναντία τοῦ προβλήματος. ἐοίκασιν οὖν οἱ τὰ τοιαῦτα σοφιζόμενοι μήτε τὸ ζητούμενον ἀκριβῶς ἐπίστασθαι μήθ' ὅτι καὶ σημεῖον ὑγιεινόν τι λέγομεν, ὃ τοῖς νοσοῦσιν ἐπιφαινόμενον ὑγιείας μελλούσης ἐστὶ γνώρισμα, μήτ' αἴτιον, ὃ τοῖς νοσοῦσι προσαγόμενον

1. τὸν ὁρισμὸν LP^1 corr. P^2 ‖ 5. τῆς οὐσίας L^1 τὴν οὐσίας (sic) L^2 ‖ 6. τί L τίς PA ‖ εἴποι ἄν* εἴποῖ (sic) L in ras. ‖ 7. εἶναι fortasse delendum ‖ τε add. L^2 s. l. ‖ 8. δόξῃ C ‖ 16. ὡς pro ᾧ PA ‖ τάχ' ἂν* τάχα C ‖ 20. ὑγίειαν L ὑγείαν PA ‖ 26. ὑγιείας L ὑγείας PA

ὑγιείας ἐστὶ ποιητικόν, ὥσπερ ἀμέλει τὰ βοηθήματα σύμπαντα, μήθ' ὡς καὶ τὸ δεδεγμένον ὑγίειαν σῶμα καλοῦμεν ὑγιεινόν, ὧν πάντων ἐπιστήμην ὁ ἰατρὸς ἔχει μηδὲν κοινωνούντων τῷ προβλήματι πλὴν ὀνόματι. καὶ γὰρ εἰ τῆς τῶν ὑγιαινόντων φυλακῆς ὁ ἰατρὸς ἐπιστάτης ἐστὶν ἢ γυμναστοῦ τὸ τοιοῦτον ἴδιον, ἐξ ἀρχῆς ἡμῖν προὔκειτο ζητεῖν, ὅπερ, ὡς ὀλίγον ἔμπρο-
819 σθεν ἐδείχθη, ‖ τὴν κρίσιν ἐν τῇ τοῦ τέλους ἔχει ζητήσει. πότερον γὰρ ἁπλῶς ὑγίεια τὸ τέλος ἐστὶ τῆς ἰατρικῆς οὐδὲν διαφέρον εἴτε ποιοῦντός τινος αὐτὴν οὐκ οὖσαν εἴτε φυλάττοντος οὖσαν ἢ τὸ ποιῆσαι μὲν μόνον ἰατρικῆς ἐστι, τὸ φυλάξαι δὲ τῆς γυμναστικῆς [αὐτῆς]; οὕτω δὲ καὶ περὶ τῆς γυμναστικῆς, ἆρά γ' εὐεξία τὸ τέλος ἐστὶν ἢ ὑγίεια ἢ ποίησις ὁποτέρας τούτων ἢ φυλακή.

Cap. IX. *Κινδυνεύσομεν γάρ, ὡς ὁ λόγος ἔδειξεν, ἐὰν ὑπερβῶμεν τὴν μίαν, ἑπτὰ ποιῆσαι περὶ τὸ σῶμα τὰς τέχνας, τὴν μὲν πρώτην καὶ σαφεστάτην καὶ σχεδὸν μόνην ἀναμφισβήτητον ἰωμένην τὰ νοσήματα, δύο δ' ἄλλας, τὴν μὲν ἐκ τῆς κατὰ σχέσιν ὑγιείας εἰς τὴν καθ' ἕξιν ἄγουσαν, τὴν δ' ἐν ταύτῃ φυλάττουσαν καὶ δύο ἄλλας ὁμοίως περὶ τὴν εὐεξίαν, δημιουργικὴν μὲν τὴν ἑτέραν, φυλακτικὴν δὲ τὴν ἑτέραν, ἔτι τε πρὸς ταύταις ἄλλας δύο περὶ τὴν ἀθλητικὴν εὐεξίαν. ἁπλῶς*

3. ὧν L[2] ὃ L[1] ‖ 4. μηδὲν PA μηδὲ B ‖ ὀνόματ L ‖ 7. προύκειται PA ‖ ὅπερ ὡς L ὥσπερ PA ‖ 8. ἔχει* ἔχειν C ‖ 10. διαφέρον LP (in L compendio scr.) διαφέρει A ‖ verba ποιοῦντος usque ad εἴτε om. L[1] add. L[2] in marg. ‖ 11. μὲν om. L ‖ 13. [αὐτῆς]* ‖ οὕτως δὲ καὶ L οὕτω PA ‖ τῆς γυμναστικῆς L γυμναστικῆς PA ‖ verba οὕτω — γυμναστικῆς om. L[1] add. L[2] s. l. ‖ 14. ὁποτέρας L ὁποτέρου PA ‖ 19. ἀμφισβήτητον P ‖ 24. ταύτας A ταῦτα P ‖ verba ἁπλῶς — ὀνομάζομεν om. P[1] add. P[2]

μὲν γὰρ τὴν ἑτέραν τὴν κατὰ φύσιν ὀνομάζομεν εὐεξίαν, οὐχ ἁπλῶς δὲ τὴν οὐ φύσει, ‖ τὴν ἀθλητικήν, 820 ἀλλ' ἀεὶ μετὰ προσθήκης, ὥσπερ καὶ Ἱπποκράτης ὁτὲ μὲν ὡδί πως λέγων· 'διάθεσις ἀθλητικὴ οὐ φύσει, ἕξις ὑγιεινὴ κρείσσων', ὁτὲ δ' αὖ πάλιν· 'ἐν τοῖσι γυμναστικοῖσιν αἱ ἐπ' ἄκρον εὐεξίαι σφαλεραί' . . . ἀλλ' ἐν τοῖς ἀθλητικοῖς τε καὶ γυμναστικοῖς σώμασιν· ἀκούειν γάρ σε χρὴ γυμναστικὰ σώματα λέγεσθαι νῦν οὐ τὰ τῶν ὁπωσοῦν γυμναζομένων, οἷον ἤτοι σκαπτόντων ἢ ἐρεσσόντων ἢ ἀμώντων ἤ τι τῶν ἄλλων, ὅσα κατὰ φύσιν ἀνθρώποις ἔργα, πραττόντων, ἀλλ' οἷς αὐτὸ τοῦτ' ἔστιν ἀγώνισμα τὸ γυμνάζεσθαι καταβλητικὴν τῶν ἀντιπάλων ἰσχὺν ἐπασκοῦσιν. διὰ τί μὲν οὖν ἡ τοιαύτη διάθεσις οὐ φύσει, δι' ἑτέρων ἐξηγήμεθα· τὸ δ' οὖν ἐκ τοῦ λόγου χρηστὸν εἰς τὰ παρόντα τοῦτ' ἔστιν αὐτὸ τὸ νῦν εἰρημένον, ὡς ἑπτὰ γενήσονται περὶ τὸ σῶμα τέχναι τὴν μίαν ὑπερβᾶσιν ἢ καὶ νὴ Δι' ἐννέα. τί γὰρ οὐ χρὴ δύο ἄλλας τέχνας τίθεσθαι, ἑτέραν μὲν τῆς ἄκρας εὐεξίας δημιουργόν, ἑτέραν δὲ τῆς αὐτῆς ταύτης φυλακτικήν; ‖ ἐπὶ μὲν γὰρ 821

1. ὀνομάζομεν* ὀνομαζομένην C ‖ 2. δὲ add. L[2] s. l. ‖ 4. διάθεσις ἀθλητικὴ κτλ. Hipp. d. alim. 34 (t. IX 110 L.) cf. Gal. XV 397. IV 752. I 25 (= Script. min. I 119) διάθεσις ἀθλητικὴ οὐ φύσει. ἕξις L διάθεσιν ἀθλητικὴν ἀφύσει ἕξ. P[1] διαθέσεως ἀθλητικῆς οὐ φύσει ἕξ. P[2] διάθεσιν (cum asterisco) ἀθλητικὴν A διαθέσιως ἀθλητικῆς B ‖ 5. ἐν τοῖσι κτλ. Hipp. aphor. I 3 t. IV 458 L. cf. Gal. XVII B 361 ‖ τοῖς γυμναστικοῖς C ‖ 6. ἡ ἐπ' ἄ. εὐεξία σφαλερά L[1] corr. L[2] post σφαλεραί nonnihil intercidisse videtur; cf. Gal. IV 752, 5—10 ‖ 8. σώματα C om. K ‖ 12. καταβλητικὴν L κατ' ἀθλητικὴν PA ‖ 14. ἐξηγήμεθα L[1] ἐξηγούμεθα L[2]PA ‖ 17. verba τὴν μίαν ὑπερβᾶσιν ἢ καὶ νὴ Δι' ἐννέα. τί γὰρ οὐ χρὴ δύο ἄλλας τέχνας τίθεσθαι, quae et in P et in editionibus desiderantur, ex codice L restitui ‖ ἢ καὶ] ἃ καὶ L ‖ 19. ἑτέραν P ἑτέρα L ‖ δημιουργόν P δημιουργός L ‖ 20. ἑτέραν P ἑτέρα L ‖ φυλακτικήν P φυλακτική L

τῆς τῶν γυμναστικῶν εὐεξίας ὅτι χρὴ φεύγειν τε καὶ δεδιέναι τὴν ἀκρότητα, πρὸς Ἱπποκράτους εἴρηται σαφέστατα· τῆς δ' ἁπλῶς λεγομένης εὐεξίας τῆς κατὰ φύσιν οὐχ ὅπως φυλάττεσθαι προσήκει τὸ ἄκρον ἀλλὰ καὶ παντὶ τρόπῳ σπουδάζειν. οὕτως οὖν αἱ σύμπασαι γένοιντ' ἂν ἐννέα περὶ τὸ σῶμα τέχναι καὶ τούτων ἑπτὰ μέν, ἃς ἂν καὶ ἐπαινέσειέ τις, αἱ δύο δ' αἱ λοιπαὶ κακοτεχνίαι δηλονότι καθάπερ καὶ ἡ κομμωτική. ταύτας μὲν οὖν, εἰ βούλει, παραλίπωμεν, ἐπέλθωμεν δ' αὖθις τὰς ἑπτά, τὴν μὲν πρώτην ἁπασῶν, ἣν ἰᾶσθαι τὰς νόσους ἐλέγομεν, ἄλλας δ' ἐφεξῆς αὐτῇ, δύο μὲν περὶ τὴν καθ' ἕξιν ὑγίειαν, δύο δὲ περὶ τὴν εὐεξίαν καὶ δύο ἄλλας περὶ τὴν ἄκραν εὐεξίαν. ἤδη μὲν οὖν κἀκ τούτων εὔδηλον, ὡς, εἰ μή τις θείη περὶ τὸ σῶμα τέχνην ἓν ἔχουσαν δηλονότι καὶ τὸ τέλος, ἀναγκαῖόν ἐστι τοῦτον μέχρι τῶν ἑπτὰ προϊέναι καὶ ὡς οὐδὲν ἄλλο τὸ τέλος τοῦτ' ἔστι παρὰ τὴν ὑγίειαν.

Cap. X. Ἄμεινον δ' ἴσως ἀκριβέστερον ἐπεξελθεῖν τῷ λόγῳ πρῶτον μὲν τοῦτ' ἀναμνήσαντας, ὃ μηδεὶς
822 ἀγνοεῖ, ‖ τὰς μὲν κακοτεχνίας τὸ φαινόμενον ἀγαθὸν ἐκποριζομένας ἑκάστῳ τῶν ὄντων, τὰς τέχνας δὲ τὸ κατ' ἀλήθειαν ἐν αὐτοῖς ὑπάρχον, ἐφεξῆς δὲ τούτῳ λέγοντας, ὡς, εἴπερ ἡ κομμωτικὴ καλουμένη νόθου κάλλους ἐστὶ δημιουργός, αὕτη μὲν ἂν εἴη κακοτεχνία τε καὶ κολακεία, τέχνη δέ τις ἑτέρα συστήσεται περὶ

1. super εὐεξίας in L ab interprete quodam scriptum est ἤτοι πολυσαρκίας ‖ 5. οὖν L om. PA ‖ γένοιτ' L^1P γένοιντ' L^2 ‖ 13. κἀκ τούτων L καὶ τούτων P καὶ τοῦτο A ‖ 14. εἰ μή LP εἰ καὶ A ‖ 15. καὶ ante τὸ τέλος LP om. A ‖ 16. τοῦτο P^1 τοῦτον P^2 ‖ 19. exitum vocabuli ἀναμνήσαντας add. L^2 ‖ μηδ' εἷς L ‖ 22. ὑπάρχει P^1 ὑπάρχον P^2 ὑπάρ L ‖ τοῦτο LP

τὸ γνήσιόν τε καὶ ὄντως ἀληθινὸν κάλλος, ὅπερ ἐστὶν εὔχροιά τε καὶ εὐσαρκία καὶ συμμετρία τῶν μορίων, ἃ τῇ κατὰ φύσιν εὐεξίᾳ συμβέβηκεν, ἣν καὶ δι' ἄλλου μὲν λόγου τῆς γυμναστικῆς διωρισάμεθα, καὶ νῦν δ' ἂν ἴσως ἐπὶ κεφαλαίων οὐδὲν ἂν εἴη χεῖρον ὑπὲρ αὐτῶν εἰπεῖν ἀρχὴν τῷ λόγῳ τήνδε ποιησαμένους.

Cap. XI. Ἤτοι γὰρ τὸ κατὰ φύσιν ἐνεργεῖν ἑκάστῳ τῶν μορίων ὑγιαίνειν ἐστὶν ἢ τοῦτο μὲν ἐξ ἀνάγκης ἕπεται τῇ κατὰ φύσιν τοῦ σώματος κατασκευῇ, τὸ δ' ὑγιαίνειν αὐτὸ τοῦτ' ἔστι τὸ κατὰ φύσιν κατεσκευάσθαι. τούτων ὁπότερον ἂν ἐθελήσῃς ὑποθέμενος ὑγίειαν, οὐδὲν γὰρ εἰς τὰ παρόντα διαφέρει, τῶν ἑξῆς λόγων οὕτως ἄκουε προσέχων ‖ τὸν νοῦν. πότερα τοῦ 823
κατεσκευάσθαι κατὰ φύσιν ἕκαστον τῶν μορίων ἢ τῆς ἐνεργείας αὐτοῦ χρῄζομεν; ἐμοὶ μὲν πάντες δοκοῦσιν οὐδ' ἂν ὅλως θελῆσαι μόριον ἔχειν οὐδὲν ἀργὸν ἔργου τινός, οὔτ' οὖν ὀφθαλμοὺς μὴ βλέποντας οὔτε ῥῖνας ὀσμᾶσθαι μὴ δυναμένας οὔτε σκέλη μὴ βαδίζοντα οὔτ' ἄλλο τῶν πάντων οὐδὲν ἢ μηδ' ὅλως ἐνεργοῦν ἢ κακῶς ἐνεργοῦν. οὐδενὸς γὰρ ἁπάντων, ὧν χρῄζομεν, ἀτελοῦς χρῄζομεν οὔτ' οἰκίας οὔθ' ὑποδήματος οὔτε σκίμποδος οὔθ' ἱματίου, ἀλλ' ἅμα τε χρῄζομεν καὶ τελείου χρῄζομεν. οὕτως οὖν οὐδὲ τοῦ περιπατεῖν ἀσθενῶς καὶ ἀρρώστως οὐδὲ τοῦ βλέπειν ἢ ἀκούειν ἀμβλέως οὔτ' ἄλλου τῶν πάντων οὐδενὸς ἐλλιποῦς ὀρεγόμεθα. τίς γὰρ εὔχροιαν ἢ εὐσαρκίαν ἢ κάλλος ἁπλῶς τοῦ σώμα-

λ
1. κά L κάλος P^1 ‖ 3. κατὰ φύσει L^1 κ. φύσιν L^2 ‖ ἣν καὶ δι' ἄλλου μὲν λόγου L καὶ νὴ Δία ἄλλον μὲν λόγον PA ‖ 7. Ἤτοι τὸ L^1 γὰρ add. L^2 ‖ 10. κατασκευάσθαι C, item paulo infra ‖ 15. πάντες om. L^1 add. L^2 s. l. ‖ 16. θελήσῃ LP^1 corr. P^2 ‖ 18. βαδίζειν L^1 corr. L^2 ‖ 20. ἀτελοῦς χρῄζομεν om. P^1 add. P^2 in marg. ‖ 24. ἀμβλαίως C ‖ 26. κάλος LP^1 corr. P^2

τος ἢ ῥώμην ἐλλιπῆ σχεῖν εὔχεται; καὶ μὴν εἴπερ οὐκ ἐλλιποῦς ἐνεργείας ἀλλὰ τελέας χρῄζομεν, οὐδὲ τῆς κατασκευῆς τοῦ σώματος, ἀφ' ἧς ἐνεργοῦμεν, ἐλλιποῦς δεησόμεθα. τούτων δ' ἦν θάτερον ὑγίεια· δῆλον οὖν,
824 ὡς οὐδεὶς ἀτε|λοῦς ὑγιείας ἀλλ' ὡς ἔνι μάλιστα τελειοτάτης ἅπαντες χρῄζομεν.

Cap. XII. *Εἰ μὲν οὖν ἄλλο τι τὴν εὐεξίαν οἴεταί τις εἶναι παρὰ τὴν τελείαν ὑγίειαν, ἄλλην μὲν τέχνην ὑγιείας, ἄλλην δ' εὐεξίας ζητείτω· εἰ δ' ἓν καὶ ταὐτόν ἐστιν ἄμφω, μίαν ἀνάγκη καὶ τέχνην εἶναι. πῶς οὖν ἓν καὶ ταὐτόν ἐστιν εὐεξία τε καὶ ἡ παντελὴς ὑγίεια; πρῶτον εἴπερ τὴν ταύτης αἰτίαν κατασκευὴν τὴν αὐτὴν δήπου καὶ τῆς εὐεξίας εἶναι πεπιστεύκαμεν, ἄμφω ταὐτὸν ἔσται· δεύτερον δ' ἐξ αὐτῆς τῆς οὐσίας. εὐεξία μὲν γὰρ οὐδὲν ἄλλ' ἐστὶν ἡ εὖ ἔχουσα ἕξις, ἡ δ' ἕξις διάθεσίς ἐστι μόνιμος, ὥστε, οὗπερ ἕξις, τούτου καὶ εὐεξία, πρός τι δ' ἄμφω. λέγεται δ' οὖν τις ἕξιν ἔχειν ἐν γραμματικῇ καὶ ἄλλος ἐν ἀριθμητικῇ καὶ ἄλλος ἐν γεωμετρίᾳ καὶ ἄλλος ἐν ἀστρονομίᾳ καὶ καθ' ἕκαστον τῶν ὄντων, ὅταν ἡ διάθεσις δύσλυτος ᾖ, ἕξις ὀνομάζεται. διαφερέτω δὲ μηδὲν ἔν γε τῷ παρόντι διάθεσιν ὀνομάζειν ἢ σχέσιν. εἴπερ οὖν, οὗπερ ἕξις, τούτου ‖
825 καὶ εὐεξία, τινὸς δ' ἡ ἕξις, δῆλον, ὅτι καὶ ἡ εὐεξία τινὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ γε, οὗ καὶ ἡ ἕξις. ἀλλ' ἡμῖν νῦν οὐ περὶ τῆς γεωμετρικῆς ἕξεως ἢ μουσικῆς ἢ γραμματικῆς, ἀλλὰ περὶ τῆς ὑγιεινῆς ὁ λόγος ἐστίν. οὐκοῦν, ὅταν εἴπωμεν εὐεξίαν, οὐ γραμματικὴν ἢ μουσικὴν ἢ

2. τελέας LA τελείας P ‖ 4. ᾖ L[1] ἦν L[2] ‖ 10. πῶς οὖν ἕν ἐστιν L[1] καὶ ταυτὸν add. L[2] s. l. ‖ 12. πρῶτον om. C add. Ch ‖ εἴπη ταύτης L[1] εἴπερ τὴν ταύτης corr. L[2]

γεωμετρικὴν ἀλλ' ὑγιεινὴν λέγομεν. εὐθὺς δ' αὐτὸ τοῦτο παρορῶσιν οἱ πολλοὶ καὶ νομίζουσι τὸ τῆς εὐεξίας ὄνομα τῷ τῆς ὑγιείας ὁμοίως λέγεσθαι. καίτοι τὸ μὲν τῆς ὑγιείας ὄνομα διαθέσεώς τινός ἐστι, τὸ δὲ τῆς εὐεξίας οὐχ ἁπλῶς τὴν διάθεσιν, ἀλλὰ τὸ κατ' αὐτὴν ἄριστόν τε καὶ μόνιμον ἐνδείκνυται· ἀρίστη γάρ ἐστιν ἕξις ἐκείνης τῆς διαθέσεως, ἣν ὑγίειαν ὀνομάζομεν, ἡ εὐεξία. οὔκουν — αὖθις γάρ που καὶ αὖθις ἀνάγκη ταὐτὸν εἰπεῖν, εἰ μέλλοι τις ἐξαιρήσεσθαι τῶν πολλῶν ἄγνοιαν παλαιάν — οὔτε διαθέσεως οὔτε κατασκευῆς οὔτ' ἐνεργείας ἐστὶ τὸ τῆς εὐεξίας ὄνομα δηλωτικόν, ὥσπερ οὖν οὐδὲ τὸ τῆς ἕξεως, ἀλλὰ τοῦτο μὲν αὐτοῦ μόνου τοῦ ‖ δυσλύτου τε καὶ μονίμου τῆς διαθέσεως, 826 ἡ δ' εὐεξία πλέον οὐδὲν αὐτῷ προστίθησι τοῦ εὖ. σύγκειται γοῦν ἐκ τοῦ τῆς ἕξεως ὀνόματος τὸ εὖ προσλαβόντος, ὅπερ εἰώθαμεν ἐπαινοῦντες ἅπασιν ἐπιφέρειν, ὅσα καλῶς καὶ κατὰ τὴν οἰκείαν ἀρετὴν διάκειται. τίνος οὖν ὀρεγόμεθα καὶ τί τῷ σώματι διὰ παντὸς ὑπάρχειν βουλόμεθα; πότερον διάθεσιν ὑγιεινὴν αὐτὸ τοῦτο μόνον ἴσχειν ἢ τοῦτό γε παραπλήσιον τῷ ζητεῖν, ἆρά γ' οἰκίας μοχθηρᾶς καὶ μελλούσης ὅσον οὔπω καταπεσεῖν χρῄζομεν ἢ καὶ πρὸς τὴν χρείαν, ἧς ἕνεκα γέγονεν, ἄριστα διακειμένης καὶ ὡς ἔνι μάλιστα πολυχρονιωτάτης; οὐδεὶς γάρ ἐστιν οὔτ' ἐλλιπῶς οὔτ' ὀλιγοχρονίως ὑγιαίνειν βουλόμενος. ἀλλ' οὐδ' ἐστί τις ὅλως τέχνη σκοπὸν ἔχουσα τὸ χεῖρόν τε καὶ ὀλιγο-

1. γεωμετρίαν LP γεωμετρικὴν P² ‖ 6. γάρ add. C om. B ‖ 8. ἡ εὐεξία* ἢ εὐεξίαν C ‖ 9. μέλλοι L μέλλει PA ‖ 14. αὐτῷ] αὐτὸ LP¹ corr. P² ‖ 15. γοῦν L οὖν PA ‖ 20. τὸ ζητεῖν C τῷ ζ. Ch ‖ 22. ἧς ἕνεκα γέγονεν add. L² s. l. ‖ 23. διακειμ´ (sic) L διακειμένην PA corr. Ch ‖ πολυχρονιωτάτ L πολυχρονιωτατην PA corr. Ch ‖ 26. ὅλη L¹

χρονιώτερον, ἀλλ' ὅπερ ἂν ἐκ τῆς αὐτῆς ὕλης ἄριστόν τε μέλλῃ καὶ πολυχρονιώτατον ἔσεσθαι, τοῦτο ταῖς ποιητικαῖς ἁπάσαις τέχναις ὁ σκοπός. οὐ μὴν οὐδὲ τέλος ἄλλο τι παρὰ τὴν ἐπιτυχίαν ἐστὶ τοῦ σκοποῦ
827 καὶ δῆλον ἐκ τῶν εἰρημένων, ‖ ὡς καὶ τέλος ἕν ἐστι τῆς περὶ τὸ σῶμα τέχνης καὶ σκοπὸς εἷς. εἴτ' οὖν ἀρτιότητά τις ἐθέλοι τὸν σκοπὸν τοῦτον ὀνομάζειν εἴτ' εὐεξίαν εἴθ' ὑγίειαν εἴτε τὴν κατὰ φύσιν κατασκευὴν τοῦ σώματος εἴτε τὴν κατὰ φύσιν ἐνέργειαν εἴτε διάθεσιν ἢ κατασκευήν, ἀφ' ἧς ἐνεργοῦμεν τελέως ταύτας τὰς κατὰ φύσιν ἐνεργείας, οὐδὲν εἴς γε τὰ παρόντα δέομαι διαιρεῖν.

Cap. XIII. Ἕν γάρ μοι πρόκειται δεῖξαι τὸ πᾶσαν τέχνην καὶ σκοποῦ καὶ τέλους ἐφίεσθαι. τέλος δ' ἐν ἑκάστῳ τῶν ὄντων ἕν, ὅπερ οὐδὲν ἄλλ' ἐστὶν ἢ τὸ κατ' ἐκείνην τὴν οὐσίαν ἀγαθόν. ἀμπέλου γοῦν οὐκ ἄλλο μὲν τελειότης, ἄλλο δὲ τὸ ἀγαθόν, οὐ μὴν οὐδ' ἄλλο τι παρὰ τοῦτο πρόκειται σκοπεῖσθαι τῇ περὶ τὰς ἀμπέλους τέχνῃ, καθάπερ οὐδὲ τῇ περὶ τὰς ἐλαίας, ἀλλὰ καὶ ἥδε τὴν τελειότητα τῆς ἐλαίας φύσεως ἔχει τὸν σκοπόν. ἓν δή τι τῶν ὄντων ἐστὶ τὸ τἀνθρώπου σῶμα καὶ τίς ἐστι καὶ τοῦδε πάντῃ τελειότης, ἣν καὶ
828 παροῦσαν φυλάττειν καὶ ‖ ἀποῦσαν ἀνασῴζεσθαι πρόκειταί τινι τέχνῃ. ταύτης δ' εἴπερ τι κατωτέρω ποιήσομεν ἕτερον τέλος, ὁ προειρημένος ἡμᾶς ἐκδέξεται λόγος. ἔσται γὰρ ἡ μὲν τῆς εὐεξίας, ἡ δ' ἄκρας εὐεξίας, ἑτέρα δὲ τῆς ὑγιεινῆς ἕξεως καὶ τετάρτη τις ἄλλη

2. μέλλει PA corr. K ‖ 3. τέχναις add. L^2 s. l. ‖ 7. ἐθέλοι L ἐθέλει PA ‖ 13. τὸ πᾶ . . (lacuna sex septemve litterarum) τέχνην L^1 σαν supplevit L^2 ‖ 15. τὸ ante κατ' om. PA ‖ 20. τῆς ἐλαίας φύσεως C τῆς τῆς ἐλαίας φ. K ‖ 21. τἀνθρώπου* τ' ἀνθρ. C ‖ 24. ποιήσομαι PA

τέχνη σχέσεως ὑγιεινῆς δημιουργὸς ἔξωθέν τε τούτων ἄλλη πέμπτη τῆς ἀθλητικῆς εὐεξίας. εἰ δὲ καὶ δημιουργεῖν μὲν ἄλλαις τὰ τέλη, φυλάττειν δ' ἄλλαις ἐπιτρέψομεν, οὐ ταύτας μόνον ἀλλὰ καὶ σὺν αὐταῖς ἄλλας τοσαύτας ἐπιζητήσομέν τε καὶ συστησόμεθα περὶ τὸ σῶμα τέχνας.

Cap. XIV. Ὧι καὶ δῆλον, ὡς οὔτε πολλὰ τὰ τοῦ σώματος ἀγαθὰ χρὴ ποιεῖν οὔτ' ἄλλην μέν τιν' αὐτοῦ δημιουργόν, ἄλλην δὲ φύλακα. τῷ μὲν δὴ σκοπεῖσθαι δυναμένῳ διὰ κεφαλαίων τὸ σύμπαν οὐδὲν ἔτι προσδεῖ· τῷ δὲ τοῦτο μὴ δυναμένῳ δρᾶν ἢ καὶ πάντ' ἐξαλεῖψαι τῆς διανοίας, ὅσα τοῖς κακῶς ὑπειλημμένοις ἕπεται, δεομένῳ παμπόλλων ἔθ' ἡγοῦμαι δεῖν. ὅτι τε γὰρ οὐχ ἕν ἐστι τὸ τοῦ σώματος ἀγαθόν, ἀλλ' ὑγίειά τε καὶ ῥώμη καὶ κάλλος ὅτι τε δυνατὸν ἑτέραν μὲν εἶναι δημιουργὸν τού|του τέχνην, ἑτέραν δὲ φυλακτικὴν 829 ὅσα τ' ἄλλα τούτοις ἑπόμενα κακῶς ἐγνώκασιν ἔνιοι, διελέγξαι χρή. καὶ πρῶτόν γε, ὅτι τοῦ σώματος ἓν ἀγαθόν ἐστι, διελθεῖν ἄμεινον πρώτως τε καὶ κυρίως λεγόμενον, ἐφ' ὃ πάντα τὴν ἀναφορὰν ἔχει. τὰ δ' ἄλλα τὰ λεγόμενα σώματος ἀγαθὰ τὰ μὲν ὡς μόρια ἐκείνου λέγεται, τὰ δ' ὡς αἴτια, τὰ δ' οἷον καρπός τις. ὥσπερ γὰρ τὸ κάλλος ἥ τ' εὔχροια καὶ ἡ εὐσαρκία καὶ ἡ συμμετρία καθάπερ καὶ ἄλλα τινὰ συμπληροῖ, τί κωλύει καὶ τὸ τοῦ σώματος ἀγαθὸν ἐξ ὑγιείας καὶ ῥώμης καὶ κάλλους συμπληροῦσθαι; τί δὲ κωλύει πάλιν αὐτοῦ μὲν τοῦ σώματος ἀγαθὸν εἶναι τὴν ὑγίειαν,

1. ἔξωθεν τὲ L ἔξωθεν δὲ PA ‖ 7. Ὧι] ὃ LP[1] ᾧ P[2] ‖ 12. ὑπηλειμένοις LP ‖ 14. ἀλλ'* ἀλλὰ καὶ C ‖ 17. ὅσα τ' ἄλλα C καὶ ὅσα ἄλλα Ch ‖ 19. διελθεῖν ἄμεινον add. L[2] s. l. ‖ 24. καὶ ἄλλα add. L[2] s. l. ‖ 25. σώματος ἀγαθὸν L ἀγαθὸν om. PA

*οἷον δὲ καρπόν τινα τὸ κάλλος αὐτοῦ καὶ τὴν ἐνέργειαν ὑπάρχειν; τί δὲ κωλύει τὴν μὲν ἐνέργειαν εἶναι τὸ πρῶτον ἀγαθὸν τοῦ σώματος, αἰτίαν δ' αὐτοῦ τὴν ὑγίειαν; οὐ γὰρ ἐξ ἄλλων μέν τινων ὑγιαῖνον ἀκριβῶς ἔσται ⟨τὸ⟩ σῶμα, δι' ἄλλων δ' ἰσχυρὸν ἢ καλόν· * * * αὐτὸ μέλλει ποιήσειν, εὐθὺς [δὲ] τοῦτο καὶ ἀκριβῶς ὑγιεινόν.* ‖

830 Cap. XV. *Ὥστε καὶ διὰ τοῦτο μία τέχνη περὶ τὸ σῶμα. τὰ γὰρ αὐτὰ πράττοντες ἰσχυροί θ' ἅμα κατὰ τὰς ἐνεργείας ἐσόμεθα καὶ καλλίους ὀφθῆναι καὶ ὑγιεινότεροι καὶ εὐεκτικώτεροι, καθάπερ εἰ καὶ σφαλείημέν τι περὶ τὸ σῶμα, καὶ τῶν ἐνεργειῶν τὴν ῥώμην καταλύσομεν καὶ τῷ κάλλει λυμανούμεθα καὶ τὴν εὐεξίαν καθαιρήσομεν καὶ τὴν ὑγίειαν μειώσομεν· ἅπαντα γὰρ ταῦτα συναυξάνεταί τε καὶ συμμειοῦται προσηκόντως. ἡ γάρ τοι κατὰ φύσιν ἐνέργεια δεῖται τῆς κατὰ φύσιν τοῦ σώματος κατασκευῆς, ὑφ' ἧς γίγνεται, λόγον αἰτίας ἐχούσης πρὸς αὐτήν. ὥστ' οὐκ ἐνδέχεται πρότερον τὸ μὲν ἕτερον αὐτῶν εἶναι, τὸ δ' ἕτερον μὴ παρεῖναι. καὶ μὲν δὴ καὶ συναυξάνεται καὶ συμμειοῦται ταῦτ' ἀμφότερα. βελτίω μὲν δὴ γενόμενα τὸ μὲν εὐεξία, τὸ δὲ ῥώμη κέκληται. τὸν αὐτὸν γὰρ καὶ ἡ ῥώμη πρὸς τὴν ἐνέργειαν ἔχει λόγον, ὅνπερ ἡ εὐεξία πρὸς τὴν ὑγίειαν· ἑκάτερον γὰρ ἑκατέρῳ γίγνεται καὶ ὥσπερ ἡ εὐεξία τινός ἐστιν, οὕτω καὶ ἡ ῥώμη.*
831 *τῆς μὲν γὰρ κατὰ φύσιν εἴτε κατασκευῆς ‖ εἴτε δια-*

1. *δέ τινα* LP ‖ 4. *οὐδὲ* pro *οὐ γὰρ* PA ‖ 5. ⟨*τὸ*⟩* ‖ post *καλὸν* nonnulla vocabula intercidisse videntur; conicias *ἃ γὰρ ἰσχυρὸν ἢ καλὸν αὐτὸ μ. π. εὐθὺς ταῦτα* ‖ 6. *δὲ* om. L[1] add. L[2] ‖ 11. *καὶ εὐεκτικώτεροι* om. P[1] add. P[2] ‖ 13. *λυμαινούμεθα* (sic) C corr. Ch ‖ 21. *ταῦτ' ἀμφότερα* LP *ταῦτ'* om. A ‖ *γενόμενα* L *γινόμενα* PA ‖ 24. *γίγνεται* L *γιν.* PA ‖ 26. *γὰρ* add. L[2] s. l.

θέσεως ὀνομάζειν ἐθέλοις ἀρετή τις ἡ εὐεξία, τῆς δ' ἐνεργείας ἡ ῥώμη. ταὐτὸν δ' ἀρετή τε καὶ τελειότης ἐστὶ καὶ τὸ καθ' ἕκαστον τῶν ὄντων ἀγαθόν, ὅπερ αὐτοῦ πρώτως τε καὶ ἁπλῶς ἀγαθὸν ὀνομάζεται. καὶ μὲν δὴ καὶ χείρω γίγνεται διὰ τῶν αὐτῶν ἀμφότερα. καὶ ἡ μὲν ὑγιεινὴ διάθεσις, ὥσπερ ἔμπροσθεν εἴπομεν, εὐεξία προσαγορεύεται, εἰ δ' αὖ τις ἐνεργεῖ ἀσθενῶς, ῥώμης ἀρρωστία τε καὶ ἀσθένεια. καὶ δὴ καὶ κάλλος μὲν τοῖς προτέροις, αἶσχος δὲ τοῖς δευτέροις ἐξ ἀνάγκης ἕπεται. πάντ' οὖν ταῦτα καὶ συναύξεται καὶ συμμειοῦται καὶ τελειοῦται καὶ καθαιρεῖται πάνθ' ἅμα καὶ τὸ βλάπτον ὁτιοῦν ἓν ἐξ αὐτῶν εὐθὺς καὶ τἄλλα σύμπαντα βλάπτει τό τ' ὠφελοῦν ὡσαύτως ἅπαντ' ὠφελεῖ. καὶ δῆλον, ὡς καὶ διὰ τοῦτο μίαν ἀνάγκη τέχνην εἶναι περὶ σύμπαντα ταῦτα. τί δὴ τούτων ἐστὶ τὸ πρῶτόν τε καὶ ἁπλῶς ἀγαθὸν τοῦ σώματος, οὐδὲν μὲν ἐπείγει τό γε νῦν εἶναι λέγειν, ἵνα δὲ μηδὲ τοῦτ' ἐνδέῃ, προσθήσω. σώματος ‖ ἀγαθὸν ἁπλῶς καὶ πρῶτον, οὗ 832
μάλιστα δεόμεθα, τελειότης τῆς ἐνεργείας ἐστίν, ὅπερ δὴ ῥώμην τε καὶ ἰσχὺν ὀνομάζουσιν ἐλλειπτικῶς ἑρμηνεύοντες· ἐχρῆν γὰρ αὐτοὺς οὐ ῥώμην ἁπλῶς ἀλλ' ἐνεργείας ῥώμην οὐδ' ἰσχὺν ἁπλῶς ἀλλ' ἐνεργείας ἰσχὺν εἰπεῖν. ἑξῆς δὲ τούτῳ δεύτερον οὐχ ἁπλῶς οὐδὲ καθ' ἑαυτὸ τοῦ σώματος ἀγαθόν, ἀλλ' ὅτι γε τὸ πρῶτόν τε καὶ καθ' ἑαυτὸ τοιούτου δεῖται πάντως εἰς γένεσιν,

3. ὅπερ ἂν C (sed ὀνομάζεται) ἂν del. K ‖ 5. χεῖρον C χείρω Ch ‖ 7. ἐνερ^{γ} ἀσθενῶς L ἐνεργῶς ἀσθενῶς P^1 ἐνεργῶς ἀσθενής P^2. Corruptum esse hunc locum hiatu quoque monemur; suspicor legendum ἡ δ' αὖ τῆς ἐνεργείας ἀσθένεια ‖ 16. ἐπείγει L Cobet Mnemos. X 191. ἐγείρει PA ‖ 18. προσθήσω om. C add. Ch ‖ 19. τῆς ante ἐνεργείας om. L τελειότητος ἐνεργείας P^1A τελειότης τῆς ἐν. P^2 ‖ 23. τούτω L τούτων PA

ἡ τῆς ὑγιείας ἐστὶν εὐεξία, ἣν καὶ αὐτὴν πάλιν ἐλλειπτικῶς ὀνομάζοντες ἀφορμὴν σοφισμάτων παρέχουσιν· δέον γὰρ εὐεξίαν ὑγιείας εἰπεῖν, οὐχ οὕτως ἀλλ' ἁπλῶς εὐεξίαν ὀνομάζουσιν. ἕπεται δ' ἐξ ἀνάγκης τῇδε τὸ κάλλος [ἄλλο τι γένος· ἕπεται ἐκείνοις], τρίτον ἀγαθὸν σώματος, ὥστ' οὔθ' ὁμογενῆ τὰ τοῦ σώματος ἀγαθὰ καθάπερ οὐδὲ τὰ τῆς ψυχῆς οὔθ' ὁμοίως λέγεται ἅπαντα, ἀλλὰ τὸ μὲν ὡς πρῶτόν τε καὶ καθ' ἑαυτό, τὸ δ' ὡς αἴτιον ἐκείνου, τό δ' ὡς ἐξ ἀνάγκης ἑπόμενον. τίνος οὖν τούτων τῶν τριῶν ἡ περὶ τὸ σῶμα
833 τέχνη πρώτως ἐστὶ δημιουργός; ἆρά γε τῆς ὑγιείας ἢ τῆς ἐνεργείας ἢ τοῦ κάλλους; ὅτι μὲν γὰρ ἐξ ἀνάγκης ὠφελήσει τε καὶ ποιήσει τὰ τρία, κἂν ἓν ἐξ αὐτῶν ὁτιοῦν ὠφελῇ, πρόδηλον ἤδη γέγονεν· εἴτε γὰρ τὴν ἐνέργειαν, ἐξ ἀνάγκης καὶ τὴν ὑγίειάν τε καὶ τὸ κάλλος· ἡ μὲν γὰρ οὐχ οἵα τ' ἐστὶ χωρὶς τῆς ποιούσης αὐτὴν αἰτίας γενέσθαι, τὸ κάλλος δ' ἐξ ἀνάγκης ἕπεται· εἴτε τὴν ὑγίειαν, εὐθὺς καὶ τὴν ἐνέργειαν καὶ τὸ κάλλος· ἄμφω γὰρ ἦν ταύτης ἔγγονα. καὶ μὴν εἰ τὸ κάλλος ποιεῖ, πάντως που καὶ τὴν ὑγίειαν προπεποίηκεν, εἰ δὲ τοῦτο, καὶ τὴν ἐνέργειαν.

Cap. XVI. Ἀλλὰ τί τὸ πρώτως ἐστὶν ὑπὸ τοῦ τεχνίτου γιγνόμενον, ὁ λόγος ἐπόθει θηρᾶσαι. καὶ δὴ φαίνεται σαφῶς ἤδη διὰ τῶν εἰρημένων ἡ μὲν τέχνη τὴν ὑγίειαν ἐργαζομένη, ταύτῃ δ' ἐξ ἀνάγκης ἐνέργειά τε καὶ τὸ φυσικὸν κάλλος ἀκολουθεῖ. ὅπου γὰρ πρῶτον ἐνεργῶν ὁ τεχνίτης ἵσταται, τοῦτ' ἔστιν αὐτοῦ τὸ

1. ἡ τῆς LP^1A ante ἡ add. οἷον P^2B ‖ 5. [ἄλλο τι γένος ἕπεται ἐκείνοις]* ‖ 11. πρώτως L(ut videtur)PA πρώτης Ch πρώτη K ‖ 20. ποιεῖ* ποιοῖ P^1 ποιῇ P^2 ποὶ L ‖ 25. ταύτης LP^1 ταύτῃ P^2 ‖ ἐνέργειαν L^2P^1 ἐνέργεια L^1P^2

τέλος, ἵσταται δ᾽ ἐν τῷ τὴν κατὰ φύσιν ἐργάσασθαι διάθεσιν, ἀφ᾽ ἧς ἐνεργοῦμεν, ὅπερ ‖ ἦν ὑγίεια· ταύτην 834 δ᾽ ἐργασάμενος οὐδὲν ἔτι πονεῖ περὶ τὴν ἐνέργειαν ἢ τὸ κάλλος, ἕπεται γὰρ ἐξ ἀνάγκης ἐκεῖνα, κἂν ὁ τεχνίτης μὴ θέλῃ, καὶ κωλῦσαί γ᾽ αὐτὰ τῷ τεχνίτῃ παντάπασιν ἀδύνατον ἅπαξ γε τὴν ὑγίειαν ἐργασαμένῳ, αὐτὴν μέντοι τὴν ὑγίειαν ἐπ᾽ αὐτῷ κωλύειν ἐστίν. εἰ δέ γέ πῃ διαφθείρειεν αὐτήν, οὐκ ἔστιν ἐπ᾽ αὐτῷ τὴν κατὰ φύσιν ἐνέργειαν ἢ τὸ κάλλος ἐκπορίσαι τῷ σώματι. τὴν οὖν περὶ τὸ σῶμα τέχνην, ἥτις ἂν ᾖ, περὶ μὲν τὴν ὑγίειαν ἁπάντων πρώτην τε καὶ καθ᾽ ἑαυτὴν πραγματεύεσθαι φατέον, ἐφεξῆς δὲ κατά τι συμβεβηκὸς τήν τ᾽ ἐνέργειαν καὶ τὸ κάλλος, οὐ μὴν ἀτελές γέ τι τούτων οὐδὲν οὐδ᾽ ἐλλιπές, ἀλλὰ τέλειά τε καὶ πλήρη καὶ ἄκρα. ὅπως μὲν οὖν ἐστι πολλὰ τοῦ σώματος ἀγαθὰ καὶ πῶς ἓν ὅτι τε μὴ πάντων ὡσαύτως ἡ περὶ τὸ σῶμα τέχνη πεφρόντικεν, ἀλλὰ τοῦ μὲν καθ᾽ αὐτό, τοῦ δὲ κατὰ συμβεβηκός, αὐτάρκως δέδεικται.

Cap. XVII. *Διὰ τί δ᾽ οὐκ ἐνδέχεται κατ᾽ οὐδεμίαν ὕλην ἄλλην μὲν τέχνην τοῦ τέλους δημιουργόν, ἑτέραν δ᾽ εἶναι ‖ τὴν φυλάττουσαν, ἤδη καὶ ταῦτα 835 πειράσομαι δεικνύναι.* καὶ πρῶτον μὲν ὡς οὐδὲ τὸ παράδειγμα αὐτοῖς ὁμολογεῖ τὸ σφέτερον, ἐπιδείξω, μετὰ ταῦτα δ᾽ ὡς οὐδ᾽ ἡ τῶν πραγμάτων αὐτῶν φύσις. εἴπερ γὰρ ἄλλης μέν ἐστι τέχνης ὑπόδημα ποιήσασθαι, τὸ δ᾽ ἠπήσασθαι τοῦτο παθὸν ἑτέρας, οὔπω τὴν τρίτην ἐνταῦθα τέχνην ἐπέδειξαν ἡμῖν τὴν φυλακτικήν. ὡσαύτως δὲ κἀπὶ τῶν ἱματίων, εἴπερ ἑτέρας μέν ἐστι

5. θέλει PA ‖ κωλύσῃ L κωλύσει P ‖ 9. ἐκπορῆσαι C ἐκπορίσαι Ch ‖ 13. εὐτελές PA ‖ 14. τε add. L om. PA ‖ 24. αὐτῶν add. L² s. l. ‖ 26. ἠπίσασθαι L ἐπίστασθαι P¹ corr. P²

τέχνης ἠπήσασθαι, δημιουργῆσαι δ' ἑτέρας, ἡ τρίτη κἀνταῦθα τίς ἐστιν ἡ φυλακτική, λέγειν οὐχ ἕξουσιν. ἐπὶ μὲν γὰρ τῶν ἡμετέρων σωμάτων καὶ ὅλως τῶν ὑπὸ φύσεως διοικουμένων ἡ μὲν οἷον δημιουργὸς ἡ φύσις ἐστὶν ἀνάλογον ὑφαντικῇ τε καὶ σκυτοτομικῇ, τὸ πονῆσαν δ' ἐπανορθοῦται γεωργός τε καὶ ἰατρός, ἀνάλογον αὖ καὶ οἶδε τῷ ῥάπτοντι τὰ ἱμάτια καὶ τῷ τὰ παλαιὰ τῶν ὑποδημάτων ἐπανορθουμένῳ. τὸ δὲ φυλάττειν ἱμάτιον ἢ ὑπόδημα καταθέμενον ἐπὶ τῆς οἰκίας, ὅπως μὴ κλαπείη πρός τινος ἢ ὑπὸ μυῶν καταβρωθείη, τάχα μὲν οὐδὲ τέχνης ἐστὶν οὐ-
836 *δεμιᾶς ἀλλ' ἐπιμελείας μόνης. εἰ δ' ἄρα ‖ καὶ τέχνην τινὲς εἶναι βούλονται φυλακτικὴν αὐτῶν, αἵ τοιαῦται τέχναι τοῖς ἀνθρώποις ἡ στρατηγική τ' εἰσὶ καὶ ἡ πολιτικὴ καὶ πρὸς ταύταις ἥ τε τῶν θυρωρῶν, εἰ βούλει, καὶ τῶν ἄλλων φυλάκων. ἵνα γὰρ μήτ' ἐπὶ τοῖς πολεμίοις ὦμεν ἢ ὅλως τοῖς πονηροῖς ἀνθρώποις μήτ' ἐπὶ τοῖς θηρίοις, οἰκίας τε καὶ πόλεις οἰκοδομησάμεθα καὶ τείχη περιεβαλόμεθα καὶ στρατηγοὺς καὶ ἄρχοντας ἀπεδείξαμεν, ἀλλ' οὐ τοιαύτην τιν' ἐξζητοῦμεν τέχνην ὑγιείας φυλακτικήν, ἀλλ' ἥτις οἶμαι περὶ τὸ σῶμα τοῦ ἀνθρώπου πραγματευομένη τι, μὴ κατὰ συμβεβηκὸς ἀλλὰ καθ' αὑτό, σῶον αὐτὸ καὶ ὑγιαῖνον ἀποδείκνυσιν. ἑκάστη δὲ τῶν νῦν εἰρημένων οὐκ αὐτὴ καθ' αὑτὴν ὑγιείας ἐστὶ φύλαξ, ἀλλ' ἐπειδὴ συμβέβηκεν τῷ μὴ σφαγέντι μηδ' ὑπὸ θηρίου καταβρωθέντι φυλάττεσθαι τὴν ὑγίειαν, ὥσπερ*

1. *ἠπίσασθαι* L *ἠπίστασθαι* PA ‖ 4. *δημιουργὸς* L *δημιουργικὴ* PA ‖ 7. *αὖ* L *οὖν* PA ‖ 14. *τ'* L *τε* P ‖ 16. *φυλάκων** *φυλακῶν* C ‖ *μήτ'* L *μήτε* P^{2} *μή τις* P^{1} ‖ 17. *πολεμικοῖς* A ‖ 19. *περιεβαλλόμεθα* C corr. K ‖ 26. *μηδ'** *μήθ'* C

οὖν καὶ ὅλην τὴν ζωήν, διὰ τοῦτο κατά τι συμβεβηκός, οὐ πρώτως οὐδὲ κατὰ τὸν ἴδιον λόγον, ἑκάστη τῶν τοιούτων τεχνῶν ὑγιείας γίγνεται φύλαξ.

Cap. XVIII. *Ἡ πρώτη οὖν ὑγίειαν φυλάττουσα κατὰ ‖ τὸν ἑαυτῆς λόγον ἐν τίσιν ἕξει τὴν πραγματείαν;* 837
ἐμοὶ μὲν δοκεῖ μήτ᾽ ἐν τοῖς οὐκ ἐξ ἀνάγκης ὁμιλοῦσι τῷ σώματι μήτ᾽ [ἐξ ἀνάγκης] ἐν τοῖς οὐδὲν διατιθεῖσιν, ἀλλ᾽ ἐν οἷς διατρίβει πάντως τὸ σῶμα, κἂν ἡμεῖς μὴ βουλώμεθα, καὶ τούτων τοῖς ὠφελεῖν ἢ βλάπτειν δυναμένοις, ἐν τούτοις τε καὶ περὶ ταῦτα πραγματεύεσθαι. ξίφεσι μὲν οὖν καὶ θηρίοις καὶ κρημνοῖς καὶ βρόχοις οὐκ ἐξ ἀνάγκης περιπίπτει τὸ σῶμα, ἀλλὰ τῷ περιέχοντι ἀέρι κατὰ διττὸν τρόπον ἐξ ἀνάγκης ὁμιλεῖ καὶ πάντη περικεχυμένῳ καὶ διὰ τῆς εἰσπνοῆς ἑλκομένῳ. καὶ μὲν δὴ καὶ ὕπνος καὶ ἐγρήγορσις ἡσυχία τε καὶ κίνησις ἐκ τῶν τοιούτων ἐστίν· ἀνάγκη γὰρ ἢ ὑπνοῦν ἢ ἐγρηγορέναι ἢ ἡσυχάζειν ἢ κινεῖσθαι, ὥσπερ οὖν καὶ λιμώττειν ἢ ἐσθίειν καὶ διψῆν ἢ πίνειν ἤ τινα μεταξὺ τούτων ἔχειν κατάστασιν. αἱ δὲ τῆς κοίτης διαφοραὶ καὶ τῶν ἱματίων οὐκ ἀναγκαῖαι πᾶσαι· κλίνη γὰρ ἐλεφαντόπους οὐδὲν οὔτ᾽ ὠφελεῖ τὴν ὑγίειαν οὔτε βλάπτει, κατὰ ταὐτὰ δὲ καὶ σκίμπους εὐτελὴς ἢ ἱμα- 838
τίοις εὐτελέσιν ἢ πολυτελέσιν ἢ τοῖς σκεύεσιν ὑαλίνοις ἢ χρυσοῖς ἢ ἀργυροῖς ἢ ξυλίνοις χρῆσθαι καὶ παῖδας ἔχειν εὐμόρφους ἢ αἰσχροὺς τοὺς ὑπηρετουμένους ἢ μηδ᾽ ὅλως ἔχειν ἀλλ᾽ ἑαυτῷ διακονεῖσθαι. ταῦτα μὲν γὰρ οὐδὲν οὔτ᾽ ὠφελεῖν οὔτε βλάπτειν ἡμᾶς πέφυκεν

2. *ἑκάστη* L *ἑκάτερον* PA *ἑκατέρα* B ‖ 7. *μήτε τῶν ἐξ ἀνάγκης* LP^1 (*τῶν* del. P^2) *μήτε ἐξ ἀ.* A *ἐξ ἀνάγκης* inclusi ‖ 8. *οἷς** *οἷς τε* C ‖ 17. *καὶ ἡσυχάζειν* PA ‖ 18. *ἢ ἐσθίειν* L *καὶ ἐσθ.* PA ‖ *διψῆν* LP *διψᾶν* A ‖ 22. *ταὐτὰ* P^2 *ταῦτα* LP^1A ‖ *ἢ ἱματίοις* C *καὶ ἱματ.* B

οὔτε καθ' ἑαυτὰ καὶ πρώτως οὔτε κατὰ συμβεβηκός. ἀὴρ δὲ θερμὸς ἢ ψυχρὸς ἐδέσματά τε καὶ πόματα καὶ ἠρεμία καὶ κίνησις ἐγρήγορσίς τε καὶ ὕπνος ἐξ ἀνάγκης ὠφελεῖ καὶ βλάπτει κατὰ τὴν ἑαυτῶν δύναμιν· ἱμάτιον δὲ τρύχινον ἐν χειμῶνι καὶ βαρὺ καὶ πνιγῶδες ἐν [τῷ] θέρει βλάπτει μὲν ⟨οὐκ⟩ ἐξ ἀνάγκης ἀλλὰ κατὰ συμβεβηκός, ὅτι κρύει καὶ θάλπει τιμωρεῖται.

Cap. XIX. Ταῦτ' οὖν, ὅσα καθ' αὑτὰ δύναμιν ἔχει βλάβης τινὸς ἢ ὠφελείας, ὁ τῆς ὑγιείας προνοούμενος ἐπισκοπεῖται. πῶς καὶ τίνα τρόπον; ἐπειδὰν μὲν ἱκανῶς ἤδη τὸ σῶμα κενώσεως ἔχῃ καὶ κίνδυνος ἥκῃ βλάβης αἰσθητῆς, τρέφεσθαι κελεύων, ἐπειδὰν δὲ ξη-
839 ραίνηται μᾶλλον ‖ τοῦ μετρίου καὶ κίνδυνος ᾖ κἀντεῦθεν ἤδη βλαβῆναι, πίνειν ἀξιῶν· οὕτω δὲ καὶ γυμνάζων μέν, ἐπειδὰν ῥῶσαι μὲν βούληται τὴν διοικοῦσαν ἡμᾶς δύναμιν, ἐκκαθῆραι δὲ τοὺς κατὰ λεπτὸν πόρους, ἡσυχάζειν δὲ προστάττων, ἐπειδὰν ἤτοι κάμνειν πρὸς τῶν γυμνασίων αἴσθηται ἢ διαφορεῖσθαι τὸ σῶμα πέρα τοῦ προσήκοντος, ἀλλὰ καὶ τὴν γαστέρα λαπάττων μέν, ἢν ἴσχηται, κατέχων δέ, ἢν ἐκταράττηται, καὶ τἄλλα δὴ πάντα κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἕκαστα πραγματευόμενος, ἐν κεφαλαίῳ τῷδε προσέχων τὸν νοῦν, ἐπειδὰν μὲν ἀκριβῶς ὑγιεινῶς ἔχῃ τὸ σῶμα, μηδὲν

1. ἑαυτὸ PA ‖ 6. [τῷ]* ‖ ⟨οὐκ⟩ ἐξ ἀνάγκης* ἐξ ἀνάγκης C ‖ ἀλλ' οὐ κατὰ συμβεβηκός PA ‖ 7. ὅτι L (per compendium scr.) τῷ τε PA ‖ 9. ὠφελείας C τῆς ὠφ. B ‖ 11. ἥκοι C corr. K ‖ 15. μὲν post γυμνάζων add. LP om. A ‖ 16. ἐκκαθῆραι* ἐκκαθαῖραι L ἐκκαθᾶραι PA ‖ δὲ* τε C ‖ τοὺς κατὰ λεπτὸν πόρον LP[1] τὰ κατὰ λεπτοὺς πόρους AP[2] ‖ 19. λαπάττων μηδεὶς ἴσχηται P corr. P[2]; in L ἢν altera manu scriptum est ‖ 21. τὰ ἄλλα C ‖ 22. ἐν κεφαλαίῳ LP[1] ἑνὶ κεφ. P[2]A ‖ 23. post ἀκριβῶς in L hoc signum est ⌿, quo moneamur vocabulum ὑγιεινῶς in margine adscriptum huc esse referendum; ἀκριβῶς ἔχῃ καὶ ὑγιῶς PA

νεωτερίζειν, ἐπειδὰν δὲ κατά τι τῆς ἀκριβοῦς ἐξιστῆται συμμετρίας, εὐθὺς ἀντεισάγειν τὸ λεῖπον, πρὶν μεγάλην γενέσθαι τὴν εἰς τὸ παρὰ φύσιν ἐκτροπήν, ὥσπερ ἂν εἰ τὰς κρόκας ἐκρεούσας ἱματίου τινὸς οὐχ ἅμα πάσας οὐδ' ἀθρόας ἀλλὰ καθ' ἑκάστην ἡμέραν μίαν ὁ τοῦτ' ἔργον πεποιημένος ἰῷτο παρεδρεύων, ὡς λανθάνειν τοὺς πολλοὺς τὴν ἐπανόρθωσιν ὑπὸ σμικρότητος. τοιοῦτον γάρ τινα χρὴ καὶ τὸν τοῖς ὑγιαίνουσιν ἐφεστῶτα τεχνίτην εἶναι σμι||κρᾶς [840] διαφθορᾶς καὶ βλάβης αἰσθητικόν θ' ἅμα καὶ ἐπανορθωτικόν. εἰ δέ γ' ἀπαθὲς ἔμενε πάντη τὸ σῶμα καὶ τοιοῦτον, οἷόνπερ ὁ ποιήσας αὐτὸ τεχνίτης ἀπέλιπεν, οὐκ ἂν ἐδεῖτο τοῦ διὰ παντὸς ἐπανορθουμένου. νυνὶ δ' ἐπειδὴ διαρρεῖ τε καὶ φθείρεται, δεῖταί τινος ἐπιστάτου παρεδρεύοντος, ὃς καὶ γνωριεῖ τὸ κενούμενον ὁποῖόν τ' ἐστὶ καὶ ὁπόσον ἰάσεταί τε παραχρῆμα τοιοῦτόν τε καὶ τοσοῦτον ἕτερον ἀντεισάγων. ἀπορρεῖ τὸ κατὰ φύσιν ὑγρόν· ἐπάρδειν χρὴ τὴν ἴσην ὑγρότητα πόμα παρέχοντα. διαφορεῖται τὸ θερμόν· ἀντεισάγειν χρὴ τοσοῦτον ἕτερον. ἐκκενοῦται τὸ ξηρόν· ἤδη καιρὸς τρέφειν· ἑνὶ λόγῳ τὸ διαφορούμενον καὶ ἀπολλύμενον ἐπανορθοῦσθαι κατὰ βραχὺ πρὸ τοῦ τοῖς πολλοῖς γενέσθαι κατάφωρον.

Cap. XX. Ὥσπερ οὖν εἰ δύο τινὲ πίθω νοήσαις τετρημένω πολλαχόθι, μεστὼ μὲν ἄμφω τὰ πρῶτα, κενουμένω δ' ὁμοίως ὑπὸ τῶν ἐκροῶν, εἴη δὲ τῷ μὲν ἐπιστατῶν τις ἀεὶ προσεδρεύων· ἐπαντλῶν ἴσον ἑκάστοτε

1. ἐξίσταται C corr. K ‖ 5. τοῦτ' LP τοῦτο A ‖ 7. σμικρότητα P[1] corr. P[2] ‖ 9. διαφορᾶς PA ‖ 12. ἀπέλειπεν C ἀπέλιπεν Ch ‖ 13. διαρρεῖται καὶ PA ‖ 20. ξηρόν C στερεόν coniecit Crassus in ed. Iunt., quod recepit Ch ‖ 21. καὶ ἀπολλύμενον L[2] s. l. ‖ 23. εἰ] οἱ PA ‖ τινὲ C τινὲς Ch ‖ νοήσαις LP[1] ὄντε P[2]A ‖ 26. τις add. L[2] s. l.

841 *τῷ κενουμένῳ, ‖ θατέρῳ δέ, πρὶν ⟨ἂν⟩ ἱκανῶς ἐκκενωθῇ, μηδεὶς παρείη, τηνικαῦτα δ' ἐξαίφνης ἐπιστάς τις ἀθρόως πληρώσειεν, εὔδηλον, ὡς τὸν μὲν ἕτερον τῶν πίθων οὐδέποτε ἐκκενοῦσθαί τε καὶ πληροῦσθαι, τὸν δ' ἕτερον ἄμφω ταῦτα πάσχειν οἱ πολλοὶ τῶν θεωμένων ἐροῦσιν, οὕτως ἔχει κἀπὶ τῶν ὑγιαινόντων τε καὶ νοσούντων σωμάτων. ἐπανορθοῦται μὲν ἄμφω ταῦτα μία τέχνη καθ' ἕνα τρόπον ἀντεισάγουσα τὸ λεῖπον, ἡ διαφορὰ δ' ἐν τῷ ποσῷ τῆς ἐπανορθώσεως, οὐκ ἐν τῷ ποιῷ.*

Cap. XXI. *Καὶ μὴν ἡ κατὰ τὸ ποσὸν ἐν τοῖς γιγνομένοις διαφορὰ μιᾶς ἐστι τέχνης· εἰ δε γ' ἄλλης ἔσεσθαι μέλλοι, πάντως χρὴ παραλλάξαι τῷ ποιῷ. εἰ δ', ὅτι τοῦ μὲν ἔφθασεν ἐκρυῆναι πολλά, πρὶν ἀφικέσθαι τὸν τεχνίτην, ὁ δ' ἕτερος ἀεὶ παρεδρεύοντος εὐτυχήσας αὐτῷ μεστὸς διαφυλάττεται, τούτου χάριν ἡγῇ διττὸν εἶναι τὸν τρόπον τῆς ἐπανορθώσεως, οὐκ ὀρθῶς ἔγνωκας· οὐ γὰρ ἄλλη μὲν τέχνη μίαν*
842 *ἀντεισάγει κρόκην ἐκρυεῖσαν, ἄλλη ‖ δὲ τρεῖς ἢ τέτταρας ἢ πεντακοσίας οὐδ' ἄλλη μὲν τέχνη σμικρόν τι τοῦ τοίχου πονῆσαν ἐπανορθοῦται, μεῖζον δ' αὐτοῦ πάθος ἑτέραν ἐπιζητεῖ τέχνην· καθόλου γὰρ ᾧ τρόπῳ γέγονεν ἕκαστον τῶν ὄντων, τούτῳ καὶ φθειρόμενον ἐπανορθοῦται. κρόκαι στήμοσι διαπλακεῖσαι ποιοῦσιν ἱμάτιον. ἆρ' οὖν ἢ παθεῖν ἔξω τούτων ἱμάτιον ἢ*

1. ⟨ἂν⟩* ‖ 8. *καὶ* ante *καθ'* add. PA om. L ‖ 16. *αὐτῷ* K *αὐτῶν* P^1 *αὐτῷ* LP^2A ‖ 19. *ἀντεισάγειν* PA ‖ *τέσσαρας* L ‖ 21. verba *μεῖζον δ' αὐτοῦ* usque ad *ἐπανορθοῦται* a L^1P^1 omissa in marg. add. L^2P^2, eadem in A desiderantur, asteriscus autem appictus hiare orationem significat ‖ 22. *καθόλου γὰρ ᾧ τρόπω* L *καθὸ γ. ᾧ τρ.* P *ἐπὶ γὰρ τῷ τρ.* B *ἐπὶ γ. τῷ τρόπῳ ᾧ* K ‖ 23. *τοῦτο* L

ἰαθῆναι δυνατόν; δεῖ δὴ πάντως, εἴ γε πάσχει τι πάθος, ἤτοι στήμονα παθεῖν ἢ κρόκην ἢ συναμφότερα ἴασίν τε μίαν εἶναι τῆς κρόκης ἀεὶ διαπλεκομένης τῷ στήμονι μιμήσει τῆς γενέσεως.

Cap. XXII. Ἀλλ' αἱ κατὰ μέρος ἐνέργειαι τοὺς πολλοὺς ἐξαπατῶσιν οὐ δυναμένους θεάσασθαι τὸ καθόλου· μεθόδου γὰρ ἤδη λογικῆς τὸ τοιοῦτον, ἣν οὔτ' ἔμαθον οὔτ' ἤσκησαν οἱ τολμῶντες ἑκάστης ἡμέρας εἰς τὰ προβλήματα λέγειν. ἄμεινον γὰρ ἦν, εἴπερ ᾔδεσαν ἐκείνην, διδάξαι τοὺς μαθητὰς ἅπαξ, οὐ μυρία προβλήματα διέρχεσθαι. ὁ μὲν γὰρ ἐκείνην μαθὼν οὐδὲν ἔτι δεῖται τῶν μυρίων ἑαυτῷ γε πάντα καλῶς διαιρεῖσθαι δυνάμενος, ‖ ὁ δ' ἀγνοῶν ἔτι τὴν μέθοδον 843
πρὸς τῷ μὴ γιγνώσκειν, εἰ κακῶς εἴρηται τὰ μυρία, παμπόλλων ἔτι προβλημάτων, ὧν οὐκ ἀκήκοεν, ἐπιδεής ἐστιν. ἀλλὰ τοῦτο μὲν ὁδοῦ τι πάρεργον ἡμῖν εἰρήσθω πρός γε τοὺς ἑκάστης ἡμέρας εἰς τὰ προβλήματα λέγοντας τοῖς μαθηταῖς, οὔτε δ' αὐτοὺς εἰδότας, ὅ τι λέγουσιν, ἔστ' ἂν ἀμαθεῖς θ' ἅμα καὶ ἀγύμναστοι θεωρίας ὑπάρχωσι λογικῆς, ἐξαπατῶντάς τε τοὺς μαθητὰς ἀγνοίᾳ τοῦ κριτηρίου. καὶ γὰρ οὖν κἀνταῦθα πότερον ταῖς κατὰ μέρος ἐνεργείαις ἢ ταῖς καθόλου διακριτέον ἐστὶ τὰς τέχνας ἀπ' ἀλλήλων, ἢ τοῦτο μὲν οὐχί, τοῖς σκοποῖς δὲ καὶ τοῖς τέλεσιν ἢ μηδὲ τούτοις, ἀλλὰ ταῖς ὕλαις τε καὶ τοῖς ὀργάνοις καὶ ταῖς ἀρχαῖς καὶ τῇ θεωρίᾳ, μηδ' ὅλως σκεψάμενοι ληροῦσιν ὑπὲρ ὧν οὐκ

1. δεῖ L² εἰ L¹ ‖ 2. εἴτοι L ‖ 3. τῆς κρόκης ἀεὶ διαπλεκομένης L τὴν κρόκην ἀ. διαπλεκομένης (sic) P¹ διαπλεκομένην corr. P² ‖ 10. εἴδεσαν PA ‖ 11. γὰρ om. PA ‖ 17. ἑκατέρας P¹ ἑκάστης P² ‖ 19. verba θεωρίας ὑπάρχωσι λογικῆς ἐξαπατῶντάς τε τοὺς μαθητὰς ἀγνοίᾳ e codice L restistui, PA om ‖ 20. ὑπάρχουσι L

ἴσασιν. ἄμεινον οὖν ἴσως ἐστὶ καὶ ἡμᾶς, ἐπειδήπερ ἅπαξ ὑπέστημέν σοι τὸν ἆθλον τοῦτον ἐκτελέσαι, διελθεῖν τι καὶ περὶ τῶν ῥηθέντων ἁπάντων ὡς οἷόν τε διὰ βραχυτάτων ἀρξαμένους αὖθις ἀπὸ τῶν κατὰ μέρος ἐνεργειῶν.

Cap. XXIII. Ἔστιν οὖν τις ἐνέργεια κατὰ μέρος, ᾗ χρώμενοι τὰ βλέφαρα τῶν ὀφθαλμῶν ἀναρράπτομεν,
844 ἑτέρα ‖ δὲ τῇδε μηδὲν ἐοικυῖα, δι' ἧς ὑποχύματα παράγομεν, ἄλλαι δὲ τρίτη καὶ τετάρτη μήτ' ἀλλήλαις τι μήτε ταῖσδε προσεοικυῖαι, καθ' ἃς ὀστοῦν κατεαγὸς ἐκ μὲν τῆς κεφαλῆς ἐκκόπτομεν, ἐν ἄλλῳ δὲ μέρει τοῦ σώματος, οἷον βραχίονι καὶ πήχει, κατατείναντές τε καὶ διαπλάσαντες ἐπιδοῦμεν. ὧν ἁπασῶν ἐνεργειῶν ἀποκεχώρηκε πάμπολυ κήλης χειρουργία καὶ ταύτης ἡ τῶν κιρσῶν καὶ πασῶν ὁμοῦ τῶν εἰρημένων ἡ τοῦ κατὰ τὴν κύστιν λίθου. καὶ τούτων μὲν ἔτι τὰ πλεῖστα μετὰ σμίλης ἐνεργοῦμεν· ὑπαλεῖψαι δ' ὀφθαλμὸν ἢ ἄρθρον ἐμβαλεῖν ἢ καταπλάσαι τι μέρος ἢ καθετῆρι χρῆσθαι καλῶς ἢ σικύαν κολλῆσαι γίγνεται μὲν ἄνευ σμίλης, ἀποκεχώρηκε δὲ καὶ ἀλλήλων πάμπολυ καὶ τῶν προειρημένων, ὥσπερ γε καὶ τὸ φλέβα τεμεῖν καὶ ἀρτηρίαν διελεῖν καὶ ἀποσχάσαι τὸ δέρμα καὶ παρακεντῆσαι τοὺς ὑδεριῶντας ἀλλήλων διενήνοχε καὶ συμπάντων τῶν προειρημένων. καὶ αὗται μὲν ἔτι καὶ πρὸς ταύταις ἕτεραι μυρίαι χειρουργίαι τινὲς ἐνερ-
845 γοῦνται δι' αὐτῶν ⟨τῶν χειρῶν⟩. τῶν δὲ φαρμακευόντων ὅλως ἕτερον τὸ γένος ἀλλήλων τε καὶ προσέτι

13. ὧν P om. L[1] ἡ L[2] ὡς A ὧν ὡς B ‖ 14. πάμπολυ L (per compendium scr.) πάμπολλα PA, item v. 20 ‖ 26. ⟨τῶν χειρῶν⟩* cf. Gal. XV 425. XIX 358; αὐτῶν tollendum videtur ‖ 27. τὸ ante γένος om. P[1] add. P[2]

τῶν κατὰ χειρουργίαν· οὐδὲν γὰρ ἔοικεν ἐλλεβόρου πόσις καὶ ἐδωδὴ σιτίων οὐδ' ἀσιτία κλυστῆρι καὶ τρῖψις λουτρῷ. τούτων δ' ἐπὶ πλέον ἀποκεχώρηκεν ἕλκος πλῦναί τε καὶ καθῆραι καὶ φάρμακον ὑγρὸν ἐπιθεῖναι καὶ αὖθις ξηρὸν αἰωρηθῆναί τε καὶ περιπατῆσαι καὶ παλαῖσαι καὶ σκαμμωνίαν ἢ μελίκρατον πιεῖν. οἷς ἅπασιν οὐδὲν ἔοικεν ἡ τῶν σφυγμῶν τε καὶ τῆς θερμασίας διάγνωσις, καίτοι δι' ἄκρων τῶν χειρῶν ἐνεργοῦμεν, καθάπερ οἶμαι καὶ ἡ τῶν ἐν τοῖς ἀφισταμένοις μέρεσι περιεχομένων ὑγρῶν ἢ τῶν ὄγκων τῶν ὑδερικῶν ἢ γαγγλίων ἢ ἀθερωμάτων ἢ μελικηρίδων ἢ στεατωμάτων· οὐ γὰρ ταῖς αὐταῖς ἐπιβολαῖς τε καὶ κινήσεσι τῶν δακτύλων καὶ μεταγωγαῖς καὶ θλίψεσιν ἀλλ' ἐνίοτε πάμπολυ διαφερούσαις ἐπὶ τῶν εἰρημένων χρώμεθα. κινδυνεύομεν γοῦν ὅλης ἡμέρας οὐδὲν ἄλλο λέγειν ἢ τῶν ἐνεργειῶν τὰς διαφοράς· οὕτω πάμπολυ τὸ πλῆθος αὐτῶν ἐστιν. ‖

Cap. XXIV. Ἀλλ' ἤδη κἀκ τούτων ἱκανῶς ἄν τις 846
γνωρίζοι, πηλίκον ἁμαρτάνουσιν, ὅσοι ταῖς κατὰ μέρος ἐνεργείαις ἡγοῦνται χρῆναι διακρίνειν τὰς τέχνας. οὐδεὶς γοῦν οὕτως ἠλίθιος οὐδ' ἔμπληκτός ἐστιν, ὃς ἀφαιρήσεται μὲν τῆς ἰατρικῆς τὰς εἰρημένας ἐνεργείας, ἄλλην δέ τινα καθ' ἑκάστην αὐτῶν ἐπιστήσει τέχνην ἤτοι κηλοτομικήν, ὡς νῦν ὀνομάζουσί τινες, ἢ λιθοτομικὴν ἢ παρακεντητικήν. εἰ γὰρ καὶ ὅτι μάλιστα τόνδε μέν τινα κηλοτόμον εἶναί φασι, παρακεντητὴν δὲ τόνδε, λιθοτόμον δὲ τόνδε, πάντας γοῦν ἰατροὺς αὐτοὺς ὀνο-

1. ἐλεβόρου PA ‖ 12. αὐταῖς] αὐτῶν PA ‖ 15. ὅλης ἡμέρας L ὅλης τῆς ἡμέρας PA ‖ 25. καὶ post γὰρ add. L om. PA 26. κηλοτό^μ (i. e. κηλοτόμον) L κηλοτομικὸν PA ‖ παρακεντῆ^τ (i. e. παρακεντητὴν) L παρακεντητὸν P¹ παρακεντητικὸν P²A

μάζουσιν, ὥσπερ οἶμαι καὶ τοὺς ἀπὸ μορίων τινῶν ὠνομασμένους, ὧν ἐξαιρέτως προνοοῦνται. καὶ γὰρ οὖν καὶ τούτους ὀφθαλμικούς τε καὶ ὠτικοὺς καὶ ὀδοντικοὺς ἰατροὺς ὀνομάζουσιν, ἑτέρους δ' ἀπὸ τῆς ὕλης προσηγόρευσαν ἤτοι διαιτητικοὺς καὶ φαρμακευτικοὺς ἢ καὶ νὴ Δία βοτανικούς· εἰσὶ δ' οἳ καὶ οἰνοδότας καὶ ἑλλεβοροδότας ἰατρούς τινας ἐκάλεσαν ἐκ τοῦ πολλάκις αὐτοὺς θεάσασθαι ταῖς τοιαύταις ὕλαις
847 χρωμένους. ἔχουσι γὰρ οἶμαι ‖ λογικὰς ἀρχὰς ἅπαντες ἄνθρωποι φύσει καὶ γιγνώσκουσιν οἱ μὲν μᾶλλον, οἱ δ' ἧττον, ὡς ἔστι μέν τι καὶ ταὐτὸν ἐν ταῖς ἐνεργείαις, ἔστι δέ τι καὶ διαφέρον. οὗ μὲν οὖν ἕνεκα γίγνονται, ταὐτόν [ὑγεία παρὰ πᾶσιν ὁ σκοπός], ὁ τρόπος δ' οὐχ εἷς ἁπασῶν, ἀλλ' εἰς ἀριθμὸν ἐξήκει πάμπολυν. εἰ μὲν δή τις, ὥσπερ καὶ Πλάτων ἑκάστου τὸν τρόπον τε καὶ καθόλου σκοπὸν μίαν ἐπιστήσας τέχνην, εἶτ' εἰς εἴδη τε καὶ διαφορὰς τέμνων αὐτὴν αὖθις ἐκείνων τῶν τμημάτων ἕκαστον ὀνομάζει τέχνην, οὕτω καὶ αὐτὸς ἐθελήσειε διαιτητικήν τινα καὶ φαρμακευτικὴν καὶ χειρουργικὴν ὀνομάζειν τέχνην, οὐκ ἂν ἔχοιμι τούτῳ γ' οὐδὲν ἐγκαλεῖν. οὕτω δὲ κἂν εἰ τῶν εἰρημένων ἕκαστον τέμνων, οἷον τὴν δίαιταν εἴς τε τὰ προσφερόμενα καὶ κενούμενα καὶ ποιούμενα καὶ ἔξωθεν προσπίπτοντα, καθ' ἕκαστον αὐτῶν ἰδίαν τινὰ τέχνην ἐπιστήσειεν, οὐδ' ἂν τούτῳ τι μεμψαίμην. οὐδὲ γὰρ

7. ἐλεβοροδόντας P^1 ἐλεβοροδότας P^2A ‖ 8. ταῖς om. A ‖ τοιαύταις om. LP^1 add. P^2 in marg. ‖ 11. μέν τι L μέν τοι PA ἕν τι B ‖ 12. οὖν om. L^1 add. L^2 ‖ 13. verba ὑγεία παρὰ πᾶσιν ὁ σκοπός ab interprete addita esse ratus inclusi ‖ 14. πάμπο^{λ} L πάμπολυ A ‖ 21. κἂν εἰ L^1 (nunc εἰ erasum) κἂν PA ‖ 25. τούτου PA ‖ μεμψαίμην L μεμφαίμην (sic) PA μεμφοίμην Ch

οὐδ' εἰ πάλιν αὐτὰ ταῦτα κατατέμνοι πολυειδῶς ἄχρι τῶν κατὰ μέρος, οὐκ ἂν κωλύσαιμι λέγειν αὐτόν, ὡς ἐν τοῖς || προσφερομένοις ἄλλη μέν ἐστι τέχνη φαρμά- 848
κων, ἄλλη δ' ἐδεσμάτων, ἄλλη δὲ πομάτων, καὶ καθ' ἕκαστον αὐτῶν ἐδέσματος τοῦδε καὶ τοῦδε καὶ πόματος τοῦδε καὶ τοῦδε καὶ φαρμάκου τοῦδε καὶ τοῦδε συγχωρήσαιμ' ἂν ἰδίαν εἶναι λέγειν τὴν τέχνην· εἰ δ' οἴεται ταύτας ἀλλήλων διαφέρειν τὰς τέχνας, ὡς ἀριθμητικήν, εἰ τύχοι, ῥητορικῆς ἢ ταύτην οἰκοδομικῆς τε καὶ τεκτονικῆς, οὐκ ἂν ἔτι συγχωρήσαιμι. ταύταις μὲν γὰρ οὐδείς ἐστι σκοπὸς κοινός, ἐκείναις δὲ ταῖς ὀλίγον ἔμπροσθεν εἰρημέναις εἷς κοινὸς ἁπάσαις πρόκειται σκοπός, ὑγίεια. ὥσπερ οὖν ἐπὶ τῆς ῥητορικῆς, μιᾶς οὔσης τέχνης, ἄλλην μέν τινα προοιμίου, διηγήσεως δ' ἄλλην καὶ πίστεών γε καὶ τῶν καλουμένων ἐπιλόγων ἄλλην εἶναι συγχωρήσω τέχνην, εἴ μοι μόνον ἕν γε τοῦτο φυλάττοιτο, μιᾶς εἶναι τέχνης αὐτά, εἴτ' εἴδη βούλει καλεῖν εἴτε μέρη, κατὰ τὸν αὐτὸν οἶμαι τρόπον ἔχει κἀπὶ τῆς ἰατρικῆς· ἄλλην μέν τινα τέχνην ἐρῶ χειρουργικήν, ἄλλην δὲ διαιτητικήν, ἄλλην δὲ φαρμακευτικήν, εἰ τοῦθ' ἕν μοι φυλάττοιτο μόνον, ὡς εἷς ταύταις ἁπάσαις σκοπός, δι' ὃν ἀναγκά-
ζονται μιᾶς || εἶναι τέχνης μόρια. τὰ γοῦν ἀνομοιότατα 849
συνάγειν οὗτος φαίνεται καὶ συνδεῖν καὶ ἀναγκάζειν εἰς μίαν ἅπαντα τέχνην συντελεῖν. ἐκκόπτει τις ἢ ἀποκόπτει τὸ σεσηπός, ἄλλος δ' ἀνατρέφει τε καὶ σαρκοῖ τὸ κοῖλον. ἐναντία μὲν οὕτως καὶ πάντῃ διαφέ-

1. κατατέμνοι L τέμνοι PA || 11. οὐδείς C οὐχ εἷς K || κοινός post σκοπὸς add. C om. K || 17. ἕν γε τοῦτο in rasura L² || 22. δι' ὃν P² δι' ὧν L || 24. οὗτος* οὕτως C || 27. ἐναντία* ἐναντίον C || post οὕτως in L scriptum erat εἰπόντι nunc expunctum || πάντῃ* πάντα C

ροντα δόξει τὰ πράγμαθ' ὑπάρχειν. αἵ τε γὰρ ἐνέργειαι διαφέρουσι πολὺ καὶ τὸ γιγνόμενον ὑπ' αὐτῶν ἐναντίον. ὁ μὲν γὰρ [καὶ] τῶν ὄντων ἀφαιρεῖ τι, τῷ δ' ἔργον γεννῆσαί τιν' οὐσίαν οὐκ οὖσαν. ἀλλ' οὐδετέρῳ γε τοῦτ' αὐτὸ πρόκειται καθ' αὑτό, τῷ μὲν ἐκκόψαι τι, τῷ δὲ γεννῆσαι, ὥσπερ οὐδὲ καῦσαί τι καὶ τεμεῖν οὐδ' ἄλλο τῶν πάντων οὐδὲν αὐτὸ δι' ἑαυτὸ μεταχειρίζεταί τις, ἀλλ' ὡς ἄνευ τούτου τυχεῖν ὑγιείας οὐ δυνάμενος, ἐφ' ἣν ἐπείγονται μὲν ἅπαντες, οὐ μὴν ταῖς αὐταῖς ὁδοῖς χρώμενοι. διὰ μὲν δὴ τὸ κοινὸν τοῦ σκοποῦ πάντες ἰατροὶ καλοῦνται, διὰ δὲ τὸ τῆς ἐνεργείας ἢ τῆς ὕλης ἢ τοῦ μορίου διάφορον ἤτοι χειρουργὸς ἢ φαρμακευτὴς ἢ ὀφθαλμικός, χειρουργὸς μὲν ἀπὸ τῆς ἐνεργείας, φαρμακευτὴς δ' ἀπὸ τῆς ὕλης,
850 ὀφθαλμικὸς δ' ἀπὸ τοῦ μορίου. τῷ γὰρ καὶ τὰ ‖ μόρια θεραπευόμενα διαφέρειν ἀλλήλων οὐκ ὀλίγον αὐτούς τε τοὺς θεραπεύοντας ἐνεργείαις τε καὶ ὕλαις χρῆσθαι διαφόροις οἱ μὲν ἀπὸ τῶν ἐνεργειῶν, οἱ δ' ἀπὸ τῶν μορίων, οἱ δ' ἀπὸ τῶν ὑλῶν ὠνομάσθησαν ὀφθαλμικοί τε καὶ χειρουργικοὶ καὶ φαρμακευταί, κοινῇ δ' ἅπαντες ἀπὸ τοῦ τέλους ἰατροί. δέδεικται γὰρ ἔμπροσθεν, ὡς ἅπασα τέχνη περὶ τὸ τῆς ὑποβεβλημένης οὐσίας ἀγαθὸν ἔσπευκεν, ἔνθ' ἕν τι καθ' ἑκάστην αὐτῶν ἐστι τὸ πρῶτον ἀγαθόν. εἰ δ', ὅτι καλῶς ἀναρράπτων ὅδε τις τὰ βλέφαρα κακῶς, εἰ τύχοι, φαρμακεύει καί τις ἄριστος ὢν ἐν φαρμακείᾳ διαιτᾶν ὀρθῶς οὐκ ἐπίσταται καὶ τοῦτ' ἄλλος ἠσκηκὼς οὐκ ἐγυμνά-

1. πράγμαθ' L πράγματα PA ‖ 3. [καὶ]* ‖ 5. τῷ μὲν] τὸ μὲν LP^1 ‖ 6. τῷ δὲ] τὸ δὲ LP^1 ‖ 10. αὐτῶν P^1 αὐταῖς P^2 14. δ' L δὲ PA ‖ 15. τῷ ante γὰρ in rasura L ‖ 16. αὐτούς τε καὶ PA καὶ del. Ch ‖ 23. ἔνθέν τοι (τοι add. L^2 s. l.) L ἔνθ' ἕν τι PA

σατο τὰς χεῖρας, ἑτέρας ἀλλήλων πάντη τὰς τέχνας ὑποληψόμεθα, πρῶτον μὲν οὐ τρεῖς μόνον ἀλλὰ καὶ τριακοσίας οὕτω γε ποιήσομεν· ὁ μὲν γάρ τις καθετῆρι χρῆται καλῶς, ὁ δὲ κλυστῆρι, φλεβοτομεῖ δ' ἄλλος, ἀρτηριοτομεῖ δ' ἕτερος· εἶθ' ὅταν εὑρεθῇ τις ἅπαντα καλῶς ποιῶν, οὕτως αὖ πάλιν ἅπασαι μία γενήσονται. καὶ μὴν ἑκατέρως ‖ μοχθηρόν, ἢ διὰ τὴν ἀφυΐαν τῶν 851 τεχνιτῶν εἰς πολλὰς κατακερματίζειν τὴν μίαν ἢ διὰ τὴν εὐφυΐαν εἰς μίαν ἀνάγειν τὰς πολλάς. ὁ μὲν γὰρ πρότερος λόγος οὔτε τὴν ῥητορικὴν ἐάσει μίαν εἶναι τέχνην οὔτε τὴν ἀριθμητικὴν ἢ γεωμετρίαν ἢ μουσικὴν οὐδ' ἄλλην τινὰ τῶν ἀξιολόγων, ἃς διὰ τὸ μέγεθος οἱ πολλοὶ τῶν μεταχειριζομένων ἀδυνατοῦσιν ὅλας ἐκμανθάνειν· ὁ δὲ δεύτερος εἰς μίαν ἀνάξει τέχνην ἐνίοτε τὰς μηδαμῶς κοινωνούσας· εἰ γὰρ ὁ αὐτὸς ἄνθρωπος ἀριθμητικός θ' ἅμα καὶ γραμματικὸς εἴη καὶ φιλόσοφος, ἐξέσται τινὶ μιᾶς εἶναι νομίζειν ἁπάσας μόρια.

Cap. XXV. *Μὴ τοίνυν μήτε τῷ πλήθει τῶν ἐργαζομένων τὰς τέχνας ἀλλὰ τοῖς προκειμένοις σκοποῖς διαιρώμεθα μήτ' εἰς τὰς κατὰ μέρος ἐνεργείας ἀποβλέπωμεν ἀλλ' εἰς τὰς καθόλου. κοινὸν γὰρ ἕν ἐπὶ πάσαις ταῖς κατὰ μέρος ἐνεργείαις ἑκάστῃ τῶν τεχνῶν εὑρήσεις τι· διὸ καίτοι πάμπολυ δοκοῦσαι διαφέρειν ὅμως οὐ κεκώλυνται μιᾶς εἶναι τεχνης μόρια. τὸ γοῦν ὑφαίνειν ἱμάτιον οὐδὲν ἄλλ' ἐστὶν ‖ ἢ κρόκας στήμοσι 852 διαπλέκειν. ἆρ' οὖν ἕτερόν τι τοῦδε τὸ ῥάπτειν ἐστίν; οὐδαμῶς, ἀλλὰ κἂν τούτῳ διαπλέκονται κρόκαι στή-

8. τεχνῶν PA ‖ 9. ἀνάγειν* ἄγειν C ‖ 10. verba οὔτε τὴν ῥητορικὴν ἐ. μ. εἶ. τέχνην om. L[1] add. L[2] in marg. ‖ 11. οὔτε τὴν ἀριθμ. ἢ in rasura L[2] ‖ 13. ἀδυνατοῦντες P[1] ἀδυνατοῦσιν P[2] ‖ 23. καίτοι* καί τι C ‖ πάμπο^{λ} L ‖ 26. τοῦ ῥάπτειν PA

μοσιν. ὡς εἴ γε καὶ κατ' ἀρχὰς εὐθὺς ἐβούλετό τις ἄνευ τῆς ὑφαντικῆς ἐνεργείας ἑτέρῳ τρόπῳ διαπλέξαι τὰς κρόκας τοῖς στήμοσιν, ἤτοι καθ' ὃν νῦν ἠπῶνται τὰ ῥαγέντα τῶν ἱματίων ἢ καθ' ὃν τοὺς ταλάρους ἢ τὰς σπυρίδας ἢ τὰ δίκτυα πλέκουσιν, ἐποίησε μὲν ἂν οὐδὲν ἧττον ἱμάτιον, ἀλλ' ἐν χρόνῳ παμπόλλῳ. στοχαζόμενοι τοίνυν οὐχ ἁπλῶς τοῦ τέλους, ἀλλὰ τοῦ θᾶττον ἐξικέσθαι πρὸς αὐτὸ τὴν διὰ τῶν ἱστῶν ἐπενόησαν ὑφαντικὴν οὐκ ἐν τῷ καθόλου τῶν εἰρημένων διαλλάττουσαν ἀλλ' ἐν τῷ κατὰ μέρος. οὕτω δὲ κἀπὶ τῆς ἰατρικῆς ἀνάριθμα μὲν οὖν ὡς οὕτω φάναι τὰ κατὰ μέρος, ἀλλὰ τό γε καθόλου πᾶσιν ἔργον κοινόν· ὅ τε γὰρ ἀφαιρῶν τι τοῦ σώματος ὡς περιττὸν ὅ τε προστιθεὶς ὡς λεῖπον ἓν ἄμφω ποιοῦσι καθόλου τὴν κατὰ φύσιν ἐκπορίζοντες τῷ σώματι συμμετρίαν, ἥτις ἦν ὑγίεια· οὕτω δὲ καὶ ὁ θερμαίνων καὶ ὁ ψύχων καὶ ὁ ξηραίνων καὶ ὁ ὑγραίνων. ‖

853 Cap. XXVI. Ὡς γάρ, εἰ καὶ κατ' ἀρχὰς εὐθὺς οἷόν τ' ἦν ἡμῖν γεννῆσαι ζῷον, οὐκ ἄλλῳ μὲν [οὖν] ἄν τινι λόγῳ τὴν γενεσιν αὐτοῦ τὴν πρώτην, ἄλλῳ δ' ἂν ἐποιούμεθα τὴν ἐπανόρθωσιν, οὕτως, ἐπεὶ μηδέτερον τούτων αὐτοὶ πρώτως ποιοῦμεν, ἀλλ' ἡ φύσις ἐστὶν ἡ καὶ δημιουργοῦσα πρώτη τὸ ζῷον καὶ νῦν ἰωμένη νοσοῦν, οὐκ ἄλλῳ μὲν τρόπῳ σάρκα πρότερον ἐδημιούργησεν, ἄλλῳ δὲ νῦν, οὐδ' ἄλλῳ μὲν τρόπῳ τὴν τροφὴν

3. καθ' ὃν L^1 καθὸ L^{2}P, item v. 4 ‖ ἠπῶντο PA 5. μὲν add. L om. PA ‖ 7. τοῦ ante θᾶττον om. PA ‖ 11. post ἀνάριθμα librarius repetivit πολλὰ καὶ ἀνάριθμα, quae verba nunc erasa sunt L ‖ 13. προστιθεὶς L προσθείς PA ‖ 15. ἐκπορίζουσι LP^1 ἐκπορίζοντες P^2 ‖ 18. γὰρ εἰ in rasura L ‖ 19. [οὖν]* ‖ 22. αὐτοὶ LP αὐτὴν A αὐτῶν Ch ‖ πρώτως LP^2 πρῶτοι P^{1}A ‖ 24. verba σάρκα πρότερον ἐδημιούργησεν ἄλλῳ δὲ νῦν οὐδ' ἄλλῳ μὲν τρόπῳ e cod. L restitui, PA om.

ἐπὶ τῶν κυουμένων, ἄλλῳ δὲ νῦν ἐπισπᾶται, ἀλλὰ καὶ ταῦθ' ὁμοίως ἐργάζεται καὶ τρέφει καὶ διακρίνει καὶ ἀποκρίνει καὶ πάνθ' ἁπλῶς εἰπεῖν ὡσαύτως ἐργάζεται νῦν τε καὶ τότε. ὅτι δ' ὁ ἰατρὸς τῆς φύσεώς ἐστιν ὑπηρέτης [οὐδὲ πρώτη τέχνη τις ἐκείνης] καὶ ὅτι καλῶς εἴρηται 'φύσις ἐξαρκεῖ πάντα πᾶσιν', ἀλλὰ καὶ ὡς τὰς νόσους αὐτὴ κρίνει καὶ ὡς εἰσὶν αἱ φύσεις τῶν νούσων ἰατροί, παλαιοῖς ἀνδράσιν αὐτάρκως εἰρημένα, τί ἂν ἔτι δεοίμην ἐγὼ διέρχεσθαι; τὸ γὰρ εἰς τὰ παρόντα χρήσιμον ἀναμιμνήσκω μόνον, ὡς οὐκ ἄλλης μὲν τέχνης τὸ ποιεῖν, ἄλλης δ' ἐπαν‖ορθοῦσθαι τὸ πεπονθὸς ἀλλὰ 854 τῆς αὐτῆς· εἰ δὲ καὶ μὴ τῆς αὐτῆς, ἀλλὰ τὴν ἰατρικὴν ἐδείξαμεν ἔμπροσθεν οὐχ ὥσπερ τὴν ἱματιουργικὴν εἰς οὐσίαν ἄγουσαν ὃ πρότερον οὐκ ἦν, ἀλλὰ τῇ τὰ πεπονηκότα τῶν ἱματίων ἐπανορθουμένῃ προσεοικυῖαν. ἐδείξαμεν δὲ καί, ὡς τὸ φυλάττειν ὁτιοῦν διττόν ἐστι καὶ ὡς θάτερον αὐτοῦ γένος, ἐξ οὗπέρ ἐστι καὶ τὸ προκείμενον ἡμῖν νῦν τὸ ὑγιεινόν, ἐπανορθοῦται κατὰ βραχὺ τὰ πονοῦντα καὶ ταύτῃ λανθάνει τοὺς πολλοὺς ὡς ἕτερον ὂν τῷ γένει τοῦ θεραπευτικοῦ.

Cap. XXVII. Τὸ δ' οἴεσθαι τέλος εἶναί τινι τοῦτ' αὐτὸ τὸ ποιεῖν οἰκίαν ἢ ἱμάτιον ἢ σκεῦος ἢ ὑγίειαν, ἀνθρώπων ἐστὶ μὴ δυναμένων ἀπὸ τοῦ τέλους αὐτοῦ διακρῖναι τὴν πρὸ τοῦ τέλους ἐνέργειαν· οὐ γὰρ οἰκο-

1. ἐπισπᾶται* ἐπίσταται C ‖ 5. ὑπηρέτης cf. Hipp. Epid. I 5 (t. II 636 L.) ‖ [οὐδὲ πρώτη τέχνη τις ἐκείνης]* ‖ οὐδὲ] οὐ δὲ A cum asterisco ἡ δὲ οὐδὲ B ἡ δὲ Ch ‖ 6. φύσις κτλ. Hipp. d. alim. 15 (t. IX 102 L.); cf. Gal. V 791. XV 306. ‖ παντάπασιν C ‖ 7. αὐτὴ* αὐτῶν C ‖ 8. ἰατροί] cf. Hipp. Epid. VI 5 (t. V 314 L.) Gal. V 790 extr. ‖ 12. ἀλλὰ add. L^2 s. l. ‖ 16. δὲ L οὖν PA ‖ 17. οὗπέρ L οὗ PA ‖ 19. ταύτῃ L ταῦτα PA ‖ 24. πρὸ add. C om. B ‖ verba γὰρ οἰκοδομεῖν usque ad τέλος ἐστὶ om. L^1 add. in marg. L^2

δομεῖν οἰκίαν αὐτὸ δὴ τοῦτο τέλος ἐστὶ τῆς οἰκοδομικῆς, ἀλλ' οἰκία, καθάπερ οὐδ' ὑφαίνειν ἐσθῆτα καὶ ναῦν συμπήττειν καὶ σκίμποδα καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον, ἀλλ' αὐτὸ τὸ δημιουργηθέν, ὃ δὴ καὶ παυσαμένων τῆς ἐνεργείας τῶν τεχνιτῶν ἔτι διαμένει. καὶ ταύτῃ γε
855 *διήνεγκαν αἱ ποιητικαὶ τέχναι ‖ τῶν μόνον πρακτικῶν, ὅτι τῶν μὲν πρακτικῶν, ὅταν ἐνεργοῦσαι παύσωνται, πέπαυται καὶ τὸ τέλος. οὐδὲν γοῦν ἔστι δεῖξαι τῆς ὀρχηστικῆς παρ' αὐτὴν τὴν ἐνέργειαν, οἷον τῆς τεκτονικῆς τὸν σκίμποδα καὶ τῆς οἰκοδομικῆς τὴν οἰκίαν καὶ τῆς ἰατρικῆς τὴν ὑγίειαν. οὐκ οἰκοδόμησις οὖν, ὥσπερ ὄρχησις, ἐστὶ τὸ τέλος τῆς οἰκοδομικῆς, ἀλλ' οἰκία, τῆς ἐνεργείας ἕτερόν τι· κατὰ ταὐτὰ δὲ καὶ τῆς ὑφαντικῆς οὔθ' ὕφανσις οὔθ' ὑφαίνειν οὔτ' ἐσθῆτος ποίησις ἢ γένεσις, ἀλλ' ἐσθής. ὡσαύτως δ' οὐδὲ ποίησις ἢ γένεσις ἢ ἐπανόρθωσις ὑγιείας ἐστὶ τὸ τέλος τῆς ἰατρικῆς ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐνέργειά τις ἥ γε καθόλου τοῦ τεχνίτου, καθάπερ αἱ κατὰ μέρος ἦσαν ἐν τῷ τέμνειν καὶ καίειν καὶ κατατείνειν ἄρθρα καὶ κῶλα καὶ διαπλάττειν καὶ ἐπιδεῖν καὶ τούτων ἔτ' ἀνωτέρω καὶ γενικώτεραι χειρουργεῖν καὶ φαρμακεύειν καὶ διαιτᾶν, ἀλλ' ὑγίεια τὸ τέλος ἐστίν, ὃ καὶ παυσαμένου τῆς ἐνεργείας τοῦ τεχνίτου δεικνύειν ἔχομεν. οὐδ' οὖν οὐδὲ τὸ φυλάττειν ὑγίειαν ἢ ἐπανορθοῦσθαι τέλος οὐδ' ὅλως τὸ ὑγιάζειν, ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐνέργεια, τέλος*
856 *δ' ‖ ⟨ἡ⟩ ὑγίεια. τὴν δὲ κοινὴν καὶ γενικὴν ἐπὶ πάσαις ταῖς κατὰ μέρος ἐνεργείαις ἄλλος μὲν ἄλλως ὀνομάζει,*

3. *συμπίττειν* C corr. B ‖ 7. *παύσονται* C corr. Ch ‖ 14. *ὑφάντησις* PA ‖ 15. *ἐσθής*] *ἐσθῆτες* L *ἐσθῆτος* P¹ corr. P² ‖ 18. *τοῦ τεχνίτου* L *τῆς τέχνης* PA ‖ 20. *ἔτ'* L *ἔτι* PA ‖ *ἀνωτέρω* L¹ *ἀνώτερα* L² ‖ 22. *τὸ τέλος* L *τέλος* PA ‖ 26. ⟨ἡ⟩*

δηλοῦσι δ' ἅπαντες ἓν καὶ ταὐτὸν ὅ θ' ὑγιάζειν λέγων ὅ θ' ὑγίειαν ποιεῖν ὅ τε ποίησιν ὑγιείας ὅ θ' ὑγίανσιν. ἑτέρῳ δὲ τρόπῳ καὶ οἶδε ταὐτὸν τούτοις λέγουσιν ὅ τε τὴν ἴασιν τῶν νοσημάτων εἰπὼν ἢ τὴν θεραπείαν ἢ τὴν θεράπευσιν τῶν νοσούντων ἢ τὸ ἰᾶσθαι νὴ Δί' ἢ τὸ τὰς νόσους ἐκκόπτειν ἢ τὸ τὴν ὑγίειαν ἀντεισάγειν ὅ τε πάντα τὰ δέοντα πράττειν ὅ τε τὰς νοσοποιοὺς αἰτίας ἐξάγειν. οὐδεὶς γὰρ τούτων τὸ τέλος ἀλλὰ τὴν πρὸ τοῦ τέλους ἐνέργειαν λέγει, καθάπερ εἰ καὶ πρακτική τις ἦν ἡ τέχνη περὶ τὸ σῶμα παραπλησίως ὀρχηστικῇ τε καὶ ὑποκριτικῇ.

Cap. XXVIII. Ἐπεὶ τοίνυν πολυειδῶς ἀποδέδεικται τὸ μὴ δεῖν κρίνειν τὰς τέχνας ταῖς κατὰ μέρος ἐνεργείαις ἀλλ' εἰς τὰς καθόλου τε καὶ πλησίον τοῦ τέλους ἀνάγειν, εἶτ' αὐτῶν ἐκείνων πειρᾶσθαι διορίζειν τὸ τέλος, ἑξῆς ἴδωμεν, ‖ εἰ καὶ περὶ τὰς ὕλας αὐτῶν ὁμοίως 857
ἔχει. φαίνεται γοῦν ὕλη τε μία πολλαῖς ὑποβεβλημένη τέχναις καὶ τέχνη μία παμπόλλαις ὕλαις χρωμένη. ξύλον μὲν γὰρ ὕλη κοινὴ καὶ ναυπηγῷ καὶ τέκτονι καὶ μηχανοποιῷ καὶ οἰκοδόμῳ καὶ ἄλλοις μυρίοις καὶ πηλὸς δὲ πολλῶν τεχνῶν ἐστιν ὕλη καὶ λίθοι καὶ τἆλλα σύμπαντα. ἰατρικῆς δ' αὖ τέχνης μιᾶς οὔσης ὗλαι μυρίαι, τό τε σῶμα αὐτὸ τὸ τὴν ὑγίειαν δεχόμενον ἐδέσματά τε καὶ πόματα καὶ φάρμακα σύμπαντα καὶ διαιτήματα. ταυτὶ μὲν οὖν ἰατρῶν ὗλαι, τὸ σῶμα δ'

1. ὑγιάζων P ‖ 3. τούτοις add. L² ‖ 6. Δί' L¹ Δία L² ‖ 11. ὀρχηστικῆς τ. κ. ὑποκριτικῆς C corr. K ‖ 16. post ἴδωμεν in L vocula exstitit nunc erasa ‖ 18. post τέχναις add. καὶ τέχνη μία παμπόλλαις ὑποβεβλημένη τέχναις P¹ del. P² ‖ post παμπόλλαις repetita vocabula ὑποβεβλημένη τέχναις καὶ τέχνη μία παμπόλλαις expunx. L² ‖ 22. post μιᾶς in L initio scriptum erat τὲ nunc erasum ‖ 25. ἰατρῶν Ch αἰτιῶν C

ὡς ἐξ οὗ τὸ τέλος ἢ ἐν ᾧ. δῆλον οὖν, ὡς οὐδ' ἐκ τῶν ὑλῶν χρὴ κρίνειν τὰς τέχνας. οὐδὲ γὰρ εἴ τις ἑτέρας μὲν τὰς κοινὰς ὕλας καὶ ὡς ἂν εἴποι τις κατὰ συμβεβηκός, ἑτέρας δὲ τὰς οἰκείας τε καὶ προσεχεῖς ὑποθέμενος ἑκάστῃ τῶν τεχνῶν, ᾗ μέν ἐστι φυσικὸν σῶμα τὸ ἡμέτερον, ὕλην αὐτὸ φαίη τῆς φυσικῆς ἐπιστήμης ὑπάρχειν, ᾗ δ' ὑγιαστόν ἐστι, τῆς ἰατρικῆς, ᾗ δ' εὐεκτικὸν ἢ εὐεξίας δεκτικόν, τῆς γυμναστικῆς,
858 οὐδ' οὕτως ἑτέρῳ τινὶ πλὴν τῷ τέλει ‖ διακρίνει τὰς τέχνας· τὸ γὰρ ὑγιαστὸν τόδε τι λέγειν σῶμα γιγνώσκοντός ἐστιν ἤδη τὸ τέλος. οὐ μὴν οὐδ' εἰ τοῖς θεωρήμασι διακρίνει τις τὰς τέχνας, ἑτέρωθέν ποθεν ἄρχεται, τῇ δυνάμει τοῦ τέλους· τὰ γὰρ οἰκεῖα τῶν τεχνῶν ἑκάστης θεωρήματα τὸ τέλος ὁρίζει τε καὶ κρίνει. ταῦτα γοῦν οἰκεῖα τῆς τέχνης ἐστίν, ἃ γιγνώσκων τις εἰς τὸ τέλος ὠφελεῖται· καὶ γραμματικῆς δὲ καὶ μουσικῆς καὶ τεκτονικῆς καὶ τῶν ἄλλων ἑκάστης ὅσα μὲν ἂν ἢ αὐτὸ τὸ τέλος ἄντικρυς ἢ αὐτὸ τὸ βέλτιον ἢ τὸ θᾶττον ἐν αὐτῷ δύνηται παρέχειν, οἰκεῖα τῆς τέχνης ἐστίν, ὅσα δ' οὐδὲν ὠφελεῖ πρὸς τὴν τοῦ τέλους ποίησιν, οὐκ οἰκεῖα.

Cap. XXIX. *Πανταχόθεν οὖν ὁ λόγος ἐπὶ τὸ τέλος* ἔρχεσθαι κελεύει καὶ τούτῳ κρίνειν τὰς τέχνας· διὰ τοῦτο γὰρ ἐν ταῖς ἐνεργείαις ταῖς καθόλου καὶ τοῖς οἰκείοις θεωρήμασι καὶ ταῖς ἀρχαῖς ⟨διαλλάττουσιν⟩. ἐξαλλάττονται γὰρ οὖν καὶ αἵδε κατὰ τὰ τέλη τῶν

1. οὐδ' L οὐκ PA ‖ 6. τῆς* τις C ‖ 7. ὑγιαστόν L ὑγεία PA ὑγιεινόν Ch ‖ 9. fort. οὐδ' οὗτος ‖ 10. ὑγιαστὸν L in ras. P[2] ὑγιαστικὸν P[1] ὑγιεινὸν A ‖ 12. ἑτέρωθέν ποθεν L ἑτέρωθί ποθι PA ‖ 13. τῇ δυνάμει C ἢ τοῦ δυνάμει Ch ‖ 17. δὲ LP τε A ‖ 18. τὸ ante τέλος om. PA ‖ 24. ταῖς ante καθόλου add. C om. B ‖ 25. ⟨διαλλάττουσιν⟩* ‖ 26. κατὰ L καὶ PA

τεχνῶν. ἡ γὰρ ὑγίεια τὸ τέλος ἐστίν, ἐν θερμοῖς δ'
αὕτη καὶ ψυχροῖς καὶ ξηροῖς καὶ ὑγροῖς. ‖ ἐν τούτοις 859
δηλονότι καὶ ἡ τῆς ὕλης ἀρχὴ καὶ ἡ τῆς θεωρίας ἀρχὴ
περὶ τὴν τούτου γνῶσιν, ἀλλ' οὐχ ὡσαύτως ἰατρῷ τε
καὶ φυσικῷ. καὶ τοῦτο δ' αὐτὸ τὸ οὐχ ὡσαύτως ἀπὸ
τοῦ τέλους τῶν ἐπιστημῶν ἐγνώσθη τε καὶ διεκρίθη
καὶ προσηκόντως ἀεὶ τὸ τέλος ὁ λόγος ἐξευρίσκει κανόνα
τε καὶ κριτήριον ἁπάντων τῶν κατὰ τὰς τέχνας. ἡ γάρ
τοι σύστασις ἁπάσης τέχνης τὴν ἀρχὴν ἐντεῦθεν εἴλη-
φεν. οὔτε γὰρ ἰατρικὴν ἄν τις ἔσπευσε συστήσασθαι,
μὴ προποθέσας ὑγιείας, οὔτ' οἰκοδομικήν, εἰ μὴ κἀν-
ταῦθα οἰκίας ὠρέχθη, οὔθ' ὑφαντικήν, εἰ μὴ πρότερον
ἐσθῆτος. ἀλλὰ μὴν καὶ ἡ τὰς τέχνας ἁπάσας συνιστᾶσα
τὴν ἀρχὴν ἐντεῦθεν εἴληφεν. ἐπιδέδεικται δ' ἑτέρωθι,
πῶς ἄν τις ὑποκειμένου τοῦ τέλους τὴν τέχνην αὐτοῦ
κατὰ μέθοδον ἐξευρίσκοι, καὶ χρὴ πρότερον ἐν ἐκείνῳ
γυμνάσασθαι τῷ λόγῳ τὸν ἀκριβῶς θέλοντα τοῖς ἐν-
εστῶσιν ἀκολουθεῖν. εἴσεται γὰρ ἐναργῶς ὑπὸ μίαν
τε καὶ τὴν αὐτὴν θεωρίαν ἄμφω πίπτοντα τὰ μόρια
τὸ ὑγιεινὸν καὶ τὸ θεραπευτικόν. ἐγὼ δ' ἂν εἰς τόδε
τὸ γράμμα πάντα μεταφέρων τὰ ‖ δι' ἑτέρων ἐπὶ 860
πλεῖστον ἠκριβωμένα λάθοιμ' ἂν ἐμαυτὸν ὑπὲρ τὰς
Μενεμάχου καὶ Μηνοδότου βίβλους ἀποτείνας αὐτό.

Cap. XXX. Ἀλλ' ὅτι μὲν ἡ περὶ τὸ τοῦ σώματος
ἀγαθὸν τέχνη μία πάντως ἐστίν, ἔκ τε τῶν εἰρημένων
ἔμπροσθεν αὐτάρκως οἶμαι δεδεῖχθαι κἀκ τῶν ἑξῆς
ῥηθησομένων οὐδὲν ἧττον δειχθήσεται. οὐ μὴν ὅ τί
γε προσῆκεν ὀνομάζειν αὐτήν, ἤδη πω πέφανται· τάχα

1. τὸ ante τέλος om. P^1 ‖ 2. καὶ ξηροῖς καὶ **ὑγροῖς*** κ. ὑγροῖς κ. ξηροῖς C ‖ 11. προποθέσας L προπεποθεῖσαν P^1 προπεποθείσης P^2A ‖ 16. ἐξευρίσκει PA ‖ 24. post μὲν vocula erasa est L ‖ 27. δειχθήσεσθαι LP δειχθήσεται A

γὰρ οὔτ' ἰατρικὴν οὔτε γυμναστικὴν ἀλλ' ἕτερόν τι. τάχα δ' οὐκ ἔστιν ὅλως ὄνομα τῆς τέχνης ἐκείνης ὥσπερ οὐδ' ἄλλων πολλῶν. ἀλλὰ τοῦτο μὲν ὀλίγον ὕστερον ἐπισκεψόμεθα. τὸ δ' οὖν ἓν μὲν εἶναι τὸ τοῦ σώματος ἡμῶν ἀγαθόν, ὅ τί περ ἂν ᾖ, καθάπερ καὶ τῶν ἄλλων ἁπασῶν οὐσιῶν, εἶναι δὲ καὶ τέχνην αὐτοῦ μίαν, εἴπερ τι καὶ ἄλλο τῶν πάντων, ἀληθὲς εἶναί φημι καὶ τὴν αὐτήν γε μέθοδον ἀμφοῖν ὑπάρχειν. μιᾶς οὖν οὔσης περὶ τὸ τοῦ σώματος ἀγαθὸν τέχνης ἤδη σκοπώμεθα σύμπαντ' αὐτῆς τὰ μόρια· πάντως γάρ
861 που ‖ κατοψόμεθα καὶ τὸ καλούμενον ὑγιεινὸν ἥντιν' ἔχει τὴν δύναμιν. ἵνα δὲ κἀνταῦθα μεθόδῳ τινὶ ποιώμεθα τὴν τομήν, ἐπισκεψώμεθα τὸ γένος τῆς περὶ τὸ σῶμα τέχνης. ὅτι μὲν οὖν οὐκ ἐν αὐτῷ μόνῳ τῷ θεωρῆσαι τὸ τέλος αὐτῆς ἐστιν ὥσπερ τῆς ἀριθμητικῆς τε καὶ ἀστρονομικῆς καὶ φυσικῆς, ἀλλά τι καὶ πράττει περὶ τὸ σῶμα, παντὶ δῆλον· ὅτι δ' οὐδ' ἐν αὐτῷ τῷ πράττειν τελευτᾷ καθάπερ ἡ ὀρχηστική, μηδέν, ὅταν ἐνεργοῦσα παύσηται, δεῖξαι δυναμένη, καὶ τοῦτ' εὔδηλον εἶναι νομίζω. δῆλον οὖν, ὡς ἤτοι τῶν ποιητικῶν ἢ τῶν κτητικῶν ἐστι τεχνῶν, ἐπειδὴ μήτε τῶν θεωρητικῶν εὑρέθη μήτε τῶν πρακτικῶν. ἀλλ' οὐκ ἔστι τῶν κτητικῶν ὥσπερ ἡ ἀσπαλιευτική τε καὶ ἡ ἀγκιστρευτικὴ καὶ τὸ σύμπαν εἰπεῖν ἡ θηρευτική· χειροῦνται γὰρ αὗται τῶν ὄντων τι καὶ κτῶνται, ποιοῦσι δ' οὐδὲν [αὗται] πρότερον οὐκ ὄν. ἐκ λοιπῶν οὖν τῶν ποιητικῶν ἐστιν ἡ περὶ τὸ σῶμα τἀνθρώπου τέχνη.

3. τοῦτο L² in rasura ‖ 4. ἐπισκεψώμεθα PA ‖ 5. ἡμῶν* ἡμῖν P; codicis L scriptura ob compendii ambiguitatem incerta est ‖ 9. οὖν add. L² ‖ 10. σκοπούμεθα C corr. Ch ‖ 12. ἵνα δὲ L ἵνα PA ‖ 13. ἐπισκεψώμεθα L ἐπισκεψόμενοι PA ‖ 26. αὗται in rasura L, inclusi

διττὸν δὲ καὶ τούτων ἐστὶ τὸ ἔργον· ἢ γὰρ ὅλον τι ποιοῦσι πρότερον || οὐκ ὂν ἢ κατὰ μέρος ἐπανορθοῦνται 862 πεπονηκός. ἀλλ' ἡ ζητουμένη νῦν τέχνη ποιεῖν μὲν ἀδύνατος ὅλον ἀνθρώπου σῶμα, κατὰ μέρη δ' ἐπανορθοῦσθαι δύναται παραπλησίως τῇ τῶν ἱματίων ἀκεστικῇ καὶ οὐδ' ἐνταῦθα πάντα τὸν αὐτὸν ἐκείνῃ τρόπον. ἡ γὰρ φύσις οὕτω γε καὶ ποιεῖ τὸ σῶμα καὶ αὖθις ἐπανορθοῦται κάμνον ὡς ἡ περὶ τὴν ἐσθῆτα τέχνη. ταύτης δ' ὑπηρετική τίς ἐστιν ἡ νῦν ζητουμένη. συγχωρείσθω οὖν, ἵν' ὁ λόγος προΐῃ, καλεῖν ἡμᾶς αὐτὴν ἐπανορθωτικήν. ἀλλ' ἤτοι κατὰ μεγάλα τὴν ἐπανόρθωσιν ἢ κατὰ σμικρὰ ποιεῖται. τὸ μὲν δὴ κατὰ μεγάλα μόρια αὐτῆς ἰατρικόν τε καὶ θεραπευτικὸν ὀνομαζέσθω, τὸ δὲ κατὰ σμικρὰ φυλακτικόν. ἔστι μὲν οὖν καὶ αὐτοῦ τοῦ κατὰ μεγάλα παμπόλλη τις ἡ διαφορά· πᾶν γὰρ ποσὸν εἰς ἀνάριθμόν τι πλῆθος ἐγχωρεῖ τέμνειν. ἀλλ' ἐπειδὴ μὴ πρόκειται νῦν ὑπὲρ αὐτῶν λέγειν, ἀφείσθω μὲν τοῦτο, τεμνέσθω δὲ τὸ κατὰ σμικρά. δοκεῖ δὲ καὶ τοῦτο τέμνεσθαι διαφοραῖς ἐπισήμοις τριχῶς. ἢ γὰρ τὸν ἄκρως τε καὶ τελέως ὑγιαίνοντα παραλαβὸν ἐν τούτῳ φυλάττει καὶ || τουτὶ μὲν αὐτὸ τὸ 863 τμῆμα προσαγορεύουσιν εὐεκτικόν· ἕτερον δ' ἀναθρεπτικὸν τῶν νενοσηκότων, ὃ δὴ καὶ καλοῦσιν ἔνιοι τῶν νεωτέρων ἰατρῶν ἀναληπτικόν· ἐν τῷ μέσῳ δ' ἀμφοῖν ἐστι τὸ καλούμενον ὑπ' αὐτῶν ἰδίως ὑγιεινόν· κοινῶς γὰρ καὶ τοῦτο φυλακτικὸν ἅμα καὶ ὑγιεινὸν ὀνομάζεται. ταῦτ' οὖν τὰ τρία μόρια τοῦ φυλακτικοῦ τὰ νῦν εἰρημένα τὸ ἀναληπτικόν, τὸ ὑγιεινόν, τὸ εὐεκτικόν ἐστι μὲν τοῦ κατὰ σμικρὰ ἐπανορθωτικοῦ μέρους τῆς

5. ἰαμάτων pro ἱματίων PA || 19. ἐσήμοις LP ἐπισήμοις A || 26. καὶ ante ὑγιεινὸν om. L εἰ P¹ καὶ P² in marg.

τέχνης, ἀλλήλων δὲ διαφέρει τῷ μᾶλλόν τε καὶ ἧττον· μᾶλλον μὲν γὰρ κατὰ σμικρὰ τὸ εὐεκτικόν, ἧττον δ' αὐτοῦ τὸ ὑγιεινόν, ἐκείνου δ' ἧττον κατὰ σμικρὰ τὴν ἐπανόρθωσιν ποιεῖται τὸ ἀναληπτικόν. ἔνιοι δὲ καὶ τέταρτον ἐν τούτῳ τῷ φυλακτικῷ τμῆμα προστιθέασι, τὸ καλούμενον ὑπ' αὐτῶν ἰδίως προφυλακτικόν, ἀντίστροφον ἔχον δύναμιν τῷ τοὺς ἐκ νοσημάτων ἄρτι πεπαυμένους ἀνακομίζοντι. δῆλον δ', ὡς ἄμφω ταῦτ' ἐπαμφοτερίζει πως τοῖς ἐναντίοις μορίοις ὅλης τῆς τέχνης, λέγω δὲ τὸ κατὰ μεγάλα καὶ τὸ κατὰ σμικρά. τὸ μὲν γὰρ θεραπευτικὸν ὅτι κατὰ μεγάλα, πρόδηλον 864 παντί, ‖ τὸ δ' εὐεκτικόν τε καὶ ὑγιεινὸν ὅτι κατὰ σμικρά, καὶ τοῦτ' εὔδηλον. ἐν τῷ μέσῳ δ' ἀμφοῖν ἐστι τὸ ἀναληπτικὸν ὀνομαζόμενον καὶ τὸ προφυλακτικόν, ὡς μὲν πρὸς τὸ ὑγιεινὸν οὐ κατὰ σμικρὰ τὴν ἐπανόρθωσιν ποιούμενον, ὡς δὲ πρὸς τὸ θεραπευτικὸν οὐ κατὰ μεγάλα. καί μοι δοκοῦσιν οὐδ' ὅσοι ταῦτ' ἄμφω τὰ μόρια προσαγορεύουσιν οὐδέτερα, κακῶς δοξάζειν. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ἕτερος λόγος.

Cap. XXXI. Ἐν δὲ τῷ νῦν προκειμένῳ σκέμματι τοῦ φυλακτικοῦ μέρους τῆς περὶ τὸ σῶμα τέχνης ὑποκείσθω τριττὰ τμήματα, τὸ μὲν ἐπὶ τῶν κατὰ σχέσιν ὑγιαινόντων σωμάτων τεταγμένον, τὸ δ' ἐπὶ τῶν καθ' ἕξιν, τὸ δ' ἐπὶ τῶν εὐεκτούντων· καὶ τὸ μὲν ἀναληπτικὸν ὀνομαζέσθω, μηδὲν γὰρ ὑπὲρ ὀνόματος αὐτοῖς νῦν διαφερώμεθα, τὸ δ' ὑγιεινόν, τὸ δ' εὐεκτικόν, ἐπὶ μὲν

2. μὲν γὰρ L μὲν PA ‖ 3. τὴν ante ἐπανόρθωσιν add. LP om. A ‖ 5. τὸ φυλακτικὸν C τῷ φυλακτικῷ Ch ‖ 6. φυλακτικόν P[1] προφυλακτικόν P[2] ‖ 8. δ' om. C add. Ch ‖ 11. verba τὸ μὲν γὰρ θεραπευτικὸν usque ad κατὰ σμικρὰ omissa in marg. add. P[2] ‖ 22. κατὰ om. P[1] add. P[2] ‖ σχέσεσιν (sic) LP[1] corr. P[2] ‖ 25. νῦν add. L[2] s. l. ‖ 26. διαφερόμεθα C διαφερώμεθα Ch

τὸ βέλτιον ἄγοντα τὰ πρότερα δύο, φυλάττον δ' ἐν
αὐτῷ τὸ εὐεκτικόν· καὶ τούτων οὕτως ἐχόντων ἀνα-
μνησθῶμεν τοῦ προκειμένου σκέμματος. ἦν δ', ὡς οἶ-
μαι, τοιόνδε, ‖ πότερον ἰατρικῆς ἐστιν ἢ γυμναστικῆς 865
μόριον τὸ καλούμενον ὑγιεινόν. εὐλόγως οὖν εὐθὺς
ἀπ' ἀρχῆς ἔφαμεν, ὡς εἰς ὁρισμὸν ἐμπίπτει τὸ σύμ-
παν ζήτημα. τί ποτε γάρ ἐστιν ἰατρικὴ καὶ τί ποτε
γυμναστικὴ γνόντες οὐκ ἂν ἔτι χαλεπῶς εὕροιμεν,
ὁποτέρας αὐτῶν ἐστι τὸ ὑγιεινόν. αὐτὸ μὲν γὰρ ὅ τί
ποτ' ἐστὶ τὸ ὑγιεινόν, ἤδη μοι δοκῶ πεφάνθαι σα-
φῶς· ἢ γὰρ τὸ φυλακτικὸν ἅπαν ἢ τῶν τούτου μορίων
τριῶν ὑπαρχόντων τὸ ἐν τῷ μέσῳ, ὃ περὶ τὴν καθ'
ἕξιν ὑγίειαν ἀναστρέφεται. ἐμοὶ μὲν οὖν δοκεῖ λοιπὸν
ὑπὲρ ὀνόματος ἡ ζήτησις εἶναι, τὸ δὲ πρᾶγμ' αὐτὸ
μηκέτ' ἀμφισβήτησιν ἔχειν, ἔστ' ἂν ὁμολογῆταί τε καὶ
μένῃ τὰ προαποδεδειγμένα· καὶ δὴ διελθὼν αὐτὰ διὰ
κεφαλαίων ἐπὶ τὴν τῶν ὀνομάτων ἐξήγησιν οὕτω τρέ-
ψομαι. φημὶ δή, καθάπερ ἀμφιεσμάτων ἀγαθῶν καὶ
οἰκίας τε καὶ ὑποδημάτων, οὕτω καὶ τοῦ σώματος
εἶναί τινα τέχνην, ἧς μιᾶς οὔσης δύο ταῦθ' ὑπάρχειν
μόρια, δημιουργοῦν μὲν τὸ ἕτερον, ἐπανορ‖θούμενον 866
δὲ θάτερον, καὶ ταῦθ' ὑπάρχειν ἄμφω τῇ φύσει πρώ-
τως, συνεργάζεσθαι δ' εἰς τὸ ἕτερον αὐτῶν, τὸ ἐπανορ-
θωτικόν, ἀνθρωπίνην τέχνην, ἧς εἶναι διττὰ μόρια,
θεραπευτικὸν μὲν καὶ ἰατρικὸν τὸ ἕτερον, φυλακτικὸν

8. post γνόντες vocabulum δὲ erasum est in L ‖ 11. τῶν τούτου μορίων τριῶν ὑπαρχόντων τὸ ἐν μέσῳ* τῶν τούτων τι (add. L²) μορίων τρ. ὑ. ἐν τῷ μέσῳ C ‖ 13. οὖν om. C add. B ‖ 16. προαποδεδειγμένα* προδεδειγμένα C ‖ δὴ add. L² s. l. ‖ 20. ὑπάρ L ‖ 22. πρώτως L πρότερον PA ‖ 24. ἀνθρωπίνην* ἀνθρωποτέραν PA ἀνθρῶ$^{\pi}$ L (compendii vim explorare non potui) ‖ 25. καὶ C ἢ Ch

δὲ θάτερον. ὀνομάζἐσθαι δὲ τὸ φυλακτικὸν τοῦτο καὶ ὑγιεινόν· εἶναι δ' αὐτοῦ τρία τμήματα, τὸ μὲν ἀναληπτικόν, τὸ δ' εὐεκτικόν, τὸ δ' ὁμωνύμως τῷ παντὶ προσαγορευόμενον ὑγιεινόν. εἴτ' οὖν τὸ σύμπαν φυλακτικὸν εἴτε τὸ μόριον αὐτοῦ ζητεῖ τις ὁποτέρας ἐστὶ τέχνης, ἆρ' ἰατρικῆς ἢ γυμναστικῆς, ὅλον αὐτὸν χρὴ τὸ πρᾶγμα διελθόντα, καθάπερ ἐγὼ νῦν ἐποίησα, λέγειν οὕτως ἐφεξῆς, ὡς μιᾶς οὔσης τῆς περὶ τὸ σῶμα τέχνης ἔξεστιν, ὦ τάν, εἰ βούλει, καλεῖν αὐτὴν ἰατρικήν, εἰ δ' οὐκ ἐθέλεις οὕτω, γυμναστικήν· εἰ δ' οὐδὲ τοῦτο, τὴν ὅλην ἀνώνυμον εἰπὼν εἶναι τὸ μὲν ἕτερον αὐτῶν τμῆμα κάλει ἰατρικήν, τὸ δ' ἕτερον γυμναστικήν· εἰ δὲ μηδ' οὕτως ἐθέλεις, ὑγιεινήν τινα τέχνην, τὴν ἀντιδιαιρουμένην τῇ θεραπευτικῇ, καὶ ταύτης, εἰ
867 βούλει, μέρη διαιτητικὴν εἰπὲ καὶ γυμναστικήν. εἰ γὰρ καθ' ἕκαστον ἐξηγήσῃ τῶν ὀνομάτων, οὕτως ἀκολουθήσει σοι τὸ σύμπαν.

Cap. XXXII. Ἰώ, φασί τινες ἐπὶ τούτοις, ἀλλ' οὐχ, ὡς ἂν ἐγὼ φάναι βουληθῶ, διαιρεῖσθαι χρὴ περὶ τῶν ὀνομάτων, ἀλλ' ὡς ὀρθῶς ἔχει διελθεῖν. αὖθις οὖν ἡμῖν ἐστι καὶ τούτοις ἀποκριτέον ὡδί πως· εἰ μέλλεις μνημονεύειν, ὦ οὗτος, ὡς οὐκέτι περὶ πραγμάτων ἡ σκέψις, ἀλλ' ἐξήγησιν ὀνομάτων μοι προβέβληκας, οὐδὲ τοῦτ' ἀναδύομαι. φημὶ δή σοι καθόλου περὶ τῶν ὀνομάτων οὐ μόνον τούτων ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων οὐδὲν ἔχειν εἰπεῖν σοφόν, ἀλλ' εἴτ' ἐκ τῆς τῶν Ἀσσυρίων εἴη φωνῆς τοὔνομα, παρὰ τῶν

1. ὀνομάζεσθαι P^1 ὀνομάζεται P^2 ‖ 6. ἄρα L ‖ αὐτὸν* αὐτὸ C χρῆναι LP^1 χρὴ P^2 ‖ 9. ὦ τάν L ὅταν P om. A ‖ 13. μήθ' L 16. ἐξηγήσει P^1 ἐξηγήσῃ P^2 ‖ 17. σοι add. LP om. A ‖ 23. προβέβληκας L^1 προὐβέβληκας L^2P προὐβέβληκεν A ‖ 24. καθ' ὅλον add. L om. PA ‖ 27. εἴη* ἢ C

Ἀσσυρίων αὐτῶν μανθάνειν χρῆναι τὸ πρᾶγμα, καθ' οὗ τὸ ὄνομα λέγουσιν, εἴτ' ἐκ τῆς τῶν Περσῶν ἢ Ἰνδῶν ἢ Ἀράβων ἢ Αἰθιόπων ἢ ὅλως ὡντινωνοῦν, ἐκείνων πυνθάνεσθαι. τὸ γὰρ ὄνομα ῥηθὲν αὐτὸ καθ' αὑτὸ μόνον οὐδὲν ἐνδείκνυται. τὸ μὲν οὖν ἐμὸν ἀκήκοας. εἰσὶ δ' οἳ λέγουσιν ἐνδείκνυσθαι σφίσι τοὔνομα καὶ τούτους ἐγὼ || πάμπολλα συναθροίσας ὀνόματα 868 Κελτῶν καὶ Θρᾳκῶν καὶ Μυσῶν καὶ Φρυγῶν ἐκέλευον ἐφ' ἑκάστου λέγειν τὸ δηλούμενον πρᾶγμα· τῶν δ' ἐν τῇ τῶν Ἑλλήνων φωνῇ μόνῃ δύνασθαι τοῦτο ποιεῖν εἰπόντων, ἑξῆς προὔτεινα λιμένα· τῶν δ' εἰπόντων, ἵναπερ αἱ νῆες ὁρμοῦσιν, ἀλλὰ Θετταλούς γ' ἔφην τὴν ὑφ' ἡμῶν προσαγορευομένην ἀγορὰν οὕτως ὀνομάζειν. οἱ δ' ἠρνοῦντο τὴν τῶν Θετταλῶν ἐπίστασθαι διάλεκτον, ὥσπερ οὐκ αὐτὸ δὴ τοῦθ' ὁμολογοῦντες, ὅπερ ἐξ ἀρχῆς ἐλέγετο, μηδὲν τῶν ὀνομάτων, ἐφ' οὗ κεῖται πράγματος, ἄλλως δύνασθαι μαθεῖν ἢ παρ' αὐτῶν τῶν θεμένων διδαχθέντα. πρὸς μὲν δὴ τοὺς οὕτως ἐμπλήκτους ἕτερός μοι γέγραπται λόγος ἰδίᾳ, τῷ δὲ τὰ πράγματ' αὐτὰ μαθεῖν ἐθέλοντι μάλιστά τε καὶ πρῶτα καὶ τοῦθ' ὡς ἔργον χρηστὸν σπουδάζοντι, τὰ δ' ἐπ' αὐτοῖς ὀνόματα τῆς πρὸς ἀλλήλους ἕνεκα διαλέκτου μαθεῖν ἐπιποθοῦντι τὴν τῶν Ἑλλήνων ἐξηγήσομαι χρῆσιν οὐδ' οὖν τούτων ἁπάντων ἐπὶ πᾶσιν ὀνόμασιν — τουτὶ μὲν γὰρ ἑρμηνευτικῆς τινός ἐστιν || ἢ γραμ- 869

3. ὡντινοῦν L^2PA ὡντινωνοῦν L^1 || 7. τούτους* του^{τ} L τούτων P τούτου A || 11. verba ἑξῆς — ὁρμοῦσιν L^2 in rasura | προὔτινα C || 12. ὁρμοῦσιν* ὁρμῶσιν C || γ' L γε PA || 15. ὅπερ] ὥσπερ PA || 17. τῶν post αὐτῶν add. L^2P^2 || 20. πράγματ' L πράγματα PA || ἐθέλοντι L θέλειν P^1 θέλοντι P^2A || 21. τὰ δ' ἐπ' αὐτοῖς L τῷ δὲ ἐπ' αὐ. PA τῷ τε δ' ἐπ' αὐ. B τῷ τε τὰ ἐπ' αὐ. Ch

ματικῆς ἐμπειρίας — ἀλλὰ τῶν Ἀττικῶν μὲν μάλιστα, δεύτερον δ' ἤδη καὶ τῶν Ἰωνικῶν ἔχειν ἐμπειρίαν ὁμολογήσω τινὰ καὶ τῶν Δωρικῶν ὀνομάτων ὥσπερ γε καὶ τῶν Αἰολικῶν. ἀλλ' ἐν ταύταις μὲν ταῖς διαλέκτοις ἀγνοεῖν μᾶλλον ἢ γιγνώσκειν τὰ πλεῖστα, τῆς Ἀτθίδος δ' αὖ γιγνώσκειν τὰ πλείω ἢ ἀγνοεῖν ὁμολογήσαιμ' ἄν. εἰ δὲ βούλει σὺ καὶ περὶ τῶν ὀνομάτων εἰπεῖν, Ὅμηρος μὲν οὕτω φησίν·

'ἰητρὸς γὰρ ἀνὴρ πολλῶν ἀντάξιος ἄλλων
ἰούς τ' ἐκτάμνειν ἐπί τ' ἤπια φάρμακα πάσσειν'.

ἑτέρωθι δέ φησι·

'φάρμακα, πολλὰ μὲν ἐσθλὰ μεμιγμένα, πολλὰ δὲ λυγρά·
ἰητρὸς δὲ ἕκαστος ἐπιστάμενος περὶ πάντων'

ὡς τῆς ἰατρικῆς τέχνης ἰωμένης τὰ κάμνοντα σώματα διά τε φαρμάκων καὶ χειρουργίας.

Cap. XXXIII. *Εἰ δ' ἔτι καὶ τρίτον ἄλλο μόριον ἰάσεως ὑπῆρχε τὸ διαιτητικὸν ἐν τοῖς καθ' Ὅμηρον χρόνοις, ἐγὼ μὲν οὐκ ἔχω συμβαλεῖν, ὁ δ' ἐμοῦ πρεσβύτερος θ' ἅμα καὶ τὰ τῶν Ἑλλήνων πράγματα πιθανώτερος ἐπίστασθαι Πλάτων ὁ φιλόσοφος οὐ πάνυ*
870 *τι χρῆσθαί φησι τοὺς πα|λαιοὺς Ἀσκληπιάδας τούτῳ τῷ μέρει τῆς τέχνης. ἀλλ' ὅτι γε τῆς ἰατρικῆς ἐστι μέρη ταῦτα τὰ τρία καὶ ὡς ἡ τὰ παρὰ φύσιν ἔχοντα σώματα θεραπεύουσα τέχνη πρὸς ἁπάντων Ἑλλήνων*

2. *ἰώνων* L *ἰόνων* PA *Ἰωνικῶν* K ‖ 5. verba *τῆς Ἀτθίδος — ἀγνοεῖν* om. L[1] add. L[2] ‖ 7. *σοι* C *σὺ* Ch ‖ 8. *οὕτω* add. LP om. A ‖ 9. 10. *ἰητρὸς κτλ.*] Il. XI 514. 515 ‖ alterum versum *ἰούς τ' κτλ.* om. L[1] add. in marg. L[2] ‖ *ἰοὺς τάμνειν* P ‖ 11. verba *ἑτέρωθι δέ φησι* om. PA ‖ 12. 13. *φάρμακα κτλ.*] Od. IV 230. 231 ‖ *φάρμακα* om. PA ‖ 21. *χρῆσθαι*] *χρῆμα* P[1] *χρῆσθαι* P[2]

ἰατρικὴ καλεῖται, σχεδὸν οὐδεὶς ἀντιλέγει. γυμναστικῆς δὲ τέχνης οὔπω μὲν ἦν τοὔνομα καθ' Ὅμηρον οὐδὲ καλεῖταί τις ὅλως γυμναστής, ὥσπερ ἰατρός, ὅπου γε καὶ παρὰ Πλάτωνι τὸ μὲν τῆς γυμναστικῆς ὄνομα οὐ πολλάκις εὑρεῖν ἔστι, παιδοτρίβην μέντοι καλεῖ μᾶλλον ἢ γυμναστὴν τὸν τεχνίτην αὐτῆς. ἤρξατο γὰρ ὀλίγον ἔμπροσθεν τῶν Πλάτωνος χρόνων ἡ τέχνη τῶν γυμναστῶν, ὅτε περ καὶ τὸ τῶν ἀθλητῶν ἐπιτήδευμα συνέστη. πάλαι μὲν γὰρ εἷς ἀνὴρ ἐργάτης τῶν κατὰ φύσιν ἔργων ἀληθῶς εὐεκτικὸς εἰς ἀγῶνα καταβαίνων οὐ πάλην μόνον ἀλλὰ καὶ δρόμον ἠγωνίζετο καί τις ἐνίκα πολλάκις εἷς ἄμφω τε ταῦτα καὶ ἀκοντίζων καὶ τοξεύων καὶ δισκοβολῶν καὶ ἅρματος ἐπιστατῶν, ὕστερον δὲ διεκρίθη καὶ οἷόνπερ ἕνα πεποίηκεν Ὅμηρος Ἐπειὸν εἰς μὲν πάντα τὰ κατὰ φύσιν ἔργα πάντων ὕστατον, ἀγαθὸν δὲ πυγμήν, ἧς ‖ ἐν ἄθλοις μόνοις ἡ χρεία, τοι- 871
οῦτοι πάντες ἐγένοντο, μήτ' ἀρόσαι μήτε σκάψαι μήθ' ὁδὸν ἀνύσαι μηδ' ἄλλο μηδὲν εἰρηναῖον ἔργον, ἔτι δὲ μᾶλλον πολέμιον ἐργάσασθαι καλῶς δυνάμενοι.

Cap. XXXIV. Τὴν τούτων τῶν ἀνθρώπων εὐεξίαν ἔμπροσθεν ἐμεμψάμεθα καὶ τὴν ἐπιστατοῦσαν αὐτοῖς ὁμοίως γυμναστικήν, ἄλλην δ' εὐεξίαν ἐπῃνέσαμεν ἀσφαλῆ θ' ἅμα καὶ πρὸς τὰς κατὰ φύσιν ἁπάσας ἐνεργείας χρηστήν, ἧς ὕλαι ποιητικαί θ' ἅμα καὶ φυλακτικαὶ δύο ἐστόν, ἥ θ' ὑγιεινὴ προσαγορευομένη δίαιτα καὶ γυμνάσια. τεττάρων γὰρ οὐσῶν τῶν πασῶν

2. ἦν add. L^2 s. l. ‖ 5. καλεῖν C corr. Ch ‖ 9. ἐργάτης C ἐργάστης (sic) Ch ἐργαστὴς K ‖ 12. εἰς pro εἷς L ‖ ταύτης P^1 ταῦτα P^2 ‖ 14. ἐπιὸν P ‖ 15. ἀγαθὸν δὲ πυγμὴν C πρῶτον δ' εἰς π. Ch (ἀγαθὸν om. B) ‖ 17. ἀρύσαι C ἀρῶσαι Ch ‖ 19. fort. πολεμικὸν ut Gal. III 3, 6 ‖ 21. αὐτοῖς P; codicis L scripturam explicare non potui ‖ 25. ante δύο add. καὶ P^1 del. P^2

ὑλῶν κατὰ γένος, ὑφ' ὧν ἀλλοιοῦται τὸ σῶμα, χειρουργίας καὶ φαρμακείας καὶ διαίτης καὶ γυμνασίων, ἡ μία μὲν ἄχρηστος τοῖς νοσοῦσιν, αἱ δύο δὲ τοῖς κατὰ φύσιν ἔχουσιν. ὁ μὲν γὰρ νοσῶν εἰς πολλὰ καὶ φαρμάκων καὶ χειρουργίας καὶ διαίτης δεόμενος εἰς οὐδὲν δεῖται γυμνασίων, ὁ δ' ὑγιαίνων ἀκριβῶς γυμνασίων μὲν χρῄζει καὶ διαίτης τινός, οὔτε δὲ φαρμάκων οὔτε χειρουργίας προσδεῖται. ‖

872 Cap. XXXV. Τῆς οὖν ὑγιεινῆς τέχνης μέρος ἐστὶν ἡ γυμναστικὴ καὶ αὐτάρκως ὑπὲρ ἀμφοῖν ἡμᾶς ἐδίδαξεν Ἱπποκράτης, ὅσα τε χρὴ γιγνώσκειν ἀέρων τε πέρι καὶ χωρίων καὶ ὑδάτων καὶ ἀνέμων καὶ ὡρῶν, ὡσαύτως ἐδεσμάτων τε πέρι καὶ πομάτων καὶ ἐπιτηδευμάτων ἀκριβέστατα γράψας ἅπαντα· συμπληροῦται γὰρ ἐκ τούτων ἡ δίαιτα. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον ὑπέρ τε καιροῦ καὶ ποσότητος καὶ ποιότητος οὐ γυμνασίων μόνον ἀλλὰ καὶ τρίψεως αὐτάρκως διεξῆλθεν. ἔοικε δὲ Πλάτων ἀπὸ μέρους ὀνομάζειν τὸ σύμπαν [μόριον] οὐχ ὑγιεινὴν τέχνην ἀλλὰ γυμναστικὴν προσαγορεύων, ὅτι τ' ἐξαίρετον ἴδιον ὑπάρχει τοῖς ὑγιαίνουσιν, ὡς ἂν μηδ' ὅλως αὐτῷ χρωμένων τῶν νοσούντων, ὅτι τε τοῦτο μόνον ἐνόμιζεν ἐπιστάτου δεῖσθαι. τὸ γὰρ ὑγιαῖνον ἀκριβῶς σῶμα ταῖς κατὰ φύσιν ὀρέξεσι χρώμενον οὔτ' ἐν ταῖς ποιότησιν οὔτ' ἐν τῷ καιρῷ τῆς χρήσεως ἐξαμάρτοι ἄν τι περὶ τὰ σιτία. περὶ μὲν δὴ τούτου λόγος ἕτερος. ἀλλ' ὅτι γε καὶ Πλάτων ἑτέραν μὲν οἶδε τὴν ὡς μέρος τῆς περὶ τὸ σῶμα τέχνης γυμναστικήν, ἑτέραν δὲ τὴν νῦν εὐδο-
873 κιμοῦσαν, ἐκ τῶνδ' ἂν μάλιστα μάθοις· ὑπογράψω γὰρ

19. [μόριον]* ‖ 21. μηδ' K μήθ' LA ‖ 23. γὰρ L μὲν γὰρ PA

σοι τὰς ῥήσεις αὐτοῦ, πρώτην μὲν τὴν ἐκ Γοργίου τόνδε τὸν τρόπον ἔχουσαν· 'δυοῖν ὄντοιν ⟨τοῖν⟩ πραγμάτοιν δύο λέγω τέχνας· τὴν μὲν ἐπὶ τῇ ψυχῇ πολιτικὴν καλῶ, τὴν δ' ἐπὶ τῷ σώματι μίαν μὲν οὕτως ὀνομάσαι οὐκ ἔχω σοι, μιᾶς δ' οὔσης τῆς τοῦ σώματος θεραπείας δύο μόρια λέγω, τὴν μὲν γυμναστικήν, τὴν δ' ἰατρικήν'. ἐνταῦθα μὲν οὖν ὅτι τε μία τοῦ σώματός ἐστιν ἡ θεραπευτικὴ τέχνη δύο ἔχουσα τὰ πρῶτα μόρια, σαφῶς ἐδήλωσεν ὁ Πλάτων· ὅτι δὲ τῶν μὲν μορίων αὐτῆς ἐστιν ὀνόματα, τῆς δ' ὅλης οὐκ ἔστιν ὅτι τε καὶ πρὸς τὸ βέλτιστον ἀποβλέπει καὶ ὡς ἡ εὐεξία τοῦτ' ἔστιν, ἐκ τῶν τοιῶνδε φανερόν, ὧν ἕκαστα ἐν ταὐτῷ βιβλίῳ διῆλθε· 'Σῶμά που καλεῖς τι καὶ ψυχήν; Πῶς γὰρ οὔ; Οὐκοῦν καὶ τούτων οἴει τινὰ εἶναι ἑκατέρου εὐεξίαν; Ἔγωγε. Τί δέ; δοκοῦσαν μὲν εὐεξίαν, οὖσαν δ' οὔ; οἷον τοιόνδε λέγω· πολλοὶ δοκοῦσιν εὖ ἔχειν τὰ σώματα, οὓς οὐκ ἂν ῥᾳδίως αἴσθοιτό τις, ὅτι οὐκ εὖ ἔχουσιν, ἄλλος ἢ ἰατρός τε καὶ τῶν γυμναστικῶν τις'. ἔν τε τοῖς ἑξῆς ὅτι τε πρὸς 874 τὸ βέλτιστον μὲν ἀποβλέπουσιν οἶδε, πρὸς δ' αὖ τὸ ἥδιστον ὀψοποιός τε καὶ κομμωτής, αὐτός γε διεξέρχεται.

Cap. XXXVI. Τὴν μὲν τῶν τοὺς ἀθλητὰς γυμναζόντων γυμναστικήν, ὑποδυομένην μὲν ὀνόματι σεμνῷ, κακοτεχνίαν δ' οὖσαν, οὔπω μὲν εἰς τοσοῦτον ἀποκε-

2. *δυοῖν ὄντοιν*] Plat. Gorg. p. 464 B ‖ *τοῖν* om. C ‖ 4. *τῷ* om. codd. Plat. BT ‖ 12. verba *ὧν ἕκαστα — διῆλθεν* om. L[1] add. in marg. L[2] ‖ 13. *ἐν ταὐτῷ βιβλίῳ** *τῷ βιβλίῳ* C *ἐν ταὐτῷ* Ch ‖ *διῆλθε* L *διῆλθον* PA ‖ *Σῶμά κτλ.*] Plat. Gorg. 463 E 15. *τί δέ* Ch *τὴν δὴ* LA *τὴν δὲ* P ‖ 16. *οἷον τοιόνδε* LP *οἷον τε τοιόνδε* A *οἷον δὲ τοῖον* B ‖ 18. *ἄλλος ἢ ἰ.* Ch *ἀλλὰ ὁ ἰ.* L *ἀλλ' ὁ ἰ.* PA ‖ 21. articulum et ante *ὀψοποιός* et ante *κομμωτής* add. PA om. L ‖ 22. *τὴν μὲν* C *τὴν μὲν γὰρ* B

χωρηκυῖαν τοῦ κατὰ φύσιν, εἰς ὅσον αὐτὴν νῦν προήχασιν, ἤδη δ' ἀρχομένην οὐ πρὸς τὸ βέλτιον ἀποβλέπειν, [ἀλλ' ἁπλῶς] ὡς ἰσχὺν τῶν ἀντιπάλων καταβλητικὴν ἐν τῷ τρίτῳ τῆς Πολιτείας ἐμέμψατο λέγων ὡδί· 'ναὶ μὰ τὸν Δία, ἦ δ' ὅς, σχεδόν γέ τι πάντων μάλιστα ἥ γε περαιτέρω γυμναστικῆς ἡ περιττὴ αὕτη ἐπιμέλεια τοῦ σώματος· καὶ γὰρ πρὸς οἰκονομίας καὶ πρὸς στρατείας καὶ πρὸς ἑδραίους ἐν πόλει ἀρχὰς δύσκολος. τὸ δὲ δὴ μέγιστον, ὅτι καὶ πρὸς μαθήσεις ἁστινασοῦν καὶ ἐννοήσεις τε καὶ μελέτας πρὸς ἑαυτὸν χαλεπή, κεφαλῆς τινας ἀεὶ διατάσεις καὶ ἰλίγγους ||
875 ὑποπτεύουσα καὶ αἰτιωμένη ἐκ φιλοσοφίας ἐγγίγνεσθαι, ὥστε, ὅπῃ ταύτῃ ἀρετὴ ἀσκεῖται καὶ δοκιμάζεται, πάντῃ ἐμπόδιος· κάμνειν γὰρ οἴεσθαι ποιεῖ ἀεὶ καὶ ὠδίνοντα μήποτε λήγειν περὶ τοῦ σώματος'. ἔτι δὲ σαφέστερον ἐν τοῖς ἑξῆς, ὡς οὐκ ἰσχὺν καταβλητικὴν οἴεται τέλος εἶναι τῆς γυμναστικῆς, ἀλλὰ τὴν πρὸς τὰς κατὰ φύσιν ἐνεργείας χρείαν, ἐνεδείξατο λέγων ὡδί. 'αὐτὰ μὴν τὰ γυμνάσια καὶ τοὺς πόνους πρὸς τὸ θυμοειδὲς τῆς φύσεως βλέπων κἀκεῖν' ἐπεγείρων πονήσει μᾶλλον ἢ πρὸς ἰσχύν, οὐχ ὥσπερ οἱ ἄλλοι ἀθληταὶ ῥώμης ἕνεκα

1. προήχασιν* προήγχασιν C προαγηόχασιν Ch || 2. ἀρχομένης PA || ἀποβλέπει LP^1 corr. P^2 || 3. ἀλλ' ἁπλῶς inclusi || 4. Πολιτείας] Plat. rep. 407 B || 5. καὶ pro ναὶ codd. edd. Gal. || τὸν in L erasum om. PA || τί γε codd. edd. Gal. || 6. ἥ γε] εἴ γε codd. edd. Gal. || 7. καὶ γὰρ C καὶ γὰρ καὶ B || 8. ἑδρίους L ἑδρίας PA ἑδραίους B || ἀρχὰς ἐν πόλει codd. edd. Gal. || 9. δὴ om. C add. B || 10. ἑαυτὸν L^1 ἑαυτὴν L^2PA || 11. τινὸς C corr. B || 12. ὑποπταίουσα LP || ἐγγίγνεσθαι L ἐγγιν. PA || 13. ὡς ταύτης ἀρετῇ L^1 ὥστε ὁ τῇ ταύτης ἀρ. L^2PA; correxi || ἀσκεῖται LP ἀσκῆται A ἀσκεῖσθαι B || δοκιμάζεται C δοκιμάζεσθαι B || 14. ἐμπόδιος L^1 ἐμπόδιον L^2PA || 15. λήγειν LPB λέγειν A || 18. αὐτὰ κτλ.] Plat. rep. 410 B || μὴν P μὲν LA γε μὴν B || 20. ἐπεγείρων Gal. codd. ἐγείρων Plat. codd.

σιτία καὶ πόνους μεταχειρίζονται'. δῆλος οὖν ἐξ ἁπάντων ὁ Πλάτων ἐστὶ τὴν Ἱπποκράτους ἀκριβῶς φυλάττων γνώμην ὑπὲρ τῆς γυμναστικῆς τέχνης ταύτης, ἧς τὸ τέλος ἐστὶν ἡ τῶν ἀθλητῶν εὐεξία· μέμφεται γὰρ αὐτὴν ὡς ἄχρηστον εἰς τὰς πολιτικὰς πράξεις ἁπάσας, ὅπερ ἑνὶ λόγῳ περιλαβὼν ἐκεῖνος ὡδί πως ἀπεφήνατο· 'διάθεσις ἀθλητικὴ οὐ φύσει, ἕξις ὑγιεινὴ κρείσσων'. ὅτι δὲ καὶ σφαλερὰ πρὸς ὑγίειαν ἡ μά‖λιστα κατωρ- 876
θωμένη διάθεσις αὐτῶν ἐστιν, ἐφ' ἣν σπεύδουσι, καὶ ὡς καὶ τοῦτ' ἐγίγνωσκον Ἱπποκράτης τε καὶ Πλάτων, εἴρηται μὲν καὶ δι' ἄλλων.

Cap. XXXVII. *Οὐ μὴν ἀλλ'* ἐπειδήπερ ἅπαξ κατέστην εἰπεῖν τι περὶ τῆς μοχθηρᾶς εὐεξίας τε καὶ γυμναστικῆς, ὑπομνησθήσομαι καὶ τούτων ὡς ἔνι μάλιστα διὰ βραχυτάτων. τῆς ὑγιείας ἐν συμμετρίᾳ τινὶ τεταγμένης ἀμετρίας ἐστὶ δημιουργὸς ἡ τοιαύτη γυμναστικὴ πολλὴν καὶ πυκνὴν αὔξουσα σάρκα καὶ πλῆθος αἵματος ὡς ἔνι μάλιστα γλισχροτάτου παρασκευάζουσα. βούλεται γὰρ οὐ τὴν ἰσχὺν αὐξῆσαι μόνον ἀλλὰ καὶ τὸν ὄγκον τε καὶ τὸ βάρος τοῦ σώματος, ὥστε καὶ ταύτῃ χειροῦσθαι τὸν ἀνταγωνιστήν. οὔκουν ἔτι χαλεπὸν οὐδὲν ἐξευρεῖν, ὡς διὰ τοῦτ' ἄχρηστός τε πρὸς τὰς κατὰ φύσιν ἐνεργείας ἐστὶ καὶ ἄλλως σφαλερά. ὅπερ γὰρ ἐν ἁπάσαις ταῖς ὄντως τέχναις ἀγώνισμά ἐστι μέγιστον εἰς ἄκρον ἀφικέσθαι τοῦ σκοποῦ, τοῦτ' ἐν ταύτῃ μοχθηρότατόν ἐστιν, ὡς οὐ φυσικήν τινα διάθεσιν, ἀλλ', ‖ ὡς Ἱπποκράτης ἔλεγεν, οὐ φύσει 877

1. πόνους codd. Platon. πότους C ‖ 7. διάθεσις ἀθλητικὴ LP[1] διαθέσιος ἀθλητικῆς P[2] ‖ 8. κατορθωμένη LP ‖ 15. ὑγείας LP ‖ 18. γλισχροτάτην P[1] corr. P[2] ‖ 26. καὶ ante ὡς add. PA ‖ οὐ ante φυσικὴν om. P[1]A add. LP[2]

κατασκευαζούσῃ. τὰ μὲν γὰρ τῆς φύσεως ἀγαθὰ προϊόντα τε καὶ ἐπιδιδόντα καὶ αὐξανόμενα γίγνεται βελτίω, τὰ δ' οὐ φύσει πάντα τοσούτῳ χαλεπώτερα ὅσῳ καὶ μείζω. ὅθεν ἄφωνοί τινες αὐτῶν ἐξαίφνης, ἕτεροι δ' ἀναίσθητοι καὶ ἀκίνητοι καὶ τελέως ἀπόπληκτοι γίγνονται τοῦ παρὰ φύσιν ὄγκου τοῦδε καὶ τοῦ πλήθους ἀποσβέσαντός τε τὴν ἔμφυτον θερμασίαν ἐμφράξαντός τε τὰς διεξόδους τοῦ πνεύματος. ὅσοι δ' ἂν αὐτῶν τὰ πρᾳότατα πάθωσιν, ἀγγεῖον ῥήξαντες ἐμοῦσιν ἢ πτύουσιν αἷμα. τοὺς μὲν δὴ τῆς τοιαύτης εὐεξίας δημιουργούς, ὧν ἐστι τὰ θαυμαστὰ ταυτὶ συγγράμματα νῦν ὑπὸ τῶν τὰ ὦτα κατεαγότων περιφερόμενα, τελέως ἤδη τοῦδε τοῦ γράμματος ἀποδιοπομπησόμεθα. γιγνώσκεις γὰρ δήπου καὶ σύ, Θρασύβουλε φίλτατε, μηδ' ἀποκρίσεως αὐτοὺς ἀξιουμένους ὑπ' ἐμοῦ. τί γὰρ ἂν καὶ πλέον εἴη τοῖς χθὲς μὲν καὶ πρώην πεπαυμένοις τοῦ παρὰ φύσιν ἐμπίπλασθαί τε καὶ κοιμᾶσθαι, τόλμης δ' εἰς τοσοῦτον ἥκουσιν, ὥσθ' ὑπὲρ ὧν οὐδ' οἱ
878 ἱκανῶς ἠσκηκότες ⟨τὴν⟩ ἀκολού|θων τε καὶ μαχομένων διάγνωσιν ἔχουσιν εὐπετῶς ἀποφήνασθαι, περὶ τούτων ἀναισχύντως διατείνεσθαι; τί μάθοιεν ἂν οὗτοι βαθὺ καὶ σοφὸν καὶ ἀκριβὲς ἀκούσαντες θεώρημα; θαυμαστὸν μέντ' ἂν ἦν, εἰ τοῖς μὲν ἐκ παίδων ἀσκουμένοις ἐν τοῖς ἀρίστοις μαθήμασιν οὐχ ἅπασιν ὑπ-

1. κατασκευαζούσης L P¹A corr. P² ‖ 2. γίγνεται L γίνεται P ‖ 3. τοσοῦ (superscr. τ) L (τοσοῦτον) ‖ 13. ἀποδιοπομπησόμεθα L ἀποδιαπομπησόμεθα P ‖ γιγνώσκεις L γιν. P ‖ 18. οὐδ' οἱ ἱ. ἠσκηκότες* οὐδὲ τοὺς ἱ. ἠσκηκότας C ‖ 19. ⟨τὴν⟩* ‖ ἀκολού (superscr. θ) L ἀκολουθίαν P¹A -ίας P² ‖ μαχο (superscr. μν) L μαχομένην P¹A μάχης P² in marg. ‖ 20. ἔχουσιν* ἔχειν C ἔχει K ‖ εὐπετὲς P²

ἄρχει κριταῖς ἀγαθοῖς εἶναι τῆς τοιαύτης θεωρίας, ὅσοι δ' ἀσκοῦνται μέν, ὥστ' ἐν ἄθλοις νικᾶν, ἀφυεῖς δ' ὄντες κἀκεῖ στεφάνων μὲν ἠτύχησαν, ἐξαίφνης δ' ἀνεφάνησαν γυμνασταί, τούτοις ἄρα μόνοις ὑπάρξει νοῦς περιττός. καὶ μὴν ἐγρήγορσις μᾶλλον καὶ φροντὶς οὐκ ἀμαθὴς ἢ ὕπνος ὀξὺν τὸν νοῦν ἀπεργάζονται καὶ τοῦτο πρὸς ἁπάντων σχεδὸν ἀνθρώπων ᾄδεται, διότι πάντων ἐστὶν ἀληθέστατον, ὡς γαστὴρ ἡ παχεῖα τὸν νοῦν οὐ τίκτει τὸν λεπτόν. ἴσως οὖν ἡ κόνις ἔτι μόνη σοφίαν αὐτοῖς ἐδωρήσατο. τὸν μὲν γὰρ πηλόν, ἐν ᾧ πολλάκις ἐκυλινδοῦντο, τίς ὑπολαμβάνει σοφίας εἶναι δημιουργὸν ὁρῶν γε καὶ τοὺς σῦς ἐν αὐτῷ διατρίβοντας; ἀλλ' οὐδ' ἐν τοῖς ἀποπάτοις εἰκός, ἐν ‖ οἷς διημέρευον, ἀγ- 879
χίνοιαν φύεσθαι. καὶ μὴν παρὰ ταῦτ' οὐδὲν ἄλλο πρότερον ἔπραττον· ὅλον γὰρ ἑωρῶμεν αὐτῶν τὸν βίον ἐν ταύτῃ τῇ περιόδῳ συστρεφόμενον ἢ ἐσθιόντων ἢ πινόντων ἢ κοιμωμένων ἢ ἀποπατούντων ἢ κυλινδουμένων ἐν κόνει τε καὶ πηλῷ.

Cap. XXXVIII. Τούτους οὖν ἀποπέμψαντες — οὐ γὰρ κακοτεχνίας ἀλλὰ τέχνας ἥκομεν ἐπισκεψόμενοι — τοὺς τῆς ὄντως γυμναστικῆς ἐπιστήμονας ἤδη καλῶμεν, Ἱπποκράτην τε καὶ Διοκλέα καὶ Πραξαγόραν καὶ Φιλότιμον Ἐρασίστρατόν τε καὶ Ἡρόφιλον ὅσοι τ' ἄλλοι τὴν ὅλην περὶ τὸ σῶμα τέχνην ἐξέμαθον. ἤκουσας δήπου ἀρτίως Πλάτωνος λέγοντος, ὡς οὐδέν ἐστιν ἴδιον ὄνομα. μὴ τοίνυν ζήτει ἓν ὄνομα κατὰ πάσης τῆς περὶ

5. ἀγαθὴς pro ἀμαθὴς P[1] ‖ 6. καὶ pro ἢ LP[1] corr. P[2] ‖ ἀπεργάζεται P[1] corr. P[2] ‖ 8. ἀληθέστατος P[1]A corr. P[2] ‖ ὡς γαστὴρ ἡ (add. L[2]) παχεῖα τὸν νοῦν οὐ τίκτει τὸν λεπτόν C παχεῖα γαστὴρ λεπτὸν οὐ τίκτει νόον Ch ‖ 13. οὐδ' L[1] οὐ in ras. L[2] οὐκ AP ‖ περιπάτοις Cobet Mnem. N. S. X 191 ‖ 17. περιπατούντων Cobet l. l. ‖ 21. ὄντας P[1]A corr. P[2]

τὸ σῶμα τέχνης, οὐ γὰρ εὑρήσεις· ἀλλ' εἴπερ ποτὲ κατασταίης ὑπὲρ αὐτῆς εἰπεῖν, ἀρκείτω σοι Πλάτωνα μιμησαμένῳ διελθεῖν, ὡς μιᾶς οὔσης τῆς τοῦ σώματος θεραπείας δύο μόρια λέγω, τὴν μὲν γυμναστικήν, τὴν δ' ἰατρικήν, ὑγιαινόντων μὲν δηλονότι τὴν γυμναστι-
880 κήν, νοσούντων δὲ τὴν ἰατρικήν. ἀλλ' ἐκεῖνο μᾶλλον ἐπισκέψεως ἄξιον, ὅτι μὴ τὴν ὑγιεινὴν τέχνην ὁ Πλάτων ἀντιδιεῖλε τῇ ἰατρικῇ, καθάπερ ἐποίησαν οἱ προειρημένοι πάντες ἄνδρες, ὧν, εἰ βούλει, μνημονεύσωμεν ἑνός, ἐπειδὴ καὶ πρόχειρα πᾶσίν ἐστιν αὐτοῦ τὰ συγγράμματα. λέγει τοίνυν Ἐρασίστρατος ἐν τῷ προτέρῳ τῶν Ὑγιεινῶν· 'οὐδὲ γὰρ ἰατρὸν εὑρεῖν ἔστιν, ὅστις δέδωκεν αὑτὸν εἰς τὴν [περὶ] τῶν ὑγιεινῶν πραγματείαν'. εἶτ' ἐφεξῆς· 'αἱ μὲν γὰρ παρά τι πάθος γιγνόμεναι ἀπεψίαι καὶ αἱ τούτων θεραπεῖαι εἰς ἰατρικὴν καὶ οὐκ εἰς τὴν τῶν ὑγιεινῶν πραγματείαν πίπτουσιν'. εἶτ' αὖθις ἔτι προελθών· 'εἰ δέ τις εἴη φαυλότης περὶ τὸ σῶμα, δι' ἣν τὰ προσφερόμενα αἰεὶ διαφθαρήσεται, καὶ οὕτως εἰς τὴν αὐτὴν κακοχυμίαν τοῖς προϋπάρχουσιν ἥξει, τὴν τοιαύτην διάθεσιν ἰατροῦ καὶ οὐχ ὑγιεινοῦ λύειν'. εἶτ' ἐφεξῆς· 'τὸ λέγειν περὶ τούτων ἢ λύειν ταύτας ἰατροῖς καὶ οὐχ ὑγιεινοῖς ἐπιβάλλει'. φαίνεται γὰρ οὗτος οὐ μόνον ὑγιεινήν τιν' ὀνο-
881 μάζων τέχνην ὁμοίως τοῖς ἄλλοις ἅπασιν, ἀλλὰ ‖ καὶ τὸν τεχνίτην αὐτῆς ὑγιεινόν, ὥσπερ οἶμαι καὶ τὸν τῆς ἰατρικῆς ἰατρόν, ἵνα τῆς περὶ τὸ σῶμα θεραπευτικῆς

10. αὐτὰ συγγράμμ. P^1 αὐτῶν σ. P^2A αὐτοῦ σ. Ch ‖ 11. προτέρῳ L πρώτῳ PA ‖ 12. οὐδὲ* οὔτε C ‖ ἰατρῶν P^1 corr. P^2 ‖ 13. περὶ om. L^1 add. L^2 inclusi ‖ 14. γιγνόμεναι P γιγνόμενον A, codicis L lectionem non enotavi ‖ 15. αἱ ante τούτων add. L^2 ‖ ἰατρικὴν LP ἰατρικῶν A ‖ 19. καὶ οὕτως] καὶ οὐκ C κ. οὕτως B in marg. ‖ αὐτὴν add. L^2P^2 s. l.

τέχνης, ἧς οὐδὲν ἦν ὄνομα τοῖς Ἕλλησιν ἴδιον, εἰς δύο τὰ πρῶτα τμηθείσης, ὥσπερ αὐτὰς τὰς τέχνας ἰατρικήν τε καὶ ὑγιεινήν, οὕτω καὶ τοὺς τεχνίτας αὐτῶν ὀνομάζωμεν ὑγιεινόν τε καὶ ἰατρόν· ὡσαύτως δὲ καὶ ἄλλοι πολλοὶ τῶν ἰατρῶν ἐχρήσαντο τοῖς ὀνόμασιν.

Cap. XXXIX. Ἀλλ', ὡς ἔοικεν, οὔπω κατὰ Πλάτωνα σύνηθες ἦν τοῖς Ἕλλησιν οὔθ' ὑγιεινὴν τὴν τέχνην οὔτε τὸν ἐπιστήμονα καλεῖν ὑγιεινόν· οὐδὲ γὰρ οὐδὲ τὸ τοῦ Ἱπποκράτους ὑγιεινὸν ὑγιεινόν, ἀλλὰ τὸ μεν τι περὶ διαίτης ἐπιγέγραπται, τὸ δέ τι περὶ ὑδάτων τε καὶ ἀέρων καὶ τόπων. τάχα δ', ὡς ἔφην, οὐδὲ χρείαν εἶναι διαίτης ὁ Πλάτων ἐνόμιζε τοῖς ὑγιαίνουσιν, ἀλλ' ἀρκεῖν μόνην γυμναστικήν. οὐδὲ γὰρ τὸ ἀναληπτικὸν μόριον ἢ τὸ προφυλακτικὸν ἴσως ἡγεῖται προσήκειν τῇ γυμναστικῇ· μέσα γάρ, ὡς ἔφην, αὐτὰ τεταγμένα δυνατόν ἐστιν, ὁποτέρῳ τις βούλεται, προσνέμειν. ἀλλ' εἰ καὶ ταῦτά τις τοῖς ἰατροῖς ἐπιτρέψειεν, ‖ ὀλίγον ἐστὶ τὸ ὑγιεινὸν ἀέρων τε πέρι καὶ ὑδάτων καὶ 882
χωρίων καὶ γυμνασίων καὶ σιτίων ἐπισκοπούμενον· καίτοι γ' οὐδὲ περὶ σιτίων ἁπάντων, ἀλλ' ὅσα τοῖς ὑγιαίνουσιν ἁρμόττει μόνον. τάχα δ', ἐπειδὴ καὶ τὰ τῶν ἀέρων τε καὶ χωρίων καὶ ὑδάτων ἔφθανεν ἤδη γιγνώσκεσθαι τοῖς ἰατροῖς, ὡς ἂν καὶ πρώτου τοῦ θεραπευτικοῦ μορίου συστάντος, οὐδὲν ἔτι προσεπιμαθεῖν αὐτῶν ἐνέλιπεν εἰς τὸ μὴ μόνον ἰατροῖς ἀλλὰ καὶ ὑγιεινοῖς γενέσθαι πλὴν τῆς περὶ τὰ γυμνάσια

1. ἦν add. L² s. l. ‖ 3. τε καὶ] τὴν P¹ corr. P² ‖ 4. ὀνομάζομεν C corr. Ch ‖ 7. σύνηθες καὶ P¹ σ. ἦν P² ‖ 9. τὸ τοῦ om. L¹ add. L² ‖ alterum ὑγιεινὸν add. L² s. l. ‖ 11. τε καὶ ἀέρων L καὶ ἀέρων om. P¹ add. P² in marg. ‖ 13. τὸ add. L², item ante προφυλ. ‖ 17. τοῖς om. C add. K

τέχνης. οὔκουν οὐδ' ἀπεικὸς οὐδ' ἀπὸ μοριου τοῦ προσαγορευθέντος ὀνομασθῆναι τὸ σύμπαν. ἀλλὰ τοῦτο μὲν ὑπὲρ ὀνόματός ἐστιν, οὐ περὶ πράγματος σκοπεῖσθαι.

Cap. XL. *Καὶ* εἴ τις, ὅπερ καὶ πρόσθεν εἶπον, αὐτὸ δὴ τοῦτο γιγνώσκων, ὅτι μὴ [καὶ] περὶ πράγματος ὁ λόγος ἀλλ' ὀνόματός ἐστιν, ἐμὲ κελεύσειεν ἀποφαίνεσθαί τι καὶ περὶ τοῦδε, βέλτιον ὀνομάζειν ἐρῶ τοὺς δύο τὰ πρῶτα μόρια φάσκοντας τῆς ὅλης τέχνης ὑγιεινόν τε καὶ θεραπευτικόν, εἴ γ' ἐν ταῖς μεθόδοις
883 ταῖς διαιρετικαῖς ἐμάθομεν ‖ ἀντιδιαιρεῖν ἀλλήλοις ὁμογενῆ πράγματα. τῷ γάρ, εἰ τύχοι, τῶν ζῴων εἰπόντι τὰ μὲν ἐναέρια, τὰ δ' ἔνυδρα προσθεῖναι τούτοις τὰ λογικὰ προφανῶς ἄτοπον. ἡ μὲν γὰρ προτέρα διαίρεσις ἔμπυρά τε καὶ ἔγγεια προσκεῖσθαι ποθεῖ· ταῦτα γὰρ ἀνάλογόν ἐστι τοῖς ἐναερίοις τε καὶ ἐνύδροις· ἡ δ' αὖ δευτέρα τοῖς λογικοῖς ἀντιδιαιρεῖσθαι βούλεται τὰ ἄλογα, κατὰ ταὐτὰ δὲ καὶ τῷ μὲν θνητῷ τὸ ἀθάνατον, ἀγρίῳ δὲ τὸ ἥμερον καὶ πεζῷ τὸ πτηνὸν καὶ τὸ νηκτόν· ἐσχάτη γὰρ ἀτοπία τῶν ζῴων, εἰ τύχοι, τὰ μὲν ἀθάνατα λέγειν εἶναι, τὰ δὲ πεζά, τὰ δὲ δίποδα. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐπὶ τῆς περὶ τὸ σῶμα τέχνης εἴ τις ἐθέλοι τέμνων ἐξευρίσκειν τὰ μόρια, τὸ μὲν τοὺς νοσοῦντας ἰώμενον ἰατρικῆς τέχνης λεχθήσεται, τὸ δὲ τῶν ὑγιαινόντων προνοούμενον ὑγιεινῆς. καὶ τούτου γ' ἔτι κάλλιον, ὡς ἡμεῖς ἔμπροσθεν ἐλέγομεν, τῆς περὶ τὸ σῶμα τέχνης ἐπανορ-

1. οὐδὲν L ut videtur οὐδὲ cett. ‖ μόνου P[1]LA μορίου P[2] in marg. ‖ 2. προσωρευθέντος LP[1] προευρεθέντος P[2] προσαγορευθέντος A ‖ 6. [καὶ]* ‖ 13. ἀέρια LP[1]A ἐναέρια P[2] ‖ ἔνυγρα P[1] ἔνυδρα P[2] ‖ 15. ἔγγια L ‖ 18. ταῦτα LP[1] ταὐτὰ P[2] ‖ 20. τύχει PA

θωτικῆς τινος οὔσης τὸ μὲν κατὰ μεγάλα τὴν ἐπανόρθωσιν ποιούμενον ἰατικόν τε καὶ ἰατρικὸν ὀνομασθήσεται, τὸ δὲ κατὰ σμικρὰ καὶ διὰ τοῦτο λανθάνον, εἰ ‖ τὴν ἀρχὴν ἐπανορθοῦται, φυλακτικόν. ἔτι δὲ κάλλιον 884 ὀνομάσεις ἀπὸ τῶν ὑλῶν αὐτά, νοσερὸν μὲν τὸ ἕτερον, ὑγιεινὸν δὲ θάτερον. εἰ δ' αὖ πάλιν ἐθέλοις τέμνειν τὸ ὑγιεινὸν ἢ φυλακτικόν — εἴρηται γάρ, ὡς ἑκατέρως ἐγχωρεῖ προσαγορεύειν — ἀπὸ μὲν τῆς ὑποκειμένης ὕλης εἰς τρία τεμεῖς, ὡς ἔμπροσθεν εἴρηται, τό τ' ἀναληπτικὸν ὀνομαζόμενον καὶ τὸ κατ' εἶδος ὑγιεινὸν καὶ πρὸς τούτοις τὸ εὐεκτικόν. ὑποβέβληται γὰρ ἡ ἴδιος ἑκάστῳ τῶν εἰρημένων ὕλη, τῷ μὲν τὸ κατὰ σχέσιν ὑγιαῖνον σῶμα, τῷ δὲ τὸ καθ' ἕξιν, τῷ τρίτῳ δὲ τὸ καλούμενον εὐεκτικόν· συμβέβηκε γὰρ ὁμωνύμως λέγεσθαι τοῖς μορίοις τῆς τέχνης αὐτὰ τὰ σώματα. κατὰ δὲ τὰς ὕλας τῶν βοηθημάτων εἴπερ ἡ τομή σοι γίγνοιτο, τετραχῇ διαιρήσεις τὴν φυλακτικήν τε καὶ ὑγιεινὴν ταύτην τέχνην. ἔσται γὰρ αὐτῆς ἡ μὲν ἐν προσφερομένοις, ἡ δ' ἐν ποιουμένοις, ἡ δ' ἐν κενουμένοις, ἡ δ' ἐν τοῖς ἔξωθεν προσπίπτουσιν ἀναστρεφομένη· διὰ τούτων γὰρ ἡ ὑγίεια φυλάττεται. τὸ μὲν οὖν ἐν τοῖς προσφερομένοις τῆς ὑγιεινῆς τέχνης μέρος ἐδεσμάτων τ' ἐστὶ καὶ πομάτων ‖ ἐπιστήμη τῶν εἰς ὑγιείας φυλακὴν 885 ἀνηκόντων, τὸ δ' ἐν τοῖς κενουμένοις ἱδρώτων τε καὶ διαχωρημάτων οὔρων τε καὶ ὅλως ἁπάντων τῶν ἐκ τοῦ σώματος ἡμῶν ἐκκενοῦσθαι δεομένων, τὸ δὲ τῶν ἔξωθεν προσπιπτόντων, ἀέρος ὕδατος, ἅλμης θα-

1. μεγάλων P^1 μεγάλα P^2 ‖ 2. ἰατικόν τε καὶ ἰατρικὸν C ἰατρικόν τε κ. ἰατρικὸν (sic) B ἰατρικόν τε καὶ ἰατρικὴ Ch ‖ 7. ἑκάτερον P^1 ἑκατέρως P^2, in L exitus vocabuli compendio scriptus est ‖ 8. ἐγχωρεῖ L ἐγχωρείσει P ἐγχωρήσει A ‖ 16. γίγνοιτο L γένοιτο PA ‖ 20. ἀναστρεφομένοις P

λάττης, ἐλαίου τῶν τ' ἄλλων ἁπάντων τῶν τοιούτων. ἔτι δὲ τὸ τέταρτόν τε καὶ λοιπὸν ὅπερ ἐν τοῖς ποιουμένοις ἐτέτακτο μέρος τῆς τέχνης ἐν γυμνασίοις ἐστὶ καὶ τοῖς καλουμένοις ἐπιτηδεύμασι. καὶ γὰρ ἐγρήγορσις καὶ ἀγρυπνία καὶ ὕπνος καὶ ἀφροδίσιά τε καὶ θυμὸς καὶ φροντὶς καὶ λουτρὸν ἐκ τούτου τοῦ γένους ἐστὶ καὶ χρὴ διαγιγνώσκειν τὸν ὑγιεινὸν ἑκάστου τῶν εἰρημένων ποσότητά τε καὶ ποιότητα καὶ καιρόν.

Cap. XLI. *Πολλοστὸν οὖν μέρος γίγνεται τῆς* ὑγιεινῆς τέχνης ἡ περὶ τῶν γυμνασίων ἐπιστήμη· δικαιότερον γὰρ οἶμαι καλεῖν ἐστι γυμναστικὴν τέχνην, ἥτις ἂν ἐπιστήμη τῆς ἐν ἅπασι τοῖς γυμνασίοις ᾖ δυνάμεως, ὡς τό γε περὶ τῶν κατὰ παλαίστραν ἐπίστασθαι μόνον ἐσχάτως τε μικρόν ἐστι καὶ πᾶσιν ἥκιστα
886 χρήσιμον. ἐρέσσειν γοῦν ἄμει||νόν ἐστι καὶ σκάπτειν καὶ θερίζειν καὶ ἀκοντίζειν καὶ τρέχειν καὶ πηδᾶν καὶ ἱππάζεσθαι καὶ κυνηγετεῖν ὁπλομαχεῖν τε καὶ σχίζειν ξύλα καὶ βαστάζειν καὶ γεωργεῖν ἅπαντά τε τἆλλα κατὰ φύσιν ἐργάζεσθαι κρεῖττον ἢ κατὰ παλαίστραν γυμνάζεσθαι. καί σοι πάρεστιν ἤδη σκοπεῖν, οὐ μόνον ὅτι πολλοστόν ἐστι μόριον ⟨τῆς⟩ ὑγιεινῆς τέχνης ἡ γυμναστική, ἐλάχιστον δ' αὖ πάλιν ἐστὶ τῆς γυμναστικῆς τὸ περὶ τῶν κατὰ παλαίστραν μόριον ὅτι τε τούτῳ παράκειται τὸ τῶν ἀθλητῶν ἐπιτήδευμα,

1. τ' om. LP ‖ 7. διαγιγνώσκειν L διαγιν. PA ‖ τὸν ὑγιεινὸν* τῶν ὑγιεινῶν C ‖ 9. γίγνεται L γίν. PA ‖ 10. librarius codicis P ab altero ἐπιστήμη ad alterum aberravit omissis quae interiecta sunt verbis, add. in marg. P^2 ‖ 13. κατὰ παλαίστραν C περὶ τῶν τὴν κατὰ παλ. (sic) B κατὰ τὴν π. Ch ‖ 14. τε C πό B πω Ch ‖ 15. γοῦν L οὖν PA ‖ 19. τἆλλα (sic) L ‖ 21. μόριον P^2B μόνον LP^1A ‖ ⟨τῆς⟩* ‖ 23. verba γυμναστικῆς τὸ περὶ τῶν om. L^1 add. in marg. L^2 ‖ 24. τοῦτο P^1 corr. P^2

[καὶ] διαθέσεώς τινος ἀπεργαστικὸν οὐ φύσει καὶ κακοτεχνίαν ἐπιστατοῦσαν ἔχον, ὑποδυόμενον μὲν τέλει χρηστῷ τῆς εὐεξίας, ἄλλο δέ τι μᾶλλον ἢ εὐεξίαν ἐργαζόμενον. ἀλλὰ τῆς μὲν τοιαύτης κακοτεχνίας οἱ δυστυχῶς ἀθλήσαντες ἐξαίφνης ἐπιστήμονες ἀναφαίνονται, τῆς δ' ὄντως γυμναστικῆς Ἱπποκράτης καὶ ὁ προειρημένος ἅμ' αὐτῷ χορὸς ἐπιστήμων ἐστίν. ὥσπερ δ' ἐν τοῖς κατ' ἰατρικὴν οὐχ ἅπασιν ὀρθῶς [ἅμα] εἴρηται πάντα, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον οὐδὲ περὶ γυμνασίων. ἀλλὰ νῦν οὐ πρόκειται διελέγχειν τοὺς κακῶς ὑπὲρ αὐτῶν ‖ 887 ἐγνωκότας, ἀλλ' ἐξηγεῖσθαι τοὔνομα τῆς γυμναστικῆς, ὡς ἔστιν ἐπιστήμη τις ἥδε τῶν ἐν γυμνασίοις δυνάμεων, ὥσπερ ἡ φαρμακευτικὴ τῶν ἐν φαρμάκοις· ἄμφω γὰρ ταῦτα τὰ μόρια τὴν κλῆσιν ἀπὸ τῶν ὑλῶν ἔσχηκεν ὁμοίως τοῖς ἄλλοις, οἷς ὀλίγον ἔμπροσθεν εἶπον.

Cap. XLII. Ὧι καὶ δῆλον, ὡς ὅσοι τὴν γυμναστικὴν ἀντιδιαιροῦσι τῇ ἰατρικῇ, κακῶς γιγνώσκουσιν· ἡ μὲν γὰρ ἀπὸ τῆς ὕλης, ἡ δ' ἀπὸ τῆς καθόλου τε καὶ γενικῆς ἐνεργείας ὠνόμασται. πρῶται μὲν γάρ εἰσιν αἱ κατὰ μέρος ἐνέργειαι, καθῆραι δι' ἐλλεβόρου καὶ σκαμμωνίας, εἰ τύχοι, καὶ τεμεῖν φλέβα καὶ ὀστοῦν ἐκκόψαι καὶ ἀσιτῆσαι προστάξαι καὶ δοῦναι τροφήν· ἐπ' αὐταῖς δ' ἕτεραι γενικώτεραί τε καὶ ἤδη καθόλου, φαρμακεῦσαι καὶ χειρουργῆσαι καὶ διαιτῆσαι καὶ τούτων ἁπασῶν κοινή, τὸ ἰάσασθαι, καθάπερ οἶμαι πάλιν

1. [καὶ]* ‖ 2. ὑποδυόμενον* ὑποδυομένην C ‖ 3. δέ τι* δ' ἔτι C ‖ 4. ἀλλὰ τῆς LP^1A ἀλλὰ ὅτι τῆς P^2B ‖ 8. post ὀρθῶς add. ἅμα L^2PA om. L^1 ‖ 9. οὐδὲ] οὐ P^1 ‖ 10. νῦν add. L^2 ‖ 12. τις add. L^2 ‖ 17. Ὧι] ὃ LP^1 ᾧ P^2 om. A ‖ 18. γιγνώσκουσιν L γιν. P ‖ 21. ἐλεβόρου PA ‖ 22. φλέβας C φλέβα Ch ‖ 24. αὐτὰς P^1 αὐταῖς P^2 ‖ 26. ἰᾶσθαι L ἰᾶσαι PA ἰάσασθαι K

ἐπὶ ταῖς περὶ τὰ ὑγιαίνοντα γιγνομέναις ἐνεργείαις ἁπάσαις κοινὴ ἡ φυλακή. καὶ ὅστις ἀντιδιαιρεῖται τῷ 888 ἰατρικῷ τὸ φυλακτικόν, ὁμογενῶν ποιεῖται τὴν ‖ ἀντίθεσιν. ἄμφω γὰρ ἀπὸ τῆς ἐνεργείας ὠνόμασται, καθάπερ αὖ πάλιν ἀπὸ τῆς ὑποκειμένης ὕλης τό τε νοσερὸν καὶ ὑγιεινόν, ἀπὸ δὲ τῆς τῶν βοηθημάτων ὕλης τό τε φαρμακευτικὸν [ὠνόμασται] καὶ τὸ γυμναστικόν· τὸ μὲν γὰρ τοῦ νοσεροῦ τε καὶ ἰατρικοῦ μέρος ὑπάρχει, τὸ δὲ τοῦ ὑγιεινοῦ τε καὶ φυλακτικοῦ.

Cap. XLIII. *Προσέχειν δ' ἐνταῦθα τὸν νοῦν χρή,* μή πῃ λάθωμεν τὸν αὐτὸν ἀποδείξαντες τῷ γυμναστικῷ τὸν ἐπιστάτην τῶν παλαισμάτων καὶ μόριόν τι ποιήσαντες ὅλης τῆς γυμναστικῆς τὴν ὡς ἂν εἴποι τις παλαιστρικήν· ὁ γὰρ ἐπιστάμενος τά τε παλαίσματα σύμπαντα καὶ τῶν τρίψεων ἁπάσας καλῶς ἐργάζεσθαι τὰς κατὰ μέρος ἐνεργείας ἀνάλογόν ἐστι σιτοποιῷ καὶ μαγείρῳ καὶ οἰκοδόμῳ, δημιουργεῖν μὲν ἐπισταμένοις ἄρτους τε καὶ ὄψα καὶ οἰκίας, οὐ μὴν ἐπαΐουσί γ' οὐδὲν οὐδὲ γιγνώσκουσιν, ὅ τί τε χρηστὸν ἐν αὐτοῖς καὶ μὴ χρηστὸν ἥντινά τε δύναμιν ἔχον ἕκαστον αὐτῶν ἐστι πρὸς ὑγίειαν. ἡ μὲν οὖν προνοουμένη τοῦ σώμα- 889 τος ἡμῶν τέχνη μία, καθάπερ εἴρηται πολλάκις, ‖ αἱ δ' ἄλλαι τὰς ὕλας ταύτῃ παρασκευάζουσιν. οὔτε γὰρ οἷς ἄμεινόν ἐστιν ὑποδεδέσθαι [μὲν] καὶ ἀνυποδέτοις εἶναι σκυτοτόμος οἶδεν οὔθ' οἷς ὑποδεδέσθαι μέν, ἀλλὰ τοῖον ἢ τοῖον ὑπόδημα. τοῦτο μὲν γὰρ Ἱπποκράτης

2. *κοινὴν* P[1] *κοινὴ* P[2]. An legendum *κοινὸν*? cf. Gal. II 3 ‖ 5. *τε*] *γε* C *τε* K ‖ 7. [*ὠνόμασται*]* ‖ 8. *γὰρ* om. LP[1] add. P[2] ‖ 12. *τῶν παλαισμάτων* L (compendio scr.) *τοῦ παλαίσματος* PA ‖ 16. *ἐνεργείας* P[2] *ἐργασίας* P[1] ‖ 19. *γιγνώσκουσιν* L *γιν.* P ‖ 20. *ἔχον* P[2] *ἔχει* P[1] *ἐ͞χ* L ‖ 24. [*μὲν*]* ‖ *ἀνυποδέτοις* LP *ἀνυποδέτους* A

γιγνώσκει καὶ κελεύει γε τῷδέ τινι φορεῖν ἀρβύλας τὰς πηλοπάτιδας, οὐ μὴν αὐτός γε δημιουργήσει τὰς ἀρβύλας, οὐ μᾶλλον ἢ ὁ στρατηγὸς τὸ κράνος καὶ τὸν θώρακα καὶ τὸ δόρυ καὶ τὴν ἀσπίδα καὶ τὴν μάχαιραν καὶ τὰς κνημῖδας. οὐδὲ γὰρ ὁ οἰκοδόμος οἶδεν ὑψηλῆς πέρι καὶ ταπεινῆς οἰκήσεως οὐδὲ τῆς πρὸς ἀνατολὴν ἢ δύσιν ἐστραμμένης οὐδέ γε τῆς πρὸς βορρᾶν τε καὶ ψυχρᾶς ἢ νοτίου καὶ θερμῆς οὐδὲ σκοτεινῆς ἢ φωτεινῆς οὐδὲ καταγαίου τε καὶ ὑπερῴου καὶ νοτερᾶς καὶ ξηρᾶς, ἀλλ' ὅλως ἀγνοεῖ, τίνα μὲν ὠφέλειαν ἕκαστον τούτων ἔχει, τίνα δὲ βλάβην, ὥσπερ γε καὶ ὁ σιτοποιὸς οὐκ οἶδεν, ὅτῳ χρὴ καθαρὸν ἄρτον διδόναι καὶ ὅτῳ συγκομιστὸν οὐδ' ὅτῳ πολὺν ἢ ὀλίγον οὐδ' ἐν ὅτῳ καιρῷ, κατασκευάζει μέντοι καλῶς αὐτούς. ‖ ὡσ- 890
αύτως δὲ καὶ ὁ μάγειρος ἢ φακῆν ἢ πτισάνην ἢ χόνδρον ἢ τεῦτλον ἤ τι τῶν ἄλλων ἐπίσταται σκευάζειν οὐκ εἰδὼς οὐδενὸς αὐτῶν τὴν δύναμιν. αἱ μὲν δὴ τοιαῦται τέχναι τὰς ἁπάσας ὕλας παρασκευάζουσι τῇ θεραπευτικῇ τοῦ σώματος, ὥσπερ αὐταῖς ταύταις ἕτεραι, τῷ μὲν σιτοποιῷ τοὺς πυροὺς ὁ γεωργὸς καὶ κρίβανον ὁ ἰπνοπλάστης καὶ ὁ ὑλοτόμος τὰ ξύλα καὶ ὁ τέκτων τὸν ἄβακα, τῷ τέκτονι δ' αὐτῷ πάλιν ἄλλος μὲν ἀξίνην, ἄλλος δὲ στάθμην, ἄλλος δ' αὖ τὰ ξύλα, καὶ σκυτοτόμῳ δὲ κατὰ ταὐτὰ τὴν μὲν σμίλην ἡ χαλκευτική, τὰ σκύτη δ' ἡ βυρσοδεψική, τὸν καλόποδα δ' ἡ τεκτονική· καὶ οἰκοδόμῳ δὲ λατύποι τε καὶ λιθοτόμοι καὶ πλινθουργοὶ καὶ τέκτονες, οἱ μὲν λίθους, οἱ δὲ

6. οὐδὲ τῆς* οὐδὲ ὅτι LP οὐδὲν ἔτι A οὐδ' ἔτι Ch ‖ 20. κρίβανον L κλίβανον PA ‖ 21. verba καὶ ὁ τέκτων usque ad τὰ ξύλα om. P[1] add. in marg. P[2] ‖ 25. δ' ἡ βυρσοδεψικὴ L δὲ βυρσ. PA ‖ δ' ἡ τεκτονικὴ L ἡ τεκτ. PA

πλίνθους, οἱ δ' ἐπιτήδεια ξύλα προπαρασκευάζουσιν. αἱ μὲν οὖν τοιαῦται τέχναι σύμπασαι προσδέονταί τ' ἀλλήλων καὶ παρασκευάζουσι ταῖς τελεωτέραις τάς θ' ὕλας αὐτάς, ἐξ ὧν ἐργάζονται τὸ τέλος, ὄργανά τε χρηστά, δι' ὧν ἐκείνας κοσμοῦσιν.

Cap. LXIV. *Ἁπάσαις δ' αὐταῖς ἐφέστηκεν οἷον ἀρχιτεκτονική τις ἡ θεραπευτικὴ τοῦ σώματος καὶ*
891 *κελεύει τῇ ‖ μὲν οἰκοδομικῇ τοιάνδε τινὰ τὴν οἰκίαν ποιῆσαι, τῇ δὲ σκυτοτομικῇ τὸ ὑπόδημα καὶ τῇ μὲν σιτοποιητικῇ τὸν ἄρτον, τῇ δ' αὖ μαγειρικῇ τοὖψον ἑκάστη τε τῶν ἄλλων, ὡς ἑκάστη πέφυκεν. ἀλλὰ ταύτης τῆς περὶ τὸ σῶμα θεραπευτικῆς ἡ ὑγιεινὴ μόριον ἦν καὶ ταύτης τετραχῇ τεμνομένης ἑνὸς τῶν μορίων ἡ γυμναστικὴ μόριον. αὕτη τοίνυν οἷον ἀρχιτεκτονική τίς ἐστι τοσῶνδε τεχνῶν, ἱππευτικῆς μέν, ὅταν ἱππάζεσθαι δέῃ, διδάσκουσα μέτρον καὶ καιρὸν καὶ ποιότητα, κυνηγετικῆς δὲ καὶ συμπάσης θηρευτικῆς, ὅταν αὖ τούτων ἡ χρεία καλῇ, κατὰ ταὐτὰ δὲ καὶ σκαπτόντων καὶ θεριζόντων καὶ ὑλοτομούντων καὶ ἐρεσσόντων καὶ ὀρχουμένων καὶ πᾶν ὁτιοῦν ἐνεργούντων ἐπιστατεῖ τε καὶ ἄρχει καὶ προστάττει.*

Cap. XLV. *Μία τῶν τοιούτων ἐστὶ τεχνῶν καὶ ἡ περὶ τὰ παλαίσματα — καλῶμεν δ' αὐτήν, εἰ βούλει,*

3. *τὰς τελεωτέρας* PA ‖ 7. *ἀρχὴ τεκτονικὴ* L *ἀρχή τις τεκτονική τις* P, sed prius *τις* expunctum est ‖ 8. verba *τοιάνδε τινὰ τὴν οἰκίαν ποιῆσαι τῇ δὲ σκυτοτομικῇ* in L omissa altera manu inter versus addita sunt ‖ 9. *ποιήσαι* (sic) L om. PA ‖ verba *τὸ ὑπόδημα καὶ τῇ μὲν σιτοποιητικῇ* om. P^1 add. P^2 in marg. ‖ 14. *ἡ γυμναστικὴ* L *ἢ γυμναστικὸν* PA *ἦν γ.* Ch ‖ 17. *θεραπευτικῆς* LP^1A *θηρατικῆς* P^2 *θηρευτικῆς* B ‖ 18. *οὖν* P^1 *αὖ* P^2 ‖ *κατὰ ταὐτὰ δὲ ταῦτα* L^1 *κατ' αὐτὰ δὲ* L^2, *ταῦτα* delevi ‖ 20. *ἐπιστατῶν* P^1 *ἐπιστατῶντι* P^2AB *ἐπιστατεῖ τε* B in marg. ‖ 22. *τοιούτων* add. L^2 ‖ 23. *καλοῦμεν* C *καλῶμεν* B

παιδοτριβικήν — αὕτη μὲν οὐδ' ἐπαΐουσα τῶν πρὸς
ὠφέλειάν τε καὶ βλάβην τοῦ σώματος, εὐσχήμονας δὲ
καὶ πολυειδεῖς καὶ καταβλητικὰς καὶ ἀπόνους ἐξευ-
ρίσκουσα λαβάς θ' ἅμα καὶ κινήσεις οὐδὲν ἧττον τῆς 892
ὀρχηστικῆς. ἀλλ' ἐκείνη μὲν οὐκ ἀντιποιεῖται τῆς περὶ
τὸ σῶμα θεραπείας· ἡ παιδοτριβικὴ δ' οὐκ οἶδ' ὅπως
ὑπ' ἀναισθησίας ἐσχάτης οἷον ἔμπληκτός τις οἰκέτης
ἐπανίσταται δεσπότῃ χρηστῷ, τῇ γυμναστικῇ, καθάπερ
εἰ καί τις ὁπλίτης ἢ ἱππεὺς ἢ τοξότης ἢ σφενδονήτης
ἢ ἀκοντιστὴς ἀντιλέγοι τῷ στρατηγῷ παρατάττοντί τε
καὶ ὁπλίζοντι καὶ πρὸς τὸν πόλεμον ἐξάγοντι καὶ αὖ-
θις ἡσυχάζειν κελεύοντι· μαίνοιτο γὰρ ἄν που κἀκεῖ-
νος, εἰ τὸν στρατηγὸν εἰς τὰς κατὰ μέρος ἐνεργείας
προκαλούμενος, εἶτα βελτίων εὑρισκόμενος ἢ κοινωνεῖν
ἀξιοῖ τῆς ἀρχῆς ἢ μέρος ἀποφαίνοι τὴν αὑτοῦ τέχνην
τῆς στρατηγικῆς. μαίνοιτο δ' ἂν οὐδὲν ἧττον, οἶμαι,
καὶ ὁ παιδοτρίβης ἢ κοινωνεῖν γυμναστικῆς ἢ μέρος
ἔχειν αὐτῆς οἰόμενος· ὑπηρέτης γάρ ἐστι μόνον, ὥσπερ
γ' ὁ στρατιώτης τῆς στρατηγικῆς, οὕτω καὶ ὁ παιδο-
τρίβης [αὐτὸς γάρ], ᾗ μὲν γυμνάζει, τῆς γυμναστικῆς,
ᾗ δ' ἀσκεῖ τέχνην παλαισμάτων, ἑτέρας αὖ τινός ἐστιν
ἐπιτηδεύσεως ὑπηρέτης, ἣν ἐγὼ μὲν ὀνομάζω ‖ κατα- 893
βλητικήν, οὐ μήν γ' αὐτοὺς οὕτω καλοῦσιν οἱ τοὺς
ἀθλητὰς ἀσκοῦντες, ἀλλὰ γυμναστὰς ὀνομάζουσι. καί-
τοι κατά γε τὴν ἀλήθειαν ἕτερον μέν ἐστι παιδοτρι-
βικὴ καθάπερ ἡ τοξευτική, καταβλητικὴ δ' οἷόνπερ ἡ

6. ἡ παιδοτριβικὴ δ' LP ἡ π. A ἡ δὲ π. Ch ‖ 9. εἰ καί τις] οἰκέτης PA εἰ καί τις Ch ‖ 14. προσκαλούμενος PA ‖ 19. γὰρ pro γ' PA ‖ τῆς add. L^2 ‖ post παιδοτρίβης add. αὐτὸς L αὐτὸς γὰρ PA, utrumque delendum ‖ 20. τῇ γυμναστικῇ L ‖ 22. ἐγὼ μὲν L μὲν ἐγὼ PA ‖ 23. οὐ μὴν γ' αὐτοὺς L οὐ μόνον δ' αὐτοὺς PA ‖ 25. κατὰ om. P^1 add. P^2 in marg.

στρατηγική, γυμναστικὴ δ' οἷον ἡ ἰατρική, καὶ διτταῖς ὑπηρετεῖ τέχναις ἐφεστώσαις ἑκάστη τῶν τοιούτων. οὕτω γὰρ καὶ ἡ σκυτοτομικὴ τὸ μὲν ὡς στρατιώτῃ τῷδέ τινι χρηστὸν ὑπόδημα παρὰ τῆς στρατηγικῆς ἐκδιδάσκεται, τὸ δ' ὡς εἰς ὑγίειαν ἐπιτήδειον ὑπὸ τῆς περὶ τὸ σῶμα τέχνης ἐργάζεσθαι κελεύεται. ὡσαύτως δὲ καὶ ἡ μαγειρικὴ τὸ μὲν εἰς ὑγίειαν ὄψον ἰατρῷ τε καὶ ὑγιεινῷ παρασκευάζει, τὸ δ' εἰς ἡδονὴν τέχνῃ μὲν οὐκέτι τοῦτό γ' οὐδεμιᾷ, κολακείᾳ δέ τινι τὸ τέλος οὐ τὴν ὑγίειαν, ἀλλὰ τὴν ἡδονὴν πεποιημένῃ. καὶ δὴ οὖν καὶ ⟨ἡ⟩ παλαιστικὴ τὸ μὲν εἰς ὑγίειαν χρηστὸν ὑγιεινοῖς τε καὶ γυμνασταῖς παρασκευάζει, τὸ δ' εἰς διάθεσιν ἀθλητικὴν ἐκείνῃ τῇ κακοτεχνίᾳ τῇ πολλάκις εἰρημένῃ, τῇ καλούσῃ μὲν ἑαυτὴν γυμναστικήν, κάλλιον δ' ἂν ὀνομασθείη καταβλητική. καὶ γὰρ οὖν καὶ ὀνομάζουσιν αὐτὴν οἱ Λάκωνες καββαλικὴν καὶ καββα-
894 λικώτερον ἑαυτῶν ‖ γέ φασιν εἶναι τὸν ἐν ταύτῃ τεθραμμένον, οὐκ ἰσχυρότερον.

Cap. XLVI. Ὅπου γε καὶ ἡ ὑγιαίνουσα πολιτεία μισεῖ τοῦτο τὸ ἐπιτήδευμα καὶ βδελύττεται, πάσης μὲν τῆς εἰς τὸν βίον ἰσχύος ἀνατρεπτικὸν ὑπάρχον, εἰς οὐκ ἀγαθὴν δὲ τοῦ σώματος ἄγον διάθεσιν. ἐγὼ γοῦν ἐπειράθην ἐμαυτοῦ πολλάκις ἰσχυροτέρου τῶν ἀρίστων εἶναι δοκούντων καὶ πολλοὺς στεφανίτας ἀγῶνας ἀνῃρημένων ἀθλητῶν. ἔν τε γὰρ ὁδοιπορίαις ἁπάσαις ἄχρηστοι τελέως ἦσαν ἔν τε [ταῖς] πολεμικαῖς πράξεσιν,

2. ἐφεστῶσα L^1 ἐφεστώσαις L^2 ‖ ἑκάστη* ἐκάστη A (e LP nihil notavi) ‖ 3. στρατιώτῃ τῷδέ τινι* στρατιώτῃ τὸ δέ τινι LP^1 (τόδε del. P^2) ‖ 5. εἰς add. L^2 s. l. ‖ 10. δὴ om. L ‖ 11. ⟨ἡ⟩* ‖ 19. καὶ ἡ add. L^2 s. l. ‖ 21. ὑπάρχει P^1 ὑπάρχον P^2 ‖ εἰς οὐκ ἀγαθὴν L οὐκ εἰς ἀγ. PA ‖ 22. ἐγώγ' οὖν L ‖ 26. ταῖς om. L^1 add. L^2 s. l. ‖ πολιτικαῖς P^1 πολεμικαῖς P^2

ἔτι δὲ μᾶλλον ἐν πολιτικαῖς τε καὶ γεωργικαῖς, εἰ δέ που καὶ φίλῳ νοσοῦντι παραμεῖναι δέοι, πάντων ἀχρηστότατοι συμβουλεῦσαί τε καὶ συσκέψασθαι καὶ συμπρᾶξαι, ταύτῃ μέν, ᾗπέρ γε καὶ οἱ σύες. ἀλλ' ὅμως οἱ τούτων ἀτυχέστατοι καὶ μηδεπώποτε νικήσαντες ἐξαίφνης ἑαυτοὺς ὀνομάζουσι γυμναστάς, εἶτ' οἶμαι καὶ κεκράγασιν οὐδὲν ἧττον τῶν συῶν ἐκμελεῖ καὶ βαρβάρῳ φωνῇ. τινὲς δ' αὐτῶν καὶ γράφειν ἐπιχειροῦσιν ἢ περὶ τρίψεως ἢ εὐεξίας ἢ ὑγιείας ἢ γυμνασίων, εἶτα 895 προσάπτεσθαι τολμῶσι καὶ ἀντιλέγειν οἷς οὐδ' ὅλως ἔμαθον, οἷος καὶ ὁ πρώην μὲν Ἱπποκράτει ἐγκαλῶν ὡς οὐκ ὀρθῶς ἀποφηναμένῳ περὶ τρίψεως. ἐπεὶ δ' ἡμᾶς ἀφικομένους ἠξίωσάν τινες τῶν παρόντων ἰατρῶν τε καὶ φιλοσόφων ἅπαντα διελθεῖν αὐτοῖς τὸν λόγον, εἶτ' ἐφαίνετο ἁπάντων πρῶτος ὑπὲρ αὐτῆς Ἱπποκράτης ἀποφηνάμενος ἄριστα, παρελθὼν εἰς τὸ μέσον ἐξαίφνης ὁ αὐτοδίδακτος ἐκεῖνος γυμναστὴς ἐκδύσας παιδάριον ἐκέλευσεν ἡμᾶς τρίβειν τε τοῦτο καὶ γυμνάζειν ἢ σιωπᾶν περὶ τρίψεως καὶ γυμνασίων, εἶτ' ἐφεξῆς ἐβόα· ποῦ γὰρ Ἱπποκράτης εἰσῆλθεν εἰς σκάμμα; ποῦ δ' εἰς παλαίστραν; ἴσως οὐδ' ἀναχέασθαι καλῶς ἠπίστατο. οὗτος μὲν οὖν ἐκεκράγει τε καὶ ἄλλως οὐδὲ σιωπῶν ἀκούειν ἐδύνατο καὶ μανθάνειν τὰ λεγόμενα, ἡμεῖς δὲ κατὰ σχολὴν τοῖς παροῦσι διελέχθημεν, ὡς ὅμοιον ὁ κακοδαίμων ἐκεῖνος ἐργάζοιτο μαγείρῳ τε καὶ σιτοποιῷ περὶ πτισάνης ἢ ἄρτου διαλέγεσθαι τολμῶντι κἄπειτα

3. συνσκέψασθαι C corr. K ‖ 4. ταύτῃ* ταῦτα C ‖ 7. ἐκμελῆ LP¹ ‖ 9. ὑγιείας C ὑγείας Ch ‖ 10. καὶ ἀντιλέγειν add. P² in marg. ‖ 11. οἷος καὶ L οἷος PA ‖ ἱπποκρά L ἱπποκράτης P¹ ἱπποκράτη P² ‖ 21. ἀναχέασθαι LP¹ ἀναχέεσθαι P²A

896 φάσκοντι· ποῦ γὰρ Ἱπποκράτης ἐν μαγειρείῳ διέτριψεν ἢ ἐν μυλῶνι; σκευασάτω γοῦν μοι πλακοῦντα καὶ ἄρτον καὶ ζωμὸν καὶ λοπάδα, ἔπειθ' οὕτως ὑπὲρ αὐτῶν διαλεγέσθω.

Cap. XLVII. Τί ποτ' οὖν, φήσεις, ἰατροὺς ὀνομάζομεν Ἱπποκράτην τε καὶ τὸν ἀπ' αὐτοῦ χορόν, εἴπερ οὐ κατὰ πάσης τῆς περὶ τὸ σῶμα τέχνης τοὔνομα φέρομεν, ἀλλὰ κατὰ μόνου τοῦ μέρους αὐτῆς, ὃ τοὺς κάμνοντας ἰᾶται; φαίνονται μὲν γὰρ ὅλην μεταχειρισάμενοι τὴν τέχνην, ὡς μηδὲ τὸ περὶ τὰ γυμνάσια μέρος αὐτῆς ἀπολιπεῖν. ὅτι πρώτου συστάντος ὅλης τῆς τέχνης μέρους τοῦ θεραπευτικοῦ, διότι καὶ μάλιστα κατήπειγεν, ὕστερον δὲ κατὰ πολλὴν σχολὴν αὐτῷ προστεθέντος τοῦ φυλακτικοῦ τε καὶ ὑγιεινοῦ προσαγορευομενου, τὴν ὅλην τέχνην ἀπὸ τοῦ μέρους ὀνομασθῆναι συνέβη, καθάπερ ἐπ' ἄλλων πολλῶν ἐγένετο· καὶ γὰρ γεωμέτρας ὀνομάζομεν οὐ τοὺς περὶ τῶν ἐπιπέδων σχημάτων μόνον, ἀλλὰ καὶ τοὺς περὶ τῶν στερεῶν ἐπισταμένους οὐδ' ἔστιν οὐδεὶς νῦν ὥσπερ γεωμέτρης οὕτω καὶ στερεομέτρης ὀνομαζόμενος, ἀλλ'
897 ἐκλέλοιπε τοὔνομα, κα θάπερ καὶ τὸ τῶν ὑγιεινῶν, οὐ τῶν σωμάτων οὐδὲ τῶν διαιτημάτων λέγω τῶν ὑγιεινῶν, ἀλλὰ τῶν ἐπισταμένων ἀνδρῶν ταῦτα, τῶν ὑπ' Ἐρασιστράτου τοῖς ἰατροῖς ἀντιδιῃρημένων. ὡσαύτως δὲ καὶ τριηράρχας μὲν ὠνόμαζον οἱ παλαιοὶ τοὺς ἄρχοντας τῶν τριήρων, νῦν δ' ἤδη πάντας οὕτω κα-

1. μαγείρῳ PA μα^{Γρ} L μαγειρείῳ Ch ‖ 2. ἐν ante μυλῶνι add. L^2 ‖ γοῦν add. L^2 ‖ 9. φαίνονται L φαίνεται PA ‖ μεταχειρισάμενοι LP^1 -ος P^2 ‖ 13. σχολὴν om. P^1 add. in marg. P^2 ‖ αὐτὸ LP^1 αὐτῷ P^2 ‖ 14. προτεθέντος P^1 ‖ 19. οὐδεὶς L οὐδ' εἷς PA

λοῦσι τοὺς ὁπωσοῦν ἡγουμένους στόλου ναυτικοῦ, κἂν μὴ τριήρεις ὦσιν αἱ νῆες. ὅμοιόν τι τούτῳ περὶ τὴν ἰατρικὴν ἐγένετο καὶ τοὺς ἰατρούς· ἀπὸ γὰρ τοῦ πρώτου συστάντος μέρους ὅλην τε τὴν περὶ τὸ σῶμα τέχνην ὀνομασθῆναι συνέβη τοῦ χρόνου προϊόντος ἰατρικὴν αὐτόν τε τὸν ἐπιστήμονα τῆς τέχνης ἰατρόν. οὔκουν οὐδ' ἀπεικός ἐστιν ἐρωτηθέντα τινὰ νῦν, ἧστινός ἐστι τέχνης μέρος τὸ ὑγιεινόν, ἀποκρίνασθαι τῆς ἰατρικῆς· ἐκταθείσης γὰρ ἐπὶ πλέον τῆς προσηγορίας καὶ μηκέτι τὸ μέρος ἀλλ' ὅλην τὴν περὶ τὸ σῶμα τέχνην σημαινούσης Ἱπποκράτης τε δικαίως καὶ οἱ νῦν ἅπαντες ἰατροὶ ὀνομάζονται· ἴσασι γὰρ μόρια τῆς τέχνης αὐτῆς δύο τὰ μέγιστα, θεραπευτικόν τε καὶ ὑγιεινόν. αὐτοῦ δ' αὖ πάλιν τοῦ ὑγιεινοῦ μέρους ἴσασι τὸ γυμναστι||κόν, ὡς καὶ πρόσθεν ἐπιδέδεικται. 898
καθάπερ οὖν Ἱπποκράτης καὶ Διοκλῆς καὶ Πραξαγόρας καὶ Φιλότιμος καὶ Ἡρόφιλος ὅλης τῆς περὶ τὸ σῶμα τέχνης ἐπιστήμονες ἦσαν, ὡς δηλοῖ τὰ συγγράμματα αὐτῶν, οὕτως αὖ πάλιν οἱ περὶ Θέωνα καὶ Τρύφωνα τὴν περὶ τοὺς ἀθλητὰς κακοτεχνίαν μετεχειρίσαντο, καθάπερ αὖ καὶ τὰ τούτων δηλοῖ συγγράμματα, παρασκευήν τέ τι γυμνάσιον ὀνομαζόντων καὶ αὖθις ἕτερόν τι μερισμόν, ἔπειτ' ἄλλο τι τέλειον, ἀποθεραπείαν δ' ἄλλο, καὶ ζητούντων, εἴτε κατὰ τὴν τοιαύτην περίοδον ἀσκητέον ἐστὶ καὶ γυμναστέον τὸν ἀθλητὴν εἴτε κατ' ἄλλον τινὰ τρόπον. ἦ καὶ θαυμάζειν ἐπέρ-

7. οὔκουν* οὐκοῦν C || 8. ἧστινος] εἴς τινος LP[1] corr. P[2] || 12. ἰατροὶ* ἰατρὸν C || ὀνομάζονται* ὀνομάζουσιν C || γὰρ* τε C || 18. συγγράμματα L γράμματα PA || 20. μετεχειρίσαντο* μεταχειρίσαντες C || 22. τι* τινὰ C || 26. post εἴτε quae sequuntur verba κατ' ἄλλον usque ad ὅταν e codice L restitui, in PA desiderantur || ἦ* ἢ L cf. Gal. X 152, 1

χεταί μοι τῶν νῦν τοὺς ἀθλητὰς γυμναζόντων, ὅταν ἀμφισβητούντων ἀκούσω μέρος εἶναι τῆς ἑαυτῶν τέχνης τὸ ὑγιεινόν. ὅπου γὰρ οὐδὲ τῆς ὄντως γυμναστικῆς μέρος ἐστὶν ἀλλ' ἔμπαλιν ἐκείνη μέρος ὑγιεινοῦ, τί χρὴ περὶ τῆς τούτων κακοτεχνίας ἀμφιβάλλειν, ἣ μήτε μερος ἐστὶν ὅλως τῆς περὶ τὸ σῶμα τέχνης ἐπιτηδεύματός τε προέστηκεν οὐχ ὑπὸ Πλάτωνος μόνον ἢ Ἱπποκράτους, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων ἰατρῶν τε καὶ φιλοσόφων ἀτιμαζομένου;

4. verba ὑγιεινοῦ — μέρος om. P[1] add. P[2] in marg.

III.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΦΥΣΙΚΩΝ ΔΥΝΑΜΕΩΝ ΒΙΒΛΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ.

Cap. I. *Ἐπειδὴ τὸ μὲν αἰσθάνεσθαί τε καὶ κινεῖσθαι κατὰ προαίρεσιν ἴδια τῶν ζῴων ἐστί, τὸ δ' αὐξάνεσθαί τε καὶ τρέφεσθαι κοινὰ καὶ τοῖς φυτοῖς, εἴη ἂν τὰ μὲν πρότερα τῆς ψυχῆς, τὰ δὲ δεύτερα τῆς φύσεως ἔργα. εἰ δέ τις καὶ τοῖς φυτοῖς ψυχῆς μεταδίδωσι καὶ διαιρούμενος αὐτὰς ὀνομάζει φυτικὴν μὲν ταύτην, αἰσθητικὴν δὲ τὴν ἑτέραν, λέγει μὲν οὐδ' οὗτος ἄλλα, τῇ λέξει δ' οὐ πάνυ τῇ συνήθει κέχρηται. ἀλλ' ἡμεῖς γε μεγίστην λέξεως ἀρετὴν σαφήνειαν εἶναι πεπεισμένοι καὶ ταύτην εἰδότες ‖ ὑπ' οὐδενὸς οὕτως ὡς ὑπὸ τῶν ἀσυνήθων ὀνομάτων διαφθειρομένην, ὡς τοῖς πολλοῖς ἔθος, οὕτως ὀνομάζοντες ὑπὸ μὲν ψυχῆς θ' ἅμα καὶ φύσεως τὰ ζῷα διοικεῖσθαί φαμεν, ὑπὸ δὲ φύσεως μόνης τὰ φυτὰ καὶ τό γ' αὐξάνεσθαί τε καὶ τρέφεσθαι φύσεως ἔργα φαμέν, οὐ ψυχῆς.* K. II, p. 1 … 2

Cap. II. *Καὶ ζητήσομεν κατὰ τόνδε τὸν λόγον, ὑπὸ τίνων γίγνεται δυνάμεων αὐτὰ δὴ ταῦτα καὶ εἰ δή τι ἄλλο φύσεως ἔργον ἐστίν. ἀλλὰ πρότερόν γε*

Inscriptio: *Γαληνοῦ περὶ φυσικῶν δυνάμεων λόγος α'* L *Γ. περὶ φυσικῶν δυνάμεων βιβλίον πρῶτον* M *Γ. π. φ. δ.* O ‖ 4. *τῆς* ante *φύσεως* om. M ‖ 6. *φυσικὴν* M ‖ 8. *κέχρηται* LO *χρῆται* M ‖ 11. *τῶν* om. M ‖ *ἀσυνήθων* L *ἀήθων* MO ‖ 14. *μόνης* om. M ‖ 16. *ζητήσωμεν* M ‖ 17. *δὴ*] *γε* AP om. M

διελέσθαι τε χρὴ καὶ μηνῦσαι σαφῶς ἕκαστον τῶν ὀνομάτων, οἷς χρησόμεθα κατὰ τόνδε τὸν λόγον, καὶ ἐφ' ὅ τι φέρομεν πρᾶγμα. γενήσεται δὲ τοῦτ' εὐθὺς ἔργων φυσικῶν διδασκαλία σὺν ταῖς τῶν ὀνομάτων ἐξηγήσεσιν. ὅταν οὖν τι σῶμα κατὰ μηδὲν ἐξαλλάττηται τῶν προϋπαρχόντων, ἡσυχάζειν αὐτό φαμεν· εἰ δ' ἐξίσταιτό πῃ, κατ' ἐκεῖνο κινεῖσθαι. καὶ τοίνυν ἐπεὶ πολυειδῶς ἐξίσταται, πολυειδῶς καὶ κινηθήσεται. καὶ γὰρ εἰ λευκὸν ὑπάρχον μελαίνοιτο καὶ εἰ μέλαν λευκαίνοιτο, κινεῖται κατὰ χρόαν, καὶ εἰ γλυκὺ τέως
3 *ὑπάρχον αὖθις ‖ αὐστηρὸν ἢ ἔμπαλιν ἐξ αὐστηροῦ γλυκὺ γένοιτο, καὶ τοῦτ' ἂν κινεῖσθαι λέγοιτο κατὰ τὸν χυμόν. ἄμφω δὲ ταῦτά τε καὶ τὰ προειρημένα κατὰ τὴν ποιότητα κινεῖσθαι λεχθήσεται καὶ οὐ μόνον γε τὰ κατὰ τὴν χρόαν ἢ τὸν χυμὸν ἐξαλλαττόμενα κινεῖσθαί φαμεν, ἀλλὰ καὶ τὸ θερμότερον ἐκ ψυχροτέρου γενόμενον ἢ ψυχρότερον ἐκ θερμοτέρου κινεῖσθαι καὶ τοῦτο λέγομεν, ὥσπερ γε καὶ εἴ τι ξηρὸν ἐξ ὑγροῦ ἢ ὑγρὸν ἐκ ξηροῦ γίγνοιτο. κοινὸν δὲ κατὰ τούτων ἁπάντων ὄνομα φέρομεν τὴν ἀλλοίωσιν. ἕν τι τοῦτο γένος κινήσεως. ἕτερον δὲ γένος ἐπὶ τοῖς τὰς χώρας ἀμείβουσι σώμασι καὶ τόπον ἐκ τόπου μεταλλάττειν λεγομένοις, ὄνομα δὲ καὶ τούτῳ φορά. αὗται μὲν οὖν αἱ δύο κινήσεις ἁπλαῖ καὶ πρῶται, σύνθετοι δ' ἐξ αὐτῶν αὔξησίς τε καὶ φθίσις, ὅταν ἐξ ἐλάττονός*

3. post *πρᾶγμα* add. *τοὔνομα* L ‖ 4. *τῶν* om. L ‖ 7. *ἐξίσταται* MO ‖ post *πῃ* add. *τοῦτο* O ‖ *κινηθήσεται* M ‖ 8. *ἐπειδὴ* M ‖ *καὶ* post *πολυειδῶς* om. MO ‖ 11. *ἢ αὖ πάλιν* L ‖ 12. *γένοιτο* L *γίγνοιτο* M ‖ 14. *τὴν* LM om. O ‖ 15. *ἢ*] *καὶ* O ‖ 17. *γιγνόμενον* M ‖ *καὶ ψυχρὸν* L ‖ 19. *γίγνοιτο* om. M ‖ 20. *πάντων τούτων* M ‖ 23. *ὀνομάζεται δὲ καὶ τοῦτο φορά* M ‖ 24. *οὖν* om. L

τι μεῖζον ἢ ἐκ μείζονος ἔλαττον γένηται φυλάττον τὸ
οἰκεῖον εἶδος. ἕτεραι δὲ δύο κινήσεις γένεσις καὶ
φθορά, γένεσις μὲν ἡ εἰς οὐσίαν ἀγωγή, φθορὰ δ' ἡ
ἐναντία. πάσαις δὲ ταῖς κινήσεσι κοινὸν ἐξάλλαξις
τοῦ ‖ προϋπάρχοντος, ὥσπερ οὖν καὶ ταῖς ἡσυχίαις ἡ 4
φυλακὴ τῶν προϋπαρχόντων. ἀλλ' ὅτι μὲν ἐξαλλάττεται
καὶ πρὸς τὴν ὄψιν καὶ πρὸς τὴν γεῦσιν καὶ πρὸς τὴν
ἁφὴν αἷμα γιγνόμενα τὰ σιτία, συγχωροῦσιν· ὅτι δὲ
καὶ κατ' ἀλήθειαν, οὐκέτι τοῦθ' ὁμολογοῦσιν οἱ σο-
φισταί. οἱ μὲν γάρ τινες αὐτῶν ἅπαντα τὰ τοιαῦτα
τῶν ἡμετέρων αἰσθήσεων ἀπάτας τινὰς καὶ παραγωγὰς
νομίζουσιν ἄλλοτ' ἄλλως πασχουσῶν, τῆς ὑποκειμένης
οὐσίας μηδὲν τούτων, οἷς ἐπονομάζεται, δεχομένης· οἱ
δέ τινες εἶναι μὲν ἐν αὐτῇ βούλονται τὰς ποιότητας,
ἀμεταβλήτους δὲ καὶ ἀτρέπτους ἐξ αἰῶνος εἰς αἰῶνα
καὶ τὰς φαινομένας ταύτας [ἐν αὐτῇ] ἀλλοιώσεις
τῇ διακρίσει τε καὶ συγκρίσει γίγνεσθαί φασιν [ὡς
Ἀναξαγόρας]. εἰ δὴ τούτους ἐκτραπόμενος ἐξελέγχοιμι,
μεῖζον ἄν μοι τὸ πάρεργον τοῦ ἔργου γένοιτο. εἰ μὲν
γὰρ οὐκ ἴσασιν, ὅσα περὶ τῆς καθ' ὅλην τὴν οὐσίαν
ἀλλοιώσεως Ἀριστοτέλει τε καὶ μετ' αὐτὸν Χρυσίππῳ
γέγραπται, παρακαλέσαι χρὴ τοῖς ἐκείνων αὐτοὺς ὁμι-
λῆσαι γράμμασιν· εἰ δὲ γιγνώσκοντες ἔπειθ' ἑκόντες
τὰ χείρω πρὸ τῶν βελτιόνων ‖ αἱροῦνται, μάταια δή- 5
που καὶ τὰ ἡμέτερα νομιοῦσιν. ὅτι δὲ καὶ Ἱπποκράτης

1. γίγνηται M γίνηται O ‖ 4. ἀπάσαις M ‖ ἡ ἐξάλλαξις M ἡ om. LO ‖ 11. εἶναι add. post τινὰς M post παραγωγὰς add. O om. L ‖ 14. post βούλονται add. τῇ φύσει M φύσει O om. L ‖ 16. ἐν αὐτῇ post ἀλλοιώσεις colloc. MO ‖ 17. ὡς Ἀναξαγόρας om. L ‖ 18. εἰ δὴ] καὶ εἰ L ‖ ἐκτρεπόμενος L ‖ ἐξελέγχοιμι L ἐλέγχ. MO ‖ 19. γένηται M γενήσεται L ‖ καὶ γὰρ εἰ μὲν LO ‖ 21. μετὰ τοῦτον O ‖ 23. συγγράμμασιν M

οὕτως ἐγίγνωσκεν Ἀριστοτέλους ἔτι πρότερος ὤν, ἐν ἑτέροις ἡμῖν ἀποδέδεικται. πρῶτος γὰρ οὗτος ἁπάντων ὧν ἴσμεν ἰατρῶν τε καὶ φιλοσόφων ἀποδεικνύειν ἐπεχείρησε τέτταρας εἶναι τὰς πάσας δραστικὰς εἰς ἀλλήλας ποιότητας, ὑφ' ὧν γίγνεταί τε καὶ φθείρεται πάνθ', ὅσα γένεσίν τε καὶ φθορὰν ἐπιδέχεται. καὶ μέντοι καὶ τὸ κεράννυσθαι δι' ἀλλήλων αὐτὰς ὅλας δι' ὅλων Ἱπποκράτης ἁπάντων [ὧν ἴσμεν] πρῶτος ἔγνω· καὶ τὰς ἀρχάς γε τῶν ἀποδείξεων, ὧν ὕστερον Ἀριστοτέλης μετεχειρίσατο, παρ' ἐκείνῳ πρώτῳ γεγραμμένας ἔστιν εὑρεῖν. εἰ δ' ὥσπερ τὰς ποιότητας οὕτω καὶ τὰς οὐσίας δι' ὅλων κεράννυσθαι χρὴ νομίζειν, ὡς ὕστερον ἀπεφήνατο Ζήνων ὁ Κιττιεύς, οὐχ ἡγοῦμαι δεῖν ἔτι περὶ τούτου κατὰ τόνδε τὸν λόγον ἐπεξιέναι. μόνην γὰρ εἰς τὰ παρόντα δέομαι γιγνώσκεσθαι τὴν δι' ὅλης τῆς οὐσίας ἀλλοίωσιν, ἵνα μή τις ὀστοῦ καὶ σαρκὸς καὶ νεύρου καὶ τῶν ἄλλων ἑκάστου μορίων οἱονεὶ μισγάγκειάν τινα τῷ ἄρτῳ νο-
6 μίσῃ περιέχεσθαι κἄπειτ' ἐν ‖ τῷ σώματι διακρινόμενον ὡς τὸ ὁμόφυλον ἕκαστον ἰέναι. καίτοι πρό γε τῆς διακρίσεως αἷμα φαίνεται γιγνόμενος ὁ πᾶς ἄρτος. εἰ γοῦν παμπόλλῳ τις χρόνῳ μηδὲν ἄλλ' εἴη σιτίον προσφερόμενος, οὐδὲν ἧττον ἐν ταῖς φλεψὶν αἷμα περιεχόμενον ἕξει. καὶ φανερῶς τοῦτο τὴν τῶν ἀμετάβλητα

1. ἔτει πρότερος ὤν LM ὢν ἔτει πρ. O, sed eadem manu superscr. ἔτι ‖ 2. ἐπιδέδεικται O ‖ ὧν ἴσμεν ἁπάντων LM ‖ 4. ποιότητας εἰς ἀλλ. L ‖ 7. ὅλας αὐτὰς O ‖ 8. ἱπποκράτης μὲν L ‖ ὧν ἴσμεν ἀπ. M ἁπάντων πρῶτος ὧν ἴσμεν L ‖ 9. γε L τε M om. O ‖ 10. πρώτῳ L προτέρῳ MO ‖ 12. χρὴ] δεῖ L ‖ 15. μόνον M μόνων L ‖ 17. καὶ νεύρου καὶ σαρκὸς O ‖ 18. οἱονεὶ L² οἷον L¹ οἷον ἐς MO ‖ μισαγγεῖαν L¹ μισαγγεία τινὶ L² ‖ 19. κἄπειτα περὶ τὸ σῶμα O ‖ 20. ὡς LM πρὸς O

τὰ στοιχεῖα τιθεμένων ἐξελέγχει δόξαν, ὥσπερ οἶμαι καὶ τοὔλαιον εἰς τὴν τοῦ λύχνου φλόγα καταναλισκόμενον ἅπαν καὶ τὰ ξύλα πῦρ μικρὸν ὕστερον γιγνόμενα. καίτοι τό γ' ἀντιλέγειν αὐτοῖς ἠρνησάμην, ἀλλ' ἐπεὶ τῆς ἰατρικῆς ὕλης ἦν τὸ παράδειγμα καὶ χρῄζω πρὸς τὸν παρόντα λόγον αὐτοῦ, διὰ τοῦτ' ἐμνημόνευσα. καταλιπόντες οὖν, ὡς ἔφην, τὴν πρὸς τούτους ἀντιλογίαν, ⟨ἐνὸν⟩ τοῖς βουλομένοις τὰ τῶν παλαιῶν ἐκμανθάνειν κἀξ ὧν ἡμεῖς ἰδίᾳ περὶ αὐτῶν ἐπεσκέμμεθα, τὸν ἐφεξῆς λόγον ἅπαντα ποιησόμεθα ζητοῦντες ὑπὲρ ὧν ἐξ ἀρχῆς προὐθέμεθα, πόσαι τε καὶ τίνες εἰσὶν αἱ τῆς φύσεως δυνάμεις καὶ τί ποιεῖν ἔργον ἑκάστη πέφυκεν. ἔργον δὲ δηλονότι καλῶ τὸ γεγονὸς ἤδη καὶ συμπεπλη‖ρωμένον ὑπὸ τῆς ἐνεργείας αὐτῶν, οἷον τὸ 7
αἷμα, τὴν σάρκα, τὸ νεῦρον· ἐνέργειαν δὲ τὴν δραστικὴν ὀνομάζω κίνησιν καὶ τὴν ταύτης αἰτίαν δύναμιν. ἐπεὶ γὰρ ἐν τῷ τὸ σιτίον αἷμα γίγνεσθαι παθητικὴ μὲν ἡ τοῦ σιτίου, δραστικὴ δ' ἡ τῆς φλεβὸς γίγνεται κίνησις, ὡσαύτως δὲ κἀν τῷ μεταφέρειν τὰ κῶλα κινεῖ μὲν ὁ μῦς, κινεῖται δὲ τὰ ὀστᾶ, τὴν μὲν τῆς φλεβὸς καὶ τῶν μυῶν κίνησιν ἐνέργειαν εἶναί φημι, τὴν δὲ τῶν σιτίων τε καὶ τῶν ὀστῶν σύμπτωμά τε καὶ πάθημα· τὰ μὲν γὰρ ἀλλοιοῦται, τὰ δὲ φέρεται. τὴν μὲν οὖν ἐνέργειαν ἐγχωρεῖ καλεῖν καὶ ἔργον τῆς φύσεως, οἷον τὴν πέψιν, τὴν ἀνάδοσιν, τὴν αἱμάτωσιν, οὐ μὴν τό γ' ἔργον ἐξ ἅπαντος ἐνέργειαν· ἡ γάρ τοι

1. ὥσπερ γ' O ‖ 2. πᾶν καταναλισκόμενον M ‖ 8. ⟨ἐνὸν⟩* | τὰ* τά τε L τά τε παρὰ MO ‖ 9. ἐσκεψάμεθα L ‖ 10. ἐφεξῆς LM ἑξῆς O ‖ ποιησώμεθα M ‖ 12. ἔργον post πέφυκεν colloc. M ‖ 13. καλῶ δηλονότι L ‖ 15. καὶ τὸ νεῦρον M ‖ 21. κίνησιν post φλεβὸς colloc. M ‖ φαμὲν M ‖ 22. τε καὶ τῶν LM καὶ τῶν O ‖ 24. τῆς LM τι O

σὰρξ ἔργον μέν ἐστι τῆς φύσεως, οὐ μὴν ἐνέργειά γε. δῆλον οὖν, ὡς θάτερον μὲν τῶν ὀνομάτων διχῶς λέγεται, θάτερον δ' οὔ.

Cap. III. Ἐμοὶ μὲν οὖν καὶ ἡ φλὲψ καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων ἕκαστον διὰ τὴν ἐκ τῶν τεττάρων ποιὰν κρᾶσιν ὡδί πως ἐνεργεῖν δοκεῖ. εἰσὶ δέ γε μὴν
8 οὐκ ὀλίγοι τινὲς ἄνδρες || οὐδ' ἄδοξοι, φιλόσοφοί τε καὶ ἰατροί, τῷ μὲν θερμῷ καὶ τῷ ψυχρῷ τὸ δρᾶν ἀναφέροντες, ὑποβάλλοντες δ' αὐτοῖς παθητικὰ τὸ ξηρόν τε καὶ τὸ ὑγρόν. καὶ πρῶτός γ' Ἀριστοτέλης τὰς τῶν κατὰ μέρος ἁπάντων αἰτίας εἰς ταύτας ἀνάγειν πειρᾶται τὰς ἀρχάς, ἠκολούθησε δ' ὕστερον αὐτῷ καὶ ὁ ἀπὸ τῆς στοᾶς χορός. καίτοι τούτοις μέν, ὡς ἂν καὶ αὐτῶν τῶν στοιχείων τὴν εἰς ἄλληλα μεταβολὴν χύσεσί τέ τισι καὶ πιλήσεσιν ἀναφέρουσιν, εὔλογον ἦν ἀρχὰς δραστικὰς ποιήσασθαι τὸ θερμὸν καὶ τὸ ψυχρόν, Ἀριστοτέλει δ' οὐχ οὕτως, ἀλλὰ ταῖς τέτταρσι ποιότησιν εἰς τὴν τῶν στοιχείων γένεσιν χρωμένῳ βέλτιον ἦν καὶ τὰς τῶν κατὰ μέρος αἰτίας ἁπάσας εἰς ταύτας ἀνάγειν. τί δήποτ' οὖν ἐν μὲν τοῖς περὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς ταῖς τέτταρσι χρῆται, ἐν δὲ τοῖς μετεωρολογικοῖς καὶ τοῖς προβλήμασι καὶ ἄλλοθι πολλαχόθι ταῖς δύο μόναις; εἰ μὲν γὰρ ὡς ἐν τοῖς ζῴοις τε καὶ τοῖς φυτοῖς μᾶλλον μὲν δρᾷ τὸ θερμὸν καὶ τὸ ψυχρόν, ἧττον δὲ τὸ ξηρὸν καὶ τὸ ὑγρὸν ἀποφαίνοιτό τις, ἴσως

1. τῆς om. M || γε om. LM || 2. καὶ δῆλον O || 3. θάτερον δὲ καθ' ἕνα τρόπον M || 4. ἡ om. O || 6. ποιοτήτων ποιὰν L ποιότητα ποιὰν M || δέ γε μὴν L δὲ MO || 8. οἱ τῷ μὲν O || 9. τὸ ὑγρόν τ. κ. ξ. L τό τε ξ. κ. τὸ ὑ. O || 12. τὰς ἀρχὰς πειρᾶται L || 13. μὲν om. L || 15. τε om. L || 17. ταῖς om. O || 19. τῶν om. LO || ἁπάσας αἰτίας LO || 20. ἀναγαγεῖν M || 23. τοῖς ante ζῴοις et φυτοῖς om. O || 25. ξηρὸν κ. τ. ὑ. L τό θ' ὑγρὸν κ. τ. ξ. MO

ἂν ἔχοι καὶ τὸν Ἱπποκράτην σύμψηφον· εἰ δ' ὡσαύτως
ἐν ‖ ἅπασιν, οὐκέτ' οἶμαι συγχωρήσειν τοῦτο μὴ ὅτι 9
τὸν Ἱπποκράτην ἀλλὰ μηδ' αὐτὸν τὸν Ἀριστοτέλην
μεμνῆσθαί γε βουλόμενον ὧν ἐν τοῖς περὶ γενέσεως
καὶ φθορᾶς οὐχ ἁπλῶς ἀλλὰ μετ' ἀποδείξεως αὐτὸς
ἡμᾶς ἐδίδαξεν. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων κἀν τοῖς περὶ
κράσεων, εἰς ὅσον ἰατρῷ χρήσιμον, ἐπεσκεψάμεθα.

Cap. IV. *Ἡ δ' οὖν δύναμις ἡ ἐν ταῖς φλεψὶν ἡ
αἱματοποιητικὴ προσαγορευομένη καὶ πᾶσα δ' ἄλλη
δύναμις ἐν τῷ πρός τι νενόηται· πρώτως μὲν γὰρ
τῆς ἐνεργείας [ἡ δύναμις] αἰτία, ἤδη δὲ καὶ τοῦ ἔργου
κατὰ συμβεβηκός. ἀλλ' εἴπερ ἡ αἰτία πρός τι, τοῦ
γὰρ ὑπ' αὐτῆς γενομένου μόνου, τῶν δ' ἄλλων οὐδ-
ενός, εὔδηλον, ὅτι καὶ ἡ δύναμις ἐν τῷ πρός τι. καὶ
μέχρι γ' ἂν ἀγνοῶμεν τὴν οὐσίαν τῆς ἐνεργούσης
αἰτίας, δύναμιν αὐτὴν ὀνομάζομεν, εἶναί τινα λέγοντες
ἐν ταῖς φλεψὶν αἱματοποιητικήν, ὡσαύτως δὲ κἀν τῇ
κοιλίᾳ πεπτικὴν κἀν τῇ καρδίᾳ σφυγμικὴν καὶ καθ'
ἕκαστον τῶν ἄλλων ἰδίαν τινὰ τῆς ‖ κατὰ τὸ μόριον 10
ἐνεργείας. εἴπερ οὖν μεθόδῳ μέλλοιμεν ἐξευρήσειν, ὁπό-
σαι τε καὶ ὁποῖαί τινες αἱ δυνάμεις εἰσίν, ἀπὸ τῶν ἔργων
αὐτῶν ἀρκτέον· ἕκαστον γὰρ αὐτῶν ὑπό τινος ἐνεργείας
γίγνεται καὶ τούτων ἑκάστης προηγεῖταί τις αἰτία.*

Cap. V. *Ἔργα τοίνυν τῆς φύσεως ἔτι μὲν κυου-*

1. ἔχοι] εὕροι L εὕρη M ‖ 2. συγχωρῆσαι M ‖ 3. οἶμαι add. post αὐτὸν LM ‖ 4. γε om. M ‖ 5. τε καὶ M ‖ 9. καλουμένη M ‖ δ' om. L ‖ 10. πρώτως M πρῶτος O[1] πρώτης LO[2] ‖ 11. ἡ δύναμις τῆς ἐν. O ‖ 12. κατά τι σ. MO ‖ 13. γενομένου L γινομένου MO ‖ 15. γ'] γὰρ L om. M ‖ ἂν om. L ‖ ἀγνοοῦμεν C ‖ 17. αἵματος ποιητικὴν M αἵματος ποιητικὴν δύναμιν O ‖ 20. ἐξερευνῆσαι L ‖ 22. αὐτῶν L ἡμῖν MO ‖ 24. verba Ἔργα usque ad ἀλλοιουμένην οὐσίαν excerps. Orib. XXII 1, 1—3 ‖ τοίνυν L μὲν οὖν M δὴ O om. Orib. ‖ ἔτι μὲν] ἔτι δὴ M ἔτι Orib.

μένου τε καὶ διαπλαττομένου τοῦ ζῴου τὰ σύμπαντ' ἐστὶ τοῦ σώματος μόρια, γεννηθέντος δὲ κοινὸν ἐφ' ἅπασιν ἔργον ἡ εἰς τὸ τέλειον ἑκάστῳ μέγεθος ἀγωγὴ καὶ μετὰ ταῦθ' ἡ μέχρι τοῦ δυνατοῦ διαμονή· ἐνέργειαι δ' ἐπὶ τρισὶ τοῖς εἰρημένοις ἔργοις τρεῖς ἐξ ἀνάγκης, ἐφ' ἑκάστῳ μία, γένεσίς τε καὶ αὔξησις καὶ θρέψις. ἀλλ' ἡ μὲν γένεσις οὐχ ἁπλῆ τις ἐνέργεια τῆς φύσεως, ἀλλ' ἐξ ἀλλοιώσεώς τε καὶ διαπλάσεώς ἐστι σύνθετος. ἵνα μὲν γὰρ ὀστοῦν γένηται καὶ νεῦρον καὶ φλὲψ καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον, ἀλλοιοῦσθαι χρὴ τὴν ὑποβεβλημένην οὐσίαν, ἐξ ἧς γίγνεται τὸ ζῷον· ἵνα δὲ καὶ σχῆμα τὸ δέον καὶ θέσιν καὶ κοιλότητάς
11 τινας καὶ ἀποφύσεις καὶ συμφύσεις καὶ τἆλλα ‖ τὰ τοιαῦτα κτήσηται, διαπλάττεσθαι χρὴ τὴν ἀλλοιουμένην οὐσίαν, ἣν δὴ καὶ ὕλην τοῦ ζῴου καλῶν, ὡς τῆς νεὼς τὰ ξύλα καὶ τῆς εἰκόνος τὸν κηρόν, οὐκ ἂν ἁμάρτοις. ἡ δ' αὔξησις ἐπίδοσίς ἐστι καὶ διάστασις κατὰ μῆκος καὶ πλάτος καὶ βάθος τῶν στερεῶν τοῦ ζῴου μορίων, ὧνπερ καὶ ἡ διάπλασις ἦν, ἡ δὲ θρέψις πρόσθεσις [ἐστὶ] τοῖς αὐτοῖς ἄνευ διαστάσεως.

Cap. VI. *Περὶ πρώτης οὖν τῆς γενέσεως εἴπωμεν*, ἣν ἐξ ἀλλοιώσεώς θ' ἅμα καὶ διαπλάσεως ἐλέγομεν γίγνεσθαι. καταβληθέντος δὴ τοῦ σπέρματος εἰς τὴν μήτραν ἢ εἰς τὴν γῆν, οὐδὲν γὰρ διαφέρει, χρόνοις τισὶν ὡρισμένοις πάμπολλα συνίσταται μόρια τῆς

2. post δὲ add. τούτου MO om. L ‖ 5. ἔργοις om. Orib. ‖ 12. ἵνα δὲ τὸ σχ. Orib. ‖ 13. καὶ ἀποφύσεις om. Orib. ‖ 17. verba ἡ δ' αὔξησις — διαστάσεως excerps. Orib. l. l. 4 ‖ ἡ δ' MOrib. ἡ δὲ δὴ O ἡ μὲν δὴ L ‖ 18. κατὰ L εἰς MO ‖ πλάτος κ. βάθ. Orib. β. κ. π. C ‖ 20. ἐστι om. Orib. ‖ 22. τε ἅμα L τε O om. M ‖ 23. δὴ] γὰρ L ‖ τὰς μήτρας O

γεννωμένης οὐσίας ὑγρότητι καὶ ξηρότητι καὶ ψυχρότητι καὶ θερμότητι καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν, ὅσα τούτοις ἕπεται, διαφέροντα. τὰ δ' ἑπόμενα γιγνώσκεις, εἴπερ ὅλως ἐφιλοσόφησάς τι περὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς· αἱ λοιπαὶ γὰρ τῶν ἁπτῶν ὀνομαζομένων διαφορῶν ταῖς εἰρημέναις ἕπονται πρῶται καὶ μάλιστα, μετὰ δὲ ταύ-‖τας αἱ γευσταί τε καὶ ὀσφρηταὶ καὶ ὁραταί. σκληρότης 12 μὲν οὖν καὶ μαλακότης καὶ γλισχρότης καὶ κραυρότης καὶ κουφότης καὶ βαρύτης καὶ πυκνότης καὶ ἀραιότης καὶ λειότης καὶ τραχύτης καὶ παχύτης καὶ λεπτότης ἁπταὶ διαφοραὶ καὶ εἴρηται περὶ πασῶν Ἀριστοτέλει καλῶς. οἶσθα δὲ δήπου καὶ τὰς γευστάς τε καὶ ὀσφρητὰς καὶ ὁρατὰς διαφοράς. ὥστ', εἰ μὲν τὰς πρώτας τε καὶ στοιχειώδεις ἀλλοιωτικὰς δυνάμεις ζητοίης, ὑγρότης ἐστὶ καὶ ξηρότης καὶ ψυχρότης καὶ θερμότης· εἰ δὲ τὰς ἐκ τῆς τούτων κράσεως γενομένας, τοσαῦται καθ' ἕκαστον ἔσονται ζῷον, ὅσαπερ ἂν αὐτοῦ τὰ αἰσθητὰ στοιχεῖα ὑπάρχῃ· καλεῖται δ' αἰσθητὰ στοιχεῖα τὰ ὁμοιομερῆ πάντα τοῦ σώματος μόρια· καὶ ταῦτ' οὐκ ἐκ μεθόδου τινὸς ἀλλ' αὐτόπτην γενόμενον ἐκμαθεῖν χρὴ διὰ τῶν ἀνατομῶν. ὀστοῦν δὴ καὶ χόνδρον καὶ νεῦρον καὶ ὑμένα καὶ σύνδεσμον καὶ φλέβα καὶ πάνθ' ὅσα τοιαῦτα κατὰ τὴν πρώτην τοῦ ζῴου γένεσιν ἡ φύσις ἀπεργάζεται δυνάμει χρωμένῃ καθόλου μὲν

1. γενομένης L[1]M ‖ ξ. κ. ὑ. κ. θ. κ. ψ. O ξ. τε καὶ ὑ. κ. θ. κ. ψ. L ‖ 2. ἅπασιν om. L ‖ 5. διαφορῶν LM διαφοραὶ O 6. πρῶται L πρώταις M πρώτως O ‖ 7. post ταύτας add. ἕπονται L ‖ τε om. LM ‖ ὀσφραντικαὶ M ‖ 12. γευστάς τε καὶ τὰς ὀσφρ. κ. ὁρ. L ὀσφρ. τ. κ. ὁρ. κ. γ. O γ. κ. τ. ὀσφραντὰς κ. ὁ. M ‖ 15. τε ἐστὶ O ‖ ὑ. τε ἐ. κ. ξ. κ. θ. κ. ψ. O ὑ. ἐ. κ. θ. κ. ξ. κ. ψ. M ὑ. ἐ. κ. ψ. κ. θ. κ. ξ. L ‖ 16. γεννωμένας L γινομένας MO ‖ 22. καὶ νεῦρον post σύνδεσμον colloc. L

13 εἰπεῖν τῇ γεννητικῇ τε καὶ ἀλλοιωτικῇ, κατὰ μέρος δὲ θερμαντικῇ τε καὶ ψυκτικῇ καὶ ξηραντικῇ καὶ ὑγραντικῇ καὶ ταῖς ἐκ τῆς τούτων κράσεως γενομέναις, οἷον ὀστοποιητικῇ τε καὶ νευροποιητικῇ καὶ χονδροποιητικῇ· σαφηνείας γὰρ ἕνεκα καὶ τούτοις τοῖς ὀνόμασι χρηστέον. ἔστι γοῦν καὶ ἡ ἰδία σὰρξ τοῦ ἥπατος ἐκ τούτου τοῦ γένους καὶ ἡ τοῦ σπληνὸς καὶ ἡ τῶν νεφρῶν καὶ ἡ τοῦ πνεύμονος καὶ ἡ τῆς καρδίας. οὕτω δὲ καὶ τοῦ ἐγκεφάλου τὸ ἴδιον σῶμα καὶ τῆς γαστρὸς καὶ τοῦ στομάχου καὶ τῶν ἐντέρων καὶ τῶν ὑστερῶν αἰσθητὸν στοιχεῖόν ἐστιν ὁμοιομερές τε καὶ ἁπλοῦν καὶ ἀσύνθετον· ἐὰν γὰρ ἐξέλῃς ἑκάστου τῶν εἰρημένων τὰς ἀρτηρίας τε καὶ τὰς φλέβας καὶ τὰ νεῦρα, τὸ ὑπόλοιπον σῶμα τὸ καθ' ἕκαστον ὄργανον ἁπλοῦν ἐστι καὶ στοιχειῶδες ὡς πρὸς αἴσθησιν. ὅσα δὲ τῶν τοιούτων ὀργάνων ἐκ δυοῖν σύγκειται χιτώνων οὐχ ὁμοίων μὲν ἀλλήλοις, ἁπλοῦ δ' ἑκατέρου, τούτων οἱ χιτῶνές εἰσι τὰ στοιχεῖα καθάπερ τῆς τε γαστρὸς καὶ τοῦ στομάχου καὶ τῶν ἐντέρων καὶ τῶν ἀρτηριῶν, καὶ καθ' ἑκάτερόν γε τῶν χιτώνων ἴδιος ἡ ἀλλοιωτικὴ
14 δύναμις ἡ ἐκ τοῦ παρὰ τῆς ‖ μητρὸς ἐπιμηνίου γεννήσασα τὸ μόριον, ὥστε τὰς κατὰ μέρος ἀλλοιωτικὰς δυνάμεις τοσαύτας εἶναι καθ' ἕκαστον ζῷον, ὅσαπερ ἂν ἔχῃ τὰ στοιχειώδη μόρια. καὶ μέν γε καὶ τὰς ἐνεργείας ἰδίας ἑκάστῳ τῶν κατὰ μέρος ἀναγκαῖον ὑπάρχειν ὥσπερ καὶ τὰς χρείας, οἷον καὶ τῶν ἀπὸ τῶν

2. κ. ὑγρ. κ. ξ. MO ‖ 3. γεννωμέναις L² ‖ 4. τέ τινι M τε om. L ‖ 5. τοιούτοις ὀνόμασι M τούτοις ὀν. P ‖ 6. γοῦν L οὖν M μὲν οὖν O ‖ ἰδία LM ἴδιος O om. T ‖ 10. τῆς ὑστέρας L ‖ 12. ἐξ ἑκάστου L ‖ 13. τε om. LM ‖ καὶ τὰ ν. κ. τὰς φλ. L ‖ 18. τε om. M ‖ 23. ζῷον L γένος ζῴου MO ‖ 24. μέν γε LM μέντοι O ‖ 25. post μέρος add. ἔργων L μορίων O om. M

νεφρῶν εἰς τὴν κύστιν διηκόντων πόρων, οἳ δὴ καὶ οὐρητῆρες καλοῦνται. οὗτοι γὰρ οὔτ' ἀρτηρίαι εἰσίν, ὅτι μήτε σφύζουσι μήτ' ἐκ δυοῖν χιτώνων συνεστήκασιν, οὔτε φλέβες, ὅτι μήθ' αἷμα περιέχουσι μήτ' ἔοικεν αὐτῶν ὁ χιτὼν κατά τι τῷ τῆς φλεβός· ἀλλὰ καὶ νεύρων ἐπὶ πλέον ἀφεστήκασιν ἢ τῶν εἰρημένων. τί ποτ' οὖν εἰσιν; ἐρωτᾷ τις, ὥσπερ ἀναγκαῖον ὂν ἅπαν μόριον ἢ ἀρτηρίαν ἢ φλέβα ἢ νεῦρον ὑπάρχειν ἢ ἐκ τούτων πεπλέχθαι καὶ μὴ τοῦτ' αὐτὸ τὸ νῦν λεγόμενον, ὡς ἴδιος ἑκάστῳ τῶν κατὰ μέρος ὀργάνων ἐστὶν ἡ οὐσία. καὶ γὰρ καὶ αἱ κύστεις ἑκάτεραι ἥ τε τὸ οὖρον ὑποδεχομένη καὶ ἡ τὴν ξανθὴν χολὴν οὐ μόνον τῶν ἄλλων ἁπάντων ἀλλὰ καὶ ἀλλήλων διαφέρουσι καὶ οἱ εἰς τὸ ἧπαρ ἀποφυόμενοι || πόροι, καθάπερ στόμαχοί 15 *τινες ἀπὸ τῆς χοληδόχου κύστεως, οὐδὲν οὔτ' ἀρτηρίαις οὔτε φλεψὶν οὔτε νεύροις ἐοίκασιν. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ἐπὶ πλέον ἐν ἄλλοις τέ τισι κἀν τοῖς περὶ τῆς Ἱπποκράτους ἀνατομῆς εἴρηται. αἱ δὲ κατὰ μέρος ἅπασαι δυνάμεις τῆς φύσεως αἱ ἀλλοιωτικαὶ αὐτὴν μὲν τὴν οὐσίαν τῶν χιτώνων τῆς κοιλίας καὶ τῶν ἐντέρων καὶ τῶν ὑστερῶν ἀπετέλεσαν, οἵαπέρ ἐστι· τὴν δὲ σύνθεσιν αὐτῶν καὶ τὴν τῶν ἐμφυομένων πλοκὴν καὶ τὴν εἰς τὸ ἔντερον ἔκφυσιν καὶ τὴν τῆς ἔνδον κοιλότητος ἰδέαν καὶ τἆλλ', ὅσα τοιαῦτα δύναμίς τις ἑτέρα διέπλασεν, ἣν διαπλαστικὴν ὀνομάζομεν, ἣν*

3. *μήτε*] *μηδὲ* M *μὴ* O || 6. *πλεῖον* L || 7. *ὂν* om. LO || 10. *ἰδία* M || *ὀργάνων* om. M || 11. *ἡ κύστις ἑκατέρα* LM || 13. *τούτων* pro *τῶν ἄλλων* L || 17. *κἀν*] *καὶ* L || 18. *Ἱπποκράτους ἀνατομῆς** *ἀνατομῆς Ἱππ.* LO *κἀν τῇ περὶ τοῦ ἱπποκράτους ἀνατομῇ* M cf. Script. min. II p. LXX || 22. supra *ἐμφυομένων* add. *γρ. συμφυομένων* L² || 23. *τὴν εἰς τὸ ἔντερον ἔκφυσιν* LM *τὴν τῶν ἐντέρων ἔκφ.* O

δὴ καὶ τεχνικὴν εἶναι λέγομεν, μᾶλλον δ' ἀρίστην καὶ ἄκραν τέχνην καὶ πάντα τινὸς ἕνεκα ποιοῦσαν, ὡς μηδὲν ἀργὸν εἶναι μηδὲ περιττὸν μηδ' ὅλως οὕτως ἔχον, ὡς δύνασθαι βέλτιον ἑτέρως ἔχειν. ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἐν τοῖς περὶ χρείας μορίων ἀποδείξομεν. ‖

16 Cap. VII. *Ἐπὶ δὲ τὴν αὐξητικὴν ἤδη μεταβάντες δύναμιν αὐτὸ τοῦθ' ὑπομνήσωμεν πρῶτον, ὡς ὑπάρχει μὲν καὶ αὐτὴ τοῖς κυουμένοις ὥσπερ καὶ ἡ θρεπτική· ἀλλ' οἷον ὑπηρέτιδές τινές εἰσι τηνικαῦτα τῶν προειρημένων δυνάμεων, οὐκ ἐν αὐταῖς ἔχουσαι τὸ πᾶν κῦρος. ἐπειδὰν δὲ τὸ τέλειον ἀπολάβῃ μέγεθος τὸ ζῷον, ἐν τῷ μετὰ τὴν ἀποκύησιν χρόνῳ παντὶ μέχρι τῆς ἀκμῆς ἡ μὲν αὐξητικὴ τηνικαῦτα κρατεῖ· βοηθοὶ δ' αὐτῆς καὶ οἷον ὑπηρέτιδες ἥ τ' ἀλλοιωτικὴ δύναμίς ἐστι καὶ ἡ θρεπτική. τί οὖν τὸ ἴδιόν ἐστι τῆς αὐξητικῆς δυνάμεως; εἰς πᾶν μέρος ἐκτεῖναι τὰ πεφυκότα. καλεῖται δ' οὕτω τὰ στερεὰ μόρια τοῦ σώματος, ἀρτηρίαι καὶ φλέβες καὶ νεῦρα καὶ ὀστᾶ καὶ χόνδροι καὶ ὑμένες καὶ σύνδεσμοι καὶ οἱ χιτῶνες ἅπαντες, οὓς στοιχειώδεις τε καὶ ὁμοιομερεῖς καὶ ἁπλοῦς ὀλίγον ἔμπροσθεν ἐκαλοῦμεν. ὅτῳ δὲ τρόπῳ τὴν εἰς πᾶν μέρος ἔκτασιν ἴσχουσιν, ἐγὼ φράσω παράδειγμά τι πρότερον*
17 *εἰπὼν ἕνεκα τοῦ σαφοῦς.* ‖ *τὰς κύστεις τῶν ὑῶν λαβόντες οἱ παῖδες πληροῦσί τε πνεύματος καὶ τρίβουσιν ἐπὶ τῆς τέφρας πλησίον τοῦ πυρός, ὡς ἀλεαί-*

2. *ὡς ἂν* O ‖ 3. *μηδὲ* L *μήτε* MO ‖ 7. *αὐτό τε* MO ‖ *ὑπομνήσομεν* LO ‖ *πρότερον* L ‖ 8. *αὐτὴ* LM *αὕτη* O ‖ 9. *ὑπηρετικαί τέ εἰσι* M ‖ 10. post *δυνάμεων* add. *ἀλλοιώσεως καὶ διαπλάσεως* M om. LO ‖ 11. *μέγεθος ἀπολάβῃ* L ‖ 13. *βοήθεια* L ‖ 16. *ἐκτείνεται* L[1] ‖ 17. *τοῦ σώματος μόρια* M ‖ 18. *καὶ χόνδροι καὶ ὀστᾶ* L ‖ 20. *τε* om. O ‖ 21. *μόριον* LP ‖ 22. *ἔχουσιν* L ‖ 23. *συῶν* M ‖ 24. *λαμβάνοντες* L

νεσθαι μέν, βλάπτεσθαι δὲ μηδέν· καὶ πολλή γ' αὕτη ἡ παιδιὰ περί τε τὴν Ἰωνίαν καὶ ἐν ἄλλοις ἔθνεσιν οὐκ ὀλίγοις ἐστίν. ἐπιλέγουσι δὲ δὴ καί τιν' ἔπη τρίβοντες ἐν μέτρῳ τέ τινι καὶ μέλει καὶ ῥυθμῷ καὶ ἔστι πάντα τὰ ῥήματα ταῦτα παρακέλευσις τῇ κύστει πρὸς τὴν αὔξησιν. ἐπειδὰν δ' ἱκανῶς αὐτοῖς διατετάσθαι δοκῇ, πάλιν ἐμφυσῶσί τε καὶ ἐπιδιατείνουσι καὶ αὖθις τρίβουσι καὶ τοῦτο πλεονάκις ποιοῦσιν, ἄχρις ἂν αὐτοῖς ἡ κύστις ἱκανῶς ἔχειν δοκῇ τῆς αὐξήσεως. ἀλλ' ἐν τούτοις γε τοῖς ἔργοις τῶν παίδων ἐναργῶς, ὅσον εἰς μέγεθος ἐπιδίδωσιν ἡ ἐντὸς εὐρυχωρία τῆς κύστεως, τοσοῦτον ἀναγκαῖον εἰς λεπτότητα καθαιρεῖσθαι τὸ σῶμα καὶ εἴ γε τὴν λεπτότητα ταύτην ἀνατρέφειν οἷοί τ' ἦσαν οἱ παῖδες, ὁμοίως ἂν τῇ φύσει τὴν κύστιν ἐκ μικρᾶς μεγάλην ἀπειργάζοντο. νυνὶ δὲ τοῦτ' αὐτοῖς ἐνδεῖ τὸ ἔργον οὐδὲ καθ' ἕνα τρόπον εἰς μίμησιν ἐνδεχόμενον ἀχθῆναι μὴ ὅτι τοῖς ‖ παισὶν ἀλλ' οὐδ' ἄλλῳ τινί [τῶν τελείων]· 18
μόνης γὰρ τῆς φύσεως ἴδιόν ἐστιν. ὥστ' ἤδη σοι δῆλον, ὡς ἀναγκαία τοῖς αὐξανομένοις ἡ θρέψις. εἰ γὰρ διατείνοιτο μέν, ἀνατρέφοιτο δὲ μή, φαντασίαν ψευδῆ μᾶλλον, οὐκ αὔξησιν ἀληθῆ τὰ τοιαῦτα σώματα κτήσεται. καίτοι καὶ τὸ διατείνεσθαι πάντῃ μόνοις τοῖς ὑπὸ φύσεως αὐξανομένοις ὑπάρχει. τὰ γὰρ ὑφ' ἡμῶν διατεινόμενα σώματα κατὰ μίαν τινὰ διάστασιν τοῦτο πάσχοντα μειοῦται ταῖς λοιπαῖς οὐδ' ἔστιν εὑρεῖν οὐδέν, ὃ συνεχὲς ἔτι μένον καὶ ἀδιάσπαστον εἰς τὰς

1. οὐδὲν L ‖ 2. τε om. LM ‖ 3. δὴ καὶ om. L ‖ ἔπη om. L ‖ 4. ἐμμέτρῳ C corr. K ‖ ταῦτα τὰ ῥήματα MO ‖ 5. παρακελεύσεις L ‖ 8. αὐτοῖς om. M ‖ 11. ἀναγκαῖον om. M ‖ 12. γε om. L ‖ 13. οἱ παῖδες post ἀνατρέφειν colloc. O ‖ 17. τῶν τελείων om. LM ‖ 21. ἀληθῆ om. M ‖ 25. τοῖς λοιποῖς O ‖ οὐδ' L καὶ οὐκ M οὐδὲ γὰρ O ‖ 26. τὰς om. L

τρεῖς διαστάσεις ἐπεκτεῖναι δυνάμεθα. μόνης οὖν τῆς φύσεως τὸ πάντη διιστάναι συνεχὲς ἑαυτῷ μένον ἔτι καὶ τὴν ἀρχαίαν ἅπασαν ἰδέαν φυλάττον τὸ σῶμα. καὶ τοῦτ' ἔστιν ἡ αὔξησις ἄνευ τῆς ἐπιρρεούσης τε καὶ προσπλαττομένης τροφῆς μὴ δυναμένη γενέσθαι.

Cap. VIII. *Καὶ* τοίνυν ὁ λόγος ἥκειν ἔοικεν ὁ περὶ τῆς θρέψεως, ὃς δὴ λοιπός ἐστι καὶ τρίτος ὧν ἐξ ἀρχῆς προὐθέμεθα. τοῦ γὰρ ἐπιρρέοντος ἐν εἴδει
19 τροφῆς παντὶ ‖ μορίῳ τοῦ τρεφομένου σώματος προσπλαττομένου θρέψις μὲν ἡ ἐνέργεια, θρεπτικὴ δὲ δύναμις ἡ αἰτία. ἀλλοίωσις μὲν δὴ κἀνταῦθα τὸ γένος τῆς ἐνεργείας, ἀλλ' οὐχ οἵαπερ ἡ ἐν τῇ γενέσει. ἐκεῖ μὲν γὰρ οὐκ ὂν [ὀστοῦν] πρότερον ὕστερον ἐγένετο, κατὰ δὲ τὴν θρέψιν τῷ ἤδη γεγονότι συνεξομοιοῦται τὸ ἐπιρρέον καὶ διὰ τοῦτ' εὐλόγως ἐκείνην μὲν τὴν ἀλλοίωσιν γένεσιν, ταύτην δ' ἐξομοίωσιν [τε καὶ ὁμοίωσιν] ὠνόμασαν.

Cap. IX. *Ἐπειδὴ* δὲ περὶ τῶν τριῶν δυνάμεων τῆς φύσεως αὐτάρκως εἴρηται καὶ φαίνεται μηδεμιᾶς ἄλλης προσδεῖσθαι τὸ ζῷον, ἔχον γε καὶ ὅπως αὐξηθῇ καὶ ὅπως τελειωθῇ καὶ ὅπως ἕως πλείστου διαφυλαχθῇ, δόξειε μὲν ἂν ἴσως ἱκανῶς ἔχειν ὁ λόγος οὗτος ἤδη καὶ πάσας ἐξηγεῖσθαι τὰς τῆς φύσεως δυνάμεις. ἀλλ' εἴ τις πάλιν ἐννοήσειεν, ὡς οὐδενὸς οὐδέπω τῶν τοῦ ζῴου μορίων ἐφήψατο, κοιλίας λέγω καὶ ἐντέρων καὶ ἥπατος καὶ τῶν ὁμοίων, οὐδ' ἐξηγήσατο

2. καὶ ἔτι M ‖ 7. τῆς L τε P om. MO ‖ ὧν LM ὧν γ' O ‖ 8. verba τοῦ γὰρ — ὠνόμασαν excerps. Orib. XXII 1, 4—5 ‖ 12. ἡ ἐν Orib. ἡ om. C ‖ 13. μὲν om. L ‖ [ὀστοῦν]* ‖ 14. ἐξομοιοῦται Orib. ‖ 16. τε καὶ ὁμοίωσιν om. Orib. ‖ 17. ὠνόμασαν L ὀνομάζουσιν M ὀνομάζομεν O ‖ 18. ἐπειδὴ L ἐπεὶ MO ‖ 22. δόξει L δόξης M ‖ 26. τῶν ἐντέρων M

τὰς ἐν αὐτοῖς δυνάμεις, αὖθις δόξειεν ἂν οἷον προοίμιόν τι μόνον εἰρῆσθαι τῆς χρησίμου διδασκαλίας. ‖ τὸ γὰρ σύμπαν ὧδ' ἔχει. γένεσις καὶ αὔξησις καὶ 20
θρέψις τὰ πρῶτα καὶ οἷον κεφάλαια τῶν ἔργων ἐστὶ τῆς φύσεως· ὥστε καὶ αἱ τούτων ἐργαστικαὶ δυνάμεις αἱ πρῶται τρεῖς εἰσι καὶ κυριώταται· δέονται δ' εἰς ὑπηρεσίαν, ὡς ἤδη δέδεικται, καὶ ἀλλήλων καὶ ἄλλων. τίνων μὲν οὖν ἡ γεννητική τε καὶ αὐξητικὴ δέονται, εἴρηται, τίνων δ' ἡ θρεπτική, νῦν εἰρήσεται.

Cap. X. Δοκῶ γάρ μοι δείξειν τὰ περὶ τὴν [φυσικὴν] τῆς τροφῆς οἰκονομίαν ὄργανά τε καὶ τὰς δυνάμεις αὐτῶν διὰ ταύτην γεγονότα. ἐπειδὴ γὰρ ἡ ἐνέργεια ταύτης τῆς δυνάμεως ἐξομοίωσίς ἐστιν, ὁμοιοῦσθαι δὲ καὶ μεταβάλλειν εἰς ἄλληλα πᾶσι τοῖς οὖσιν ἀδύνατον, εἰ μή τινα ἔχοι κοινωνίαν ἤδη καὶ συγγένειαν ἐν ταῖς ποιότησι, διὰ τοῦτο πρῶτον μὲν οὐκ ἐκ πάντων ἐδεσμάτων πᾶν ζῷον τρέφεσθαι πέφυκεν, ἔπειτα δ' οὐδ' ἐξ ὧν οἷόν τ' ἐστὶν οὐδ' ἐκ τούτων παραχρῆμα, καὶ διὰ ταύτην τὴν ἀνάγκην πλειόνων ὀργάνων ἀλλοιωτικῶν τῆς τροφῆς ἕκαστον ‖ τῶν ζῴων 21
χρῄζει. ἵνα μὲν γὰρ τὸ ξανθὸν ἐρυθρὸν γένηται καὶ τὸ ἐρυθρὸν ξανθόν, ἁπλῆς καὶ μιᾶς δεῖται τῆς ἀλλοιώσεως· ἵνα δὲ τὸ λευκὸν μέλαν καὶ τὸ μέλαν λευκόν, ἁπασῶν τῶν μεταξύ. καὶ τοίνυν καὶ τὸ μαλακώτατον οὐκ ἂν ἀθρόως σκληρότατον καὶ τὸ σκληρότατον οὐκ

1. δόξειεν ἂν LM ἂν δ. O ‖ 3. δὲ pro γὰρ L ‖ 7. δέδεικται LM λέλεκται O ‖ 8. καὶ τίνων μὲν L ‖ τε om. L ‖ 9. εἴρηται LM λέλεκται O ‖ 11. φυσικὴν om. M ‖ τὴν τῆς τροφῆς φυσικὴν οἰκ. L ‖ 13. verba ὁμοιοῦσθαι — χρῄζει excerps. Orib. XXII 1, 6 ‖ 15. ἐστιν ἀδύνατον MO Orib. ‖ ἔχοι LM ἔχει O ‖ ἤδη om. M ‖ 18. οὐδ' ἐξ LM οὐκ ἐξ O Orib. ‖ 23. καὶ] ἢ LO

ἂν ἀθρόως μαλακώτατον γένοιτο, ὥσπερ οὐδὲ τὸ δυσωδέστατον εὐωδέστατον οὐδ' ἔμπαλιν τὸ εὐωδέστατον δυσωδέστατον ἐξαίφνης γένοιτ' ἄν. πῶς οὖν ἐξ αἵματος ὀστοῦν ἄν ποτε γένοιτο μὴ παχυνθέντος γε πρότερον ἐπὶ πλεῖστον αὐτοῦ καὶ λευκανθέντος ἢ πῶς ἐξ ἄρτου τὸ αἷμα μὴ κατὰ βραχὺ μὲν ἀποθεμένου τὴν λευκότητα, κατὰ βραχὺ δὲ λαμβάνοντος τὴν ἐρυθρότητα; σάρκα μὲν γὰρ ἐξ αἵματος γενέσθαι ῥᾷστον· εἰ γὰρ εἰς τοσοῦτον αὐτὸ παχύνειεν ἡ φύσις, ὡς σύστασίν τινα σχεῖν καὶ μηκέτ' εἶναι ῥυτόν, ἡ πρώτη καὶ νεοπαγὴς οὕτως ἂν εἴη σάρξ· ὀστοῦν δ' ἵνα γένηται, πολλοῦ μὲν δεῖται χρόνου, πολλῆς δ' ἐργασίας καὶ μεταβολῆς τῷ αἵματι. ὅτι δὲ καὶ τῷ ἄρτῳ καὶ πολὺ
22 μᾶλλον θριδα‖κίνῃ καὶ τεύτλῳ καὶ τοῖς ὁμοίοις παμπόλλης δεῖται τῆς ἀλλοιώσεως εἰς αἵματος γένεσιν, οὐδὲ τοῦτ' ἄδηλον. ἓν μὲν δὴ τοῦτ' αἴτιον τοῦ πολλὰ γενέσθαι τὰ περὶ τὴν τῆς τροφῆς ἀλλοίωσιν ὄργανα. δεύτερον δ' ἡ τῶν περιττωμάτων φύσις. ὡς γὰρ ὑπὸ βοτανῶν οὐδ' ὅλως δυνάμεθα τρέφεσθαι, καίτοι τῶν βοσκημάτων τρεφομένων, οὕτως ὑπὸ ῥαφανίδος τρεφόμεθα μέν, ἀλλ' οὐχ ὡς ὑπὸ τῶν κρεῶν. τούτων μὲν γὰρ ὀλίγου δεῖν ὅλων ἡ φύσις ἡμῶν κρατεῖ καὶ μεταβάλλει καὶ ἀλλοιοῖ καὶ χρηστὸν ἐξ αὐτῶν αἷμα συνίστησιν· ἐν δὲ τῇ ῥαφανίδι τὸ μὲν οἰκεῖόν τε καὶ μεταβληθῆναι δυνάμενον, μόγις καὶ τοῦτο καὶ σὺν πολλῇ τῇ

1. ἀθρόως LM εὐθέως O ‖ γένοιτο post σκληρότατον colloc. MO ‖ 2. verba οὐδ' ἔμπαλιν τ. εὐ. δυσωδ. om. L ‖ 3. ἂν om. MO ‖ 4. γε om. O ‖ 7. λαβόντος O ‖ 9. εἰς LM ἐς O ‖ παχύνοιεν M παχύνει LO ‖ 12. χρόνου δεῖται LM ‖ τε καὶ M ‖ 13. πολὺ L πολλῷ O ἔτι μ. M ‖ 15. τῆς om. L ‖ 16. verba ἓν μὲν — φύσις excerps. Orib. XXII 1, 7 ‖ 17. γίνεσθαι Orib. ‖ 18. δὲ τῶν π. ἡ φύσις M ‖ 20. ῥαφανίδος LM ῥαφανίδων O ‖ 25. μόλις· καὶ τοῦτο σὺν π. M μόλις κ. τ. καὶ σὺν O

κατεργασίᾳ, παντάπασιν ἐλάχιστον· ὅλη δ' ὀλίγου δεῖν
ἐστι περιττωματικὴ καὶ διεξέρχεται τὰ τῆς πέψεως
ὄργανα, βραχέος ἐξ αὐτῆς εἰς τὰς φλέβας ἀναληφθέν-
τος αἵματος καὶ οὐδὲ τούτου τελέως χρηστοῦ. δευτέρας
οὖν αὖθις ἐδέησε διακρίσεως τῇ φύσει τῶν ἐν ταῖς
φλεψὶ περιττωμάτων. καὶ χρεία καὶ τούτοις ὁδῶν τέ
τινων ἑτέρων ἐπὶ τὰς ἐκ||κρίσεις αὐτὰ παραγουσῶν, ὡς 23
μὴ λυμαίνοιτο τοῖς χρηστοῖς, ὑποδοχῶν τέ τινων οἷον
δεξαμενῶν, ἐν αἷς ὅταν εἰς ἱκανὸν [ἀθροιζόμενον]
πλῆθος ἀφίκηται, τηνικαῦτ' ἐκκριθήσεται. δεύτερον
δή σοι καὶ τοῦτο τὸ γένος τῶν ἐν τῷ σώματι μορίων
ἐξεύρηται τοῖς περιττώμασι τῆς τροφῆς ἀνακείμενον.
ἄλλο δὲ τρίτον ὑπὲρ τοῦ πάντῃ φέρεσθαι, καθάπερ
τινὲς ὁδοὶ πολλαὶ διὰ τοῦ σώματος ὅλου κατατετμη-
μέναι. μία μὲν γὰρ εἴσοδος ἡ διὰ τοῦ στόματος ἅπασι
τοῖς σιτίοις, οὐχ ἓν δὲ τὸ τρεφόμενον ἀλλὰ πάμπολλά
τε καὶ πάμπολυ διεστῶτα. μὴ τοίνυν θαύμαζε τὸ
πλῆθος τῶν ὀργάνων, ὅσα θρέψεως ἕνεκεν ἡ φύσις
ἐδημιούργησε. τὰ μὲν γὰρ ἀλλοιοῦντα προπαρασκευ-
άζει τὴν ἐπιτήδειον ἑκάστῳ μορίῳ τροφήν, τὰ δὲ δια-
κρίνει τὰ περιττώματα, τὰ δὲ παραπέμπει, τὰ δ' ὑπο-
δέχεται, τὰ δ' ἐκκρίνει, τὰ δ' ὁδοὶ τῆς πάντῃ φορᾶς
εἰσι τῶν χρηστῶν χυμῶν, ὥστ', εἴπερ βούλει τὰς δυνά-
μεις τῆς φύσεως ἁπάσας ἐκμαθεῖν, ὑπὲρ ἑκάστου
τούτων ἂν εἴη σοι τῶν ὀργάνων ἐπισκεπτέον. ἀρχὴ
δ' αὐτῶν τῆς διδασκαλίας, ὅσα || τοῦ τέλους ἐγγὺς 24

4. αἵματος om. L post βραχέος colloc. M || 5. post αὖθις add. ἑτέρας L || 6. χρεία δὲ καὶ M || 8. λυμαίνοιντο LM || 9. ἐν αἷς om. M || εἰς L om. MO || [ἀθροιζόμενον]* || 10. verba δεύτερον — κατατετμημέναι excerps. Orib. XXII 1, 7 || 11. τὸ L om. MO || 17. πολὺ L || 24. ἁπάσας post δυνάμεις colloc. O || 26. ὅσα τε MO

ἔργα τε τῆς φύσεώς ἐστι καὶ μόρια καὶ δυνάμεις αὐτῶν.•

Cap. XI. *Αὐτοῦ δὲ δὴ πάλιν ἀναμνηστέον ἡμῖν τοῦ τέλους, οὗπερ ἕνεκα τοσαῦτά τε καὶ τοιαῦτα τῇ φύσει δεδημιούργηται μόρια. τὸ μὲν οὖν ὄνομα τοῦ πράγματος, ὥσπερ καὶ πρότερον εἴρηται, θρέψις· ὁ δὲ κατὰ τοὔνομα λόγος ὁμοίωσις τοῦ τρέφοντος τῷ τρεφομένῳ. ἵνα δ' αὕτη γένηται, προηγήσασθαι χρὴ πρόσφυσιν, ἵνα δ' ἐκείνη, πρόσθεσιν. ἐπειδὰν γὰρ ἐκπέσῃ τῶν ἀγγείων ὁ μέλλων θρέψειν ὁτιοῦν τῶν τοῦ ζῴου μορίων χυμός, εἰς ἅπαν αὐτὸ διασπείρεται πρῶτον, ἔπειτα προστίθεται κἄπειτα προσφύεται καὶ τελέως ὁμοιοῦται. δηλοῦσι δ' αἱ καλούμεναι λεῦκαι τὴν διαφορὰν ὁμοιώσεώς τε καὶ προσφύσεως, ὥσπερ τὸ γένος ἐκεῖνο τῶν ὑδέρων, ὅ τινες ὀνομάζουσιν ἀνὰ σάρκα, διορίζει σαφῶς πρόσθεσιν προσφύσεως. οὐ γὰρ ἐνδείᾳ δήπου τῆς ἐπιρρεούσης ὑγρότητος, ὡς ἔνιαι τῶν ἀτροφιῶν τε καὶ φθίσεων, ἡ τοῦ τοιούτου γένεσις*
25 *ὑδέρου ‖ συντελεῖται. φαίνεται γὰρ ἱκανῶς [αὐτοῖς] ἥ τε σὰρξ ὑγρὰ καὶ διάβροχος ἕκαστόν τε τῶν στερεῶν τοῦ σώματος μορίων ὡσαύτως διακείμενον. ἀλλὰ πρόσθεσις μέν τις γίγνεται τῆς ἐπιφερομένης τροφῆς, ἅτε δ' ὑδατωδεστέρας οὔσης ἔτι καὶ μὴ πάνυ τι κεχυμωμένης μηδὲ τὸ γλίσχρον ἐκεῖνο καὶ κολλῶδες, ὃ δὴ τῆς ἐμφύτου θερμασίας οἰκονομίᾳ προσγίγνεται, κεκτη-*

3. *ἡμῖν ἀν.* LM ‖ 6. *ὥς γε καὶ πρόσθεν* M *ὥσπερ οὖν καὶ πρότερον* O *ὥσπερ καὶ τὸ πρότερον* L ‖ 8. *προηγεῖσθαι δεῖ* O ‖ 9. verba *ἐπειδὰν γὰρ — ὁμοιοῦται* excerps. Orib. XXII 1, 7 ‖ 13. *τελέως* L *τέλος* M O Orib. ‖ 14. *τῆς ὁμοιώσεως* O ‖ 19. *αὐτοῖς* post *σὰρξ* colloc. L, inclusi ‖ 21. *μορίων τοῦ σώματος* LM ‖ 22. *ἐπιρροφουμένης* L ‖ 23. *τι* M *τε* L *τοι* O ‖ 24. *δὴ* om. L ‖ 25. *θερμότητος* O ‖ *προσεγίνετο* L *προσεγγίγνεται* M

μένης ἡ πρόσφυσις ἀδύνατός ἐστιν ἐπιτελεῖσθαι πλήθει λεπτῆς ὑγρότητος ἀπέπτου διαρρεούσης τε καὶ ῥᾳδίως ὀλισθαινούσης ἀπὸ τῶν στερεῶν τοῦ σώματος μορίων τῆς τροφῆς. ἐν δὲ ταῖς λεύκαις πρόσφυσις μέν τις γίγνεται τῆς τροφῆς, οὐ μὴν ἐξομοίωσίς γε. καὶ δῆλον ἐν τῷδε τὸ μικρῷ πρόσθεν ῥηθὲν ὡς ὀρθῶς ἐλέγετο τὸ δεῖν πρόσθεσιν μὲν πρῶτον, ἐφεξῆς δὲ πρόσφυσιν, ἔπειτ' ἐξομοίωσιν γενέσθαι τῷ μέλλοντι τρέφεσθαι. κυρίως μὲν οὖν τὸ τρέφον ἤδη τροφή, τὸ δ' οἷον μὲν τροφή, οὔπω δὲ τρέφον, ὁποῖόν ἐστι τὸ προσφυόμενον ἢ προστιθέμενον, τροφὴ μὲν οὐ κυρίως, ὁμωνύμως δὲ τροφή· τὸ δ' ἐν ταῖς φλεψὶν ἔτι περιεχόμενον ‖ καὶ 26
τούτου μᾶλλον ἔτι τὸ κατὰ τὴν γαστέρα τῷ μέλλειν ποτὲ θρέψειν, εἰ καλῶς κατεργασθείη, κέκληται τροφή. κατὰ ταὐτὰ δὲ καὶ τῶν ἐδεσμάτων ἕκαστον τροφὴν ὀνομάζομεν οὔτε τῷ τρέφειν ἤδη τὸ ζῷον οὔτε τῷ τοιοῦτον ὑπάρχειν οἷον τὸ τρέφον, ἀλλὰ τῷ δύνασθαί τε καὶ μέλλειν τρέφειν, εἰ καλῶς κατεργασθείη. τοῦτο γὰρ ἦν καὶ τὸ πρὸς Ἱπποκράτους λεγόμενον· 'τροφὴ δὲ τὸ τρέφον, τροφὴ καὶ τὸ οἷον τροφὴ καὶ τὸ μέλλον'. τὸ μὲν γὰρ ὁμοιούμενον ἤδη τροφὴν ὠνόμασε, τὸ δ' οἷον μὲν ἐκεῖνο προστιθέμενον ἢ προσφυόμενον οἷον τροφήν· τὸ δ' ἄλλο πᾶν, ὅσον ἐν τῇ γαστρὶ καὶ ταῖς φλεψὶ περιέχεται, μέλλον.

Cap. XII. Ὅτι μὲν οὖν ἀναγκαῖον ὁμοίωσίν τιν'

6. τὸ LO ὅτι τὸ M ‖ ὡς ὀρθῶς LO ὀρθῶς M ‖ 9. οὖν om. L οὖν δὴ M ‖ 10. τροφὴ LM τρέφον O ‖ τρέφον LM θρέψαν O ‖ 11. ἢ τὸ O ‖ 12. ἔτι om. O ‖ 13. μᾶλλον ἔτι L ἔ. μ. M μάλιστα O ‖ τῷ μέλλειν L τὸ μέλλον M ὡς μέλλον O ‖ 15. ἕκαστον τροφὴν LM ἕκαστα τροφὰς O ‖ 19. τροφὴ δὲ κτλ.] Hipp. de alim. 8 (t. IX 100 L.), cf. Gal. XV 267. XVII B 831 ‖ 20. δὲ om. O ‖ καὶ ante τὸ οἷον om. O ‖ 21. γὰρ om. L ‖ 23. τῇ γαστρὶ κ. ταῖς φλεψὶ LM τ. φλ. κ. τ. γ. O ‖ 25. τινα εἶναι LM εἶναί τινα O

εἶναι τοῦ τρέφοντος τῷ τρεφομένῳ τὴν θρέψιν, ἄντι-
κρυς δῆλον. οὐ μὴν ὑπάρχουσάν γε ταύτην τὴν ὁμοί-
ωσιν, ἀλλὰ φαινομένην μόνον εἶναί φασιν οἱ μήτε
τεχνικὴν οἰόμενοι τὴν φύσιν εἶναι μήτε προνοητικὴν
τοῦ ζῴου μήθ' ὅλως τινὰς οἰκείας ἔχειν δυνάμεις, αἷς
27 χρωμένη τὰ μὲν ἀλλοιοῖ, τὰ δ' ἕλκει, ‖ τὰ δ' ἐκκρίνει.
καὶ αὗται δύο γεγόνασιν αἱρέσεις κατὰ γένος ἐν ἰατρικῇ
τε καὶ φιλοσοφίᾳ τῶν ἀποφηναμένων τι περὶ φύσεως
ἀνδρῶν, ὅσοι γ' αὐτῶν γιγνώσκουσιν, ὅ τι λέγουσι,
καὶ τὴν ἀκολουθίαν ὧν ὑπέθεντο θεωροῦσι θ' ἅμα
καὶ διαφυλάττουσιν. ὅσοι δὲ μηδ' αὐτὸ τοῦτο συνιᾶ-
σιν, ἀλλ' ἁπλῶς, ὅ τι ἂν ἐπὶ γλῶτταν ἔλθῃ, ληροῦσιν,
ἐν οὐδετέρᾳ τῶν αἱρέσεων ἀκριβῶς καταμένοντες, οὐδὲ
μεμνῆσθαι τῶν τοιούτων προσήκει. τίνες οὖν αἱ δύο
αἱρέσεις αὗται καὶ τίς ἡ τῶν ἐν αὐταῖς ὑποθέσεων
ἀκολουθία; τὴν ὑποβεβλημένην οὐσίαν γενέσει καὶ
φθορᾷ πᾶσαν ἡνωμένην θ' ἅμα καὶ ἀλλοιοῦσθαι δυ-
ναμένην ὑπέθετο θάτερον γένος τῆς αἱρέσεως, ἀμετά-
βλητον δὲ καὶ ἀναλλοίωτον καὶ κατατετμημένην εἰς
λεπτὰ καὶ κεναῖς ταῖς μεταξὺ χώραις διειλημμένην ἡ
λοιπή. καὶ τοίνυν ὅσοι γε τῆς ἀκολουθίας τῶν ὑπο-
θέσεων αἰσθάνονται, κατὰ μὲν τὴν δευτέραν αἵρεσιν
οὔτε φύσεως οὔτε ψυχῆς ἰδίαν τινὰ νομίζουσιν οὐσίαν
28 ἢ δύναμιν ὑπάρχειν, ‖ ἀλλ' ἐν τῇ ποιᾷ συνόδῳ τῶν
πρώτων ἐκείνων σωμάτων τῶν ἀπαθῶν ἀποτελεῖσθαι.
κατὰ δὲ τὴν προτέραν εἰρημένην αἵρεσιν οὐχ ὑστέρα

2. ταύτην om. M ‖ 3. μόνον om. M ‖ 4. εἶναι om. O ‖ 5. ἔχουσάν τινας οἰκ. O τινας et δυνάμεις om. M ‖ 6. τὰ μὲν ἕλκει τὰ δὲ κατέχει τὰ δ' ἀλλοιοῖ τὰ δ' ἐκκρίνει O ‖ 7. αὗται δύο L δύο αὗται MO ‖ 11. ὅσοι δὲ L ὡς ὅσοι γε O καὶ ὅσοι O ‖ 17. θ' L τε MO ‖ 24. ἀλλὰ τῇ P ‖ 25. ἐκείνων σωμάτων τῶν ἀπαθῶν LM σωμάτων ἐκείνων καὶ ἀπαθῶν τῶν ἁπλῶν O

τῶν σωμάτων ἡ φύσις, ἀλλὰ πολὺ προτέρα τε καὶ πρεσβυτέρα. καὶ τοίνυν κατὰ μὲν τούτους αὕτη τὰ σώματα τῶν τε φυτῶν καὶ τῶν ζῴων συνίστησι δυνάμεις τινὰς ἔχουσα τὰς μὲν ἑλκτικάς θ' ἅμα καὶ ὁμοιωτικὰς τῶν οἰκείων, τὰς δ' ἀποκριτικὰς τῶν ἀλλοτρίων, καὶ τεχνικῶς ἅπαντα διαπλάττει τε γεννῶσα καὶ προνοεῖται τῶν γεννωμένων ἑτέραις αὖθίς τισι δυνάμεσι, στερκτικῇ μέν τινι καὶ προνοητικῇ τῶν ἐγγόνων, κοινωνικῇ δὲ καὶ φιλικῇ τῶν ὁμογενῶν. κατὰ δ' αὖ τοὺς ἑτέρους οὔτε τούτων οὐδὲν ὑπάρχει ταῖς φύσεσιν οὔτ' ἔννοιά τίς ἐστι τῇ ψυχῇ σύμφυτος ἐξ ἀρχῆς οὐκ ἀκολουθίας οὐ μάχης, οὐ διαιρέσεως οὐ συνθέσεως, οὐ δικαίων οὐκ ἀδίκων, οὐ καλῶν οὐκ αἰσχρῶν, ἀλλ' ἐξ αἰσθήσεώς τε καὶ δι' αἰσθήσεως ἅπαντα τὰ τοιαῦθ' ἡμῖν ἐγγίγνεσθαί φασι καὶ φαντασίαις τισὶ καὶ μνήμαις οἰακίζεσθαι τὰ ζῷα. ἔνιοι ||
δ' αὐτῶν καὶ ῥητῶς ἀπεφήναντο μηδεμίαν εἶναι τῆς 29
ψυχῆς δύναμιν, ᾗ λογιζόμεθα, ἀλλ' ὑπὸ τῶν αἰσθητῶν ἄγεσθαι παθῶν ἡμᾶς καθάπερ βοσκήματα πρὸς μηδὲν ἀνανεῦσαι μηδ' ἀντειπεῖν δυναμένους. καθ' οὓς δηλονότι καὶ ἀνδρεία καὶ φρόνησις καὶ σωφροσύνη καὶ ἐγκράτεια λῆρός ἐστι μακρὸς καὶ φιλοῦμεν οὔτ' ἀλλήλους οὔτε τὰ ἔγγονα καὶ τοῖς θεοῖς οὐδὲν ἡμῶν μέλει. καταφρονοῦσι δὲ καὶ τῶν ὀνειράτων καὶ τῶν οἰωνῶν καὶ τῶν συμβόλων καὶ πάσης ἀστρολογίας, ὑπὲρ ὧν

1. πολὺ LM πολλῷ O || 3. τῶν τε φυτῶν καὶ τῶν ζῴων LM τῶν ζ. κ. τ. φ. O || 7. τισι om. L || 8. στερκτικῇ L στερητικῇ O στοργικῇ M || τινι] ἅμα L || 15. τοιαῦθ' om. O | ante ἡμῖν add. γινόμενα LO om. M || φασι ante ἡμῖν colloc. O || 16. τισὶ post μνήμαις colloc. L || 17. τῆς ψυχῆς LM τῇ ψυχῇ O ψυχῇ Ch

ἡμεῖς μὲν ἰδίᾳ δι' ἑτέρων γραμμάτων ἐπὶ πλέον ἐσκεψάμεθα περὶ τῶν Ἀσκληπιάδου τοῦ ἰατροῦ σκοπούμενοι δογμάτων. ἔνεστι δὲ τοῖς βουλομένοις κἀκείνοις μὲν ὁμιλῆσαι τοῖς λόγοις καὶ νῦν δ' ἤδη σκοπεῖν, ὥσπερ τινῶν δυοῖν ὁδῶν ἡμῖν προκειμένων, ὁποτέραν βέλτιόν ἐστι τρέπεσθαι. Ἱπποκράτης μὲν γὰρ τὴν προτέραν ῥηθεῖσαν ἐτράπετο, καθ' ἣν ἥνωται μὲν ἡ οὐσία καὶ ἀλλοιοῦται καὶ σύμπνουν ὅλον ἐστὶ καὶ σύρρουν τὸ σῶμα καὶ ἡ φύσις ἅπαντα τεχνικῶς καὶ δικαίως πράττει δυνάμεις ἔχουσα, καθ' ἃς ἕκαστον τῶν μορίων ἕλκει 30 μὲν ‖ ἐφ' ἑαυτὸ τὸν οἰκεῖον ἑαυτῷ χυμόν, ἕλξαν δὲ προσφύει τε παντὶ μέρει τῶν ἐν αὐτῷ καὶ τελέως ἐξομοιοῖ, τὸ δὲ μὴ κρατηθὲν ἐν τούτῳ μηδὲ τὴν παντελῆ δυνηθὲν ἀλλοίωσίν τε καὶ ὁμοιότητα τοῦ τρεφομένου καταδέξασθαι δι' ἑτέρας αὖ τινος ἐκκριτικῆς δυνάμεως ἀποτρίβεται.

Cap. XIII. *Μαθεῖν δ' ἔνεστιν οὐ μόνον ἐξ ὧν οἱ τἀναντία τιθέμενοι διαφέρονται τοῖς ἐναργῶς φαινομένοις, εἰς ὅσον ὀρθότητός τε καὶ ἀληθείας ἥκει τὰ Ἱπποκράτους δόγματα, ἀλλὰ κἀξ αὐτῶν τῶν κατὰ μέρος ἐν τῇ φυσικῇ θεωρίᾳ ζητουμένων τῶν τ' ἄλλων ἁπάντων καὶ τῶν ἐν τοῖς ζῴοις ἐνεργειῶν. ὅσοι γὰρ οὐδεμίαν οὐδενὶ μορίῳ νομίζουσιν ὑπάρχειν ἑλκτικὴν τῆς οἰκείας ποιότητος δύναμιν, ἀναγκάζονται πολλάκις ἐναντία λέγειν τοῖς ἐναργῶς φαινομένοις, ὥσπερ καὶ Ἀσκληπιά-*

1. post ἰδίᾳ add. καὶ O ἰδίᾳ om. M ‖ ἑτέρων γραμμάτων LM ἑτέρου γράμματος O ‖ ἐσκεψάμεθα L ἐσκέμμεθα MO ‖ 3. τῷ βουλομένῳ O ‖ 5. ἡμῖν om. O ‖ προσκειμένων L ὑποκειμένων O ‖ 6. ἡμῖν τραπέσθαι O διατρέπεσθαι A ‖ προτέραν MO πρότερον L ‖ 12. τὲ παντὶ μέρει τῶν L τὲ καὶ π. μ. τῷ M παντὶ τῷ μ. τῷ O ‖ αὐτῷ* αὐτῷ C ‖ 15. ἐκκριτικῆς LM ἀποκριτικῆς O ‖ 20. Ἱπποκράτεια O

δης ὁ ἰατρὸς ἐπὶ τῶν νεφρῶν ἐποίησεν, οὓς οὐ μόνον Ἱπποκράτης ἢ Διοκλῆς ἢ Ἐρασίστρατος ἢ Πραξαγόρας ἤ τις ἄλλος ἰατρὸς ἄριστος ὄργανα διακριτικὰ τῶν οὔρων πεπιστεύκασιν ὑπάρχειν, ἀλλὰ καὶ οἱ ‖ μάγειροι 31 σχεδὸν ἅπαντες ἴσασιν, ὁσημέραι θεώμενοι τήν τε θέσιν αὐτῶν καὶ τὸν ἀφ' ἑκατέρου πόρον εἰς τὴν κύστιν ἐμβάλλοντα, τὸν οὐρητῆρα καλούμενον, ἐξ αὐτῆς τῆς κατασκευῆς ἀναλογιζόμενοι τήν τε χρείαν αὐτῶν καὶ τὴν δύναμιν. καὶ πρό γε τῶν μαγείρων ἅπαντες ἄνθρωποι καὶ δυσουροῦντες πολλάκις καὶ παντάπασιν ἰσχουροῦντες, ὅταν ἀλγῶσι μὲν τὰ κατὰ τὰς ψόας, ψαμμώδη δ' ἐξουρῶσιν, νεφριτικοὺς ὀνομάζουσι σφᾶς αὐτούς. Ἀσκληπιάδην δ' οἶμαι μηδὲ λίθον οὐρηθέντα ποτὲ θεάσασθαι πρὸς τῶν οὕτω πασχόντων μηδ' ὡς προηγήσατο κατὰ τὴν μεταξὺ τῶν νεφρῶν καὶ τῆς κύστεως χώραν ὀδύνη τις ὀξεῖα διερχομένου τοῦ λίθου τὸν οὐρητῆρα μηδ' ὡς οὐρηθέντος αὐτοῦ τά τε τῆς ὀδύνης καὶ τὰ τῆς ἰσχουρίας ἐπαύσατο παραχρῆμα. πῶς οὖν εἰς τὴν κύστιν τῷ λόγῳ παράγει τὸ οὖρον, ἄξιον ἀκοῦσαι καὶ θαυμάσαι τἀνδρὸς τὴν σοφίαν, ὅς καταλιπὼν οὕτως εὐρείας ὁδοὺς ἐναργῶς φαινομένας ἀφανεῖς καὶ στενὰς καὶ παντάπασιν ἀναισθήτους ‖ ὑπέθετο. βούλεται γὰρ εἰς ἀτμοὺς ἀναλυ- 32 όμενον τὸ πινόμενον ὑγρὸν εἰς τὴν κύστιν διαδίδοσθαι κἄπειτ' ἐξ ἐκείνων αὖθις ἀλλήλοις συνιόντων οὕτως ἀπολαμβάνειν αὐτὸ τὴν ἀρχαίαν ἰδέαν καὶ γίγνεσθαι

3. ἤ τις C ἢ εἴ τις K ‖ ἰατρὸς LP om. MO ‖ 4. πεπιστεύκασιν M ἐπεπιστεύκεισαν LO ‖ 10. καὶ δυσουροῦντες τε π. καὶ παντάπ. M κ. δ. γε π. ἢ παντ. L ‖ 13. μηδὲ] μηδένα L ‖ 15. τὴν .. χώραν LM τὰς .. χώρας O ‖ 17. τὸν οὐρητῆρα LM τῶν οὐρητήρων O ‖ 18. τὰ post καὶ om. L ‖ 19. παράγει τῷ λόγῳ L ‖ 20. τἀνδρὸς τὴν σ. LM τὴν σ. τοῦ ἀ. O ‖ 25. ἀπολαμβάνειν οὕτως O

πάλιν ὑγρὸν ἐξ ἀτμῶν ἀτεχνῶς ὡς περὶ σπογγιᾶς τινος ἢ ἐρίου [περὶ] τῆς κύστεως διανοούμενος, ἀλλ' οὐ σώματος ἀκριβῶς πυκνοῦ καὶ στεγανοῦ δύο χιτῶνας ἰσχυροτάτους κεκτημένου, δι' ὧν εἴπερ διέρχεσθαι φήσομεν τοὺς ἀτμούς, τί δήποτ' οὐχὶ διὰ τοῦ περιτοναίου καὶ τῶν φρενῶν διελθόντες ἐνέπλησαν ὕδατος τό τ' ἐπιγάστριον ἅπαν καὶ τὸν θώρακα; ἀλλὰ παχύτερος, φησίν, ἐστὶ δηλαδὴ καὶ στεγανώτερος ὁ περιτόναιος χιτὼν τῆς κύστεως καὶ διὰ τοῦτ' ἐκεῖνος μὲν ἀποστέγει τοὺς ἀτμούς, ἡ δὲ κύστις παραδέχεται. ἀλλ' εἴπερ ἀνατετμήκει ποτέ, τάχ' ἂν ἠπίστατο τὸν μὲν ἔξωθεν χιτῶνα τῆς κύστεως ἀπὸ τοῦ περιτοναίου πεφυκότα τὴν αὐτὴν ἐκείνῳ φύσιν ἔχειν, τὸν δ' ἔνδοθεν τὸν αὐτῆς τῆς κύστεως ἴδιον πλέον ἢ διπλάσιον ἐκείνου
33 τὸ πάχος ὑπάρχειν. ἀλλ' ἴσως οὔτε τὸ ‖ πάχος οὔθ' ἡ λεπτότης τῶν χιτώνων, ἀλλ' ἡ θέσις τῆς κύστεως αἰτία τοῦ φέρεσθαι τοὺς ἀτμοὺς εἰς αὐτήν. καὶ μὴν εἰ καὶ διὰ τἆλλα πάντα πιθανὸν ἦν αὐτοὺς ἐνταυθοῖ συναθροίζεσθαι, τό γε τῆς θέσεως μόνης αὔταρκες κωλῦσαι. κάτω μὲν γὰρ ἡ κύστις κεῖται, τοῖς δ' ἀτμοῖς σύμφυτος ἡ πρὸς τὸ μετέωρον φορά, ὥστε πολὺ πρότερον ἂν ἔπλησαν ἅπαντα τὰ κατὰ τὸν θώρακά τε καὶ τὸν πνεύμονα, πρὶν ἐπὶ τὴν κύστιν ἀφικέσθαι. καίτοι τί θέσεως κύστεως καὶ περιτοναίου

2. περὶ om. L^1O add. L^2 καὶ M ‖ 4. διέρχεσθαι LM διεξέρχεσθαι O ‖ 5. οὐχὶ] οὖν καὶ L οὖν οὐχὶ M ‖ 8. φησίν om. MO ‖ δηλαδὴ om. O ‖ 11. ἀνατετμήκει LM ἀνετετμ. O ‖ ποτὲ om. MO ‖ 14. τὸν αὐτῆς τῆς κύστεως L τῆς αὐτῆς κ. MO ‖ πλεῖον L ‖ 18. καὶ L om. MO ‖ post πάντα add. τὰ τοῦ σώματος M τοῦ σ. O ‖ ἐνταυθοῖ LM ἐνταῦθα O ‖ 22. ἀνέπλησαν ἅπαντα L ἔπλησαν πάντα M ἐνέπλησαν ἂν ἅπ. O ἂν ἔπλ.* ‖ 23. καὶ τὸν] καὶ O ‖ 24. τε καὶ κύστεως O ‖ τε καὶ περιτοναίου M

καὶ θώρακος μνημονεύω; διεκπεσόντες γὰρ δήπου τούς τε τῆς κοιλίας καὶ τῶν ἐντέρων χιτῶνας οἱ ἀτμοὶ κατὰ τὴν μεταξὺ χώραν αὐτῶν τε τούτων καὶ τοῦ περιτοναίου συναθροισθήσονται καὶ ὑγρὸν ἐνταυθοῖ γενήσονται, ὥσπερ καὶ τοῖς ὑδερικοῖς ἐν τούτῳ τῷ χωρίῳ τὸ πλεῖστον ἀθροίζεται τοῦ ὕδατος, ἢ πάντως αὐτοὺς χρὴ φέρεσθαι πρόσω διὰ πάντων τῶν ὁπωσοῦν ὁμιλούντων καὶ μηδέποθ' ἵστασθαι. ἀλλ' εἰ καὶ τοῦτό τις ὑπόθοιτο, διεκπεσόντες ἂν οὕτως οὐ τὸ περιτόναιον μόνον ἀλλὰ καὶ τὸ ἐπιγάστριον, εἰς τὸ περιέχον σκεδασθεῖεν ἢ πάντως ἂν ὑπὸ τῷ δέρματι ‖ 34 συναθροισθεῖεν. ἀλλὰ καὶ πρὸς ταῦτ' ἀντιλέγειν οἱ νῦν Ἀσκληπιάδειοι πειρῶνται, καίτοι πρὸς ἁπάντων ἀεὶ τῶν παρατυγχανόντων αὐτοῖς, ὅταν περὶ τούτων ἐρίζωσι, καταγελώμενοι. οὕτως ἄρα δυσαπότριπτόν τι κακόν ἐστιν ἡ περὶ τὰς αἱρέσεις φιλοτιμία καὶ δυσέκνιπτον ἐν τοῖς μάλιστα καὶ ψώρας ἁπάσης δυσιατότερον. τῶν γοῦν καθ' ἡμᾶς τις σοφιστῶν τά τ' ἄλλα καὶ περὶ τοὺς ἐριστικοὺς λόγους ἱκανῶς συγκεκροτημένος καὶ δεινὸς εἰπεῖν, εἴπερ τις ἄλλος, ἀφικόμενος ἐμοί ποθ' ὑπὲρ τούτων εἰς λόγους, τοσοῦτον ἀπέδει τοῦ δυσωπεῖσθαι πρός τινος τῶν εἰρημένων, ὥστε καὶ θαυμάζειν ἔφασκεν ἐμοῦ τὰ σαφῶς φαινόμενα λόγοις ληρώδεσιν ἀνατρέπειν ἐπιχειροῦντος. ἐναργῶς γὰρ ὁσημέραι θεωρεῖσθαι τὰς κύστεις ἁπάσας, εἴ τις αὐτὰς ἐμπλήσειεν ὕδατος ἢ ἀέρος, εἶτα δήσας τὸν τράχηλον πιέζοι πανταχόθεν, οὐδαμόθεν μεθιείσας οὐδέν, ἀλλ'

3. τοῦ om. L ‖ 4. γενήσεται M ‖ 8. μηδέποθ' LM ‖ 11. τὸ δέρμα M ‖ 18. γοῦν] γὰρ L ‖ τις om. L ‖ 19. καὶ om. L ‖ 23. ἐμοῦ M ὡς ἐμοῦ L² μου ὡς O ‖ 27. πιέζοι L πιέζει MO ‖ οὐδὲν LM μηδὲν O

ἀκριβῶς ἅπαν ἐντὸς ἑαυτῶν στεγούσας. καίτοι γ' εἴπερ ἦσάν τινες ἐκ τῶν νεφρῶν εἰς αὐτὰς ἥκοντες αἰσθητοὶ καὶ μεγάλοι πόροι, πάντως ἄν, ἔφη, δι' ἐκείνων, ὥσπερ
35 εἰσῄει τὸ ‖ ὑγρὸν εἰς αὐτάς, οὕτω καὶ θλιβόντων ἐξεκρίνετο. ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτ' εἰπὼν ἐξαίφνης ἀπταίστῳ καὶ σαφεῖ τῷ στόματι τελευτῶν ἀναπηδήσας ἀπῄει καταλιπὼν ἡμᾶς ὡς οὐδὲ πιθανῆς τινος ἀντιλογίας εὐπορῆσαι δυναμένους. οὕτως οὐ μόνον ὑγιὲς οὐδὲν ἴσασιν οἱ ταῖς αἱρέσεσι δουλεύοντες, ἀλλ' οὐδὲ μαθεῖν ὑπομένουσι. δέον γὰρ ἀκοῦσαι τὴν αἰτίαν, δι' ἣν εἰσιέναι μὲν δύναται διὰ τῶν οὐρητήρων εἰς τὴν κύστιν τὸ ὑγρόν, ἐξιέναι δ' αὖθις ὀπίσω τὴν αὐτὴν ὁδὸν οὐκέθ' οἷόν τε, καὶ θαυμάσαι τὴν τέχνην τῆς φύσεως, οὔτε μαθεῖν ἐθέλουσι καὶ λοιδοροῦνται προσέτι μάτην ὑπ' αὐτῆς ἄλλα τε πολλὰ καὶ τοὺς νεφροὺς γεγονέναι φάσκοντες. εἰσὶ δ' οἳ καὶ δειχθῆναι παρόντων αὐτῶν τοὺς ἀπὸ τῶν νεφρῶν εἰς τὴν κύστιν ἐμφυομένους οὐρητῆρας ὑπομείναντες ἐτόλμησαν εἰπεῖν οἱ μέν, ὅτι μάτην καὶ οὗτοι γεγόνασιν, οἱ δ', ὅτι σπερματικοί τινές εἰσι πόροι καὶ διὰ τοῦτο κατὰ τὸν τράχηλον αὐτῆς, οὐκ εἰς τὸ κύτος ἐμφύονται. δείξαντες οὖν ἡμεῖς αὐτοῖς τοὺς ὡς ἀληθῶς σπερματικοὺς πόρους
36 κατωτέρω τῶν οὐρητήρων ‖ ἐμβάλλοντας εἰς τὸν τράχηλον, νῦν γοῦν, εἰ καὶ μὴ πρότερον, ᾠήθημεν ἀπάξειν

3. καὶ ante δι' add. O ‖ 4. ἐκθλιβόντων MO ‖ 5. ἐξαίφνης O ἐφεξῆς LM ‖ 6. τῷ om. O ‖ 7. οὐδὲ LM μηδὲ O ‖ 8. οὐδὲν ὑγιὲς O ‖ 9. τοιαύταις ante αἱρέσεσι add. MO om. L ‖ 11. μὲν] μέντοι L μέν τι M ‖ 12. τὸ om. L ‖ 13. οὐκέτι οἷόν τε L οὐχ οἷόν τε αὐτῷ (αὐτὸ O) MO ‖ 14. οὔτε LM οἱ δ' οὔτε O in ras. ‖ λοιδοροῦνται L^1 λοιδοροῦσι L^2 ‖ 16. δ' οἳ καὶ L δ' οἷον καὶ M οἳ om. O ‖ 22. αὐτοῖς ἡμεῖς L ‖ ὡς ἀλ. LM ὡς om. O ‖ 24. γοῦν LM οὖν O

τε τῶν ψευδῶς ὑπειλημμένων ἐπί τε τἀναντία μεταστήσειν αὐτίκα. οἱ δὲ καὶ πρὸς τοῦτ᾽ ἀντιλέγειν ἐτόλμων οὐδὲν εἶναι θαυμαστὸν εἰπόντες, ἐν ἐκείνοις μὲν ὡς ἂν στεγανωτέροις οὖσιν ἐπὶ πλέον ὑπομένειν τὸ σπέρμα, κατὰ δὲ τοὺς ἀπὸ τῶν νεφρῶν ὡς ἂν ἱκανῶς ἀνευρυσμένους ἐκρεῖν διὰ ταχέων. ἡμεῖς οὖν ἠναγκάσθημεν αὐτοῖς τοῦ λοιποῦ δεικνύειν εἰσρέον τῇ κύστει διὰ τῶν οὐρητήρων τὸ οὖρον ἐναργῶς ἐπὶ ζῶντος ἔτι τοῦ ζῴου, μόγις ἂν οὕτω ποτὲ τὴν φλυαρίαν αὐτῶν ἐπισχήσειν ἐλπίζοντες. ὁ δὲ τρόπος τῆς δείξεώς ἐστι τοιόσδε. διελεῖν χρὴ τὸ πρὸ τῶν οὐρητήρων περιτόναιον, εἶτα βρόχοις αὐτοὺς ἐκλαβεῖν κἄπειτ᾽ ἐπιδήσαντας ἐᾶσαι τὸ ζῷον· οὐ γὰρ ἂν οὐρήσειεν ἔτι. μετὰ δὲ ταῦτα λύειν μὲν τοὺς ἔξωθεν δεσμούς, δεικνύναι δὲ κενὴν μὲν τὴν κύστιν, μεστοὺς δ᾽ ἱκανῶς καὶ διατεταμένους τοὺς οὐρητῆρας καὶ κινδυνεύοντας ῥαγῆναι κἄπειτα τοὺς βρόχους αὐτῶν ἀφελόντας ἐναργῶς ὁρᾶν ἤδη πληρουμένην οὔρου τὴν κύστιν. ἐπὶ δὲ τούτῳ || φανέντι, πρὶν οὐρῆσαι τὸ 37 ζῷον, βρόχον αὐτοῦ περιβαλεῖν χρὴ τῷ αἰδοίῳ κἄπειτα θλίβειν πανταχόθεν τὴν κύστιν. οὐδὲ γὰρ ἂν οὐδὲν ἔτι διὰ τῶν οὐρητήρων ἐπανέλθοι [ποτὲ] πρὸς τοὺς νεφρούς. κἀν τούτῳ δῆλον γίγνεται τὸ μὴ μόνον ἐπὶ τεθνεῶτος ἀλλὰ καὶ περιόντος ἔτι τοῦ ζῴου κωλύεσθαι μεταλαμβάνειν αὖθις ἐκ τῆς κύστεως τοὺς οὐρητῆρας

6. εὑρημένους L^1 ἀνευρυσμένους L^2 || 7. εἰσρυὲν L^1 εἰσρέον L^2 || 8. ἐπὶ om. M || 10. ἐπισχήσειν M ἐπισχίσειν L ἐπισχεῖν O || 12. βρόχον αὐτοῖς ἐμβαλεῖν L^1 || post ἐκλαβεῖν add. ἰδίᾳ O || 13. post κἄπειτ᾽ add. τοὺς οὐρητικοὺς πόρους L || 15. δεικνύναι LM δεικνύειν O || 18. πεπληρωμένην M || 20. αὐτοῦ om. M || 21. οὐδὲ L οὐ MO || 22. ποτὲ om. LM || 24. ἀλλὰ καὶ περιόντος ἔτι om. L post οὖρον colloc. O

τὸ οὖρον. ἐπὶ τούτοις ὀφθεῖσιν ἐπιτρέπειν ἤδη τὸ ζῷον οὐρεῖν λύοντας αὐτοῦ τὸν ἐπὶ τῷ αἰδοίῳ βρόχον, εἶτ' αὖθις ἐπιβαλεῖν μὲν θατέρῳ τῶν οὐρητήρων, ἐᾶσαι δὲ τὸν ἕτερον εἰς τὴν κύστιν συρρεῖν καί τινα διαλιπόντας χρόνον ἐπιδεικνύειν ἤδη, πῶς ὁ μὲν ἕτερος αὐτῶν ὁ δεδεμένος μεστὸς καὶ διατεταμένος κατὰ τὰ πρὸς τῶν νεφρῶν μέρη φαίνεται, ὁ δ' ἕτερος ὁ λελυμένος αὐτὸς μὲν χαλαρός ἐστι, πεπλήρωκε δ' οὔρου τὴν κύστιν. εἶτ' αὖθις διατεμεῖν πρῶτον μὲν τὸν πλήρη καὶ δεῖξαι, πῶς ἐξακοντίζεται τὸ οὖρον ἐξ αὐτοῦ, καθάπερ ἐν ταῖς φλεβοτομίαις τὸ αἷμα, μετὰ ταῦτα δὲ καὶ τὸν ἕτερον αὖθις διατεμεῖν κἄπειτ' ἐπι-
38 δῆσαι τὸ ζῷον ἔξωθεν, ἀμφοτέρω διῃρημένων, ‖ εἶθ' ὅταν ἱκανῶς ἔχειν δοκῇ, λῦσαι τὸν δεσμόν. εὑρεθήσεται γὰρ ἡ μὲν κύστις κενή, πλῆρες δ' οὔρου τὸ μεταξὺ τῶν ἐντέρων τε καὶ τοῦ περιτοναίου χωρίον ἅπαν, ὡς ἂν εἰ καὶ ὑδερικὸν ἦν τὸ ζῷον. ταῦτ' οὖν εἴ τις αὐτὸς καθ' ἑαυτὸν βουληθείη βασανίζειν ἐπὶ ζῴου, μεγάλως μοι δοκεῖ καταγνώσεσθαι τῆς Ἀσκληπιάδου προπετείας. εἰ δὲ δὴ καὶ τὴν αἰτίαν μάθοι, δι' ἣν οὐδὲν ἐκ τῆς κύστεως εἰς τοὺς οὐρητῆρας ἀντεκρεῖ, πεισθῆναι ἄν μοι δοκεῖ καὶ διὰ τοῦδε τὴν εἰς τὰ ζῷα πρόνοιάν τε καὶ τέχνην τῆς φύσεως. Ἱπποκράτης μὲν οὖν ὧν ἴσμεν ἰατρῶν τε καὶ φιλοσόφων πρῶτος ἁπάντων, ὡς ἂν καὶ πρῶτος [ἀκριβῶς] ἐπιγνοὺς τὰ τῆς φύσεως ἔργα, θαυμάζει τε καὶ διὰ παν-

1. οὖρον ἀλλ' ἔτι τοῦ ζῶντος L ‖ ἤδη τὸ ζ. οὐ. L οὐρεῖν om. M οὐρεῖν ἤ. τὸ ζῷον O ‖ 3. ἐπιβάλλειν LM ‖ 4. διαλείποντα LM ‖ 17. ὡς ἂν LM ὡς O ‖ 21. ἀντεκρεῖ L[2] ἀνατρέχει L[1] ‖ 22. ἂν LM γοῦν O ‖ 25. ἀκριβῶς add. post πρῶτος M post ἐπιγνοὺς add. L om. O

τὸς αὐτὴν ὑμνεῖ δικαίαν ὀνομάζων καὶ μόνην ἐξαρκεῖν εἰς ἅπαντα τοῖς ζῴοις φησίν, αὐτὴν ἐξ αὑτῆς ἀδιδάκτως πράττουσαν ἅπαντα τὰ δέοντα· τοιαύτην δ' οὖσαν αὐτὴν εὐθέως καὶ δυνάμεις ὑπέλαβεν ἔχειν ἑλκτικὴν μὲν τῶν οἰκείων, ἀποκριτικὴν δὲ τῶν ἀλλοτρίων καὶ τρέφειν τε καὶ αὔξειν αὐ‖τὴν τὰ ζῷα καὶ κρίνειν τὰ 39
νοσήματα· καὶ διὰ τοῦτ' ἐν τοῖς σώμασιν ἡμῶν σύμπνοιάν τε μίαν εἶναί φησι καὶ σύρροιαν καὶ πάντα συμπαθέα. κατὰ δὲ τὸν Ἀσκληπιάδην οὐδὲν οὐδενὶ συμπαθές ἐστι φύσει, διῃρημένης τε καὶ κατατεθραυσμένης εἰς ἄναρμα στοιχεῖα καὶ ληρώδεις ὄγκους ἁπάσης τῆς οὐσίας. ἐξ ἀνάγκης οὖν ἄλλα τε μυρία τοῖς ἐναργῶς φαινομένοις ἐναντίως ἀπεφήνατο καὶ τῆς φύσεως ἠγνόησε τήν τε τῶν οἰκείων ἐπισπαστικὴν δύναμιν καὶ τὴν τῶν ἀλλοτρίων ἀποκριτικήν. ἐπὶ μὲν οὖν τῆς ἐξαιματώσεώς τε καὶ ἀναδόσεως ἐξεῦρέ τινα ψυχρὰν ἀδολεσχίαν· εἰς δὲ τὴν τῶν περιττωμάτων κάθαρσιν οὐδὲν ὅλως εὑρὼν εἰπεῖν οὐκ ὤκνησεν ὁμόσε χωρῆσαι τοῖς φαινομένοις, ἐπὶ μὲν τῆς τῶν οὔρων διακρίσεως ἀποστερήσας μὲν τῶν τε νεφρῶν καὶ τῶν οὐρητήρων τὴν ἐνέργειαν, ἀδήλους δέ τινας πόρους εἰς τὴν κύστιν ὑποθέμενος· τοῦτο γὰρ ἦν δηλαδὴ μέγα καὶ σεμνὸν ἀπιστήσαντα τοῖς φαινομένοις πιστεῦσαι τοῖς ἀδήλοις· ἐπὶ ‖ δὲ τῆς ξανθῆς χολῆς ἔτι μεῖζον 40
αὐτῷ καὶ νεανικώτερόν ἐστι τὸ τόλμημα· γεννᾶσθαι γὰρ αὐτὴν ἐν τοῖς χοληδόχοις ἀγγείοις, οὐ διακρίνε-

1. ὑμνεῖ ταύτην O ‖ ἀρκεῖν L; cf. Hipp. de alim. 15 (t. IX 102 L.) ‖ 4. εὐθέως LM εὐθὺς O ‖ δύναμιν L ‖ 5. post οἰκείων add. μίαν O ‖ post δὲ add. ἑτέραν O ‖ 6. τε om. MO ‖ 7. post νοσήματα add. ταύταις ἡγεῖτο ταῖς δυνάμεσι MO om. L ‖ σύμπνοιάν τε κτλ.] Hipp. de alim. 23 (t. IX 106 L.) ‖ 16. οὖν om. L ‖ τῆς ἀναδόσεως M ‖ 18. ἀπώκνησεν M ‖ 25. τοῦτο τὸ τόλμημα L

σθαι λέγει. πῶς οὖν τοῖς ἰκτερικοῖς ἅμ' ἄμφω συμπίπτει, τὰ μὲν διαχωρήματα μηδὲν ὅλως ἐν αὑτοῖς ἔχοντα χολῆς, ἀνάπλεων δ' αὐτοῖς γιγνόμενον ὅλον τὸ σῶμα; ληρεῖν πάλιν ἐνταῦθ' ἀναγκάζεται τοῖς ἐπὶ τῶν οὔρων εἰρημένοις παραπλησίως. ληρεῖ δ' οὐδὲν ἧττον καὶ περὶ τῆς μελαίνης χολῆς καὶ τοῦ σπληνὸς οὔτε τί ποθ' ὑφ' Ἱπποκράτους εἴρηται συνιεὶς ἀντιλέγειν τ' ἐπιχειρῶν οἷς οὐκ οἶδεν ἐμπλήκτῳ τινὶ καὶ μανικῷ στόματι. τί δὴ τὸ κέρδος ἐκ τῶν τοιούτων δογμάτων εἰς τὰς θεραπείας ἐκτήσατο; μήτε νεφριτικόν τι νόσημα δύνασθαι θεραπεῦσαι μήτ' ἰκτερικὸν μήτε μελαγχολικόν, ἀλλὰ καὶ περὶ τοῦ πᾶσιν ἀνθρώποις οὐχ Ἱπποκράτει μόνον ὁμολογουμένου τοῦ καθαίρειν τῶν φαρμάκων ἔνια μὲν τὴν ξανθὴν χολήν, ἔνια δὲ τὴν μέλαιναν, ἄλλα δέ τινα φλέγμα καί τινα τὸ λεπτὸν καὶ ὑδατῶδες περίττωμα, μηδὲ περὶ τούτων συγχωρεῖν, ἀλλ' ὑπ' αὐτῶν [γε] τῶν φαρμάκων γίγνεσθαι λέγειν τοιοῦτον ἕκαστον τῶν κενουμένων, ὥσπερ ὑπὸ τῶν
41 χολη||δόχων πόρων τὴν χολήν· καὶ μηδὲν διαφέρειν κατὰ τὸν θαυμαστὸν Ἀσκληπιάδην ἢ ὑδραγωγὸν διδόναι τοῖς ὑδεριῶσιν ἢ χολαγωγὸν φάρμακον· ἅπαντα γὰρ ὁμοίως κενοῦν καὶ συντήκειν τὸ σῶμα καὶ τὸ σύντηγμα τοιόνδε τι φαίνεσθαι ποιεῖν, μὴ πρότερον ὑπάρχον τοιοῦτον. ἆρ' οὖν οὐ μαίνεσθαι νομιστέον αὐτὸν ἢ παντάπασιν ἄπειρον εἶναι τῶν ἔργων τῆς τέχνης; τίς γὰρ οὐκ οἶδεν, ὡς εἰ μὲν φλέγματος ἀγω-

2. μηδὲν ὅλως ἐν αὐτοῖς ἔχοντα χολῆς LM μηδόλως ἔχ. χολὴν ἐν αὐτοῖς O ‖ 4. πάλιν om. L ‖ 5. εἰρημένοις] ἱσταμένοις L ‖ 7. ὑφ' om. L ‖ Ἱπποκράτει L ‖ 8. μανικῷ L μαινομένῳ MO ‖ 10. τι L om. MO ‖ 12. ἱπποκράτους L¹M corr. L² ‖ 15. φλέγμα C φλέγματα A ‖ 17. γε om. LM ‖ 18. τὸ τοιοῦτον L ‖ 20. ἢ om. L ‖ 24. οὖν om. L ‖ 26. εἰ μὲν L εἰ μὴ M εἰ O

γὸν δοθείη φάρμακον τοῖς ἰκτεριῶσιν, οὐκ ἂν οὐδὲ τέτταρας κυάθους καθαρθεῖεν· οὕτω δ' οὐδ' εἰ τῶν ὑδραγωγῶν τι· χολαγωγῷ δὲ φαρμάκῳ πλεῖστον μὲν ἐκκενοῦται χολῆς, αὐτίκα δὲ καθαρὸς τοῖς οὕτω καθαρθεῖσιν ὁ χρὼς γίγνεται. πολλοὺς γοῦν ἡμεῖς μετὰ τὸ θεραπεῦσαι τὴν ἐν τῷ ἥπατι διάθεσιν ἅπαξ καθήραντες ἀπηλλάξαμεν τοῦ παθήματος. οὐ μὴν οὐδ' εἰ φλέγματος ἀγωγῷ καθαίροις φαρμάκῳ, πλέον ἄν τι διαπράξαιο. καὶ ταῦτ' οὐχ' Ἱπποκράτης μὲν οὕτως οἶδε γιγνόμενα, τοῖς δ' ἀπὸ τῆς ἐμπειρίας μόνης ὁρμωμένοις ἑτέρως ἔγνωσται, ἀλλὰ κἀκείνοις ὡσαύτως καὶ 42 πᾶσιν ἰατροῖς, οἷς μέλει τῶν ἔργων τῆς τέχνης, οὕτω δοκεῖ πλὴν Ἀσκληπιάδου. προδοσίαν γὰρ εἶναι νενόμικε τῶν στοιχείων ὧν ὑπέθετο τὴν ἀληθῆ περὶ τῶν τοιούτων ὁμολογίαν. εἰ γὰρ ὅλως εὑρεθείη τι φάρμακον ἑλκτικὸν τοῦδέ τινος τοῦ χυμοῦ μόνου, κίνδυνος κρατεῖν δηλαδὴ τῷ λόγῳ τὸ ἐν ἑκάστῳ τῶν σωμάτων εἶναί τινα δύναμιν ἐπισπαστικὴν τῆς οἰκείας ποιότητος. διὰ τοῦτο κνῆκον μὲν καὶ κόκκον τὸν κνίδιον καὶ ἱπποφαὲς οὐχ ἕλκειν ἐκ τοῦ σώματος ἀλλὰ ποιεῖν τὸ φλέγμα φησίν· ἄνθος δὲ χαλκοῦ καὶ λεπίδα καὶ αὐτὸν τὸν κεκαυμένον χαλκὸν καὶ χαμαίδρυν καὶ χαμαιλέοντα εἰς ὕδωρ ἀναλύειν τὸ σῶμα καὶ τοὺς ὑδερικοὺς ὑπὸ τούτων οὐ καθαιρομένους ὀνίνασθαι ἀλλὰ κενουμένους συναυξόντων δηλαδὴ τὸ

4. χολῆς LM τῆς χ. O ‖ 5. γοῦν LP οὖν O ‖ 7. οὐ μὴν οὐδ' L οὐδ' om. MO ‖ 8. καθαίροις L καθαίρεις MO ‖ 13. εἶναι om. M ‖ 14. τούτων pro τῶν τοιού. M ‖ 15. εἰ μὴ (μὲν P) γὰρ M ‖ 17. κρατεῖν δηλαδὴ LM δ. κρ. O ‖ ἐν om. M ‖ 18. σωμάτων LMO[2] νοσημάτων O[1] ‖ 19. κνῖκον C ‖ τὸν om. MO ‖ 20. κνίδιον* κνίδον M κνίδειον LO ‖ 24. οὐ LM οὐχὶ O ‖ 25. post κενουμένους add. μὴ κενουμένους δὲ O ‖ συναύξεσθαι O συναυξανόντων L[2]

πάθος. εἰ γὰρ οὐ κενοῖ τὸ περιεχόμενον ἐν τοῖς σώ-
μασιν ὑδατῶδες ὑγρὸν ἀλλ' αὐτὸ γεννᾷ, τῷ νοσήματι
προστιμωρεῖται. καὶ μέν γε καὶ ἡ σκαμμωνία πρὸς
τῷ μὴ κενοῦν ἐκ τοῦ σώματος τῶν ἰκτερικῶν τὴν
χολὴν ἔτι καὶ τὸ χρηστὸν αἷμα χολὴν ἐργαζομένη ||
43 καὶ συντήκουσα τὸ σῶμα καὶ τηλικαῦτα κακὰ δρῶσα
καὶ τὸ πάθος ἐπαύξουσα κατά γε τὸν Ἀσκληπιάδου
λόγον ὅμως ἐναργῶς ὁρᾶται πολλοὺς ὠφελοῦσα. ναί,
φησίν, ὀνίνανται μέν, ἀλλ' αὐτῷ μόνῳ τῷ λόγῳ τῆς
κενώσεως. καὶ μὴν εἰ φλέγματος ἀγωγὸν αὐτοῖς δοίης
φάρμακον, οὐκ ὀνήσονται. καὶ τοῦθ' οὕτως ἐναργές
ἐστιν, ὥστε καὶ οἱ ἀπὸ μόνης τῆς ἐμπειρίας ὁρμώμενοι
γιγνώσκουσιν αὐτό. καίτοι τούτοις γε τοῖς ἀνδράσιν
αὐτὸ δὴ τοῦτ' ἔστι φιλοσόφημα, τὸ μηδενὶ λόγῳ
πιστεύειν ἀλλὰ μόνοις τοῖς ἐναργῶς φαινομένοις. ἐκεῖ-
νοι μὲν οὖν σωφρονοῦσιν· Ἀσκληπιάδης δὲ παρα-
παίει ταῖς αἰσθήσεσιν ἡμᾶς ἀπιστεῖν κελεύων, ἔνθα τὸ
φαινόμενον ἀνατρέπει σαφῶς αὐτοῦ τὰς ὑποθέσεις.
καίτοι μακρῷ γ' ἦν ἄμεινον οὐχ ὁμόσε χωρεῖν τοῖς
φαινομένοις ἀλλ' ἐκείνοις ἀναθέσθαι τὸ πᾶν. ἆρ' οὖν
ταῦτα μόνον ἐναργῶς μάχεται τοῖς Ἀσκληπιάδου δόγ-
μασιν ἢ καὶ τὸ θέρους μὲν πλείονα κενοῦσθαι τὴν
ξανθὴν χολὴν ὑπὸ τῶν αὐτῶν φαρμάκων, χειμῶνος
δὲ τὸ φλέγμα, καὶ νεανίσκῳ μὲν πλείονα τὴν χολήν,
44 πρεσβύτῃ δὲ τὸ φλέγμα; φαίνεται || γὰρ ἕκαστον ἕλκειν
τὴν οὖσαν, οὐκ αὐτὸ γεννᾶν τὴν οὐκ οὖσαν. εἰ γοῦν

2. post γεννᾷ add. πρώτως O || 3. προστιμωρεῖ O || μέν τοι καὶ M || 6. καὶ ante συντήκουσα add. LM om. O || 9. αὐτῷ om. L || 10. αὐτοῖς δοίης L δώῃ τις αὐτοῖς M δοίη τις O || 11. καὶ τοῦθ'] καίτοι γε L || 13. γε om. L || 19. γ' om. L || 22. τοῦ θέρους L || πλείονα μὲν O || 25. πρεσβυτέρῳ O || τὸ om. L || 26. τὴν οὖσαν ἕλκειν M

ἐθελήσαις νεανίσκῳ τινὶ τῶν ἰσχνῶν καὶ θερμῶν ὥρᾳ θέρους μήτ' ἀργῶς βεβιωκότι μήτ' ἐν πλησμονῇ φλέγματος ἀγωγὸν δοῦναι φάρμακον, ὀλίγιστον μὲν καὶ μετὰ βίας πολλῆς ἐκκενώσεις τοῦ χυμοῦ, βλάψεις δ' ἐσχάτως τὸν ἄνθρωπον· ἔμπαλιν δ' εἰ χολαγωγὸν δοίης, καὶ πάμπολυ κενώσεις καὶ βλάψεις οὐδέν. ἆρ' ἀπιστοῦμεν ἔτι τῷ μὴ οὐχ ἕκαστον τῶν φαρμάκων ἐπάγεσθαι τὸν οἰκεῖον ἑαυτῷ χυμόν; ἴσως φήσουσιν οἱ ἀπ' Ἀσκληπιάδου, μᾶλλον δ' οὐκ ἴσως, ἀλλὰ πάντως ἀπιστεῖν ἐροῦσιν, ἵνα μὴ προδῶσι τὰ φίλτατα.

Cap. XIV. *Πάλιν οὖν καὶ ἡμεῖς ἐφ' ἑτέραν μεταβῶμεν ἀδολεσχίαν· οὐ γὰρ ἐπιτρέπουσιν οἱ σοφισταὶ τῶν ἀξίων τι ζητημάτων προχειρίζεσθαι καίτοι παμπόλλων ὑπαρχόντων, ἀλλὰ κατατρίβειν ἀναγκάζουσι τὸν χρόνον εἰς τὴν τῶν σοφισμάτων, ὧν προβάλλουσι, λύσιν. τίς οὖν ἡ ἀδολεσχία; ἡ ἔνδοξος αὕτη καὶ πολυθρύλητος λίθος ἡ τὸν σίδηρον ‖ ἐπισπωμένη. τάχα γὰρ 45
ἂν αὕτη ποτὲ τὴν ψυχὴν αὐτῶν ἐπισπάσαιτο πιστεύειν εἶναί τινας ἐν ἑκάστῳ τῶν σωμάτων ἑλκτικὰς τῶν οἰκείων ποιοτήτων δυνάμεις. Ἐπίκουρος μὲν οὖν καίτοι παραπλησίοις Ἀσκληπιάδῃ στοιχείοις πρὸς τὴν φυσιολογίαν χρώμενος ὅμως ὁμολογεῖ, πρὸς μὲν τῆς ἡρακλείας λίθου τὸν σίδηρον ἕλκεσθαι, πρὸς δὲ τῶν ἠλέκτρων τὰ κυρήβια καὶ πειρᾶταί γε καὶ τὴν αἰτίαν ἀποδιδόναι τοῦ φαινομένου. τὰς γὰρ ἀπορρεούσας ἀτόμους ἀπὸ τῆς λίθου ταῖς ἀπορρεούσαις ἀπὸ τοῦ

2. μετὰ πλησμονῆς L[1] ἐν πλησμονῇ L[2] ‖ 6. καὶ πολὺ O πάμπολυ τε M ‖ 7. ἐπάγεσθαι LM ἐπισπᾶσθαι O ‖ 10. προδίδωσιν M προδώσωσιν L ‖ αὐτῶν τὰ φίλτατα L ‖ 11. καὶ LM om. O ‖ μεταβῶμεν post ἡμεῖς colloc. O ‖ 12. σοφισταὶ ἡμῖν M ‖ 15. προβάλλονται O ‖ 16. οὖν] γοῦν L ‖ 17. ἡ λίθος ἡ L ‖ 20. οὖν om. M ‖ 21. πρὸς LM εἰς O ‖ 24. γε καὶ om. L ‖ 26. τοῦ λίθου L τῶν λίθων O

σιδήρου τοῖς σχήμασιν οἰκείας εἶναί φησιν, ὥστε περιπλέκεσθαι ῥᾳδίως. προσκρουούσας οὖν αὐτὰς τοῖς συγκρίμασιν ἑκατέροις τῆς τε λίθου καὶ τοῦ σιδήρου κἄπειτ' εἰς τὸ μέσον ἀποπαλλομένας οὕτως ἀλλήλαις τε περιπλέκεσθαι καὶ συνεπισπᾶσθαι τὸν σίδηρον. τὸ μὲν οὖν τῶν ὑποθέσεων εἰς τὴν αἰτιολογίαν ἀπίθανον ἄντικρυς δῆλον, ὅμως δ' οὖν ὁμολογεῖ τὴν ὁλκήν. καὶ οὕτω γε καὶ κατὰ τὰ σώματα τῶν ζῴων φησὶ γίγνεσθαι τάς τ' ἀναδόσεις καὶ τὰς διακρίσεις τῶν περιττωμάτων καὶ τὰς τῶν καθαιρόντων φαρμάκων ἐνεργείας. Ἀσκληπιάδης δὲ τό τε τῆς εἰρημένης αἰτίας
46 ἀπίθανον ‖ ὑπιδόμενος καὶ μηδεμίαν ἄλλην ἐφ' οἷς ὑπέθετο στοιχείοις ἐξευρίσκων πιθανὴν ἐπὶ τὸ μηδ' ὅλως ἕλκεσθαι λέγειν ὑπὸ μηδενὸς μηδὲν ἀναισχυντήσας ἐτράπετο, δέον, εἰ μήθ' οἷς Ἐπίκουρος εἶπεν ἠρέσκετο μήτ' ἄλλα βελτίω λέγειν εἶχεν, ἀποστῆναι τῶν ὑποθέσεων καὶ τήν τε φύσιν εἰπεῖν τεχνικὴν καὶ τὴν οὐσίαν τῶν ὄντων ἑνουμένην τε πρὸς ἑαυτὴν ἀεὶ καὶ ἀλλοιουμένην ὑπὸ τῶν ἑαυτῆς μορίων εἰς ἄλληλα δρώντων τε καὶ πασχόντων. εἰ γὰρ ταῦθ' ὑπέθετο, χαλεπὸν οὐδὲν ἦν τὴν τεχνικὴν ἐκείνην φύσιν ὁμολογῆσαι δύναμεις ἔχειν ἐπισπαστικὴν μὲν τῶν οἰκείων, ἀποκριτικὴν δὲ τῶν ἀλλοτρίων. οὐ γὰρ δι' ἄλλο τί γ' ἦν αὐτῇ τὸ τεχνικῇ τ' εἶναι καὶ τοῦ ζῴου διασω-

3. *τῆς τε λίθου* M *τοῖς τε λ.* L *τοῖς τε τοῦ λ.* O ‖ 5. *ὅτι μὲν οὖν τὸ* O ‖ 12. *ὑπειδόμενος* C correxi ‖ post *ἄλλην* add. *ἰσχύν* O ‖ 13. *ἀντιλογίαν* post *ἐξευρίσκων* add. M post *πιθανὴν* add. s. l. L² ‖ 17. *καὶ τὴν* LM *ἔτι τε* O ‖ 18. *ἡνωμένην* M ‖ 19. *ὑπὸ* LM *πρὸς* O ‖ 20. *ταῦθ'* L *ταῦθ' οὕτως* MO ‖ 22. *δυνάμεις* MO *δύναμιν* L ‖ *ἐπισπαστικὴν* LM *-ὰς* O ‖ 23. *ἀποκριτικὴν* LM *-ὰς* O ‖ *δι'* L *δὴ* MO ‖ 24. *τεχνικήν τε* LM ‖ *διασωστικὴν* LM

στικῇ καὶ τῶν νοσημάτων κριτικῇ παρὰ τὸ προσίεσθαι μὲν καὶ φυλάττειν τὸ οἰκεῖον, ἀποκρίνειν δὲ τὸ ἀλλότριον. ἀλλ' Ἀσκληπιάδης κἀνταῦθα τὸ μὲν ἀκόλουθον ταῖς ἀρχαῖς αἷς ὑπέθετο συνεῖδεν, οὐ μὴν τήν γε πρὸς τὸ φαινόμενον ἐναργῶς ᾐδέσθη μάχην, ἀλλ' ὁμόσε | χωρεῖ καὶ περὶ τούτου πᾶσιν οὐκ ἰατροῖς μόνον ἀλλ' 47 ἤδη καὶ τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις οὔτε κρίσιν εἶναί τινα λέγων οὔθ' ἡμέραν κρίσιμον οὔθ' ὅλως οὐδὲν ἐπὶ σωτηρίᾳ τοῦ ζῴου πραγματεύσασθαι τὴν φύσιν. ἀεὶ γὰρ τὸ μὲν ἀκόλουθον φυλάττειν βούλεται, τὸ δ' ἐναργῶς φαινόμενον ἀνατρέπειν ἔμπαλιν Ἐπικούρῳ. τιθεὶς γὰρ ἐκεῖνος ἀεὶ τὸ φαινόμενον αἰτίαν αὐτοῦ ψυχρὰν ἀποδίδωσι. τὰ γὰρ ἀποπαλλόμενα σμικρὰ σώματα τῆς ἡρακλειας λίθου τοιούτοις ἑτέροις περιπλέκεσθαι μορίοις τοῦ σιδήρου κἄπειτα διὰ τῆς περιπλοκῆς ταύτης μηδαμοῦ φαινομένης ἐπισπᾶσθαι βαρεῖαν οὕτως οὐσίαν οὐκ οἶδ' ὅπως ἄν τις πεισθείη. καὶ γὰρ εἰ τοῦτο συγχωρήσομεν, τό γε τῷ σιδήρῳ πάλιν ἕτερον προστεθέν τι συνάπτεσθαι τὴν αὐτὴν αἰτίαν οὐκέτι προσίεται. τί γὰρ ἐροῦμεν; ἢ δηλαδὴ τῶν ἀπορρεόντων τῆς λίθου μορίων ἔνια μὲν προσκρούσαντα τῷ σιδήρῳ πάλιν ἀποπάλλεσθαι καὶ ταῦτα μὲν εἶναι, δι' ὧν κρεμάννυσθαι συμβαίνει τὸν σίδηρον, τὰ δ' εἰς αὐτὸν εἰσδυόμενα διὰ τῶν ‖ κενῶν πόρων διεξέρχεσθαι τάχι- 48 στα κἄπειτα τῷ παρακειμένῳ σιδήρῳ προσκρούοντα

1. κριτικὴν LM ‖ 4. συνεῖδεν LM σύνοιδεν OP ‖ 7. ἤδη om. M ‖ 8. οὐδὲν LM om. O ‖ 9. τοῦ om. MO ‖ πραγματεύσασθαι L πραγματεύεσθαι MO ‖ 15. ταύτης L τῆς M ταύτης τῆς O ‖ 17. οἶδα πῶς M ‖ 18. συγχωρήσομεν LM συγχωρήσαιμεν O ‖ ἕτερον LM ἕτερα O ‖ προστεθέν τι* προστιθέντας LM προστιθέντι O ‖ 23. κρεμάννυσθαι LM κρέμασθαι O ‖ 24. διὰ τῶν κενῶν πόρων om. M ‖ διεξέρχεσθαι LM διέρχεσθαι O

μήτ᾽ ἐκεῖνον διαδῦναι δύνασθαι, καίτοι τόν γε πρῶτον διαδύντα, παλινδρομοῦντα δ᾽ αὖθις ἐπὶ τὸν πρότερον ἑτέρας αὖθις ἐργάζεσθαι ταῖς προτέραις ὁμοίας περιπλοκάς; ἐναργῶς γὰρ ἐνταῦθα τὸ ληρῶδες τῆς αἰτίας ἐλέγχεται. γραφεῖα γοῦν οἶδά ποτε σιδηρᾶ πέντε κατὰ τὸ συνεχὲς ἀλλήλοις συναφθέντα, τοῦ πρώτου μὲν μόνου τῆς λίθου ψαύσαντος, ἐξ ἐκείνου δ᾽ εἰς τἆλλα τῆς δυνάμεως διαδοθείσης· καὶ οὐκ ἔστιν εἰπεῖν, ὡς, εἰ μὲν τῷ κάτω τοῦ γραφείου πέρατι προσάγοις ἕτερον, ἔχεταί τε καὶ συνάπτεται καὶ κρέμαται τὸ προσενεχθέν· εἰ δ᾽ ἄλλῳ τινὶ μέρει τῶν πλαγίων προσθείης, οὐ συνάπτεται. πάντῃ γὰρ ὁμοίως ἡ τῆς λίθου διαδίδοται δύναμις, εἰ μόνον ἅψαιτο κατά τι τοῦ πρώτου γραφείου. καὶ μέντοι κἀκ τούτου πάλιν εἰς τὸ δεύτερον ὅλον ἡ δύναμις ἅμα νοήματι διαρρεῖ κἀξ ἐκείνου πάλιν εἰς τὸ τρίτον ὅλον. εἰ δὴ νοήσαις σμικράν τινα λίθον ἡρακλείαν ἐν οἴκῳ τινὶ κρεμαμένην, εἶτ᾽ ἐν κύκλῳ ψαύοντα πάμπολλα σιδήρια κἀκείνων πάλιν ἕτερα κἀκείνων ἄλλα καὶ τοῦτ᾽ ἄχρι
49 πλείονος, ἅπαντα ‖ δήπου πίμπλασθαι δεῖ τὰ σιδήρια τῶν ἀπορρεόντων τῆς λίθου σωμάτων. καὶ κινδυνεύει διαφορηθῆναι τὸ σμικρὸν ἐκεῖνο λιθίδιον εἰς τὰς ἀπορροὰς διαλυθέν. καίτοι, κἂν εἰ μηδὲν παρακέοιτ᾽ αὐτῷ σιδήριον, εἰς τὸν ἀέρα σκεδάννυται, μάλιστ᾽ εἰ καὶ θερμὸς ὑπάρχοι. ναί, φησί, σμικρὰ γὰρ αὐτὰ χρὴ πάνυ νοεῖν, ὥστε τῶν ἐμφερομένων τῷ ἀέρι ψηγμάτων τούτων δὴ τῶν σμικροτάτων ἐκείνων ἔνια μυριοστὸν εἶναι μέρος. εἶτ᾽ ἐξ οὕτω σμικρῶν τολμᾶτε

1. διαδύεσθαι L ‖ καίτοι LM καὶ O[1] ‖ 10. προσθείης M ‖ 17. σμικράν M μικράν L O ‖ 18. πάμπολλα ψαύοντα O ‖ 20. δεῖ L χρὴ O om. M ‖ 22. μικρὸν L ‖ 25. ὑπάρχοι L ὑπάρχει M ‖ 26. ἐμφαινομένων L

λέγειν κρεμάννυσθαι βάρη τηλικαῦτα σιδήρου; εἰ γὰρ ἕκαστον αὐτῶν μυριοστόν ἐστι μέρος τῶν ἐν τῷ ἀέρι φερομένων ψηγμάτων, πηλίκον χρὴ νοῆσαι τὸ πέρας αὐτῶν τὸ ἀγκιστροειδές, ᾧ περιπλέκεται πρὸς ἄλληλα; πάντως γὰρ δήπου τοῦτο σμικρότατόν ἐστιν ὅλου τοῦ ψήγματος. εἶτα μικρὸν μικρῷ, κινούμενον κινουμένῳ περιπλακὲν οὐκ εὐθὺς ἀποπάλλεται. καὶ γὰρ δὴ καὶ ἄλλ' ἄττα πάντως αὐτοῖς, τὰ μὲν ἄνωθεν, τὰ δὲ κάτωθεν, καὶ τὰ μὲν ἔμπροσθεν, τὰ δ' ὄπισθεν, τὰ δ' ἐκ τῶν δεξιῶν, τὰ δ' ἐκ τῶν ἀριστερῶν ‖ ἐκρηγνύμενα 50 σείει τε καὶ βράττει καὶ μένειν οὐκ ἐᾷ. καὶ μέντοι καὶ πολλὰ χρὴ νοεῖν ἐξ ἀνάγκης ἕκαστον ἐκείνων τῶν σμικρῶν σωμάτων ἔχειν ἀγκιστρώδη πέρατα. δι' ἑνὸς μὲν γὰρ ἀλλήλοις συνάπτεται, δι' ἑτέρου δ' ἑνὸς τοῦ μὲν ὑπερκειμένου τῇ λίθῳ, τοῦ δ' ὑποκειμένου τῷ σιδήρῳ. εἰ γὰρ ἄνω μὲν ἐξαφθείη τῆς λίθου, κάτω δὲ τῷ σιδήρῳ μὴ συμπλακείη, πλέον οὐδέν. ὥστε τοῦ μὲν ὑπερκειμένου τὸ ἄνω μέρος ἐκκρέμασθαι χρὴ τῆς λίθου, τοῦ δ' ὑποκειμένου τῷ κάτω πέρατι συνῆφθαι τὸν σίδηρον. ἐπεὶ δὲ κἀκ τῶν πλαγίων ἀλλήλοις περιπλέκεται, πάντως που κἀνταῦθα ἔχει τὰ ἄγκιστρα. καὶ μέμνησό μοι πρὸ πάντων, ὅπως ὄντα σμικρὰ τὰς τοιαύτας καὶ τοσαύτας ἀποφύσεις ἔχει. καὶ τούτου μᾶλλον ἔτι [μέμνησο], πῶς, ἵνα τὸ δεύτερον σιδήριον συναφθῇ τῷ πρώτῳ καὶ τῷ δευτέρῳ τὸ τρίτον κἀκείνῳ

3. φαινομένων M ‖ 4. ἀγκιστροειδές L -ῶδες MO ‖ 8. αὐτοῖς om. O ‖ κάτωθεν τὰ δ' ἄνωθεν O ‖ 11. βράττει L[1] βλάπτει M ταράττει L[2]O ‖ 13. σμικρῶν LM μικρῶν O ‖ 14. οὐ ante συνάπτεται add. L[1] om. MO del. L[2] ‖ συναφθήσεται L ‖ 22. τὰς τοιαύτας καὶ τοσαύτας L τοσ. κ. τοι. M τὰς τοσ. τε κ. τοι. O ‖ 24. μέμνησο L δεῖ μεμνῆσθαι O μεμνῆσθαι M, inclusi ‖ πῶς L ὅπως MO ‖ 25. καὶ om. L

τὸ τέταρτον, ἅμα μὲν διεξέρχεσθαι χρὴ τοὺς πόρους ταυτὶ τὰ σμικρὰ καὶ ληρώδη ψήγματα, ἅμα δ' ἀπο-
51 *πάλλεσθαι τοῦ μετ' αὐτὸ ‖ τεταγμένου, καίτοι κατὰ πᾶν ὁμοίου τὴν φύσιν ὑπάρχοντος. οὐδὲ γὰρ ἡ τοιαύτη πάλιν ὑπόθεσις ἄτολμος, ἀλλ', εἰ χρὴ τἀληθὲς εἰπεῖν, μακρῷ τῶν ἔμπροσθεν ἀναισχυντοτέρα, πέντε σιδηρίων ὁμοίων ἀλλήλοις ἐφεξῆς τεταγμένων διὰ τοῦ πρώτου διαδυόμενα ῥᾳδίως τῆς λίθου τὰ μόρια κατὰ τὸ δεύτερον ἀποπάλλεσθαι καὶ μὴ διὰ τούτου κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἑτοίμως διεξέρχεσθαι. καὶ μὴν ἑκατέρως ἄτοπον. εἰ μὲν γὰρ ἀποπάλλεται, πῶς εἰς τὸ τρίτον ὠκέως διεξέρχεται; εἰ δ' οὐκ ἀποπάλλεται, πῶς κρεμάννυται τὸ δεύτερον ἐκ τοῦ πρώτου; τὴν γὰρ ἀπόπαλσιν αὐτὸς ὑπέθετο δημιουργὸν τῆς ὁλκῆς. ἀλλ', ὅπερ ἔφην, εἰς ἀδολεσχίαν ἀναγκαῖον ἐμπίπτειν, ἐπειδάν τις τοιούτοις ἀνδράσι διαλέγηται. σύντομον οὖν τινα καὶ κεφαλαιώδη λόγον εἰπὼν ἀπαλλάττεσθαι βούλομαι. τοῖς [γὰρ] Ἀσκληπιάδου γράμμασιν εἴ τις ἐπιμελῶς ὁμιλήσειε, τήν τε πρὸς τὰς ἀρχὰς ἀκολουθίαν τῶν τοιούτων δογμάτων ἀκριβῶς ἂν ἐκμάθοι καὶ τὴν πρὸς τὰ φαινόμενα μάχην. ὁ μὲν οὖν Ἐπίκουρος τὰ*
52 *φαινόμενα φυλάττειν βουλόμενος ἀσχημονεῖ ‖ φιλοτιμούμενος ἐπιδεικνύειν αὐτὰ ταῖς ἀρχαῖς ὁμολογοῦντα· ὁ δ' Ἀσκληπιάδης τὸ μὲν ἀκόλουθον ταῖς ἀρχαῖς φυλάττει, τοῦ φαινομένου δ' οὐδὲν αὐτῷ μέλει. ὅστις οὖν βούλεται τὴν ἀτοπίαν ἐξελέγχειν τῶν ὑποθέσεων, εἰ μὲν πρὸς Ἀσκληπιάδην ὁ λόγος αὐτῷ γίγνοιτο, τῆς πρὸς τὸ φαινόμενον ὑπομιμνησκέτω μάχης· εἰ δὲ πρὸς*

1. *διέρχεσθαι* O ‖ 7. *διὰ μὲν* O ‖ 8. *κατὰ δὲ* O ‖ 10. *ἐξέρχεσθαι* L ‖ 11. verba *πῶς — ἀποπάλλεται* om. L[1] add. L[2] ‖ 18. *γὰρ* om. L[1]O ‖ 20. *μάθοι* L O ‖ 28. *ὑπομιμνησκέτω* LM *ἐπιμ.* O

Ἐπίκουρον, τῆς πρὸς τὰς ἀρχὰς διαφωνίας. αἱ δ' ἄλλαι σχεδὸν αἱρέσεις αἱ τῶν ὁμοίων ἀρχῶν ἐχόμεναι τελέως ἀπέσβησαν, αὗται δ' ἔτι μόναι διαρκοῦσιν οὐκ ἀγεννῶς. καίτοι τὰ μὲν Ἀσκληπιάδου Μηνόδοτος ὁ ἐμπειρικὸς ἀφύκτως ἐξελέγχει, τήν τε πρὸς τὰ φαινόμενα μάχην ὑπομιμνήσκων αὐτὸν καὶ τὴν πρὸς ἄλληλα· τὰ δ' Ἐπικούρου πάλιν ὁ Ἀσκληπιάδης ἐχόμενος ἀεὶ τῆς ἀκολουθίας, ἧς ἐκεῖνος οὐ πάνυ τι φαίνεται φροντίζων. ἀλλ' οἱ νῦν ἄνθρωποι, πρὶν καὶ ταύτας ἐκμαθεῖν τὰς αἱρέσεις καὶ τὰς ἄλλας τὰς βελτίους κἄπειτα χρόνῳ πολλῷ κρῖναί τε καὶ βασανίσαι τὸ καθ' ἑκάστην αὐτῶν ἀληθές τε καὶ ψεῦδος, οἱ μὲν ἰατροὺς ἑαυτούς, οἱ δὲ φιλοσόφους ὀνομάζουσι μηδὲν εἰδότες. || οὐδὲν οὖν 53 *θαυμαστὸν ἐπίσης τοῖς ἀληθέσι τὰ ψευδῆ τετιμῆσθαι. ὅτῳ γὰρ ἂν ἕκαστος πρώτῳ περιτύχῃ διδασκάλῳ, τοιοῦτος ἐγένετο, μὴ περιμείνας μηδὲν ἔτι παρ' ἄλλου μαθεῖν. ἔνιοι δ' αὐτῶν, εἰ καὶ πλείοσιν ἐντύχοιεν, ἀλλ' οὕτω γ' εἰσὶν ἀσύνετοί τε καὶ βραδεῖς τὴν διάνοιαν, ὥστε καὶ γεγηρακότες οὔπω συνιᾶσιν ἀκολουθίαν λόγου. πάλαι δὲ τοὺς τοιούτους ἐπὶ τὰς βαναύσους ἀπέλυον τέχνας. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐς ὅ τι τελευτήσει θεὸς οἶδεν. ἡμεῖς δ' ἐπειδή, καίτοι φεύγοντες ἀντιλέγειν τοῖς ἐν αὐταῖς ταῖς ἀρχαῖς εὐθὺς ἐσφαλμένοις, ὅμως ἠναγκάσθημεν ὑπ' αὐτῆς τῶν πραγμάτων τῆς ἀκολουθίας εἰπεῖν τινα καὶ διαλεχθῆναι πρὸς αὐτούς, ἔτι καὶ τοῦτο προσθήσομεν τοῖς εἰρημένοις, ὡς οὐ μόνον τὰ κα-*

3. *ἀπέσβησαν* L^1O *ἀπεσβέσθησαν* L^2M ‖ 5. *ἐλέγχει* M ‖ 11. *ἑκάστην* LM *ἕκαστον* O ‖ 12. *ἀλήθειαν* (etsi ante est *τὸ*) L ‖ *ψεῦδος* LP *ψευδές* O ‖ 13. *μηδὲν εἰδότες* om. M post *ἑαυτοὺς* colloc. L ‖ *γοῦν* L ‖ 20. *δὲ*] *τε* L *δέ γε* M ‖ *τέχνας ἀπέλυον* O ‖ 21. *ἐς* LM *εἰς* O ‖ *θεὸς οἶδεν* LM *θεοὺς εἰδέναι* O ‖ 26. *μόνα* K

θαίροντα φάρμακα πέφυκεν ἐπισπᾶσθαι τὰς οἰκείας ποιότητας ἀλλὰ καὶ τὰ τοὺς σκόλοπας ἀνάγοντα καὶ τὰς τῶν βελῶν ἀκίδας εἰς πολὺ βάθος σαρκὸς ἐμπεπαρμένας ἐνίοτε. καὶ μέντοι καὶ ὅσα τοὺς ἰοὺς τῶν θηρίων ἢ τοὺς ἐμπεφαρμαγμένους τοῖς βέλεσιν ἀνέλκει, καὶ ταῦτα τὴν αὐτὴν ταῖς ἡρακλείαις λίθοις ἐπι- ||
54 δείκνυται δύναμιν. ἔγωγ' οὖν οἶδά ποτε καταπεπαρμένον ἐν ποδὶ νεανίσκου σκόλοπα τοῖς μὲν δακτύλοις ἕλκουσιν ἡμῖν βιαίως οὐκ ἀκολουθήσαντα, φαρμάκου δ' ἐπιτεθέντος ἀλύπως τε καὶ διὰ ταχέων ἀνελθόντα. καίτοι καὶ πρὸς τοῦτό τινες ἀντιλέγουσι φάσκοντες, ὅταν ἡ φλεγμονὴ λυθῇ τοῦ μέρους, αὐτόματον ἐξιέναι τὸν σκόλοπα πρὸς οὐδενὸς ἀνελκόμενον. ἀλλ' οὗτοί γε πρῶτον μὲν ἀγνοεῖν ἐοίκασιν, ὡς ἄλλα μέν ἐστι φλεγμονῆς, ἄλλα δὲ τῶν οὕτω καταπεπαρμένων ἑλκτικὰ φάρμακα· καίτοι γ' εἴπερ ἀφλεγμάντων γενομένων ἐξεκρίνετο τὰ παρὰ φύσιν, ὅσα φλεγμονῆς ἐστι λυτικά, ταῦτ' εὐθὺς ἂν ἦν κἀκείνων ἑλκτικά· δεύτερον δ', ὃ καὶ μᾶλλον ἄν τις θαυμάσειεν, ὡς οὐ μόνον ἄλλα μὲν τοὺς σκόλοπας, ἄλλα δὲ τοὺς ἰοὺς ἐξάγει φάρμακα, ἀλλὰ καὶ αὐτῶν τῶν τοὺς ἰοὺς ἑλκόντων τὰ μὲν τὸν τῆς ἐχίδνης, τὰ δὲ τὸν τῆς τρυγόνος, τὰ δ' ἄλλου τινὸς ἐπισπᾶται καὶ σαφῶς ἔστιν ἰδεῖν τοῖς φαρμάκοις ἐπικειμένους αὐτούς. ἐνταῦθ' οὖν [πάλιν] Ἐπίκουρον

2. καὶ τὰ τὰς O τὰ om. LM || 5. ἢ τοὺς περιπεφραγμένους (περιπεφαρμαγμένους eadem manu) τοῖς β. L ἢ τοῖς (τοὺς P) περὶ τοῖς πεφαρμαγμένοις β. M || τοῖς om. O || 11. τινες post καίτοι colloc. M || 12. αὐτόματον LM αὐτομάτως O || 13. post ἀνελκόμενον add. ἄλλον M om. LO || 17. τὰ L² τὸ L¹ || 18. αὐτίκα ταῦτ' εὐθὺς L || ὅπερ L || 20. ἐξάγει φάρμακα LM ἕλκει O || 21. τῶν om. L || 23. ἰδεῖν post ἐπικειμένους colloc. O || 24. πάλιν om. M ante ἐπαινεῖν colloc. O

μὲν ἐπαινεῖν χρὴ τῆς πρὸς ‖ τὸ φαινόμενον αἰδοῦς, 55
μέμφεσθαι δὲ τὸν λόγον τῆς αἰτίας. ὃν γὰρ ἡμεῖς
ἕλκοντες τοῖς δακτύλοις οὐκ ἀνηγάγομεν σκόλοπα, τοῦ-
τον ὑπὸ τῶν σμικρῶν ἐκείνων ἀνέλκεσθαι ψηγμάτων,
πῶς οὐ παντάπασιν ἄτοπον εἶναι χρὴ νομίζειν; ἆρ'
οὖν ἤδη πεπείσμεθα τῶν ὄντων ἑκάστῳ δύναμίν τιν'
ὑπάρχειν, ᾗ τὴν οἰκείαν ἕλκει ποιότητα, τὸ μὲν μᾶλ-
λον, τὸ δ' ἧττον; ἢ καὶ τὸ τῶν πυρῶν ἔτι παράδειγμα
προχειρισόμεθα τῷ λόγῳ; φανήσονται γὰρ οἶμαι καὶ
τῶν γεωργῶν αὐτῶν ἀμαθέστεροι [καὶ ἀνοητότεροι]
περὶ τὴν φύσιν οἱ μηδὲν ὅλως ὑπὸ μηδενὸς ἕλκεσθαι
συγχωροῦντες· ὡς ἔγωγε πρῶτον μὲν ἀκούσας τὸ γι-
γνόμενον ἐθαύμασα καὶ αὐτὸς ἠβουλήθην αὐτόπτης
αὐτοῦ καταστῆναι. μετὰ ταῦτα δέ, ὡς καὶ τὰ τῆς πεί-
ρας ὡμολόγει, τὴν αἰτίαν σκοπούμενος ἐν παμπόλλῳ
χρόνῳ κατὰ πάσας τὰς αἱρέσεις οὐδεμίαν ἄλλην εὑρεῖν
οἷός τ' ἦν οὐδ' ἄχρι τοῦ πιθανοῦ προϊοῦσαν ἀλλὰ
καταγελάστους τε καὶ σαφῶς ἐξελεγχομένας τὰς ἄλλας
ἁπάσας πλὴν τῆς τὴν ὁλκὴν πρεσβευούσης. ἔστι δὲ
τὸ γιγνόμενον τοιόνδε. κατακομίζοντες οἱ παρ' ἡμῖν
γεωργοὶ τοὺς ‖ ἐκ τῶν ἀγρῶν πυροὺς εἰς τὴν πόλιν 56
ἐν ἁμάξαις τισίν, ὅταν ὑφελέσθαι βουληθῶσιν, ὥστε
μὴ φωραθῆναι, κεράμι' ἄττα πληρώσαντες ὕδατος μέ-
σοις αὐτοῖς ἐνιστᾶσιν. ἕλκοντες οὖν ἐκεῖνοι διὰ τοῦ
κεραμίου τὸ ὑγρὸν εἰς αὐτοὺς ὄγκον μὲν καὶ βάρος

7. ἣ L^1M ἧ L^2 ἢ O ‖ 9. ἐν τῷ λ. L ‖ φανήσονται L φα-νοῦνται MO ‖ 10. αὐτῶν om. MO ‖ καὶ ἀνοητότεροι om. MO ‖ 11. περὶ τὴν φύσιν L παρὰ φύσιν M τὰ περὶ φύσεως O ‖ 13. ἠβουλήθην LP ἐβ. MO ‖ 14. τὰ LP τὸ MO ‖ 17. τοῦ om. L ‖ 20. κατακομίζοντες LM μετακ. O ‖ 21. εἰς τὴν πόλιν om. M ‖ 23. ἄττα del. L^2 ‖ 24. ἐνιστᾶσιν* ἐνιστῶσιν C ‖ 25. εἰς αὐτοὺς om. L

προσκτῶνται, κατάδηλοι δ' οὐ πάνυ γίγνονται τοῖς ὁρῶσιν, εἰ μή τις προπεπυσμένος ἤδη περιεργότερον ἐπισκοποῖτο. καίτοι γ' εἰ βουληθείης ἐν ἡλίῳ καταθεῖναι πάνυ θερμῷ ταὐτὸν ἀγγεῖον, ἐλάχιστον παντελῶς εὑρήσεις τὸ δαπανώμενον ἐφ' ἑκάστης ἡμέρας. οὕτως ἄρα καὶ τῆς ἡλιακῆς θερμασίας τῆς σφοδρᾶς ἰσχυροτέραν οἱ πυροὶ δύναμιν ἔχουσιν ἕλκειν εἰς ἑαυτοὺς τὴν πλησιάζουσαν ὑγρότητα. λῆρος οὖν ἐνταῦθα μακρὸς ἡ πρὸς τὸ λεπτομερὲς φορὰ τοῦ περιέχοντος ἡμᾶς ἀέρος καὶ μάλισθ' ὅταν ἱκανῶς ᾖ θερμός, πολὺ μὲν ὑπάρχοντος ἢ κατὰ τοὺς πυροὺς λεπτομερεστέρου, δεχομένου δ' οὐδὲ τὸ δέκατον μέρος τῆς εἰς ἐκείνους μεταλαμβανομένης ὑγρότητος.

Cap. XV. Ἐπεὶ δ' ἱκανῶς ἠδολεσχήσαμεν οὐχ ἑκόντες, ἀλλ', ὡς ἡ παροιμία φησί, μαινομένοις ἀναγ-
57 κασθέντες συμ‖μανῆναι, πάλιν ἐπὶ τὴν τῶν οὔρων ἐπανέλθωμεν διάκρισιν, ἐν ᾗ τῶν μὲν Ἀσκληπιάδου λήρων ἐπιλαθώμεθα, μετὰ δὲ τῶν πεπεισμένων διηθεῖσθαι τὰ οὖρα διὰ τῶν νεφρῶν, τίς ὁ τρόπος τῆς ἐνεργείας ἐστίν, ἐπισκεψώμεθα· πάντως γὰρ ἢ ἐξ αὑτῶν ἐπὶ τοὺς νεφροὺς φέρεται τὰ οὖρα τοῦτο βέλτιον εἶναι νομίζοντα, καθάπερ ἡμεῖς, ὁπόταν εἰς τὴν ἀγορὰν ἀπίωμεν· ἤ, εἰ τοῦτ' ἀδύνατον, ἕτερόν τι χρὴ τῆς φορᾶς αὐτῶν ἐξευρεῖν αἴτιον. τί δὴ τοῦτ' ἔστιν; εἰ γὰρ μὴ τοῖς νεφροῖς δώσομέν τινα δύναμιν ἑλκτικὴν

2. post τις add. σαφεστάτως L ‖ 5. ἡμέρας ἑκάστης LM ‖ 7. post ἕλκειν add. συντόμως L ‖ 8. post πλησιάζουσαν add. αὐτοῖς L ‖ 9. πολὺς καὶ μακρὸς L ‖ 14. post ἠδολεσχήσαμεν add. μετ' αὐτῶν διὰ τὰ προειρημένα οὐχ ἑκόντες καὶ αὐτοπροαίρετοι καὶ δεῖξαι τὴν ἐν τοῖς λόγοις ἡμῶν ἰσχύν τε καὶ δύναμιν θελήσαντες, sed omnia expunx. L ‖ 20. ἐστὶ post τρόπος colloc. O ‖ ἑαυτῶν O ‖ 21. τοῦτο om. L ‖ 22. νομίζοντες L[1]M

τῆς τοιαύτης ποιότητος, ὡς Ἱπποκράτης ἐνόμιζεν, οὐδὲν ἕτερον ἐξευρήσομεν. ὅτι μὲν γὰρ ἤτοι τούτους ἕλκειν αὐτὸ προσῆκεν ἢ τὰς φλέβας πέμπειν, εἴπερ γε μὴ ἐξ ἑαυτοῦ φέρεται, παντί που δῆλον. ἀλλ' εἰ μὲν αἱ φλέβες περιστελλόμεναι προωθοῖεν, οὐκ ἐκεῖνο μόνον, ἀλλὰ σὺν αὐτῷ καὶ τὸ πᾶν αἷμα τὸ περιεχόμενον ἐν ἑαυταῖς εἰς τοὺς νεφροὺς ἐκθλίψουσιν· εἰ δὲ τοῦτ' ἀδύνατον, ὡς δείξομεν, λείπεται τοὺς νεφροὺς ἕλκειν. πῶς οὖν ἀδύνατον τοῦτο; τῶν νεφρῶν ἡ θέσις ἀντιβαίνει. οὐ γὰρ δὴ οὕτω γ' ὑπόκεινται τῇ κοίλῃ φλεβὶ || καθάπερ τοῖς ἐξ ἐγκεφάλου περιττώμασιν ἔν τε τῇ 58 ῥινὶ καὶ κατὰ τὴν ὑπερῴαν οἱ τοῖς ἠθμοῖς ὅμοιοι πόροι, ἀλλ' ἑκατέρωθεν αὐτῇ παράκεινται. καὶ μήν, εἴπερ ὁμοίως τοῖς ἠθμοῖς ὅσον ἂν ᾖ λεπτότερον καὶ τελέως ὀρρῶδες, τοῦτο μὲν ἑτοίμως διαπέμπουσι, τὸ δὲ παχύτερον ἀποστέγουσιν, ἅπαν ἐπ' αὐτοὺς ἰέναι χρὴ τὸ αἷμα τὸ περιεχόμενον ἐν τῇ κοίλῃ φλεβί, καθάπερ εἰς τοὺς τρυγητοὺς ὁ πᾶς οἶνος ἐμβάλλεται. καὶ μέν γε καὶ τὸ τοῦ γάλακτος τοῦ τυρουμένου παράδειγμα σαφῶς ἄν, ὃ βούλομαι λέγειν, ἐνδείξαιτο. καὶ γὰρ καὶ τοῦτο πᾶν ἐμβληθὲν εἰς τοὺς ταλάρους οὐ πᾶν διηθεῖται, ἀλλ' ὅσον μὲν ἂν ᾖ λεπτότερον τῆς εὐρύτητος τῶν πλοκάμων, εἰς τὸ κάταντες φέρεται καὶ τοῦτο μὲν ὀρρὸς ἐπονομάζεται· τὸ λοιπὸν δὲ τὸ παχὺ τὸ μέλλον ἔσεσθαι τυρός, ὡς ἂν οὐ παραδεχομένων αὐτὸ τῶν ἐν τοῖς ταλάροις πόρων, οὐ διεκπίπτει κάτω. καὶ τοί-

4. ἑαυτοῦ L O αὐτῆς M || 6. τὸ ante περιεχόμενον om. O || 9. τοῦτ' ἀδύνατον O || ἀντιλέγει L || 14. μὲν post ὅσον add. L M || 18. τοὺς τρυγητοὺς M τρυγητοὺς L τὸν τρυγητὸν O || 21. πᾶν post τοῦτο om. L[1] add. L[2] || διηθεῖται καὶ ἐκχέεται L || 22. μὲν om. O || 24. post ὀρρὸς add. τοῖς πᾶσιν L || post ἐπονομάζεται add. τε καὶ λέγεται L || δὲ παχὺ A

νυν, εἴπερ οὕτω μέλλει διηθεῖσθαι τῶν νεφρῶν ὁ τοῦ
αἵματος ὀρρός, ἅπαν ἐπ' αὐτοὺς ἥκειν χρὴ τὸ αἷμα
59 καὶ μὴ τὸ μὲν ναί, τὸ δ' οὔ. ‖ πῶς οὖν ἔχει τὸ φαι-
νόμενον ἐκ τῆς ἀνατομῆς; τὸ μὲν ἕτερον μέρος τῆς
κοίλης ἄνω πρὸς τὴν καρδίαν ἀναφέρεται, τὸ λοιπὸν
δ' ἐπιβαίνει τῇ ῥάχει καθ' ὅλης αὐτῆς ἐκτεινόμενον
ἄχρι τῶν σκελῶν, ὥστε τὸ μὲν ἕτερον οὐδ' ἐγγὺς
ἀφικνεῖται τῶν νεφρῶν, τὸ λοιπὸν δὲ πλησιάζει μέν,
οὐ μὴν εἴς αὐτούς γε καταφύεται. ἐχρῆν δ', εἴπερ
ἔμελλεν ὡς δι' ἠθμῶν αὐτῶν καθαρθήσεσθαι τὸ αἷμα,
πᾶν ἐμπίπτειν εἰς αὐτοὺς κἄπειτα κάτω μὲν φέρεσθαι
τὸ λεπτόν, ἴσχεσθαι δ' ἄνω τὸ παχύ. νυνὶ δ' οὐχ
οὕτως ἔχει· πλάγιοι γὰρ ἑκατέρωθεν τῆς κοίλης φλεβὸς
οἱ νεφροὶ κεῖνται. οὔκουν ὡς ἠθμοὶ διηθοῦσι, πεμ-
πούσης μὲν ἐκείνης, αὐτοὶ δ' οὐδεμίαν εἰσφερόμενοι
δύναμιν, ἀλλ' ἕλκουσι δηλονότι· τοῦτο γὰρ ἔτι λείπε-
ται. πῶς οὖν ἕλκουσιν; εἰ μέν, ὡς Ἐπίκουρος οἴεται
τὰς ὁλκὰς ἁπάσας γίγνεσθαι κατὰ τὰς τῶν ἀτόμων
ἀποπάλσεις τε καὶ περιπλοκάς, ἄμεινον ἦν ὄντως εἰπεῖν
αὐτοὺς μηδ' ἕλκειν ὅλως· πολὺ γὰρ ἂν οὕτω γε τῶν
60 ἐπὶ τῆς ἡρακλείας λίθου μικρῷ πρόσθεν εἰρη‖μένων ὁ
λόγος ἐξεταζόμενος εὑρεθείη γελοιότερος· ἀλλ' ὡς
Ἱπποκράτης ἠβούλετο. λεχθήσεται δὲ σαφέστερον ἐπὶ
προήκοντι τῷ λόγῳ. νυνὶ γὰρ οὐ τοῦτο πρόκειται δι-
δάσκειν, ἀλλ' ὡς οὔτ' ἄλλο τι δυνατὸν εἰπεῖν αἴτιον
εἶναι τῆς τῶν οὔρων διακρίσεως πλὴν τῆς ὁλκῆς τῶν

3. ναὶ LM ἥκειν O ‖ 6. post ἐκτεινόμενον add. τε καὶ ἐξαπλούμενον L ‖ 19. ἦν ὄντως] ὄντως ἐστὶν O ‖ 20. αὐτοὺς μηδὲ διηθεῖν ὅλως L αὐτοὺς post ὅλως colloc. O ‖ 22. post γελοιότερος add. τε καὶ ληρωδέστερος L ‖ 23. τρανότερόν τε καὶ add. ante σαφέστερον L ‖ 24. νῦν MO ‖ 25. ἂν εἰπεῖν LO ἂν om. M ‖ 26. τῆς ante ὁλκῆς om. LO

νεφρῶν οὔθ' οὕτω γίγνεσθαι τὴν ὁλκήν, ὡς οἱ μηδεμίαν οἰκείαν διδόντες τῇ φύσει δύναμιν οἴονται γίγνεσθαι. τούτου γὰρ ὁμολογηθέντος, ὡς ἔστιν ὅλως τις ἐν τοῖς ὑπὸ φύσεως διοικουμένοις δύναμις ἑλκτική, ληρώδης νομίζοιτ' ἂν ὁ περὶ ἀναδόσεως τροφῆς ἄλλο τι λέγειν ἐπιχειρῶν.

Cap. XVI. Ἐρασίστρατος δ' οὐκ οἶδ' ὅπως ἑτέραις μέν τισι δόξαις εὐήθεσιν ἀντεῖπε διὰ μακρῶν, ὑπερέβη δὲ τελέως τὴν Ἱπποκράτους, οὐδ' ἄχρι τοῦ μνημονεῦσαι μόνον αὐτῆς, ὡς ἐν τοῖς περὶ καταπόσεως ἐποίησεν, ἀξιώσας. ἐν ἐκείνοις μὲν γὰρ ἄχρι τοσούτου φαίνεται μνημονεύων, ὡς τοὔνομ' εἰπεῖν τῆς ὁλκῆς μόνον ὧδέ πως γράφων· 'ὁλκὴ μὲν οὖν τῆς κοιλίας οὐδεμία φαίνεται εἶναι'· περὶ δὲ τῆς || ἀναδόσεως τὸν 61 λόγον ποιούμενος οὐδ' ἄχρι συλλαβῆς μιᾶς ἐμνημόνευσε τῆς Ἱπποκρατείου δόξης. καίτοι γ' ἐπήρκεσεν ἂν ἡμῖν, εἰ καὶ τοῦτ' ἔγραψε μόνον, ὡς Ἱπποκράτης εἰπὼν 'σάρκες ὁλκοὶ καὶ ἐκ κοιλίης καὶ ἔξωθεν' ψεύδεται· οὔτε γὰρ ἐκ τῆς κοιλίας οὔτ' ἔξωθεν ἕλκειν δύνανται. εἰ δὲ καὶ ὅτι μήτρας αἰτιώμενος ἄρρωστον αὐχένα κακῶς εἶπεν 'οὐ γὰρ δύναται αὐτέης ὁ στόμαχος εἰρύσαι τὴν γονήν' ἢ εἰ καί τι τοιοῦτον ἄλλο γράφειν ὁ Ἐρασίστρατος ἠξίωσε, τότ' ἂν καὶ ἡμεῖς πρὸς αὐτὸν ἀπολογούμενοι εἴπομεν· ὦ γενναῖε, μὴ ῥητορικῶς ἡμῶν

2. οἰκείαν om. M || 5. post ληρώδης add. εἶναι MO om. L || 9. ἱπποκράτ L ους add. L[2] ἱπποκράτους δόξαν M ἱπποκράτειον O || verba τοῦ μνημονεῦσαι usque ad μὲν γὰρ om. M || 13. πως LM πη O || κοιλίης O || 14. εἶναι om. L || 15. λόγον ἤδη νυνὶ L || κἂν γοῦν add. ante μιᾶς L || 16. ἱπποκράτους M || 17. Ἱπποκράτης] Hipp. Epid. VI 6, 1 (t. V 322 L.) || 18. καὶ ante ἐκ om. C || post κοιλίης add. εἴσωθεν C || 19. post κοιλίας add. οὔτ' εἴσωθεν MO om. L || δύναιτ' ἂν ἕλκειν O || 22. καὶ om. M

κατάτρεχε χωρὶς ἀποδείξεως, ἀλλ' εἰπέ τινα κατηγορίαν τοῦ δόγματος, ἵν' ἢ πεισθῶμέν σοι ὡς καλῶς ἐξελέγχοντι τὸν παλαιὸν λόγον ἢ μεταπείσωμεν ὡς ἀγνοοῦντα. καίτοι τί λέγω ῥητορικῶς; μὴ γάρ, ἐπειδή τινες τῶν ῥητόρων, ἃ μάλιστ' ἀδυνατοῦσι διαλύεσθαι, ταῦτα διαγελάσαντες οὐδ' ἐπιχειροῦσιν ἀντιλέγειν, ἤδη που τοῦτο καὶ ἡμεῖς ἡγώμεθ' εἶναι τὸ ῥητορικῶς· τὸ 62 *γὰρ διὰ λόγου πιθανοῦ ἐστι τὸ ‖ ῥητορικῶς, τὸ δ' ἄνευ λόγου βωμολοχικόν, οὐ ῥητορικόν. οὔκουν οὔτε ῥητορικῶς οὔτε διαλεκτικῶς ἀντεῖπεν ὁ Ἐρασίστρατος ἐν τῷ περὶ τῆς καταπόσεως λόγῳ. τί γάρ φησιν; 'ὁλκὴ μὲν οὖν τῆς κοιλίας οὐδεμία φαίνεται εἶναι'. πάλιν οὖν αὐτῷ παρ' ἡμῶν ἀντιμαρτυρῶν ὁ αὐτὸς λόγος ἀντιπαραβαλλέσθω· περιστολὴ μὲν οὖν τοῦ στομάχου οὐδεμία φαίνεται εἶναι. καὶ πῶς οὐ φαίνεται; τάχ' ἂν ἴσως εἴποι τις τῶν ἀπ' αὐτοῦ· τὸ γὰρ ἀεὶ τῶν ἄνωθεν αὐτοῦ μερῶν συστελλομένων διαστέλλεσθαι τὰ κάτω πῶς οὐκ ἔστι τῆς περιστολῆς ἐνδεικτικόν; αὖθις οὖν ἡμεῖς, καὶ πῶς οὐ φαίνεται, φήσομεν, ἡ τῆς κοιλίας ὁλκή; τὸ γὰρ ἀεὶ τῶν κάτωθεν μερῶν τοῦ στομάχου διαστελλομένων συστέλλεσθαι τὰ ἄνω πῶς οὐκ ἔστι τῆς ὁλκῆς ἐνδεικτικόν; εἰ δὲ σωφρονήσειέ ποτε καὶ γνοίη τὸ φαινόμενον τοῦτο μηδὲν μᾶλλον τῆς ἑτέρας τῶν δοξῶν ὑπάρχειν ἐνδεικτικὸν ἀλλ' ἀμφοτέρων εἶναι κοινόν, οὕτως ἂν ἤδη δείξαιμεν αὐτῷ τὴν ὀρθὴν ὁδὸν τῆς τοῦ ἀληθοῦς εὑρέσεως. ἀλλὰ περὶ μὲν τῆς κοιλίας αὖθις. ἡ δὲ τῆς τροφῆς ἀνάδοσις*

2. *ὡς* om. MO, item v. 3 ‖ 3. *παλαιὸν* om. L ‖ 5. *διαλύσασθαι* M ‖ 7. *που* om. M ‖ *ἡγούμεθ'* MO ‖ 9. post *λόγου* add. *πιθανοῦ* MO om. L ‖ *οὔκουν* L *οὐκοῦν* M ‖ 11. *ἐν* om. L^{1}M ‖ *δηλαδὴ λόγῳ* L ¦ *φησὶν ὁ γενναῖος οὗτος* L ‖ 13. *ἀντὶ μαρτύρων* L ‖ 16. *ἀεὶ* LO *λέγειν* M ‖ 23. *μᾶλλον* om. L

οὐδὲν δεῖται ‖ τῆς πρὸς τὸ κενούμενον ἀκολουθίας 63
ἅπαξ γε τῆς ἑλκτικῆς δυνάμεως ἐπὶ τῶν νεφρῶν ὡμο-
λογημένης, ἣν καίτοι πάνυ σαφῶς ἀληθῆ γιγνώσκων
ὑπάρχειν ὁ Ἐρασίστρατος οὔτ' ἐμνημόνευσεν οὔτ' ἀντ-
εῖπεν οὔθ' ὅλως ἀπεφήνατο, τίν' ἔχει δόξαν ὑπὲρ τῆς
τῶν οὔρων διακρίσεως. ἢ διὰ τί προειπὼν εὐθὺς κατ'
ἀρχὰς τῶν καθ' ὅλου λόγων, ὡς ὑπὲρ τῶν φυσικῶν
ἐνεργειῶν ἐρεῖ, πρῶτον τίνες τ' εἰσὶ καὶ πῶς γίγνον-
ται καὶ διὰ τίνων τόπων, ἐπὶ τῆς τῶν οὔρων διακρί-
σεως, ὅτι μὲν διὰ νεφρῶν, ἀπεφήνατο, τὸ δ' ὅπως
γίγνεται παρέλιπε; μάτην οὖν ἡμᾶς καὶ περὶ τῆς
πέψεως ἐδίδαξεν, ὅπως γίγνεται, καὶ περὶ τῆς τοῦ
χολώδους περιττώματος διακρίσεως κατατρίβει. ἤρκει
γὰρ εἰπεῖν κἀνταῦθα τὰ μόρια, δι' ὧν γίγνεται, τὸ
δ' ὅπως παραλιπεῖν. ἀλλὰ περὶ μὲν ἐκείνων εἶχε λέ-
γειν, οὐ μόνον δι' ὧν ὀργάνων ἀλλὰ καὶ καθ' ὅντινα
γίγνεται τρόπον, ὥσπερ οἶμαι καὶ περὶ τῆς ἀναδόσεως·
οὐ γὰρ ἤρκεσεν εἰπεῖν αὐτῷ μόνον, ὅτι διὰ φλεβῶν,
ἀλλὰ καὶ πῶς ἐπεξῆλθεν, ὅτι τῇ πρὸς ‖ τὸ κενούμενον 64
ἀκολουθίᾳ· περὶ δὲ τῶν οὔρων τῆς διακρίσεως, ὅτι
μὲν διὰ νεφρῶν γίγνεται, γράφει, τὸ δ' ὅπως οὐκέτι
προστίθησιν. οὐδὲ γὰρ οἶμαι τῇ πρὸς τὸ κενούμενον
ἀκολουθίᾳ ἦν εἰπεῖν· οὕτω γὰρ ἂν οὐδεὶς ὑπ' ἰσχου-
ρίας ἀπέθανεν οὐδέποτε μὴ δυναμένου πλείονος ἐπιρ-
ρυῆναί ποτε παρὰ τὸ κενούμενον· ἄλλης γὰρ αἰτίας
μηδεμιᾶς προστεθείσης, ἀλλὰ μόνης τῆς πρὸς τὸ κενού-

5. τινα ἔχει O τ. ἔχειν LM ‖ 7. τῶν κ. ὅ. λόγων L τὸν κ. ὅ. λόγον MO ‖ 8. τίνες L[2] αἴτινες L[1]MO ‖ 14. κἀνταῦθα C καὶ ταῦτα A ‖ 18. εἰπεῖν αὐτῷ μόνον L αὐ. μ. εἰ. O εἰπεῖν αὐτὸ μόνον M ‖ 20. τῆς διακρίσεως C τε καὶ δ. A ‖ 22. οὐδὲ LM οὔτε O ‖ τῇ π. τ. κ. ἀκολουθίᾳ LM τὴν π. τ. κ. ἀκολουθίαν O ‖ 24. οὐδεπώποτε M ‖ πλείονος M πλέονος LO

μενον ἀκολουθίας ποδηγούσης τὸ συνεχές, οὐκ ἐγχωρεῖ πλέον ἐπιρρυῆναί ποτε τοῦ κενουμένου. ἀλλ' οὐδ' ἄλλην τινὰ προσθεῖναι πιθανὴν αἰτίαν εἶχεν, ὡς ἐπὶ τῆς ἀναδόσεως τὴν ἔκθλιψιν τῆς γαστρός. ἀλλ' αὕτη γ' ἐπὶ τοῦ κατὰ τὴν κοίλην αἵματος ἀπωλώλει τελέως, οὐ τῷ μήκει μόνον τῆς ἀποστάσεως ἐκλυθεῖσα, ἀλλὰ καὶ τῷ τὴν καρδίαν ὑπερκειμένην ἐξαρπάζειν αὐτῆς σφοδρῶς καθ' ἑκάστην διαστολὴν οὐκ ὀλίγον αἷμα. μόνη δή τις ἔτι καὶ πάντων ἔρημος ἀπελείπετο τῶν
65 σοφισμάτων ἐν τοῖς κάτω τῆς κοίλης ἡ πρὸς ‖ τὸ κενούμενον ἀκολουθία, διά τε τοὺς ἐπὶ ταῖς ἰσχουρίαις ἀποθνήσκοντας ἀπολωλεκυῖα τὴν πιθανότητα καὶ διὰ τὴν τῶν νεφρῶν θέσιν οὐδὲν ἧττον. εἰ μὲν γὰρ ἅπαν ἐπ' αὐτοὺς ἐφέρετο τὸ αἷμα, δεόντως ἄν τις ἅπαν ἔφασκεν αὐτὸ καθαίρεσθαι. νυνὶ δέ, οὐ γὰρ ὅλον ἀλλὰ τοσοῦτον αὐτοῦ μέρος, ὅσον αἱ μέχρι νεφρῶν δέχονται φλέβες, ἐπ' αὐτοὺς ἔρχεται, μόνον ἐκεῖνο καθαρθήσεται. καὶ τὸ μὲν ὀρρῶδες αὐτοῦ καὶ λεπτὸν οἷον δι' ἠθμῶν τινων τῶν νεφρῶν διαδύσεται· τὸ δ' αἱματῶδές τε καὶ παχὺ κατὰ τὰς φλέβας ὑπομένον ἐμποδὼν στήσεται τῷ κατόπιν ἐπιρρέοντι. παλινδρομεῖν οὖν αὐτὸ πρότερον ἐπὶ τὴν κοίλην ἀναγκαῖον καὶ κενὰς οὕτως ἐργάζεσθαι τὰς ἐπὶ τοὺς νεφροὺς ἰούσας φλέβας, αἳ δεύτερον οὐκέτι παρακομιοῦσιν ἐπ' αὐτοὺς ἀκάθαρτον αἷμα· κατειληφότος γὰρ αὐτὰς τοῦ προτέρου πάροδος οὐδεμία λέλειπται. τίς οὖν ἡμῖν

4. θλίψιν M ἔκθλιψιν L[1] ἔνθλ. L[2] ‖ 5. κοίλην ML[2]O[2] κοιλίαν L[1]O[1] ‖ ἀπωλώλει L ἀπολώλει MO ‖ 9. ἀπελίπετο L ἀπολείπεται O ‖ 11. σαφῶς (add.) ἀκολουθία L ‖ 17. μόνον οὖν M καὶ μόνον O ‖ 20. τε om. LM ‖ 21. ἐπιρρέοντι] ἐπιβαίνοντι L ‖ 22. αὐτὸ om. L ‖ πρώτως M ‖ 24. αἳ O ἢ LM

*ἡ δύναμις ἀπάξει πάλιν ὀπίσω τῶν νεφρῶν τὸ καθα-
ρὸν αἷμα; τίς δὲ τοῦτο μὲν διαδεξαμένη κελεύσει
πάλιν πρὸς τὸ κάτω μέρος ἰέναι τῆς κοίλης, ἑτέρῳ δ'
ἄνωθεν ἐπιφερομένῳ προστάξει, πρὶν ‖ ἐπὶ τοὺς νε-* 66
*φροὺς ἀπελθεῖν, μὴ φέρεσθαι κάτω; ταῦτ' οὖν ἅπαντα
συνιδὼν ὁ Ἐρασίστρατος ἀποριῶν μεστὰ καὶ μίαν
μόνην δόξαν εὔπορον εὑρὼν ἐν ἅπασι τὴν τῆς ὁλκῆς,
οὔτ' ἀπορεῖσθαι βουλόμενος οὔτε τὴν [πρὸς] Ἱππο-
κράτους ἐθέλων λέγειν ἄμεινον ὑπέλαβε σιωπητέον
εἶναι περὶ τοῦ τρόπου τῆς διακρίσεως. ἀλλ' εἰ κἀκεῖ-
νος ἐσίγησεν, ἡμεῖς οὐ σιωπήσομεν· ἴσμεν γάρ, ὡς
οὐκ ἐνδέχεται παρελθόντα τὴν Ἱπποκράτειον δόξαν,
εἶθ' ἕτερόν τι περὶ νεφρῶν ἐνεργείας εἰπόντα μὴ οὐ
καταγέλαστον εἶναι παντάπασι. διὰ τοῦτ' Ἐρασίστρα-
τος μὲν ἐσιώπησεν, Ἀσκληπιάδης δ' ἐψεύσατο παρα-
πλησίως οἰκέταις λάλοις μὲν τὰ πρόσθεν τοῦ βίου καὶ
πολλὰ πολλάκις ἐγκλήματα διαλυσαμένοις ὑπὸ περιττῆς
πανουργίας, ἐπ' αὐτοφώρῳ δέ ποτε κατειλημμένοις,
εἶτ' οὐδὲν ἐξευρίσκουσι σόφισμα κἄπειτ' ἐνταῦθα τοῦ
μὲν αἰδημονεστέρου σιωπῶντος, οἷον ἀποπληξίᾳ τινὶ
κατειλημμένου, τοῦ δ' ἀναισχυντοτέρου κρύπτοντος μὲν
ἔθ' ὑπὸ μάλης τὸ ζητούμενον, ἐξομνυμένου δὲ καὶ
μηδ' ἑωρακέναι πώποτε φάσκοντος. οὕτω γάρ τοι καὶ
ὁ Ἀσκληπιάδης ‖ ἐπιλειπόντων αὐτὸν τῶν τῆς πανουρ-* 67
*γίας σοφισμάτων καὶ μήτε τῆς πρὸς τὸ λεπτομερὲς
φορᾶς ἐχούσης ἔτι χώραν ἐνταυθοῖ ληρεῖσθαι μήθ' ὡς*

1. *ἡ δύναμις* LM *δύν.* O ‖ 3. *πάλιν* om. MO ‖ 5. *κάτω* om. A ‖ 6. *μεστὰ καὶ ἀνάπλεα* L ‖ 8. *τὴν* L *τὰ* MO ‖ [*πρὸς*]* ‖ 11. *ἐσίγησεν* L *ἐσιώπησεν* MO ‖ *σιωπήσομεν* L *σιωπησόμεθα* M *σιγήσομεν* O ‖ 13. *τῆς τῶν νεφρῶν* O ‖ *εἰπόντα* L^1 *εἰπόντας* L^2 ‖ 22. *μάλην* M *μασχάλης* L^2 ‖ 23. *γάρ τοι* om. M ‖ *καὶ* om. O ‖ 24. *ἐπιλιπόντων* O ‖ *αὐτὸν* L *αὐτῷ* MO ‖ 26. *ἐνταῦθα* L

ὑπὸ τῶν νεφρῶν γεννᾶται τουτὶ τὸ περίττωμα, καθάπερ ὑπὸ τῶν ἐν ἥπατι πόρων ἡ χολή, δυνατὸν ὂν εἰπόντα μὴ οὐ μέγιστον ὀφλεῖν γέλωτα, ἐξόμνυταί τε καὶ ψεύδεται φανερῶς, οὐ διήκειν λέγων ἐπὶ τοὺς νεφροὺς τὸ οὖρον ἀλλ' ἀτμοειδῶς εὐθὺς ἐκ τῶν κατὰ τὴν κοίλην μερῶν εἰς τὴν κύστιν ἀθροίζεσθαι. οὗτοι μὲν οὖν τοῖς ἐπ' αὐτοφώρῳ κατειλημμένοις οἰκέταις ὁμοίως ἐκπλαγέντες ὁ μὲν ἐσιώπησεν, ὁ δ' ἀναισχύντως ψεύδεται.

Cap. XVII. *Τῶν δὲ νεωτέρων ὅσοι τοῖς τούτων ὀνόμασιν ἑαυτοὺς ἐσέμνυναν Ἐρασιστρατείους τε καὶ Ἀσκληπιαδείους ἐπονομάσαντες, ὁμοίως τοῖς ὑπὸ τοῦ βελτίστου Μενάνδρου κατὰ τὰς κωμῳδίας εἰσαγομένοις οἰκέταις, Δάοις τέ τισι καὶ Γέταις, οὐδὲν ἡγουμένοις σφίσι πεπρᾶχθαι γενναῖον, εἰ μὴ τρὶς ἐξαπατήσειαν τὸν δεσπότην, οὕτω καὶ αὐτοὶ κατὰ πολλὴν σχολὴν ἀναίσχυντα σοφίσματα συνέθεσαν, οἱ μέν, ἵνα μηδ'*
68 *ὅλως ἐξελεγχθείη ποτ' ‖ Ἀσκληπιάδης ψευδόμενος, οἱ δ', ἵνα κακῶς εἴπωσιν, ἃ καλῶς ἐσιώπησεν Ἐρασίστρατος. ἀλλὰ τῶν μὲν Ἀσκληπιαδείων ἅλις. οἱ δ' Ἐρασιστράτειοι λέγειν ἐπιχειροῦντες, ὅπως οἱ νεφροὶ διηθοῦσι τὸ οὖρον, ἅπαντα δρῶσί τε καὶ πάσχουσι καὶ παντοῖοι γίγνονται πιθανὸν ἐξευρεῖν τι ζητοῦντες αἴτιον ὁλκῆς μὴ δεόμενον. οἱ μὲν δὴ πλησίον Ἐρασιστράτου τοῖς χρόνοις γενόμενοι τὰ μὲν ἄνω τῶν*

2. *δυνατὸν* LM *ἀδύνατον* O ‖ *ὂν* om. L ‖ 3. *ὤφλειν* L ‖ *καταγέλωτα* M ‖ 4. *προφανῶς* L ‖ *διήκειν* LO² *ὡς οὐ διήρκει* M ‖ 6. *κοίλην** *κοιλίαν* C ‖ 12. *ἀπὸ* L ‖ 15. *σφίσι* M Cobet Mnemos. X 178 *φησὶ* LO ‖ 18. *ἐξελεγχθείη* L *ἐξελεγχθῇ* MO ‖ 19. *εἴπωσιν** *εὕρωσιν* ML² in ras. *ἐροῦσιν* O ‖ 23. *τι ζητ. ἐξ.* MO ‖ 25. *τῶν* om. L

νεφρῶν μόρια καθαρὸν αἷμα λαμβάνειν φασί, τῷ δὲ βάρος ἔχειν τὸ ὑδατῶδες περίττωμα βρίθειν τε καὶ ὑπορρεῖν κάτω· διηθούμενον δ' ἐνταῦθα κατὰ τοὺς νεφροὺς αὐτοὺς χρηστὸν οὕτω γενόμενον ἅπασι τοῖς κάτω τῶν νεφρῶν ἐπιπέμπεσθαι τὸ αἷμα. καὶ μέχρι γέ τινος εὐδοκίμησεν ἥδε ἡ δόξα καὶ ἤκμασε καὶ ἀληθὴς ἐνομίσθη· χρόνῳ δ' ὕστερον καὶ αὐτοῖς τοῖς Ἐρασιστρατείοις ὕποπτος ἐφάνη καὶ τελευτῶντες ἀπέστησαν αὐτῆς. αἰτεῖσθαι γὰρ ἐδόκουν δύο ταῦτα μήτε συγχωρούμενα πρός τινος ἀλλ' οὐδ' ἀποδειχθῆναι δυνάμενα, πρῶτον μὲν τὸ βάρος τῆς ὀρρώδους ὑγρότητος ἐν τῇ κοίλῃ ‖ [πρώτῃ] φλεβὶ γεννώμενον, ὥσπερ οὐκ 69
ἐξ ἀρχῆς ὑπάρχον, ὁπότ' ἐκ τῆς κοιλίας εἰς ἧπαρ ἀνεφέρετο. τί δὴ οὖν οὐκ εὐθὺς ἐν ἐκείνοις τοῖς χωρίοις ὑπέρρει κάτω; πῶς δ' ἄν τῳ δόξειεν εὐλόγως εἰρῆσθαι συντελεῖν εἰς τὴν ἀνάδοσιν ἡ ὑδατώδης ὑγρότης, εἴπερ οὕτως ἐστὶ βαρεῖα; δεύτερον δ' ἄτοπον, ὅτι κἂν κάτω συγχωρηθῇ φέρεσθαι πᾶσα καὶ μὴ κατ' ἄλλο χωρίον ἢ τὴν κοίλην φλέβα, τίνα τρόπον εἰς τοὺς νεφροὺς ἐμπεσεῖται, χαλεπόν, μᾶλλον δ' ἀδύνατον εἰπεῖν, μήτ' ἐν τοῖς κάτω μέρεσι κειμένων αὐτῶν τῆς φλεβὸς ἀλλ' ἐκ τῶν πλαγίων μήτ' ἐμφυομένης εἰς αὐτοὺς τῆς κοίλης ἀλλ' ἀπόφυσίν τινα μόνον εἰς ἑκάτερον πεμπούσης, ὥσπερ καὶ εἰς τἆλλα πάντα μόρια. τίς οὖν ἡ διαδεξαμένη ταύτην δόξα

1. τῷ δὲ β. ἔχειν L[2] τὸ δὲ β. ἔχον L[1] τῷ (τὸ M) β. δ' ἔχειν MO ‖ 5. τῶν om. LM ‖ 6. εὐδοκίμησεν LM ηὐδ. O ‖ 12. [πρώτῃ]* ‖ 13. κοίλης MO[1] κοιλίας O[2] in marg., in L vocabulo κοιλίας expuncto superscriptum est πύλης ‖ 14. δή ποτ' P ‖ 17. δ' om. L ‖ 19. μὴ L μηδὲν M μηκέτ' εἶναι O ‖ 23. εἰς αὐτοὺς LM αὐτοῖς O ‖ 24. μόνον L μόνην MO ‖ ἑκάτερον LM ἑκάτερα O ‖ καὶ] γε καὶ M

καταγνωσθεῖσαν; ἐμοὶ μὲν ἠλιθιωτέρα μακρῷ φαίνεται τῆς προτέρας. ἤκμασε δ' οὖν καὶ αὕτη ποτέ. φασὶ γάρ, εἰ κατὰ τῆς γῆς ἐκχυθείη μεμιγμένον ἔλαιον ὕδατι, διάφορον ἑκάτερον ὁδὸν βαδιεῖσθαι καὶ ῥυήσεσθαι τὸ μὲν τῇδε, τὸ δὲ τῇδε. θαυμαστὸν οὖν οὐδὲν εἶναί φασιν, εἰ τὸ μὲν ὑδατῶδες ὑγρὸν εἰς τοὺς νε-‖
70 φροὺς ῥεῖ, τὸ δ' αἷμα διὰ τῆς κοίλης φέρεται κάτω. κατέγνωσται οὖν ἤδη καὶ ἥδε ἡ δόξα. διὰ τί γὰρ ἀπὸ τῆς κοίλης μυρίων ἐκπεφυκυιῶν φλεβῶν αἷμα μὲν εἰς τὰς ἄλλας ἁπάσας, ἡ δ' ὀρρώδης ὑγρότης εἰς τὰς ἐπὶ τοὺς νεφροὺς φερομένας ἐκτρέπεται; τοῦτ' αὐτὸ τὸ ζητούμενον οὐκ εἰρήκασιν, ἀλλὰ τὸ γιγνόμενον εἰπόντες μόνον οἴονται τὴν αἰτίαν ἀποδεδωκέναι. πάλιν οὖν, τὸ τρίτον τῷ σωτῆρι, τὴν χειρίστην ἁπασῶν δόξαν ἐξευρημένην [δὲ] νῦν ὑπὸ Λύκου τοῦ Μακεδόνος, εὐδοκιμοῦσαν δὲ διὰ τὸ καινὸν ἤδη λέγωμεν. ἀπεφήνατο γὰρ δὴ ὁ Λύκος οὗτος, ὥσπερ ἐξ ἀδύτου τινὸς χρησμὸν ἀποφθεγγόμενος, περίττωμα τῆς τῶν νεφρῶν θρέψεως εἶναι τὸ οὖρον. ὅτι μὲν οὖν αὐτὸ τὸ πινόμενον ἅπαν οὖρον γίγνεται, πλὴν εἴ τι μετὰ τῶν διαχωρημάτων ὑπῆλθεν ἢ εἰς ἱδρῶτας ἀπεχώρησεν ἢ εἰς τὴν ἄδηλον διαπνοήν, ἐναργῶς ἐνδείκνυται τὸ πλῆθος τῶν καθ' ἑκάστην ἡμέραν οὐρουμένων. ἐν χειμῶνι δὲ μάλιστα μαθεῖν ἔστιν ἐπὶ τῶν ἀργούντων μέν, κωθωνιζομένων δέ, καὶ μάλιστ' εἰ λεπτὸς ὁ οἶνος
71 εἴη καὶ πόριμος. οὐροῦσι ‖ γὰρ οὗτοι διὰ ταχέων ὀλί-

1. τὴν καταγνωσθεῖσαν O δόξα ταύτης καταγνωσθείσης M δ. ταύτην καὶ καταγνωσθεῖσαν P ‖ 3. ἐκχυθείη LM ἐκχυθῇ O ‖ 7. αἷμα LP αἱματῶδες MO ‖ 8. δ' οὖν M ‖ 14. οὖν om. L ‖ 15. [δὲ]* ‖ 16. δὲ L τε MO ‖ λέγομεν C λέγωμεν K ‖ 20. ἅπαν om. LM ‖ μετὰ MO διὰ L κατὰ A ‖ 21. ἱδρῶτα LM ‖ 22. εἰς LM κατὰ O

γου δεῖν, ὅσονπερ καὶ πίνουσιν. ὅτι δὲ καὶ ὁ Ἐρασίστρατος οὕτως ἐγίγνωσκεν, οἱ τὸ πρῶτον ἀνεγνωκότες αὐτοῦ σύγγραμμα τῶν καθόλου λόγων ἐπίστανται. ὥσθ' ὁ Λύκος οὔτ' ἀληθῆ φαίνεται λέγων οὔτ' Ἐρασιστράτεια, δῆλον δ' ὡς οὐδ' Ἀσκληπιάδεια, πολὺ δὲ μᾶλλον οὐδ' Ἱπποκράτεια. λευκῷ τοίνυν κατὰ τὴν παροιμίαν ἔοικε κόρακι μήτ' αὐτοῖς τοῖς κόραξιν ἀναμιχθῆναι δυναμένῳ διὰ τὴν χρόαν μήτε ταῖς περιστεραῖς διὰ τὸ μέγεθος, ἀλλ' οὔτι που τούτου γ' ἕνεκα παροπτέος· ἴσως γάρ τι λέγει θαυμαστόν, ὃ μηδεὶς τῶν ἔμπροσθεν ἔγνω. τὸ μὲν οὖν ἅπαντα τὰ τρεφόμενα μόρια ποιεῖν τι περίττωμα συγχωρούμενον, τὸ δὲ τοὺς νεφροὺς μόνους, οὕτω σμικρὰ σώματα, χόας ὅλους τέτταρας ἢ καὶ πλείους ἴσχειν ἐνίοτε περιττώματος οὔθ' ὁμολογούμενον οὔτε λόγον ἔχον· τὸ γὰρ ἑκάστου τῶν μειζόνων σπλάγχνων περίττωμα πλεῖον ἀναγκαῖον ὑπάρχειν. οἷον αὐτίκα τὸ τοῦ πνεύμονος, εἴπερ ἀνάλογον τῷ μεγέθει τοῦ σπλάγχνου γίγνοιτο, πολλαπλάσιον ἔσται δήπου τοῦ κατὰ τοὺς νεφρούς, ὥσθ' 72
ὅλος μὲν ὁ θώραξ ἐμπλησθήσεται, πνιγήσεται δ' αὐτίκα τὸ ζῷον. ἀλλ' εἰ ἴσον φήσει τις γίγνεσθαι τὸ καθ' ἕκαστον τῶν ἄλλων μορίων περίττωμα, διὰ ποίων κύστεων ἐκκρίνεται; εἰ γὰρ οἱ νεφροὶ τοῖς κωθωνιζομένοις τρεῖς ἢ τέτταρας ἐνίοτε χόας ποιοῦσι περιττώματος, ἑκάστου τῶν ἄλλων σπλάγχνων πολλῷ πλείους

2. πρότερον M ‖ αὐτοῦ ἀνεγνωκότες O ‖ 4. λέγων φαίνεται LO ‖ 5. verba δῆλον — Ἱπποκράτεια om. O ‖ οὐδ' L οὔτε MO, item v. 6 ‖ 7. ἔοικε post τοίνυν colloc. L ‖ 9. ἀλλ' οὐ τούτου γε ἕνεκεν M ‖ 11. ἔγνω πώποτε L ‖ 12. συγχωρούμενον L¹ συγχωροῦμεν L²MO ‖ 14. περιττώματα LM ‖ 18. τοῦ σπλάγχνου τῷ μεγέθει M ‖ 21. ἀλλ' εἰ ἴσως (ἴσον correxi) φ. τ. γ. O ἢ τί μέντοι φησὶ γίγνεσθαι τὸ L ἢ εἰ μέντοι M (omissis φήσει τις γίγ. verbis) ‖ τὸ L om. MO ‖ 23. ἐκκρίνει LM

ἔσονται καὶ πίθου τινὸς οὕτω μεγίστου δεήσει τοῦ
δεξομένου τὰ πάντων περιττώματα. καίτοι πολλάκις,
ὅσον ἔπιέ τις, ὀλίγου δεῖν οὔρησεν ἅπαν, ὡς ἂν ἐπὶ
τοὺς νεφροὺς φερομένου τοῦ πόματος ἅπαντος. ἔοικεν
οὖν ὁ τὸ τρίτον ἐξαπατῶν οὗτος οὐδὲν ἀνύειν ἀλλ'
εὐθὺς γεγονέναι κατάφωρος καὶ μένειν ἔτι τὸ ἐξ ἀρχῆς
ἄπορον Ἐρασιστράτῳ τε καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασι πλὴν
Ἱπποκράτους. διατρίβω δ' ἑκὼν ἐν τῷ τόπῳ σαφῶς
εἰδώς, ὅτι μηδὲν εἰπεῖν ἔχει μηδεὶς ἄλλος περὶ τῆς
τῶν νεφρῶν ἐνεργείας, ἀλλ' ἀναγκαῖον ἢ τῶν μαγείρων
ἀμαθεστέρους φαίνεσθαι μηδ' ὅτι διηθεῖται δι' αὐτῶν
73 τὸ οὖρον ὁμολογοῦντας ἢ ‖ τοῦτο συγχωρήσαντας μηδὲν
ἔτ' ἔχειν εἰπεῖν ἕτερον αἴτιον τῆς διακρίσεως πλὴν
τῆς ὁλκῆς. ἀλλ' εἰ μὴ τῶν οὔρων ἡ φορὰ τῇ πρὸς
τὸ κενούμενον ἀκολουθίᾳ γίγνεται, δῆλον, ὡς οὐδ' ἡ
τοῦ αἵματος οὐδ' ἡ τῆς χολῆς ἢ εἴπερ ἐκείνων καὶ
τούτου· πάντα γὰρ ὡσαύτως ἀναγκαῖον ἐπιτελεῖσθαι
καὶ κατ' αὐτὸν τὸν Ἐρασίστρατον. εἰρήσεται δ' ἐπὶ
πλέον ὑπὲρ αὐτῶν ἐν τῷ μετὰ ταῦτα γράμματι.

ΒΙΒΛΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

74 Cap. I. Ὅτι μὲν οὖν ἀναγκαῖόν ἐστιν οὐκ Ἐρασιστράτῳ μόνον ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν, ὅσοι μέλλουσι περὶ διακρίσεως οὔρων ἐρεῖν τι χρηστόν,

3. ἅπαν οὔρησεν O ‖ 5. οὗτος LM οὕτως O ‖ 9. ἔχει post ἄλλος colloc. L ‖ 14. τῆς om. L ‖ 17. πάντα L ἅπαντα M πάντως O ‖ 18. τὸν om. L ‖ 19. περὶ αὐτῶν ἐπὶ πλ. L ‖ subscriptio: τέλος τοῦ περὶ φυσικῶν δυνάμεων πρῶτον O

Inscriptio: Γαληνοῦ περὶ φυσικῶν δυνάμεων δεύτερον L Γ. π. φ. δ. βιβλίον δεύτερον MO Γ. π. φ. δ. λόγος δεύτερος P ‖ 21. μόνῳ M ‖ 22. τι post μέλλουσι colloc. L

ὁμολογῆσαι δύναμίν τιν' ὑπάρχειν τοῖς νεφροῖς ἕλκουσαν εἰς ἑαυτοὺς ποιότητα τοιαύτην, οἵα ἐν τοῖς οὔροις ἐστί, διὰ τοῦ πρόσθεν ἐπιδέδεικται γράμματος, ἀναμιμνησκόντων ἅμ' αὐτῷ καὶ τοῦθ' ἡμῶν, ὡς οὐκ ἄλλως μὲν εἰς τὴν κύστιν φέρεται τὰ οὖρα διὰ τῶν νεφρῶν, ἄλλως δ' εἰς ἅπαντα τοῦ ζῴου τὰ μόρια τὸ αἷμα, κατ' ἄλλον δέ τινα τρόπον ἡ ξανθὴ χολὴ διακρίνεται. δειχθείσης γὰρ ἐναργῶς ἐφ' ἑνὸς ‖ οὐτινοσοῦν ὀργάνου 75 τῆς ἑλκτικῆς τε καὶ ἐπισπαστικῆς ὀνομαζομένης δυνάμεως οὐδὲν ἔτι χαλεπὸν ἐπὶ τὰ λοιπὰ μεταφέρειν αὐτήν· οὐ γὰρ δὴ τοῖς μὲν νεφροῖς ἡ φύσις ἔδωκέ τινα τοιαύτην δύναμιν, οὐχὶ δέ γε καὶ τοῖς τὸ χολῶδες ὑγρὸν ἕλκουσιν ἀγγείοις οὐδὲ τούτοις μέν, οὐκέτι δὲ καὶ τῶν ἄλλων μορίων ἑκάστῳ. καὶ μὴν εἰ τοῦτ' ἀληθές ἐστι, θαυμάζειν χρὴ τοῦ Ἐρασιστράτου ψευδεῖς οὕτω λόγους ὑπὲρ ἀναδόσεως τροφῆς εἰπόντος, ὡς μηδ' Ἀσκληπιάδην λαθεῖν. καίτοι γ' οἴεται παντὸς μᾶλλον ἀληθὲς ὑπάρχειν, ὡς, εἴπερ ἐκ τῶν φλεβῶν ἀπορρέοι τι, δυοῖν θάτερον ἢ κενὸς ἔσται τόπος ἀθρόως ἢ τὸ συνεχὲς ἐπιρρυήσεται τὴν βάσιν ἀναπληροῦν τοῦ κενουμένου. ἀλλ' ὅ γ' Ἀσκληπιάδης οὐ δυοῖν θάτερόν φησιν, ἀλλὰ τριῶν ἕν τι χρῆναι λέγειν ἐπὶ τοῖς κενουμένοις ἀγγείοις ἕπεσθαι ἢ κενὸν ἀθρόως τόπον ἢ τὸ συνεχὲς ἀκολουθήσειν ἢ συσταλήσεσθαι τὸ ἀγγεῖον. ἐπὶ μὲν γὰρ τῶν καλάμων καὶ τῶν αὐλίσκων τῶν εἰς τὸ ὕδωρ καθιεμένων ἀληθὲς εἰπεῖν,

3. ἀποδέδεικται M ‖ 5. μὲν om. L ‖ φέρεται τὰ οὖρα L^{2}M (φέρεσθαι L^r) τ. οὖ. φ. O ‖ 6. τοῦ ζῴου τὰ μόρια M τὰ τοῦ ζῴου μόρια L τὰ μ. τ. ζ. O ‖ 8. ἐφ' ἑνὸς ἐναργῶς LO ‖ 13. ἕλξουσιν L ‖ 15. οὕτω ψ. M ‖ 20. ἀθρόος M ‖ 23. ἕπεσθαι L^{2}O ἔσεσθαι L^{1}M ‖ ἀθρόως K ἀθρόον C

76 ὅτι κενουμένου τοῦ περιεχομένου κατὰ τὴν ‖ εὐρυχωρίαν αὐτῶν ἀέρος ἢ κενὸς ἀθρόως ἔσται τόπος ἢ ἀκολουθήσει τὸ συνεχές· ἐπὶ δὲ τῶν φλεβῶν οὐκέτ' ἐγχωρεῖ, δυναμένου δὴ τοῦ χιτῶνος αὐτῶν εἰς ἑαυτὸν συνιζάνειν καὶ διὰ τοῦτο καταπίπτειν εἰς τὴν ἐντὸς εὐρυχωρίαν. οὕτω μὲν δὴ ψευδὴς ἡ περὶ τῆς πρὸς τὸ κενούμενον ἀκολουθίας οὐκ ἀπόδειξις μὰ Δί' εἴποιμ' ἂν ἀλλ' ὑπόθεσις Ἐρασιστράτειος. καθ' ἕτερον δ' αὖ τρόπον, εἰ καὶ ἀληθὴς εἴη, περιττή, τῆς μὲν κοιλίας ἐνθλίβειν ταῖς φλεψὶ δυναμένης, ὡς αὐτὸς ὑπέθετο, τῶν φλεβῶν δ' αὖ περιστέλλεσθαι τῷ ἐνυπάρχοντι καὶ προωθεῖν αὐτό. τά τε γὰρ ἄλλα καὶ πλῆθος οὐκ ἂν ἐν τῷ σώματι γένοιτο, τῇ πρὸς τὸ κενούμενον ἀκολουθίᾳ μόνῃ τῆς ἀναδόσεως ἐπιτελουμένης. εἰ μὲν οὖν ἡ τῆς γαστρὸς ἔνθλιψις ἐκλύεται προϊοῦσα καὶ μέχρι παντὸς ἀδυνατός ἐστιν ἐξικνεῖσθαι καὶ διὰ τοῦτ' ἄλλης τινὸς δεῖ μηχανῆς εἰς τὴν πάντη φορὰν τοῦ αἵματος, ἀναγκαία μὲν ἡ πρὸς τὸ κενούμενον ἀκολουθία προσεξεύρηται· πλῆθος δ' ἐν οὐδενὶ
77 τῶν μεθ' ἧπαρ ἔσται ‖ μορίων, ἤ, εἴπερ ἄρα, περὶ τὴν καρδίαν τε καὶ τὸν πνεύμονα. μόνη γὰρ αὕτη τῶν μεθ' ἧπαρ εἰς τὴν δεξιὰν αὐτῆς κοιλίαν ἕλκει τὴν τροφήν, εἶτα διὰ τῆς φλεβὸς τῆς ἀρτηριώδους ἐκπέμπει τῷ πνεύμονι· τῶν γὰρ ἄλλων οὐδὲν οὐδ' αὐτὸς ὁ Ἐρασίστρατος ἐκ καρδίας βούλεται τρέφεσθαι διὰ τὴν τῶν ὑμένων ἐπίφυσιν. εἰ δέ γ', ἵνα πλῆθος γένηται, φυλάξομεν ἄχρι παντὸς τὴν ῥώμην τῆς κατὰ τὴν κοιλίαν

1. τοῦ περιεχομένου κενουμένου O ‖ 4. δὴ] γε δήπου M ‖ εἰς αὐτὸν L ‖ 6. δὴ] οὖν M ‖ 7. Δι' LO τὸν Δία M ‖ 11. προυπάρχοντι L ‖ 15. ἔκθλιψις M ‖ 18. ἀναγκαίως O ἀναγκαίη L (ut videtur) ‖ 19. ἐν om. L ‖ 22. αὑτῆς* αὐτῆς C ‖ 24. γὰρ] δὲ M ‖ ὁ om. LM ‖ 26. φυλάξοιμεν M

ἐνθλίψεως, οὐδὲν ἔτι δεόμεθα τῆς πρὸς τὸ κενούμενον ἀκολουθίας, μάλιστ' εἰ καὶ τὴν τῶν φλεβῶν συνυποθοίμεθα περιστολήν, ὡς αὖ καὶ τοῦτ' αὐτῷ πάλιν ἀρέσκει τῷ Ἐρασιστράτῳ.

Cap. II. *Ἀναμνηστέον οὖν αὖθις αὐτόν, κἂν μὴ βούληται, τῶν νεφρῶν καὶ λεκτέον, ὡς ἔλεγχος [εἰσὶν] οὗτοι φανερώτατος ἁπάντων τῶν ἀποχωρούντων τῆς ὁλκῆς· οὐδεὶς γὰρ οὐδὲν οὔτ' εἶπε πιθανόν, ἀλλ' οὐδ' ἐξευρεῖν εἶχε κατ' οὐδένα τρόπον, ὡς ἔμπροσθεν ἐδείκνυμεν, ἕτερον αἴτιον οὔρων διακρίσεως, ἀλλ' ἀναγκαῖον ἢ μαίνεσθαι δοκεῖν, εἰ φήσαιμεν ἀτμοει‖δῶς εἰς τὴν κύστιν ἰέναι τὸ οὖρον ἢ ἀσχημονεῖν τῆς* 78 *πρὸς τὸ κενούμενον ἀκολουθίας μνημονεύοντας, ληρώδους μὲν οὔσης κἀπὶ τοῦ αἵματος, ἀδυνάτου δὲ καὶ ἠλιθίου παντάπασιν ἐπὶ τῶν οὔρων. ἓν μὲν δὴ τοῦτο σφάλμα τῶν ἀποστάντων τῆς ὁλκῆς· ἕτερον δὲ τὸ περὶ τῆς κατὰ τὴν ξανθὴν χολὴν διακρίσεως. οὐδὲ γὰρ οὐδ' ἐκεῖ παραρρέοντος τοῦ αἵματος τὰ στόματα τῶν χοληδόχων ἀγγείων ἀκριβῶς διακριθήσεται τὸ χολῶδες περίττωμα. καὶ μὴ διακρινέσθω, φασίν, ἀλλὰ συναναφερέσθω τῷ αἵματι πάντῃ τοῦ σώματος. ἀλλ', ὦ σοφώτατοι, προνοητικὴν τοῦ ζῴου καὶ τεχνικὴν αὐτὸς ὁ Ἐρασίστρατος ὑπέθετο τὴν φύσιν. ἀλλὰ καὶ τὸ χολῶδες ὑγρὸν ἄχρηστον εἶναι παντάπασι τοῖς ζῴοις ἔφασκεν. οὐ συμβαίνει δ' ἀλλήλοις ἄμφω ταῦτα. πῶς*

2. *συνυπεθέμεθα* M *συνυποθέμεθα* P ‖ 3. *αὖ*] *ἂν* L ‖ *αὐτῷ π. ἀ. τῷ Ἐρασιστράτῳ** *τοῦτο πάλιν αὐτῷ ἀρέσκῃ τῷ Ἐρασιστράτῳ* L *τοῦτο πάλιν* (*αὐτὸ* om.) *ἀρέσκει τὸν Ἐρασίστρατον* M *τοῦτ' αὐτὸ π. ἀρέσκειν τὸν Ἐ.* O ‖ 6. *λεκτέον*] *ῥητέον* M ‖ *εἰσὶν* eadem manu super *ἐστὶν* L *ἐστὶν* O om. M ‖ 7. *οὗτοι* L *οὗτος* MO ‖ 9. *εἶχε* L *ἔχει* MO ‖ 18. *κατὰ* ante *τὰ* add. L²M ‖ 20. *ἀναφερέσθω* L¹ *συν* add. s. l. L² ‖ 24. *ὑγρὸν* om. M

γὰρ ἂν ἔτι προνοεῖσθαι τοῦ ζῴου δόξειεν ἐπιτρέπουσα συναναφέρεσθαι τῷ αἵματι μοχθηρὸν οὕτω χυμόν; ἀλλὰ ταῦτα μὲν σμικρά· τὸ δὲ μέγιστον καὶ σαφέστατον πάλιν ἐνταῦθ' ἁμάρτημα καὶ δὴ φράσω. εἴπερ γὰρ δι' οὐδὲν ἄλλ' ἢ ὅτι παχύτερον μέν ἐστι τὸ αἷμα,
79 λεπτοτέρα δ' ἡ ‖ ξανθὴ χολὴ καὶ τὰ μὲν τῶν φλεβῶν εὐρύτερα στόματα, τὰ δὲ τῶν χοληδόχων ἀγγείων στενότερα, διὰ τοῦθ' ἡ μὲν χολὴ τοῖς στενοτέροις ἀγγείοις τε καὶ στόμασιν ἐναρμόττει, τὸ δ' αἷμα τοῖς εὐρυτέροις, δῆλον, ὡς καὶ τὸ ὑδατῶδες τοῦτο καὶ ὀρρῶδες περίττωμα τοσούτῳ πρότερον εἰσρυήσεται τοῖς χοληδόχοις ἀγγείοις, ὅσῳ λεπτότερόν ἐστι τῆς χολῆς. πῶς οὖν οὐκ εἰσρεῖ; ὅτι παχύτερόν ἐστι νὴ Δία τὸ οὖρον τῆς χολῆς· τοῦτο γὰρ ἐτόλμησέ τις εἰπεῖν τῶν καθ' ἡμᾶς Ἐρασιστρατείων ἀποστὰς δηλονότι τῶν αἰσθήσεων, αἷς ἐπίστευσεν ἐπί τε τῆς χολῆς καὶ τοῦ αἵματος. εἴτε γὰρ ὅτι μᾶλλον ἡ χολὴ τοῦ αἵματος ῥεῖ, διὰ τοῦτο λεπτοτέραν αὐτὴν ἡμῖν ἐστι νομιστέον, εἴθ' ὅτι δι' ὀθόνης ἢ ῥάκους ἤ τινος ἠθμοῦ ῥᾷον διεξέρχεται καὶ ταύτης τὸ ὀρρῶδες περίττωμα, κατὰ ταῦτα τὰ γνωρίσματα παχυτέρα τῆς ὑδατώδους ὑγρότητος καὶ αὕτη γενήσεται. πάλιν γὰρ οὐδ' ἐνταῦθα λόγος οὐδείς ἐστιν, ὃς ἀποδείξει λεπτοτέραν τὴν χολὴν τῶν ὀρρωδῶν περιττωμάτων. ἀλλ' ὅταν τις ἀναισχυντῇ περιπλέκων τε καὶ μήπω καταπεπτωκέναι συγχωρῶν, ‖
80 ὅμοιος ἔσται τοῖς ἰδιώταις τῶν παλαιστῶν, οἳ καταβληθέντες ὑπὸ τῶν παλαιστρικῶν καὶ κατὰ τῆς γῆς

4. πάλιν om. M ‖ 8. στενώτερα T ‖ στενωτέροις T ‖ 9. ἁρμόττει L ‖ 11. τοσοῦτον O ‖ 13. ὅτι om. L^1 add. s. l. L^2 ἢ pro ὅτι M ‖ 15. ὑμᾶς L ‖ 16. τῆς om. L ‖ 20. κατὰ] καὶ M καὶ κατὰ A ‖ 22. αὐτὴ M

ὕπτιοι κείμενοι τοσούτου δέουσι τὸ πτῶμα γνωρίζειν, ὥστε καὶ κρατοῦσι τῶν αὐχένων αὐτοὺς τοὺς καταβαλόντας οὐκ ἐῶντες ἀπαλλάττεσθαι, κἂν τούτῳ νικᾶν ὑπολαμβάνουσι.

Cap. III. *Λῆρος οὖν μακρὸς ἅπασα πόρων ὑπόθεσις εἰς φυσικὴν ἐνέργειαν. εἰ μὴ γὰρ δύναμίς τις σύμφυτος ἑκάστῳ τῶν ὀργάνων ὑπὸ τῆς φύσεως εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς δοθείη, διαρκεῖν οὐ δυνήσεται τὰ ζῷα, μὴ ὅτι τοσοῦτον ἀριθμὸν ἐτῶν ἀλλ' οὐδ' ἡμερῶν ὀλιγίστων· ἀνεπιτρόπευτα γὰρ ἐάσαντες αὐτὰ καὶ τέχνης καὶ προνοίας ἔρημα μόναις ταῖς τῶν ὑλῶν οἰακιζόμενα ῥοπαῖς, οὐδαμοῦ δυνάμεως οὐδεμιᾶς τῆς μὲν ἑλκούσης τὸ προσῆκον ἑαυτῇ, τῆς δ' ἀπωθούσης τὸ ἀλλότριον, τῆς δ' ἀλλοιούσης τε καὶ προσφυούσης τὸ θρέψον, οὐκ οἶδ' ὅπως οὐκ ἂν εἴημεν καταγέλαστοι περί τε τῶν φυσικῶν ἐνεργειῶν διαλεγόμενοι καὶ πολὺ μᾶλλον ἔτι περὶ τῶν ψυχικῶν καὶ ‖ συμπάσης γε τῆς ζωῆς. οὐδὲ* 81 *γὰρ ζῆν οὐδὲ διαμένειν οὐδενὶ τῶν ζῴων οὐδ' εἰς ἐλάχιστον χρόνον ἔσται δυνατόν, εἰ τοσαῦτα κεκτημένον ἐν ἑαυτῷ μόρια καὶ οὕτω διαφέροντα μήθ' ἑλκτικῇ τῶν οἰκείων χρήσεται δυνάμει μήτ' ἀποκριτικῇ τῶν ἀλλοτρίων μήτ' ἀλλοιωτικῇ τῶν θρεψόντων. καὶ μὴν εἰ ταύτας ἔχοιμεν, οὐδὲν ἔτι πόρων μικρῶν ἢ μεγάλων ἐξ ὑποθέσεως ἀναποδείκτου λαμβανομένων εἰς οὔρου καὶ χολῆς διάκρισιν δεόμεθα καί τινος ἐπικαίρου θέσεως, ἐν ᾧ μόνῳ σωφρονεῖν ἔοικεν ὁ Ἐρασίστρατος ἅπαντα καλῶς τεθῆναί τε καὶ διαπλασθῆναι τὰ μόρια*

1. *τοσούτου* L *τὸ τούτου* M *τοσοῦτον* O ‖ 2. *καταβάλλοντας* L¹O ‖ 5. *μακρός ἐστιν* M ‖ *τῶν πόρων* O ‖ 9. *ἐτῶν ἀριθμὸν* O ‖ 11. post *μόναις* add. *δὲ* O ‖ 15. *ἦμεν* L ‖ 21. *χρήσεται* ante *τῶν οἰκείων* colloc. LM ‖ 23. *ἢ*] *καὶ* LM

τοῦ σώματος ὑπὸ τῆς φύσεως οἰόμενος. ἀλλ' εἰ παρακολουθήσειεν ἑαυτῷ φύσιν ὀνομάζοντι τεχνικήν, εὐθὺς μὲν ἐξ ἀρχῆς ἅπαντα καλῶς διαπλάσασάν τε καὶ διαθεῖσαν τοῦ ζῴου τὰ μόρια, μετὰ δὲ τὴν τοιαύτην ἐνέργειαν, ὡς οὐδὲν ἔλειπεν, ἔτι προαγαγοῦσαν εἰς φῶς αὐτὸ σύν τισι δυνάμεσιν, ὧν ἄνευ ζῆν οὐκ ἠδύνατο, καὶ μετὰ ταῦτα κατὰ βραχὺ προσαυξήσασαν ἄχρι τοῦ πρέποντος μεγέθους, οὐκ οἶδα πῶς ὑπομένει πόρων
82 σμικρότησιν ‖ ἢ μεγέθεσιν ἤ τισιν ἄλλαις οὕτω ληρώδεσιν ὑποθέσεσι φυσικὰς ἐνεργείας ἐπιτρέπειν. ἡ γὰρ διαπλάττουσα τὰ μόρια φύσις ἐκείνη καὶ κατὰ βραχὺ προσαύξουσα πάντως δήπου δι' ὅλων αὐτῶν ἐκτέταται· καὶ γὰρ ὅλα δι' ὅλων οὐκ ἔξωθεν μόνον αὐτὰ διαπλάττει τε καὶ τρέφει καὶ προσαύξει. Πραξιτέλης μὲν γὰρ ἢ Φειδίας ἤ τις ἄλλος ἀγαλματοποιὸς ἔξωθεν μόνον ἐκόσμουν τὰς ὕλας, καθὰ καὶ ψαύειν αὐτῶν ἠδύναντο, τὸ βάθος δ' ἀκόσμητον καὶ ἀργὸν καὶ ἄτεχνον καὶ ἀπρονόητον ἀπέλιπον, ὡς ἂν μὴ δυνάμενοι κατελθεῖν εἰς αὐτὸ καὶ καταδῦναι καὶ θιγεῖν ἁπάντων τῆς ὕλης τῶν μερῶν. ἡ φύσις δ' οὐχ οὕτως, ἀλλὰ τὸ μὲν ὀστοῦ μέρος ἅπαν ὀστοῦν ἀποτελεῖ, τὸ δὲ σαρκὸς σάρκα, τὸ δὲ πιμελῆς πιμελὴν καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον· οὐδὲν γάρ ἐστιν ἄψαυστον αὐτῇ μέρος οὐδ' ἀνεξέργαστον οὐδ' ἀκόσμητον. ἀλλὰ τὸν μὲν κηρὸν ὁ Φειδίας οὐκ ἠδύνατο ποιεῖν ἐλέφαντα καὶ χρυσόν, ἀλλ' οὐδὲ τὸν χρυσὸν κηρόν· ἕκαστον γὰρ αὐτῶν μένον, οἷον ἦν ἐξ ἀρχῆς, ἔξωθεν μόνον ἠμφιεσμένον εἶδός τι καὶ

1. τοῦ τοιούτου σώματος L ‖ 3. post διαθεῖσαν add. εὑρήσει M ‖ 5. ἔλιπεν L ‖ 6. αὐτὰ L ‖ 7. μέχρι A ‖ 8. πρέποντος] παντὸς L ‖ ὑπομενεῖ M ‖ 9. μικρότησιν L ‖ 12. δι'] καὶ δι' M ‖ 14. τε om. LO ‖ 15. ἄλλος om. LO ‖ 19. θιγεῖν] ἐφάπτεσθαι M

σχῆμα τεχνικόν, ἄγαλμα τέλειον ‖ γέγονεν. ἡ φύσις δ' 83
οὐδεμιᾶς ἔτι φυλάττει τῶν ὑλῶν τὴν ἀρχαίαν ἰδέαν· αἷμα γὰρ ἂν ἦν οὕτως ἅπαντα τοῦ ζῴου τὰ μόρια, τὸ παρὰ τῆς κυούσης ἐπιρρέον τῷ σπέρματι, δίκην κηροῦ τινος ὕλη μία καὶ μονοειδὴς ὑποβεβλημένη τῷ τεχνίτῃ. γίγνεται δ' ἐξ αὐτῆς οὐδὲν τῶν τοῦ ζῴου μορίων οὔτ' ἐρυθρὸν οὕτως οὔθ' ὑγρόν. ὀστοῦν γὰρ καὶ ἀρτηρία καὶ φλὲψ καὶ νεῦρον καὶ χόνδρος καὶ πιμελὴ καὶ ἀδὴν καὶ ὑμὴν καὶ μυελὸς ἄναιμα μέν, ἐξ αἵματος δὲ γέγονε. τίνος [δ'] ἀλλοιώσαντος [αὐτὸ] καὶ τίνος πήξαντος καὶ τίνος διαπλάσαντος ἐδεόμην ἄν μοι τὸν Ἐρασίστρατον αὐτὸν ἀποκρίνασθαι. πάντως γὰρ ἂν εἶπεν ἤτοι τὴν φύσιν ἢ τὸ σπέρμα, ταὐτὸν μὲν λέγων καθ' ἑκάτερον, διαφόροις δ' ἐπινοίαις ἑρμηνεύων· ὃ γὰρ ἦν πρότερον σπέρμα, τοῦθ', ὅταν ἄρξηται φύειν τε καὶ διαπλάττειν τὸ ζῷον, φύσις τις γίγνεται. καθάπερ γὰρ ὁ Φειδίας εἶχε μὲν τὰς δυνάμεις τῆς τέχνης καὶ πρὶν ψαύειν τῆς ὕλης, ἐνήργει δ' αὐταῖς περὶ τὴν ὕλην — ἅπασα γὰρ δύναμις ἀργεῖ ἀποροῦσα τῆς οἰκείας ὕλης —, οὕτω καὶ τὸ σπέρμα τὰς μὲν ‖ δυνάμεις οἴκοθεν ἐκέκτητο, τὰς δ' ἐνεργείας 84
οὐκ ἐκ τῆς ὕλης ἔλαβεν, ἀλλὰ περὶ τὴν ὕλην ἐπεδείξατο. καὶ μὴν εἰ πολλῷ μὲν ἐπικλύζοιτο τῷ αἵματι τὸ σπέρμα, διαφθείροιτ' ἄν· εἰ δ' ὅλως ἀποροίη παντάπασιν ἀργοῦν, οὐκ ἂν γένοιτο φύσις. ἵν' οὖν μήτε

3. *οὕτως* om. L ‖ *τὰ τοῦ ζῴου μόρια* L ‖ 5. *ὕλη μία καὶ μονοειδὴς ὑποβεβλημένη* L *ὕλης μιᾶς κ. μονοειδοῦς ὑποβεβλημένης* MO ‖ 7. *γὰρ*] *γοῦν* K ‖ 8. *καὶ χόνδρος* post *γὰρ* colloc. O ‖ 10. verba *τίνος ἀλλοιώσαντος — τὴν ὕλην ἐπεδείξατο* excerps. Orib. XXII 1 § 8—10 ‖ *δ'* om. LM ‖ *αὐτὸ* post *πήξαντος* colloc. O om. T ‖ 14. *ἑκάτερον* OL² *ἕτερον* ML¹ ‖ 16. *τις* om. Orib. ‖ 19. *δ' αὖ ἐν αὐταῖς* O ‖ 22. *ἔλαβεν*] *ἔμαθεν* LO ‖ 24. *ἀπορροίη* LM ‖ 25. *γένοιτο* L *γίγνοιτο* MO

φθείρηται καὶ γίγνηται φύσις ἀντὶ σπέρματος, ὀλίγον ἐπιρρεῖν ἀναγκαῖον αὐτῷ τοῦ αἵματος, μᾶλλον δ' οὐκ ὀλίγον λέγειν χρή, ἀλλὰ σύμμετρον τῷ πλήθει τοῦ σπέρματος. τίς οὖν ὁ μετρῶν αὐτοῦ τὸ ποσὸν τῆς ἐπιρροῆς; τίς ὁ κωλύων ἰέναι πλέον; τίς ὁ προτρέπων, ἵν' ἐνδεέστερον μὴ ἴῃ; τίνα ζητήσομεν ἐνταῦθα τρίτον ἐπιστάτην τοῦ ζῴου τῆς γενέσεως, ὃς χορηγήσει τῷ σπέρματι τὸ σύμμετρον αἷμα; τί ἂν εἶπεν Ἐρασίστρατος, εἰ ζῶν ταῦτ' ἠρωτήθη; τὸ σπέρμα αὐτὸ δηλονότι· τοῦτο γάρ ἐστιν ὁ τεχνίτης ὁ ἀναλογῶν τῷ Φειδίᾳ, τὸ δ' αἷμα τῷ κηρῷ προσέοικεν. οὔκουν πρέπει τὸν κηρὸν αὐτὸν ἑαυτῷ τὸ μέτρον ἐξευρίσκειν, ἀλλὰ τὸν Φειδίαν. ἕλξει δὴ τοσοῦτον αἵματος ὁ τεχνίτης εἰς 85 ἑαυτόν, ὁπόσου δεῖται. ἀλλ' ἐν||ταῦθα χρὴ προσέχειν ἤδη τὸν νοῦν καὶ σκοπεῖν, μή πως λάθωμεν τῷ σπέρματι λογισμόν τινα καὶ νοῦν χαρισάμενοι· οὕτω γὰρ ἂν οὔτε σπέρμα ποιήσαιμεν οὔτε φύσιν ἀλλ' ἤδη ζῷον αὐτό. καὶ μὴν εἰ φυλάξομεν ἀμφότερα, τήν θ' ὁλκὴν τοῦ συμμέτρου καὶ τὸ χωρὶς λογισμοῦ, δύναμίν τινα, καθάπερ ἡ λίθος ἑλκτικὴν εἶχε τοῦ σιδήρου, καὶ τῷ σπέρματι φήσομεν ὑπάρχειν αἵματος ἐπισπαστικήν. ἠναγκάσθημεν οὖν πάλιν κἀνταῦθα, καθάπερ ἤδη πολλάκις ἔμπροσθεν, ἑλκτικήν τινα δύναμιν ὁμολογῆσαι κατὰ τὸ σπέρμα. τί δ' ἦν τὸ σπέρμα; ἡ ἀρχὴ

1. διαφθείρηται M ‖ γίνηται L γένηται O ‖ 2. δ' οὐδ' O ‖ 3. post ὀλίγον add. αὐτὸ O om. LM ‖ χρὴ λέγειν O ‖ 5. τίς οὖν ὁ κ. L ‖ τίς οὖν ὁ πρ. L ‖ 6. μὴ add. L² s. l. ‖ ἴῃ M εἴη LO ‖ 7. τὸ σύμμετρον αἷμα τῷ σπέρματι O ‖ 10. ὁ ante ἀναλογῶν om. M ‖ 11. πρέπει L πρέπειν M ἐπιτρέπει O ‖ 13. δὴ L δὲ MO cf. Orib. XXII 1, 10 ‖ τοσοῦτον αἵματος LM αἷμα τοσοῦτον O ‖ 14. χρὴ om. M post ἤδη colloc. LT ‖ 15. πως] πη M ‖ 17. οὔτε] οὐδὲ bis LM ‖ 19. τὸ om. A ‖ 20. ἔχειν M ‖ 21. ἐνυπάρχειν O ‖ post ἐπισπαστικὴν add. τε καὶ ἑλκτικήν L

τοῦ ζῴου δηλονότι ἡ δραστική· ἡ γὰρ ὑλικὴ τὸ καταμήνιόν ἐστιν. εἶτ᾽ αὐτῆς τῆς ἀρχῆς πρώτη ταύτῃ τῇ δυνάμει χρωμένης, ἵνα γένηται τῶν ὑπ᾽ αὐτῆς τι δεδημιουργημένων, ἄμοιρον εἶναι τῆς οἰκείας δυνάμεως οὐκ ἐνδέχεται. πῶς οὖν Ἐρασίστρατος αὐτὴν οὐκ οἶδεν, εἰ δὴ πρώτη μὲν αὕτη τοῦ σπέρματος ἐνέργεια τὸ σύμμετρον αἵματος ἐπισπᾶσθαι πρὸς ἑαυτό; σύμμετρον δ᾽ ἂν εἴη τὸ λεπτὸν οὕτω καὶ ἀτμῶδες, ὥστ᾽ εὐθὺς εἰς πᾶν μόριον ἑλκόμενον τοῦ σπέρματος δροσοειδῶς μηδαμοῦ τὴν ‖ ἑαυτοῦ παρεμφαίνειν ἰδέαν. οὕτω 86 γὰρ αὐτοῦ καὶ κρατήσει ῥᾳδίως τὸ σπέρμα καὶ ταχέως ἐξομοιώσει καὶ τροφὴν ἑαυτῷ ποιήσεται κἄπειτ᾽ οἶμαι δεύτερον ἐπισπάσεται καὶ τρίτον, ὡς ὄγκον ἑαυτῷ καὶ πλῆθος ἀξιόλογον ἐργάσασθαι τραφέντι. καὶ μὴν ἤδη καὶ ἡ ἀλλοιωτικὴ δύναμις ἐξεύρηται μηδ᾽ αὐτὴ πρὸς Ἐρασιστράτου γεγραμμένη. τρίτη δ᾽ ἂν ἡ διαπλαστικὴ φανείη, καθ᾽ ἣν πρῶτον μὲν οἷον ἐπίπαγόν τινα λεπτὸν ὑμένα περιτίθησιν ἑαυτῷ τὸ σπέρμα, τὸν ὑφ᾽ Ἱπποκράτους ἐπὶ τῆς ἑκταίας γονῆς, ἣν ἐκπεσεῖν ἔλεγε τῆς μουσουργοῦ, τῷ τῶν ᾠῶν εἰκασθέντα χιτῶνι· μετὰ δὲ τοῦτον ἤδη καὶ τἆλλ᾽, ὅσα πρὸς ἐκείνου λέγεται διὰ τοῦ περὶ φύσιος παιδίου συγγράμματος. ἀλλ᾽ εἰ τῶν διαπλασθέντων ἕκαστον οὕτω μείνειε σμικρόν, ὡς ἐξ ἀρχῆς ἐγένετο, τί ἂν εἴη πλέον; αὐξάνεσθαι

1. δηλονότι om. O ‖ γὰρ T μὲν γὰρ LM γὰρ δὴ O ‖ 3. post ἵνα add. φύσις LM φύσει T ‖ 4. ἔσται L¹T εἶναι L² ‖ οἰκείας] ὁμοίας LM ἰδίας T ‖ 7. τὸ om. LO ‖ τὸ σύμμετρον δ᾽ ἂν LT ‖ 8. οὕτω om. LT ‖ 11. γὰρ ἂν C ἂν del. K ‖ κρατήσῃ C ‖ 12. ἐξομοιώσῃ C ‖ ποιήσηται C ‖ 13. ἐπισπάσηται C ‖ ὥστ᾽ M ‖ 19. Ἱπποκράτους κτλ.] Hipp. de nat. pueri 13 (t. VII 490 L.), cf. Gal. IV 525 sq. ‖ 20. εἰκασθέντι MT ‖ 22. φύσιος* φύσεως C ‖ συγγράμματος L γράμματος MO ‖ 23. μείνῃ M

τοίνυν αὐτὰ χρή. πῶς οὖν αὐξηθήσεται; πάντη δια-
τεινόμενα θ' ἅμα καὶ τρεφόμενα. καί μοι τῶν ἔμ-
προσθεν εἰρημένων ἐπὶ τῆς κύστεως, ἣν οἱ παῖδες
87 ἐμφυσῶντες ἔτριβον, ἀναμνησθεὶς μαθήσῃ μᾶλλον ‖ κἀκ
τῶν νῦν ῥηθησομένων. ἐννόησον γὰρ δὴ τὴν καρδίαν
οὕτω μὲν μικρὰν εἶναι κατ' ἀρχάς, ὡς κέγχρου μηδὲν
διαφέρειν ἤ, εἰ βούλει, κυάμου, καὶ ζήτησον, ὅπως ἂν
ἄλλως αὕτη γένοιτο μεγάλη χωρὶς τοῦ πάντη διατεινο-
μένην τρέφεσθαι δι' ὅλης ἑαυτῆς, ὡς ὀλίγῳ πρόσθεν
ἐδείκνυτο τὸ σπέρμα τρεφόμενον. ἀλλ' οὐδὲ τοῦτ'
Ἐρασίστρατος οἶδεν ὁ τὴν τέχνην τῆς φύσεως ὑμνῶν,
ἀλλ' οὕτως αὐξάνεσθαι τὰ ζῷα νομίζει καθάπερ τινὰ
κρησέραν ἢ σειρὰν ἢ σάκκον ἢ τάλαρον, ὧν ἑκάστῳ
κατὰ τὸ πέρας ἐπιπλεκομένων ὁμοίων ἑτέρων τοῖς ἐξ
ἀρχῆς αὐτὰ συντιθεῖσιν ἡ πρόσθεσις γίγνεται. ἀλλὰ
τοῦτό γ' οὐκ αὔξησίς ἐστιν ἀλλὰ γένεσις, ὦ σοφώτατε·
γίγνεται γὰρ ὁ θύλακος ἔτι καὶ ὁ σάκκος καὶ θοἰμά-
τιον καὶ ἡ οἰκία καὶ τὸ πλοῖον καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον,
ὅταν μηδέπω τὸ προσῆκον εἶδος, οὗ χάριν ὑπὸ τοῦ
τεχνίτου δημιουργεῖται, συμπεπληρωμένον ᾖ. πότ' οὖν
αὐξάνεται; ὅταν ἤδη τέλειος ὢν ὁ τάλαρος, ὡς ἔχειν
πυθμένα τέ τινα καὶ στόμα καὶ οἷον γαστέρα καὶ τὰ
τούτων μεταξύ, μείζων ἅπασι τούτοις γένηται. καὶ
88 πῶς ‖ ἔσται τοῦτο; φήσει τις. πῶς δ' ἄλλως ἢ εἰ ζῷον
ἐξαίφνης ἢ φυτὸν ὁ τάλαρος ἡμῖν γένοιτο; μόνων γὰρ
τῶν ζώντων ἡ αὔξησις. σὺ δ' ἴσως οἴει τὴν οἰκίαν

1. πάντως M ‖ 3. ἐπὶ] περὶ L[1] ‖ 5. νῦν εἰρησομένων O ‖ γὰρ δὴ om. M ‖ 6. μὲν om. O ‖ 9. ἑαυτῆς L αὐτῆς MO ‖ ὀλίγῳ πρόσθεν L ὀλίγον ἔμπροσθεν O ὀλίγον πρόσθεν M ‖ 10. σῶμα L[1] σπέρμα L[2] s. l. ‖ 13. κρισσέραν L ‖ 17. ἔτι om. O ‖ θοἰμάτιον M τὸ ἱμ. LO ‖ 20. ᾖ] ἔχῃ O ‖ 22. τέ τινα καὶ L τε καὶ M τινὰ καὶ O ‖ 26. τὴν οἰκοδ. οἰκ. O

οἰκοδομουμένην αὐξάνεσθαι καὶ τὸν τάλαρον πλεκόμενον καὶ θοἰμάτιον ὑφαινόμενον. ἀλλ' οὐχ ὧδ' ἔχει· τοῦ μὲν γὰρ ἤδη συμπεπληρωμένου κατὰ τὸ εἶδος ἡ αὔξησις, τοῦ δ' ἔτι γιγνομένου ἡ εἰς τὸ εἶδος ὁδὸς οὐκ αὔξησις ἀλλὰ γένεσις ὀνομάζεται· αὐξάνεται μὲν γὰρ τὸ ὄν, γίγνεται δὲ τὸ οὐκ ὄν.

Cap. IV. Καὶ ταῦτ' Ἐρασίστρατος οὐκ οἶδεν, ὃν οὐδὲν λανθάνει, εἴπερ ὅλως ἀληθεύουσιν οἱ ἀπ' αὐτοῦ φάσκοντες ὡμιληκέναι τοῖς ἐκ τοῦ περιπάτου φιλοσόφοις αὐτόν. ἄχρι μὲν οὖν τοῦ τὴν φύσιν ὑμνεῖν ὡς τεχνικὴν κἀγὼ γνωρίζω τὰ τοῦ περιπάτου δόγματα, τῶν δ' ἄλλων οὐδὲν οὐδ' ἐγγύς. εἰ γάρ τις ὁμιλήσειε τοῖς Ἀριστοτέλους καὶ Θεοφράστου γράμμασι, τῆς Ἱπποκράτους ἂν αὐτὰ δόξειε φυσιολογίας ὑπομνήματα συγκεῖσθαι, τὸ θερμὸν καὶ τὸ ψυχρὸν ‖ καὶ τὸ ξηρὸν 89
καὶ τὸ ὑγρὸν εἰς ἄλληλα δρῶντα καὶ πάσχοντα καὶ τούτων αὐτῶν δραστικώτατον μὲν τὸ θερμόν, δεύτερον δὲ τῇ δυνάμει τὸ ψυχρὸν Ἱπποκράτους ταῦτα σύμπαντα πρώτου, δευτέρου δ' Ἀριστοτέλους εἰπόντος. τρέφεσθαι δὲ δι' ὅλων αὐτῶν τὰ τρεφόμενα καὶ κεράννυσθαι δι' ὅλων τὰ κεραννύμενα καὶ ἀλλοιοῦσθαι δι' ὅλων τὰ ἀλλοιούμενα, καὶ ταῦθ' Ἱπποκράτειά θ' ἅμα καὶ Ἀριστοτέλεια. καὶ τὴν πέψιν ἀλλοίωσίν τιν' ὑπάρχειν καὶ μεταβολὴν τοῦ τρέφοντος εἰς τὴν οἰκείαν τοῦ τρεφομένου ποιότητα, τὴν δ' ἐξαιμάτωσιν ἀλλοί-

3. μὲν ante γὰρ add. O om. LM ‖ 6. οὐκ LM μὴ O ‖ 13. τοῖς ἀριστοτελικοῖς ἢ καὶ θεοφραστικοῖς L ‖ γράμμασι] δόγμασι LM ‖ 14. ἂν om. C add. K ‖ 15. τό τε θερμὸν L ‖ 17. μὲν om. LM ‖ 20. δὲ om. M del. L^2 ‖ αὐτῶν* αὐτὰ L^1 αὐτῶν L^2MO ‖ κεράννυσθαι δι' ὅλων αὐτῶν M ‖ 22. ὡσαύτως τὰ ἀλλ. L τε τὰ αὐτῶν ἀλλ. M ‖ 23. καὶ τὴν] τὴν γὰρ L

ωσιν εἶναι καὶ τὴν θρέψιν ὡσαύτως καὶ τὴν αὔξησιν ἐκ τῆς πάντη διατάσεως [τοῦ σώματος] καὶ θρέψεως γίγνεσθαι, τὴν δ' ἀλλοίωσιν ὑπὸ τοῦ θερμοῦ μάλιστα συντελεῖσθαι καὶ διὰ τοῦτο καὶ τὴν πέψιν καὶ τὴν θρέψιν καὶ τὴν τῶν χυμῶν ἁπάντων γένεσιν, ἤδη δὲ καὶ τοῖς περιττώμασι τὰς ποιότητας ὑπὸ τῆς ἐμφύτου θερμασίας ἐγγίγνεσθαι, ταῦτα σύμπαντα καὶ πρὸς τούτοις ἕτερα πολλὰ τά τε τῶν προειρημένων δυνάμεων
90 καὶ τὰ ‖ τῶν νοσημάτων τῆς γενέσεως καὶ τὰ τῶν ἰαμάτων τῆς εὑρέσεως Ἱπποκράτης μὲν πρῶτος ἁπάντων ὧν ἴσμεν ὀρθῶς εἶπεν, Ἀριστοτέλης δὲ δεύτερος ὀρθῶς ἐξηγήσατο. καὶ μὴν εἰ ταῦτα σύμπαντα τοῖς ἐκ τοῦ περιπάτου δοκεῖ, καθάπερ οὖν δοκεῖ, μηδὲν δ' αὐτῶν ἀρέσκει τῷ Ἐρασιστράτῳ, τί ποτε βούλεται τοῖς Ἐρασιστρατείοις ἡ πρὸς τοὺς φιλοσόφους ἐκείνους τοῦ τῆς αἱρέσεως αὐτῶν ἡγεμόνος ὁμιλία; θαυμάζουσι μὲν γὰρ αὐτὸν ὡς θεὸν καὶ πάντ' ἀληθεύειν νομίζουσιν. εἰ δ' οὕτως ἔχει ταῦτα, πάμπολυ δήπου τῆς ἀληθείας ἐσφάλθαι χρὴ νομίζειν τοὺς ἐκ τοῦ περιπάτου φιλοσόφους, οἷς μηδὲν ὧν Ἐρασίστρατος ὑπελάμβανεν ἀρέσκει. καὶ μὴν ὥσπερ τιν' εὐγένειαν αὐτῷ τῆς φυσιολογίας τὴν πρὸς τοὺς ἄνδρας ἐκείνους συνουσίαν ἐκπορίζουσι. πάλιν οὖν ἀναστρέψωμεν τὸν λόγον ἑτέρως ἢ ὡς ὀλίγῳ πρόσθεν ἐτύχομεν εἰπόντες. εἴπερ γὰρ οἱ ἐκ τοῦ περιπάτου καλῶς ἐφυσιολόγησαν, οὐδὲν ἂν εἴη ληρωδέστερον Ἐρασιστράτου καὶ δίδωμι τοῖς

1. τὴν θρέψιν τε L ‖ τὴν δὲ αὐξ. L ‖ 2. τοῦ σώματος om. LM ‖ 4. τὴν θρέψιν καὶ τὴν πέψιν O ‖ 7. γίγνεσθαι M ‖ 12. post μὴν add. καὶ O ‖ 13. οὖν om. L post οὖν add. καὶ M ‖ 14. αὐτῶν L αὐτὸν MO ‖ τῷ Ἐρασιστράτῳ L τὸν Ἐρασίστρατον MO ‖ 15. post Ἐρασιστρατείοις add. ἐκείνοις L ‖ 18. ἔχει LM ἔχοι O ‖ τοῦτο M

Ἐρασιστρατείοις αὐτοῖς τὴν αἵρεσιν· ἢ γὰρ τὸν πρό-
τερον λόγον ἢ τοῦτον ‖ προσήσονται. λέγει δ' ὁ μὲν 91
πρότερος οὐδὲν ὀρθῶς ἐγνωκέναι περὶ φύσεως τοὺς
περιπατητικούς, ὁ δὲ δεύτερος Ἐρασίστρατον. ἐμὸν
μὲν οὖν ὑπομνῆσαι τῶν δογμάτων τὴν μάχην, ἐκείνων
δ' ἡ αἵρεσις. ἀλλ' οὐκ ἂν ἀποσταῖεν τοῦ θαυμάζειν
Ἐρασίστρατον· οὐκοῦν σιωπάτωσαν περὶ τῶν ἐκ τοῦ
περιπάτου φιλοσόφων. παμπόλλων γὰρ ὄντων δογμά-
των φυσικῶν περί τε γένεσιν καὶ φθορὰν τῶν ζῴων
καὶ ὑγίειαν καὶ νόσους καὶ τὰς θεραπείας αὐτῶν ἓν
μόνον εὑρεθήσεται ταὐτὸν Ἐρασιστράτῳ κἀκείνοις τοῖς
ἀνδράσι, τό τινος ἕνεκα πάντα ποιεῖν τὴν φύσιν καὶ
μάτην μηδέν. ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τοῦτο μέχρι λόγου κοι-
νόν, ἔργῳ δὲ μυριάκις Ἐρασίστρατος αὐτὸ διαφθείρει·
μάτην μὲν γὰρ ὁ σπλὴν ἐγένετο, μάτην δὲ τὸ ἐπίπλοον,
μάτην δ' αἱ εἰς τοὺς νεφροὺς ἀρτηρίαι καταφυόμεναι,
σχεδὸν ἁπασῶν τῶν ἀπὸ τῆς μεγάλης ἀρτηρίας ἀπο-
βλαστανουσῶν οὖσαι μέγισται, μάτην δ' ἄλλα μυρία
κατά γε τὸν Ἐρασιστράτειον λόγον· ἅπερ εἰ μὲν οὐδ'
ὅλως γιγνώσκει, βραχεῖ μαγείρου σοφώτερός ἐστιν ἐν
ταῖς ἀνατομαῖς, εἰ δ' εἰδὼς οὐ λέγει τὴν χρείαν αὐ-
τῶν, οἴεται ‖ δηλονότι παραπλησίως τῷ σπληνὶ μάτην 92
αὐτὰ γεγονέναι. καίτοι τί ταῦτ' ἐπεξέρχομαι τῆς περὶ
χρείας μορίων πραγματείας ὄντα μελλούσης ἡμῖν ἰδίᾳ
περαίνεσθαι; πάλιν οὖν ἀναλάβωμεν τὸν αὐτὸν λόγον

2. προσήσονται L προσοίσονται M προστήσονται O ‖ 3. πρότερος LM πρῶτος O ‖ ὀρθὸν LM ‖ 6. τοῦ θαυμάζειν M τοῦ μὴ θ. LO ‖ 7. τὸν Ἐρασίστρατον O ‖ σιωπησάτωσαν O ‖ περὶ om. L ‖ 9. γένεσιν L γενέσεως MO ‖ φθορὰν L φθορᾶς MO ‖ 10. ὑγείαν L ὑγιείας MO ‖ νόσους L νόσου MO ‖ τὰς θερ. LM ‖ 15. μὲν om. O ‖ 16. δ' αἱ] δὲ M ‖ 17. βλαστανουσῶν O ‖ 19. Ἐρασιστράτου M ‖ 20. βραχεῖ L βραχὺ MO ‖ σοφώτατος C ‖ 24. ὄντα πραγμ. O

εἰπόντες τέ τι βραχὺ πρὸς τοὺς Ἐρασιστρατείους ἔτι τῶν ἐφεξῆς ἐχώμεθα. δοκοῦσι γάρ μοι μηδὲν ἀνεγνωκέναι τῶν Ἀριστοτέλους οὗτοι συγγραμμάτων, ἀλλ' ἄλλων ἀκούοντες, ὡς δεινὸς ἦν περὶ φύσιν ὁ ἄνθρωπος καὶ ὡς οἱ ἀπὸ τῆς στοᾶς κατ' ἴχνη τῆς ἐκείνου φυσιολογίας βαδίζουσιν, εἶθ' εὑρόντες ἕν τι τῶν περιφερομένων δογμάτων κοινὸν αὐτῷ πρὸς Ἐρασίστρατον ἀναπλάσαι τινὰ συνουσίαν αὐτοῦ πρὸς ἐκείνους τοὺς ἄνδρας. ἀλλ' ὅτι μὲν τῆς Ἀριστοτέλους φυσιολογίας οὐδὲν Ἐρασιστράτῳ μέτεστιν, ὁ κατάλογος τῶν προειρημένων ἐνδείκνυται δογμάτων, ἃ πρώτου μὲν Ἱπποκράτους ἦν, δευτέρου δ' Ἀριστοτέλους, τρίτων δὲ τῶν Στωϊκῶν, ἑνὸς μόνου μετατιθεμένου τοῦ τὰς ποιότητας εἶναι σώματα. τάχα δ' ἂν τῆς λογικῆς ἕνεκα θεωρίας ὡμιληκέναι φαῖεν τὸν Ἐρασίστρατον τοῖς ἐκ τοῦ περι-
93 πάτου φιλοσόφοις οὐκ εἰδότες, ὡς ἐκεῖνοι μὲν ψευδεῖς καὶ ἀπεράντους οὐκ ἔγραψαν λόγους, τὰ δ' Ἐρασιστράτεια βιβλία παμπόλλους ἔχει τοὺς τοιούτους. τάχ' ἂν οὖν ἤδη τις θαυμάζοι καὶ διαποροίη, τί παθὼν ὁ Ἐρασίστρατος εἰς τοσοῦτον τῶν Ἱπποκράτους δογμάτων ἀπετράπετο καὶ διὰ τί τῶν ἐν ἥπατι πόρων τῶν χοληδόχων, ἅλις γὰρ ἤδη νεφρῶν, ἀφελόμενος τὴν ἑλκτικὴν δύναμιν ἐπίκαιρον αἰτιᾶται θέσιν καὶ στομάτων στενότητα καὶ χώραν τινὰ κοινήν, εἰς ἣν παράγουσι μὲν αἱ ἀπὸ τῶν πυλῶν τὸ ἀκάθαρτον αἷμα,

1. τε om. LM τι om. O ‖ 3. ἀριστοτελικῶν L ‖ 5. τῆς ante στοᾶς om. L ‖ 6. post φυσιολογίας add. τε καὶ διδασκαλίας L ‖ post ἕν τι add. καὶ τὸ τυχὸν L ‖ 8. αὐτοῦ LM αὐτῷ O ‖ 9. post φυσιολογίας add. iterum τε καὶ διδασκαλίας L ‖ 10. μετῆν L ‖ 13. μετατεθειμένου L[1] μετατεθεμένου (sic) L[2] μεταθεμένου O ‖ 17. Ἐρασιστράτου M ‖ 20. τοῦ Ἱπποκράτους omisso δογμάτων vocabulo L ‖ ἀπετράπετο δογμ. M ‖ 24. κενὴν M

μεταλαμβάνουσι δὲ πρότεροι μὲν οἱ πόροι τὴν χολήν, δεύτεραι δ' αἱ ἀπὸ τῆς κοίλης φλεβὸς τὸ καθαρὸν αἷμα. πρὸς γὰρ τῷ μηδὲν ἂν βλαβῆναι τὴν ὁλκὴν εἰπὼν ἄλλων μυρίων ἔμελλεν ἀμφισβητουμένων ἀπαλλάξεσθαι λόγων.

Cap. V. Ὡς νῦν γε πόλεμος οὐ σμικρός ἐστι τοῖς Ἐρασιστρατείοις οὐ πρὸς τοὺς ἄλλους μόνον ἀλλὰ καὶ πρὸς ἀλλήλους, οὐκ ἔχουσιν, ὅπως ἐξηγήσωνται τὴν ἐκ τοῦ πρώτου τῶν καθόλου λόγων λέξιν, ἐν ᾗ φησιν· 'εἰς τὸ ‖ αὐτὸ δ' ἀνεστομωμένων ἑτέρων δύο ἀγγείων 94
τῶν τ' ἐπὶ τὴν χοληδόχον τεινόντων καὶ τῶν ἐπὶ τὴν κοίλην φλέβα συμβαίνει τῆς ἀναφερομένης ἐκ τῆς κοιλίας τροφῆς τὰ ἐναρμόζοντα ἑκατέροις τῶν στομάτων εἰς ἑκάτερα τῶν ἀγγείων μεταλαμβάνεσθαι καὶ τὰ μὲν ἐπὶ τὴν χοληδόχον φέρεσθαι, τὰ δ' ἐπὶ τὴν κοίλην φλέβα περαιοῦσθαι'. τὸ γὰρ 'εἰς τὸ αὐτὸ ἀνεστομωμένων', ὃ κατ' ἀρχὰς τῆς λέξεως γέγραπται, τί ποτε χρὴ νοῆσαι, χαλεπὸν εἰπεῖν. ἤτοι γὰρ οὕτως εἰς ταὐτόν, ὥστε τῷ τῆς ἐν τοῖς σιμοῖς φλεβὸς πέρατι συνάπτειν δύο ἕτερα πέρατα, τό τ' ἐν τοῖς κυρτοῖς καὶ τὸ τοῦ χοληδόχου πόρου, ἤ, εἰ μὴ οὕτω, χώραν τινὰ κοινὴν ἐπινοῆσαι χρὴ τῶν τριῶν ἀγγείων οἷον δεξαμενήν τινα, πληρουμένην μὲν ὑπὸ τῆς κάτω φλεβός, ἐκκενουμένην δ' εἴς τε τοὺς χοληδόχους πόρους καὶ τὰς τῆς κοίλης ἀποσχίδας· καθ' ἑκατέραν δὲ τῶν ἐξηγήσεων ἄτοπα πολλά, περὶ ὧν εἰ πάντων λέγοιμι, λάθοιμ' ἂν

1. πρότερον M ‖ 2. δεύτερον M δεύτεροι L ‖ 4. ἀπαλλάξεσθαι* ἀπαλλάξασθαι C ‖ 7. μόνον LM μόνους O ‖ 8. πῶς ἐξηγήσονται M ‖ 10. ἑτέρων om. L ‖ 11. χολὴν L[1] χοληδόχον L[2] ‖ 16. ἀνεστομωμένων O -μένον LM ‖ 22. post ἀγγείων add. ἄλλην O ‖ 26. πάμπολλα M ‖ πάντων LM πάντα O

ἐμαυτὸν ἐξηγήσεις Ἐρασιστράτου γράφων, οὐχ, ὅπερ
ἐξ ἀρχῆς προὐθέμην, περαίνων. κοινὸν δ' ἀμφοτέραις
95 ταῖς ἐξηγήσεσιν ἄτοπον τὸ μὴ ‖ καθαίρεσθαι πᾶν τὸ
αἷμα. χρὴ γὰρ ὡς εἰς ἠθμόν τινα τὸ χοληδόχον ἀγ-
γεῖον ἐμπίπτειν αὐτό, οὐ παρέρχεσθαι καὶ παραρρεῖν
ὠκέως εἰς τὸ μεῖζον στόμα τῇ ῥύμῃ τῆς ἀναδόσεως
φερόμενον. ἆρ' οὖν ἐν τούτοις μόνον ἀπορίαις ἀφύ-
κτοις ὁ Ἐρασιστράτου λόγος ἐνέχεται μὴ βουληθέντος
χρήσασθαι ταῖς ἑλκτικαῖς δυνάμεσιν εἰς μηδέν, ἢ
σφοδρότατα μὲν ἐν τούτοις καὶ σαφῶς οὕτως, ὡς ἂν
μηδὲ παῖδα λαθεῖν;

Cap. VI. *Εἰ* δ' ἐπισκοποῖτό τις ἐπιμελῶς, οὐδ' ὁ
περὶ θρέψεως αὐτοῦ λόγος, ὃν ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν
καθόλου λόγων διεξέρχεται, τὰς αὐτὰς ἀπορίας ἐκ-
φεύγει. τῇ γὰρ πρὸς τὸ κενούμενον ἀκολουθίᾳ συγ-
χωρηθέντος ἑνὸς λήμματος, ὡς πρόσθεν ἐδείκνυμεν,
ἐπέραινέ τι περὶ φλεβῶν μόνων καὶ τοῦ κατ' αὐτὰς
αἵματος. ἐκρέοντος γάρ τινος κατὰ τὰ στόματ' αὐτῶν
καὶ διαφορουμένου καὶ μήτ' ἀθρόως τόπου κενοῦ δυ-
ναμένου γενέσθαι μήτε τῶν φλεβῶν συμπεσεῖν, τοῦτο
γὰρ ἦν τὸ παραλειπόμενον, ἀναγκαῖον ἦν ἕπεσθαι τὸ
96 συνεχὲς ἀναπληροῦν τοῦ κενου‖μένου τὴν βάσιν. αἱ
μὲν δὴ φλέβες ἡμῖν οὕτω θρέψονται τοῦ περιεχομένου
κατ' αὐτὰς αἵματος ἀπολαύουσαι· τὰ δὲ νεῦρα πῶς;
οὐ γὰρ δὴ κἀν τούτοις ἐστὶν αἷμα. πρόχειρον μὲν γὰρ
ἦν εἰπεῖν, ἕλκοντα παρὰ τῶν φλεβῶν· ἀλλ' οὐ βούλε-

1. ἐμαυτὸν] ἑαυτὸν L ‖ 3. τὸ πᾶν αἷμα O ‖ 4. χρῆν O[2] in marg. ‖ τὸ om. O ‖ 7. μόνον LM μόνοις O ‖ 8. βουλομένου O ‖ 14. ἐξέρχεται L ‖ 17. μόνον A om. O ‖ 19. ἀθρόως* ἀθρόου L ἀθρόον MO ‖ κενοῦ τόπου M ‖ 23. ἡμῖν om. L ‖ περικεχυμένου L[1] corr. L[2] ‖ 24. δηλαδὴ add. ante πῶς L ‖ 26. ἦν] ἡμῖν O ἦν ἡμῖν sed ἡμῖν del. L ‖ βούλονται L

ται. τί ποτ᾽ οὖν κἀνταῦθα ἐπιτεχνᾶται; φλέβας ἔχειν ἐν ἑαυτῷ καὶ ἀρτηρίας τὸ νεῦρον ὥσπερ τινὰ σειρὰν ἐκ τριῶν ἱμάντων διαφερόντων τῇ φύσει πεπλεγμένην. ᾠήθη γὰρ ἐκ ταύτης τῆς ὑποθέσεως ἐκφεύξεσθαι τῷ λόγῳ τὴν ὁλκήν· οὐ γὰρ ἂν ἔτι δεήσεσθαι τὸ νεῦρον ἐν ἑαυτῷ περιέχον αἵματος ἀγγεῖον ἐπιρρύτου τινὸς ἔξωθεν ἐκ τῆς παρακειμένης φλεβὸς τῆς ἀληθινῆς αἵματος ἑτέρου, ἀλλ᾽ ἱκανὸν αὐτῷ πρὸς τὴν θρέψιν ἔσεσθαι τὸ κατεψευσμένον ἀγγεῖον ἐκεῖνο τὸ λόγῳ θεωρητόν. ἀλλὰ κἀνταῦθα πάλιν αὐτὸν ὁμοία τις ἀπορία διεδέξατο. τουτὶ γὰρ τὸ σμικρὸν ἀγγεῖον ἑαυτὸ μὲν θρέψει, τὸ παρακείμενον μέντοι νεῦρον ἐκεῖνο τὸ ἁπλοῦν ἢ τὴν ἀρτηρίαν οὐχ οἷόν τ᾽ ἔσται τρέφειν ἄνευ τοῦ σύμφυτόν τιν᾽ ὑπάρχειν αὐτοῖς ὁλκὴν τῆς τροφῆς. ‖ τῇ μὲν γὰρ πρὸς τὸ κενούμενον ἀκολουθίᾳ πῶς ἂν 97
ἔτι δύναιτο τὴν τροφὴν ἐπισπᾶσθαι τὸ ἁπλοῦν νεῦρον, ὥσπερ αἱ φλέβες αἱ σύνθετοι; κοιλότης μὲν γάρ τίς ἐστιν ἐν αὐτῷ κατ᾽ αὐτόν, ἀλλ᾽ οὐχ αἵματος αὕτη γ᾽ ἀλλὰ πνεύματος ψυχικοῦ μεστή. δεόμεθα δ᾽ ἡμεῖς οὐκ εἰς τὴν κοιλότητα ταύτην εἰσάγειν τῷ λόγῳ τὴν τροφὴν ἀλλ᾽ εἰς τὸ περιέχον αὐτὴν ἀγγεῖον, εἴτ᾽ οὖν τρέφεσθαι μόνον εἴτε καὶ αὔξεσθαι δέοιτο. πῶς οὖν εἰσάξομεν; οὕτω γάρ ἐστι σμικρὸν ἐκεῖνο τὸ ἁπλοῦν ἀγγεῖον καὶ μέντοι καὶ τῶν ἄλλων ἑκάτερον, ὥστ᾽, εἰ τῇ λεπτοτάτῃ βελόνῃ νύξειάς τι μέρος, ἅμα διαιρήσεις τὰ τρία. τόπος οὖν αἰσθητὸς ἀθρόως κενὸς οὐκ ἂν

3. πεπλεγμένον C corr. K ‖ 5. δεηθήσεσθαι M ‖ 9. ἐκεῖνο ἀγγεῖον L ‖ τὸ LM τῷ O ‖ 12. μέντοι LM δὲ O ‖ τὸ ἁπλοῦν ἐκεῖνο M ‖ 14. ἔμφυτον L ‖ 16. ἐπισπᾶσθαι LM ἐπισπάσασθαι O ‖ 23. σμικρὸν M μικρὸν LO ‖ τὸ ἀγγεῖον τὸ ἁπλοῦν L ‖ 26. ἀθρόως LM ἀθρόος O

ποτ' ἐν αὐτῷ γένοιτο· λόγῳ δὲ θεωρητὸς τόπος κενούμενος οὐκ ἦν ἀναγκαστικὸς τῆς τοῦ συνεχοῦς ἀκολουθίας. ἠβουλόμην δ' αὖ πάλιν μοι κἀνταῦθα τὸν Ἐρασίστρατον αὐτὸν ἀποκρίνασθαι περὶ τοῦ στοιχειώδους ἐκείνου νεύρου τοῦ σμικροῦ, πότερον ἕν τι καὶ συνεχὲς ἀκριβῶς ἐστιν ἢ ἐκ πολλῶν καὶ σμικρῶν σωμάτων, ὧν Ἐπίκουρος καὶ Λεύκιππος καὶ Δημόκριτος ὑπέθεντο,
98 *σύγ κειται. καὶ γὰρ καὶ περὶ τούτου τοὺς Ἐρασιστρατείους ὁρῶ διαφερομένους. οἱ μὲν γὰρ ἕν τι καὶ συνεχὲς αὐτὸ νομίζουσιν ἢ οὐκ ἂν ἁπλοῦν εἰρῆσθαι πρὸς αὐτοῦ φασι· τινὲς δὲ καὶ τοῦτο διαλύειν εἰς ἕτερα στοιχειώδη τολμῶσιν. ἀλλ' εἰ μὲν ἕν τι καὶ συνεχές ἐστι, τὸ κενούμενον ἐξ αὐτοῦ κατὰ τὴν ἄδηλον ὑπὸ τῶν ἰατρῶν ὀνομαζομένην διαπνοὴν οὐδεμίαν ἐν ἑαυτῷ καταλείψει χώραν κενήν. οὕτω γὰρ οὐχ ἓν ἀλλὰ πολλὰ γενήσεται, διειργόμενα δήπου ταῖς κεναῖς χώραις. εἰ δ' ἐκ πολλῶν σύγκειται, τῇ κηπαίᾳ κατὰ τὴν παροιμίαν πρὸς Ἀσκληπιάδην ἀπεχωρήσαμεν ἄναρμά τινα στοιχεῖα τιθέμενοι. πάλιν οὖν ἄτεχνος ἡμῖν ἡ φύσις λεγέσθω· τοῖς γὰρ τοιούτοις στοιχείοις ἐξ ἀνάγκης τοὖθ' ἕπεται. διὸ δή μοι καὶ δοκοῦσιν ἀμαθῶς πάνυ τὴν εἰς τὰ τοιαῦτα στοιχεῖα τῶν ἁπλῶν ἀγγείων εἰσάγειν διάλυσιν ἔνιοι τῶν Ἐρασιστρατείων. ἐμοὶ γοῦν οὐδὲν διαφέρει. καθ' ἑκατέρους γὰρ ἄτοπος ὁ τῆς θρέψεως ἔσται λόγος, ἐκείνοις τοῖς ἁπλοῖς ἀγγείοις*
99 *τοῖς σμικροῖς τοῖς συντιθεῖσι τὰ μεγάλα ‖ τε καὶ αἰ-*

3. ἐβουλόμην O ‖ 4. ἀποκρίνασθαι] ἀποφήνασθαι M ‖ 6. ἐστιν ἀκριβῶς O ‖ σμικρῶν M μικρῶν LO ‖ 7. ὑπέθεντο* ὑπετίθετο P ὑπέθετο L ὑπετίθεντο MO ‖ 8. καὶ post γὰρ om. L ‖ 11. τοῦτο] τουτὶ ante τολμῶσιν colloc. L ‖ 19. ἡμῖν ἄτεχνος L ‖ 20. λεγέσθω C γενέσθω A ‖ ἐξ ἀνάγκης στοιχείοις O ‖ 21. μοι om. L ‖ 24. ἑκάτερα L ‖ 25. ἔσται om. M ‖ 26. μικροῖς LO

σθητὰ νεῦρα κατὰ μὲν τοὺς συνεχῆ φυλάττοντας αὐτὰ μὴ δυναμένης γενέσθαι τῆς πρὸς τὸ κενούμενον ἀκολουθίας, ὅτι μηδὲν ἐν τῷ συνεχεῖ γίγνεται κενόν, κἂν ἀπορρέῃ τι· συνέρχεται γὰρ πρὸς ἄλληλα τὰ καταλειπόμενα μόρια, καθάπερ ἐπὶ τοῦ ὕδατος ὁρᾶται, καὶ πάλιν ἓν γίγνεται πάντα τὴν χώραν τοῦ διαφορηθέντος αὐτὰ καταλαμβάνοντα· κατὰ δὲ τοὺς ἑτέρους, ὅτι τῶν στοιχείων ἐκείνων οὐδὲν δεῖται τῆς πρὸς τὸ κενούμενον ἀκολουθίας. ἐπὶ γὰρ τῶν αἰσθητῶν μόνων, οὐκ ἐπὶ τῶν λόγῳ θεωρητῶν ἔχει δύναμιν, ὡς αὐτὸς ὁ Ἐρασίστρατος ὁμολογεῖ διαρρήδην, οὐ περὶ τοῦ τοιούτου κενοῦ φάσκων ἑκάστοτε ποιεῖσθαι τὸν λόγον, ὃ κατὰ βραχὺ παρέσπαρται τοῖς σώμασιν, ἀλλὰ περὶ τοῦ σαφοῦς καὶ αἰσθητοῦ καὶ ἀθρόου καὶ μεγάλου καὶ ἐναργοῦς καὶ ὅπως ἂν ἄλλως ὀνομάζειν ἐθέλῃς. Ἐρασίστρατος μὲν γὰρ αὐτὸς αἰσθητὸν ἀθρόως οὔ φησι δύνασθαι γενέσθαι κενόν· ἐγὼ δ' ἐκ περιουσίας εὐπορήσας ὀνομάτων ταὐτὸν δηλοῦν ἔν γε τῷ νῦν προκειμένῳ λόγῳ δυναμένων καὶ τἆλλα προσέθηκα.

Κάλλιον οὖν μοι δοκεῖ καὶ ‖ ἡμᾶς τι συνεισενέγ- 100
κασθαι τοῖς Ἐρασιστρατείοις, ἐπειδὴ κατὰ τοῦτο γεγόναμεν, καὶ συμβουλεῦσαι τοῖς τὸ πρῶτον ἐκεῖνο καὶ ἁπλοῦν ὑπ' Ἐρασιστράτου καλούμενον ἀγγεῖον εἰς ἕτερ' ἄττα σώματα στοιχειώδη διαλύουσιν ἀποστῆναι τῆς ὑπολήψεως, ὡς πρὸς τῷ μηδὲν ἔχειν πλέον ἔτι καὶ διαφερομένοις Ἐρασιστράτῳ. ὅτι μὲν οὖν οὐδὲν

3. ὅτι τε C ‖ 4. γὰρ LM γε O ‖ 6. πάντα LM πάντῃ O ‖ 7. αὐτὰ LM αὐτῷ O ‖ 8. οὐδὲ ἓν LM ‖ 9. μόνον M ‖ 10. τὴν δύναμιν O ‖ 11. ὁ om. O ‖ τοῦ om. O ‖ 15. ἐθέλῃς P ἐθέλοις LO ἐθέλεις M ‖ 16. ἀθρόως P² ἀθρόον cett. ‖ 20. δοκεῖ τι καὶ πρὸς ἡμᾶς συν. O ‖ 25. ἔτι πλέον L ‖ 26. διαφερομένοις O² διαφερομένους cett. ‖ οὖν] γὰρ M

ἔχει πλέον, ἐπιδέδεικται σαφῶς· οὐδὲ γὰρ ἠδυνήθη διαφυγεῖν τὴν περὶ τῆς θρέψεως ἀπορίαν ἡ ὑπόθεσις· ὅτι δ᾽ οὐδ᾽ Ἐρασιστράτῳ σύμφωνός ἐστιν, ὃ ἐκεῖνος ἁπλοῦν καὶ πρῶτον ὀνομάζει, σύνθετον ἀποφαίνουσα καὶ τὴν τῆς φύσεως τέχνην ἀναιροῦσα, πρόδηλον καὶ τοῦτ᾽ εἶναί μοι δοκεῖ. εἰ μὴ γὰρ κἂν τοῖς ἁπλοῖς τούτοις ἕνωσίν τινα τῆς οὐσίας ἀπολείψομεν, ἀλλ᾽ εἰς ἄναρμα καὶ ἀμέριστα καταβησόμεθα στοιχεῖα, παντάπασιν ἀναιρήσομεν τῆς φύσεως τὴν τέχνην, ὥσπερ καὶ πάντες οἱ ἐκ ταύτης ὁρμώμενοι τῆς ὑποθέσεως ἰατροὶ καὶ φιλόσοφοι. δευτέρα γὰρ τῶν τοῦ ζῴου μορίων κατὰ τὴν τοιαύτην ὑπόθεσιν ἡ φύσις, οὐ πρώτη γί-
101 γνεται. διαπλάττειν δὲ ‖ καὶ δημιουργεῖν οὐ τοῦ δευτέρου γεγονότος, ἀλλὰ τοῦ προϋπάρχοντός ἐστιν· ὥστ᾽ ἀναγκαῖόν ἐστιν εὐθὺς ἐκ σπερμάτων ὑποθέσθαι τὰς δυνάμεις τῆς φύσεως, αἷς διαπλάττει τε καὶ αὐξάνει καὶ τρέφει τὸ ζῷον· ἀλλ᾽ ἐκείνων [ἕκαστον] τῶν σωμάτων τῶν ἀνάρμων καὶ ἀμερῶν οὐδὲν ἐν ἑαυτῷ διαπλαστικὴν ἔχει δύναμιν ἢ αὐξητικὴν ἢ θρεπτικὴν ἢ ὅλως τεχνικήν· ἀπαθὲς γὰρ καὶ ἀμετάβλητον ὑπόκειται. τῶν δ᾽ εἰρημένων οὐδὲν ἄνευ μεταβολῆς καὶ ἀλλοιώσεως καὶ τῆς δι᾽ ὅλων κράσεως γίγνεται, καθάπερ καὶ διὰ τῶν ἔμπροσθεν ἐνεδειξάμεθα. καὶ διὰ ταύτην τὴν ἀνάγκην οὐκ ἔχοντες, ὅπως τὰ ἀκόλουθα τοῖς στοιχείοις, οἷς ὑπέθεντο, φυλάττοιεν, οἱ ἀπὸ τῶν τοιούτων αἱρέσεων ἅπαντες ἄτεχνον ἠναγκάσθησαν ἀποφήνασθαι τὴν φύσιν. καίτοι ταῦτά γ᾽ οὐ παρ᾽ ἡμῶν ἐχρῆν μανθάνειν τοὺς Ἐρασιστρατείους, ἀλλὰ

6. κἂν L κἂν ἐν M ἐν O ‖ 11. τῶν μορίων τοῦ ζῴου LM ‖ 15. ἐστιν om. O ‖ σπέρματος O ‖ 16. τε om. LM ‖ 17. [ἕκαστον]* ‖ τῶν ἀνάρμων σωμάτων M ‖ 18. οὐδὲ ἓν ἑαυτῷ L

παρ' αὐτῶν τῶν φιλοσόφων, οἷς μάλιστα δοκεῖ πρῶτον ἐπισκοπεῖσθαι τὰ στοιχεῖα τῶν ὄντων ἁπάντων. οὔκουν οὐδ' Ἐρασίστρατον ἄν τις ὀρθῶς ἄχρι τοσαύτης ἀμαθίας νομίζοι προήκειν, ὡς μηδὲ ταύτην γνωρίσαι δυνηθῆναι τὴν ἀκολου‖θίαν, ἀλλ' ἅμα μὲν ὑπο- 102
θέσθαι τεχνικὴν τὴν φύσιν, ἅμα δ' εἰς ἀπαθῆ καὶ ἄναρμα καὶ ἀμετάβλητα στοιχεῖα καταθραῦσαι τὴν οὐσίαν. καὶ μὴν εἰ δώσει τιν' ἐν τοῖς στοιχείοις ἀλλοίωσίν τε καὶ μεταβολὴν καὶ ἕνωσιν καὶ συνέχειαν, ἓν ἀσύνθετον αὐτῷ τὸ ἁπλοῦν ἀγγεῖον ἐκεῖνο, καθάπερ καὶ αὐτὸς ὀνομάζει, γενήσεται. ἀλλ' ἡ μὲν ἁπλῆ φλὲψ ἐξ αὑτῆς τραφήσεται, τὸ νεῦρον δὲ καὶ ἡ ἀρτηρία παρὰ τῆς φλεβός. πῶς καὶ τίνα τρόπον; ἐν τούτῳ γὰρ δὴ καὶ πρόσθεν γενόμενοι τῷ λόγῳ τῆς τῶν Ἐρασιστρατείων διαφωνίας ἐμνημονεύσαμεν, ἐπεδείξαμεν δὲ καὶ καθ' ἑκατέρους μὲν ἄπορον εἶναι τὴν τῶν ἁπλῶν ἐκείνων ἀγγείων θρέψιν, ἀλλὰ καὶ κρῖναι τὴν μάχην αὐτῶν οὐκ ὠκνήσαμεν καὶ τιμῆσαι τὸν Ἐρασίστρατον εἰς τὴν βελτίονα μεταστήσαντες αἵρεσιν.

Αὖθις οὖν ἐπὶ τὴν ἓν ἁπλοῦν ἡνωμένον ἑαυτῷ πάντῃ τὸ στοιχειῶδες ἐκεῖνο νεῦρον ὑποτιθεμένην αἵρεσιν ὁ λόγος μεταβὰς ἐπισκοπείσθω, πῶς τραφήσεται· τὸ γὰρ εὑρεθὲν ἐνταῦθα κοινὸν ἂν ἤδη καὶ τῆς Ἱπποκράτους αἱρέσεως γένοιτο. κάλλιον δ' ἄν μοι δοκῶ τὸ ζητού‖μενον ἐπὶ τῶν νενοσηκότων καὶ σφόδρα κατα- 103
λελεπτυσμένων βασανισθῆναι. πάντα γὰρ τούτοις ἐναργῶς φαίνεται τὰ μόρια τοῦ σώματος ἄτροφα καὶ

3. *οὐκοῦν* L ‖ 9. *ἓν ἀσύνθετον* C *ἓν καὶ ἀσ.* A ‖ 10. *αὐτὸ* MO[1] ‖ *τὸ* om. O ‖ 14. *γινόμενοι* L ‖ 16. *ἑτέρους* L[1]MO corr. L[2]O[2] in marg. ‖ 17. *ἀγγείων ἐκείνων εἶναι θρ.* L ‖ 20. *ἓν καὶ ἁπλοῦν καὶ ἡν.* A ‖ 26. *ἐναργῶς τούτοις* O

λεπτὰ καὶ πολλῆς προσθήκης τε καὶ ἀναθρέψεως δεό-
μενα. καὶ τοίνυν καὶ τὸ νεῦρον τοῦτο τὸ αἰσθητόν,
ἐφ' οὗπερ ἐξ ἀρχῆς ἐποιησάμην τὸν λόγον, ἰσχνὸν μὲν
ἱκανῶς γέγονε, δεῖται δὲ θρέψεως. ἔχει δ' ἐν ἑαυτῷ
μέρη πάμπολλα μὲν ἐκεῖνα τὰ πρῶτα καὶ ἀόρατα νεῦρα
τὰ σμικρὰ καί τινας ἀρτηρίας ἁπλᾶς ὀλίγας καὶ φλέ-
βας ὁμοίως. ἅπαντ' οὖν αὐτοῦ τὰ νεῦρα τὰ στοιχει-
ώδη καταλελέπτυνται δηλονότι καὶ αὐτὰ ἤ, εἰ μηδ'
ἐκεῖνα, οὐδὲ τὸ ὅλον. καὶ τοίνυν καὶ θρέψεως οὐ τὸ
μὲν ὅλον δεῖται νεῦρον, ἕκαστον δ' ἐκείνων οὐ δεῖται.
καὶ μὴν εἰ δεῖται μὲν ἀναθρέψεως, οὐδὲν δ' ἡ πρὸς
τὸ κενούμενον ἀκολουθία βοηθεῖν αὐτοῖς δύναται διά
τε τὰς ἔμπροσθεν εἰρημένας ἀπορίας καὶ διὰ τὴν ὑπό-
γυιον ἰσχνότητα, καθάπερ δείξω, ζητητέον ἡμῖν ἐστιν
ἑτέραν αἰτίαν θρέψεως. πῶς οὖν ἡ πρὸς τὸ κενούμενον
ἀκολουθία τρέφειν ἀδύνατός ἐστι τὸν οὕτω διακεί-
104 μενον; ὅτι τοσοῦτον ἀκολουθεῖν ‖ ἀναγκάζει τῶν συν-
εχῶν, ὅσον ἀπορρεῖ. τοῦτο δ' ἐπὶ μὲν τῶν εὐεκτούν-
των ἱκανόν ἐστιν εἰς τὴν θρέψιν, ἴσα γὰρ ἐπ' αὐτῶν
εἶναι χρὴ τοῖς ἀπορρέουσι τὰ προστιθέμενα· ἐπὶ δὲ
τῶν ἐσχάτως ἰσχνῶν καὶ πολλῆς ἀναθρέψεως δεομένων
εἰ μὴ πολλαπλάσιον εἴη τὸ προστιθέμενον τοῦ κενου-
μένου, τὴν ἐξ ἀρχῆς ἕξιν ἀναλαβεῖν οὐκ ἄν ποτε δύ-
ναιντο. δῆλον οὖν, ὡς ἕλκειν αὐτὰ δεήσει τοσούτῳ
πλεῖον, ὅσῳ καὶ δεῖται πλείονος. Ἐρασίστρατος δὲ
κἀνταῦθα πρότερον ποιήσας τὸ δεύτερον οὐκ οἶδ'
ὅπως οὐκ αἰσθάνεται. διότι γάρ, φησί, πολλὴ πρόσ-

3. ᾧπερ O ‖ 4. αὐτῷ M ‖ 5. καὶ ἀόρατα om. L^1 add. L^2 ‖ 7. αὐτοῦ om. M αὐτῶν L^1 ‖ 9. οὐ τὸ OA οὕτω LM ‖ 11. ἀναθρέψεως LM θρέψεως O ‖ 12. βοηθῆσαι L^1 βοηθεῖν L^2 ‖ 15. καὶ πῶς οὖν M ‖ 18. ὅσα L ‖ 23. δύναιτο M

θεσις εἰς ἀνάθρεψιν γίγνεται τοῖς νενοσηκόσι, διὰ τοῦτο καὶ ἡ πρὸς ταύτην ἀκολουθία πολλή. πῶς δ' ἂν πολλὴ πρόσθεσις γένοιτο μὴ προηγουμένης ἀναδόσεως δαψιλοῦς; εἰ δὲ τὴν διὰ τῶν φλεβῶν φορὰν τῆς τροφῆς ἀνάδοσιν καλεῖ, τὴν δ' εἰς ἕκαστον τῶν ἁπλῶν καὶ ἀοράτων ἐκείνων νεύρων καὶ ἀρτηριῶν μετάληψιν οὐκ ἀνάδοσιν ἀλλὰ διάδοσιν, ὥς τινες ὀνομάζειν ἠξίωσαν, εἶτα ‖ τὴν διὰ τῶν φλεβῶν μόνῃ τῇ πρὸς τὸ 105 κενούμενον ἀκολουθίᾳ φησὶ γίγνεσθαι, τὴν εἰς τὰ λόγῳ θεωρητὰ μετάληψιν ἡμῖν ἐξηγησάσθω· ὅτι μὲν γὰρ οὐκέτ' ἐπὶ τούτων ἡ πρὸς τὸ κενούμενον ἀκολουθία λέγεσθαι δύναται καὶ μάλιστ' ἐπὶ τῶν ἐσχάτως ἰσχνῶν, ἀποδέδεικται. τί δέ φησιν ἐπ' αὐτῶν ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν καθόλου λόγων ὁ Ἐρασίστρατος, ἄξιον ἐπακοῦσαι τῆς λέξεως· 'τοῖς δ' ἐσχάτοις τε καὶ ἁπλοῖς, λεπτοῖς τε καὶ στενοῖς οὖσιν, ἐκ τῶν παρακειμένων ἀγγείων ἡ πρόσθεσις συμβαίνει εἰς τὰ κενώματα τῶν ἀπενεχθέντων κατὰ τὰ πλάγια τῶν ἀγγείων ἑλκομένης τῆς τροφῆς καὶ καταχωριζομένης'. ἐκ ταύτης τῆς λέξεως πρῶτον μὲν τὸ κατὰ τὰ πλάγια προσίεμαί τε καὶ ἀποδέχομαι· κατὰ μὲν γὰρ αὐτὸ τὸ στόμα τὸ ἁπλοῦν νεῦρον οὐκ ἂν δύναιτο δεχόμενον τὴν τροφὴν οὕτως εἰς ὅλον ἑαυτὸ διανέμειν· ἀνάκειται γὰρ ἐκεῖνο τῷ ψυχικῷ πνεύματι· κατὰ δὲ τὸ πλάγιον ἐκ τῆς παρακειμένης φλεβὸς τῆς ἁπλῆς ἐγχωρεῖ λαβεῖν αὐτό. δεύτερον δ' ἀποδέχομαι τῶν ἐκ τῆς Ἐρασιστράτου λέξεως ὀνομάτων τὸ γεγραμμένον ἐφεξῆς τῷ κατὰ τὰ

2. πρὸς ταῦτα L ‖ 8. τὴν om. M ‖ 9. φησὶ LM φασὶ O ‖ 10. ἐξηγησάσθωσαν MO ‖ 13. δέ] δή L ‖ 15. δ' om. O ‖ 19. χωριζομένης L μεταχωριζομένης O² in marg. ‖ 23. αὐτὸ L ‖ 26. ἐρασιστρατείους M ‖ 27. τῷ] αὐτῷ L τὸ M

106 πλάγια. ‖ τί γάρ φησι; ʽκατὰ τὰ πλάγια τῶν ἀγγείων ἑλκομένης τῆς τροφῆςʼ. ὅτι μὲν οὖν ἕλκεται, καὶ ἡμεῖς ὁμολογοῦμεν, ὅτι δʼ οὐ τῇ πρὸς τὸ κενούμενον ἀκολουθίᾳ, δέδεικται πρόσθεν.

Cap. VII. Ἐξεύρωμεν οὖν κοινῇ, πῶς ἕλκεται. πῶς δʼ ἄλλως ἢ ὡς ὁ σίδηρος ὑπὸ τῆς ἡρακλείας λίθου δύναμιν ἐχούσης ἑλκτικὴν τοιαύτης ποιότητος; ἀλλʼ εἰ τὴν μὲν ἀρχὴν τῆς ἀναδόσεως ἡ τῆς κοιλίας ἔνθλιψις παρέχεται, τὴν δὲ μετὰ ταῦτα φορὰν ἅπασαν αἵ τε φλέβες περιστελλόμεναι καὶ προωθοῦσαι καὶ τῶν τρεφομένων ἕκαστον ἐπισπώμενον εἰς ἑαυτό, τῆς πρὸς τὸ κενούμενον ἀκολουθίας ἀποστάντες, ὡς οὐ πρεπούσης ἀνδρὶ τεχνικὴν ὑποθεμένῳ τὴν φύσιν, οὕτως ἂν ἤδη καὶ τὴν ἀντιλογίαν εἴημεν πεφευγότες τὴν Ἀσκληπιάδου μὴ δυνάμενοί γε λύειν αὐτήν. τὸ γὰρ εἰς τὴν ἀπόδειξιν παραλαμβανόμενον λῆμμα τὸ διεζευγμένον οὐκ ἐκ δυοῖν ἀλλʼ ἐκ τριῶν ἐστι κατά γε τὴν ἀλήθειαν διεζευγμένον. εἰ μὲν οὖν ὡς ἐκ δυοῖν αὐτῷ χρη-‖
107 σαίμεθα, ψεῦδος ἔσται τι τῶν εἰς τὴν ἀπόδειξιν παρειλημμένων· εἰ δʼ ὡς ἐκ τριῶν, ἀπέραντος ὁ λόγος γενήσεται.

Cap. VIII. Καὶ ταῦτʼ οὐκ ἐχρῆν ἀγνοεῖν τὸν Ἐρασίστρατον, εἴπερ κἂν ὄναρ ποτὲ τοῖς ἐκ τοῦ περιπάτου συνέτυχεν, ὥσπερ οὖν οὐδὲ τὰ περὶ τῆς γενέσεως τῶν χυμῶν, ὑπὲρ ὧν οὐδὲν ἔχων εἰπεῖν [ἄλλο]

1. ἀγγείων] μορίων L ‖ 6. ὁ LM om. O ‖ 7. τῆς ante τοιαύτης add. L^2 ‖ 8. ἔνθλιψις LO ἔκθλιψις M ‖ 9. παρέχει L^2 ‖ μετὰ ταῦτα LM μετʼ αὐτὴν O ‖ 10. τε καὶ προωθ. M ‖ 11. ὡς ἑαυτό L^1 εἰς ἑ. L^2 ‖ 12. οὐ] μὴ M ‖ 13. τὴν om. LM ‖ 14. ἀσκληπιάδειον L ‖ 15. δυναμένου L ‖ 16. οὐκ LM οὐκέτʼ O ‖ 18. ὡς om. M ‖ αὐτῷ M αὐτῇ LO ‖ 23. ὄναρ LM κατʼ ὄναρ O ‖ 24. τὰ om. M ‖ 25. [ἄλλο]*

οὐδὲ μέχρι τοῦ μετρίου πιθανὸν οἴεται παρακρούεσθαι σκηπτόμενος, ὡς οὐδὲ χρήσιμος ὅλως ἐστὶν ἡ τῶν τοιούτων ἐπίσκεψις. εἶτ', ὦ πρὸς θεῶν, ὅπως μὲν τὰ σιτία κατὰ τὴν γαστέρα πέττεται χρήσιμον ἐπίστασθαι, πῶς δ' ἐν ταῖς φλεψὶν ἡ χολὴ γίγνεται, περιττόν; καὶ τῆς κενώσεως ἄρα φροντιστέον αὐτῆς μόνης, ἀμελητέον δὲ τῆς γενέσεως; ὥσπερ οὐκ ἄμεινον ὑπάρχον μακρῷ τὸ κωλύειν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς γεννᾶσθαι πλείονα τοῦ πράγματ' ἔχειν ἐκκενοῦντας. θαυμαστὸν δὲ καὶ τὸ διαπορεῖν, εἴτ' ἐν τῷ σώματι τὴν γένεσιν αὐτῆς ὑποθετέον εἴτ' εὐθὺς ἔξωθεν ἐν τοῖς σιτίοις περιέχεσθαι φατέον. εἰ γὰρ δὴ τοῦτο καλῶς ἠπόρηται, τί οὐχὶ καὶ περὶ τοῦ αἵματος ἐπισκεψόμεθα, πότερον ἐν τῷ σώματι ‖ λαμβάνει τὴν γένεσιν ἢ τοῖς σιτίοις 108
παρέσπαρται, καθάπερ οἱ τὰς ὁμοιομερείας ὑποτιθέμενοί φασι; καὶ μὴν πολλῷ γ' ἦν χρησιμώτερον ζητεῖσθαι, ποῖα τῶν σιτίων ὁμολογεῖ τῇ τῆς αἱματώσεως ἐνεργείᾳ καὶ ποῖα διαφέρεται, τοῦ ζητεῖν, τίνα μὲν τῇ τῆς γαστρὸς ἐνεργείᾳ νικᾶται ῥᾳδίως, τίνα δ' ἀντιβαίνει καὶ μάχεται. τούτων μὲν γὰρ ἡ ἔκλεξις εἰς πέψιν μόνην, ἐκείνων δ' εἰς αἵματος χρηστοῦ διαφέρει γένεσιν. οὐδὲ γὰρ ἴσον ἐστὶν ἢ μὴ καλῶς ἐν τῇ γαστρὶ χυλωθῆναι τὴν τροφὴν ἢ μὴ χρηστὸν αἷμα γεννηθῆναι. πῶς δ' οὐκ αἰδεῖται τὰς μὲν τῆς πέψεως ἀποτυχίας διαιρούμενος, ὡς πολλαί τ' εἰσὶ καὶ κατὰ πολλὰς γίγνονται προφάσεις, ὑπὲρ δὲ τῶν τῆς αἱματώσεως σφαλμάτων οὐδ' ἄχρι ῥήματος ἑνὸς οὐδ' ἄχρι

3. θεῶν LM Διὸς O ‖ 4. τὴν om. L ‖ 5. ταῖς om. L ‖ 8. μακρὸν L ‖ 14. ἢ ἐν τοῖς O ‖ 17. ἐζητῆσθαι O ‖ τοῦ αἵματος L ‖ 22. οὐδὲ] οὐδὲν L² ‖ γὰρ om. LM ‖ ἔστιν ἴσον LM ‖ 23. ἢ μὴ χρηστὸν αἷμα γεννηθῆναι post ἴσον ἐστὶν colloc. O

συλλαβῆς μιᾶς φθεγξάμενος; καὶ μὴν εὑρίσκεταί γε καὶ παχὺ καὶ λεπτὸν ἐν ταῖς φλεψὶν αἷμα καὶ τοῖς μὲν ἐρυθρότερον, τοῖς δὲ ξανθότερον, τοῖς δὲ μελάντερον, τοῖς δὲ φλεγματωδέστερον. εἰ δ' ὅτι καὶ δυσῶδες οὐχ ἕνα τρόπον ἀλλ' ἐν πολλαῖς πάνυ διαφο-
109 ραῖς ἀρρήτοις μὲν λόγῳ, σα‖φεστάταις δ' αἰσθήσεσι φαίνεται γιγνόμενον, εἰδείη τις, οὐκ ἂν οἶμαι μετρίως ἔτι καταγνώσεσθαι τῆς Ἐρασιστράτου ῥᾳθυμίας αὐτὸν οὕτω γ' ἀναγκαίαν εἰς τὰ ἔργα τῆς τέχνης θεωρίαν παραλιπόντος· ἐναργῆ γὰρ δὴ καὶ τὰ περὶ τῶν ὑδέρων ἁμαρτήματα τῇ ῥᾳθυμίᾳ ταύτῃ κατὰ λόγον ἠκολουθηκότα. τό τε γὰρ τῇ στενοχωρίᾳ τῶν ὁδῶν κωλύεσθαι νομίζειν πρόσω τοῦ ἥπατος ἰέναι τὸ αἷμα καὶ μηδέποτ' ἂν ἄλλως ὕδερον δύνασθαι συστῆναι πῶς οὐκ ἐσχάτην ἐνδείκνυται ῥᾳθυμίαν; τό τε μὴ διὰ τὸν σπλῆνα μηδὲ δι' ἄλλο τι μόριον, ἀλλ' ἀεὶ διὰ τὸν ἐν τῷ ἥπατι σκίρρον ὕδερον οἴεσθαι γίγνεσθαι τελέως ἀργοῦ τὴν διάνοιαν ἀνθρώπου καὶ μηδενὶ τῶν ὁσημέραι γιγνομένων παρακολουθοῦντος. ἐπὶ μέν γε χρονίαις αἱμορροΐσιν ἐπισχεθείσαις ἢ διὰ κένωσιν ἄμετρον εἰς ψῦξιν ἐσχάτην ἀγαγούσαις τὸν ἄνθρωπον οὐχ ἅπαξ οὐδὲ δὶς ἀλλὰ πολλάκις ἤδη τεθεάμεθα συστάντας ὑδέρους, ὥσπερ γε καὶ γυναιξὶν ἥ τε τῆς ἐφ' ἑκάστῳ μηνὶ καθάρσεως ἀπώλεια παντελὴς καὶ ἄμετρος κένωσις, ὅταν αἱμορραγήσωσί ποθ' αἱ μῆτραι σφοδρῶς, ἐπεκα-
110 λέσαντο πολ‖λάκις ὕδερον καί τισιν αὐτῶν καὶ ὁ γυ-

3. μελανώτερον L ‖ 7. οὐκ ἂν LM οὐκ O ‖ 13. μὴ δὲ που L^1 μὴ δὲ πω L^2 ‖ 14. ἂν om. LP ‖ 15. τε μὴ] μήτε M ‖ μηδὲ] μὴ δὲ L μήτε MO ‖ 16. δι' om. L ‖ τῷ om. MO ‖ 17. τὸν ὕδερον M ‖ τελείως L ‖ 18. γιγνομένων ὁσημέραι LM ‖ 19. γε om. M ‖ 21. ἀγαγούσαις LM ἀγούσαις O ‖ 22. ἀλλὰ καὶ π. M ‖ 23. γε om. LM ‖ 26. καὶ post αὐτῶν om. O

ναικεῖος ὀνομαζόμενος ῥοῦς εἰς τοῦτ' ἐτελεύτησε τὸ πάθος, ἵνα τοὺς ἀπὸ τῶν κενεώνων ἀρχομένους ἢ ἄλλου τινὸς τῶν ἐπικαίρων μορίων ὑδέρους παραλίπω, σαφῶς μὲν καὶ αὐτοὺς ἐξελέγχοντας τὴν Ἐρασιστράτειον ὑπόληψιν, ἀλλ' οὐχ οὕτως ἐναργῶς ὡς οἱ διὰ κατάψυξιν σφοδρὰν τῆς ὅλης ἕξεως ἀποτελούμενοι. πρώτη γὰρ αὕτη γενέσεως ὑδέρων αἰτία διὰ τὴν ἀποτυχίαν τῆς αἱματώσεως γιγνομένη τρόπον ὁμοιότατον ταῖς ἐπὶ τῇ τῶν σιτίων ἀπεψίᾳ διαρροίαις. οὐ μὴν ἐσκίρρωταί γε κατὰ τοὺς τοιούτους ὑδέρους οὐδ' ἄλλο τι σπλάγχνον οὐδὲ τὸ ἧπαρ. ἀλλ' Ἐρασίστρατος ὁ σοφὸς ὑπεριδὼν καὶ καταφρονήσας, ὧν οὔθ' Ἱπποκράτης οὔτε Διοκλῆς οὔτε Πραξαγόρας οὔτε Φιλιστίων ἀλλ' οὐδὲ τῶν ἀρίστων φιλοσόφων οὐδεὶς κατεφρόνησεν οὔτε Πλάτων οὔτ' Ἀριστοτέλης οὔτε Θεόφραστος, ὅλας ἐνεργείας ὑπερβαίνει καθάπερ τι σμικρὸν καὶ τὸ τυχὸν τῆς τέχνης παραλιπὼν μέρος οὐδ' ἀντειπεῖν ἀξιώσας, εἴτ' ὀρθῶς εἴτε καὶ μὴ ‖ σύμπαντες οὗτοι θερμῷ καὶ 111
ψυχρῷ καὶ ξηρῷ καὶ ὑγρῷ, τοῖς μὲν ὡς δρῶσι, τοῖς δ' ὡς πάσχουσι, τὰ κατὰ τὸ σῶμα τῶν ζῴων ἁπάντων διοικεῖσθαί φασι καὶ ὡς τὸ θερμὸν ἐν αὐτοῖς εἴς τε τὰς ἄλλας ἐνεργείας καὶ μάλιστ' εἰς τὴν τῶν χυμῶν γένεσιν τὸ πλεῖστον δύναται. ἀλλὰ τὸ μὲν μὴ πείθεσθαι τοσούτοις τε καὶ τηλικούτοις ἀνδράσι καὶ πλέον αὐτῶν οἴεσθαί τι γιγνώσκειν ἀνεμέσητον, τὸ δὲ μήτ' ἀντιλογίας ἀξιῶσαι μήτε μνήμης οὕτως ἔνδοξον δόγμα

3. *ἄλλους τινας* L ‖ *παραλείπω* M ‖ 7. *γένεσις* L ‖ 9. *τῇ* post *ἐπὶ* om. LM ‖ 11. *ἡμῖν ὁ σοφὸς* LM ‖ 16. *μικρόν* LM ‖ 18. *θερμῷ κ. ξ. κ. ψ.* M *θ. ψ. ξ. καὶ ὑ.* O ‖ 20. *τὰ σώματα* M *τὰ στόματα* P ‖ *ἅπαντα* M ‖ 23. *μὴ* om. L ‖ 24. *τε* om. LM ‖ *πλέον* LM *πλεῖον* O ‖ 25. *αὐτῶν* LM *αὐτὸν* O ‖ *μήτ'*] *μηδ'* M ‖ 26. *μήτε*] *μηδὲ* M

θαυμαστήν τινα τὴν ὑπεροψίαν ἐνδείκνυται. καὶ μὴν σμικρότατός ἐστι τὴν γνώμην καὶ ταπεινὸς ἐσχάτως ἐν ἁπάσαις ταῖς ἀντιλογίαις ἐν μὲν τοῖς περὶ τῆς πέψεως λόγοις τοῖς σήπεσθαι τὰ σιτία νομίζουσι φιλοτίμως ἀντιλέγων, ἐν δὲ τοῖς περὶ τῆς ἀναδόσεως τοῖς διὰ τὴν παράθεσιν τῶν ἀρτηριῶν ἀναδίδοσθαι τὸ διὰ τῶν φλεβῶν αἷμα νομίζουσιν, ἐν δὲ τοῖς περὶ τῆς ἀναπνοῆς τοῖς περιωθεῖσθαι τὸν ἀέρα φάσκουσιν. οὐκ ὤκνησε δ' οὐδὲ τοῖς ἀτμοειδῶς εἰς τὴν κύστιν ἰέναι τὰ οὖρα
112 νομίζουσιν ἀντειπεῖν οὐδὲ τοῖς εἰς ‖ τὸν πνεύμονα φέρεσθαι τὸ ποτόν. οὕτως ἐν ἅπασι τὰς χειρίστας ἐπιλεγόμενος δόξας ἀγάλλεται διατρίβων ἐπὶ πλέον ἐν ταῖς ἀντιλογίαις· ἐπὶ δὲ τῆς τοῦ αἵματος γενέσεως οὐδὲν ἀτιμοτέρας οὔσης τῆς ἐν τῇ γαστρὶ χυλώσεως τῶν σιτίων οὔτ' ἀντειπεῖν τινι τῶν πρεσβυτέρων ἠξίωσεν οὔτ' αὐτὸς εἰσηγήσασθαί τιν' ἑτέραν γνώμην ἐτόλμησεν, ὁ περὶ πασῶν τῶν φυσικῶν ἐνεργειῶν ἐν ἀρχῇ τῶν καθόλου λόγων ὑποσχόμενος ἐρεῖν, ὅπως τε γίγνονται καὶ δι' ὥντινων τοῦ ζῴου μορίων. ἢ τῆς μὲν πέττειν τὰ σιτία πεφυκυίας δυνάμεως ἀρρωστούσης ἀπεπτήσει τὸ ζῷον, τῆς δ' αἱματούσης τὰ πεφθέντα οὐδὲν ἔσται πάθημα τὸ παράπαν, ἀλλ' ἀδαμαντίνη τις ἡμῖν αὕτη μόνη καὶ ἀπαθής ἐστιν; ἢ ἄλλο τι τῆς ἀρρωστίας αὐτῆς ἔκγονον ὑπάρξει καὶ οὐχ ὕδερος; δῆλος οὖν ἐναργῶς ἐστιν ὁ Ἐρασίστρατος ἐξ ὧν ἐν μὲν τοῖς ἄλλοις οὐδὲ ταῖς φαυλοτάταις δόξαις ἀντιλέγειν ὤκνησεν, ἐνταυθοῖ δ' οὔτ' ἀντειπεῖν τοῖς πρόσθεν οὔτ'

1. τὴν om. M ‖ ὑπερηφανίαν M ‖ καὶ μὴν LP^2 καὶ MP^1 καίτοι O ‖ 12. ἐν add. P om. cett. ‖ 14. τῇ om. L ‖ 18. ὑποδεχόμενος M ‖ 20. δυνάμεως πεφυκυίας O ‖ 22. οὐδαμῶς οὐδέν ἐστι M ‖ 25. ἐστιν post Ἐρασίστρατος colloc. O ‖ 27. οὔτ' bis LM οὐδ' O

αὐτὸς εἰπεῖν τι καινὸν ἐτόλμησε, τὸ σφάλμα τῆς ἑαυτοῦ γνωρίζων αἱρέσεως. τί γὰρ ἂν καὶ λέγειν ἔσχεν ὑπὲρ αἵματος ‖ ἄνθρωπος εἰς μηδὲν τῷ συμφύτῳ θερμῷ 113 χρώμενος; τί δὲ περὶ ξανθῆς χολῆς ἢ μελαίνης ἢ φλέγματος; ὅτι νὴ Δία δυνατόν ἐστιν ἀναμεμιγμένην τοῖς σιτίοις εὐθὺς ἔξωθεν παραγίγνεσθαι τὴν χολήν. λέγει γοῦν ὧδέ πως αὐτοῖς ὀνόμασι· 'πότερον δ' ἐν τῇ περὶ τὴν κοιλίαν κατεργασίᾳ τῆς τροφῆς γεννᾶται τοιαύτη ὑγρασία ἢ μεμιγμένη τοῖς ἔξωθεν προσφερομένοις παραγίγνεται, οὐδὲν χρήσιμον πρὸς ἰατρικὴν ἐπεσκέφθαι'. καὶ μήν, ὦ γενναιότατε, καὶ κενοῦσθαι χρῆναι φάσκεις ἐκ τοῦ ζῴου τὸν χυμὸν τοῦτον καὶ μεγάλως λυπεῖν, εἰ μὴ κενωθείη. πῶς οὖν οὐδὲν ἐξ αὐτοῦ χρηστὸν ὑπολαμβάνων γίγνεσθαι τολμᾷς ἄχρηστον λέγειν εἰς ἰατρικὴν εἶναι τὴν περὶ τῆς γενέσεως αὐτοῦ σκέψιν; ὑποκείσθω γὰρ ἐν μὲν τοῖς σιτίοις περιέχεσθαι, μὴ διακρίνεσθαι δ' ἀκριβῶς ἐν ἥπατι· ταῦτα γὰρ ἀμφότερα νομίζεις εἶναι δυνατά. καὶ μὴν οὐ σμικρὸν ἐνταῦθα τὸ διαφέρον ἢ ἐλαχίστην ἢ παμπόλλην χολὴν ἐν ἑαυτοῖς περιέχοντα προσάρασθαι σιτία. τὰ μὲν γὰρ ἀκίνδυνα [πάντη], τὰ δὲ παμπόλλην περιέχοντα τῷ μὴ δύνασθαι πᾶσαν αὐτὴν ἐν ‖ ἥπατι καθαρθῆναι καλῶς 114 αἴτια καταστήσεται τῶν τ' ἄλλων παθῶν, ὧν αὐτὸς ὁ Ἐρασίστρατος ἐπὶ πλήθει χολῆς γίγνεσθαί φησι, καὶ τῶν ἰκτέρων οὐχ ἥκιστα. πῶς οὖν οὐκ ἀναγκαιό-

3. αἱματώσεως L ‖ 5. ὅτι μὴ ἀδύνατον L[1] ὅτι νὴ δία δυνατόν L[2] ‖ 7. οὖν pro γοῦν M ‖ 8. τὴν om. M, P non item ‖ 10. πρὸς τὴν O ‖ ἰατρείας L ‖ ἐσκέφθαι O ‖ 12. ἐκ τοῦ ζῴου post τοῦτον colloc. O ‖ μεγάλα L ‖ 15. τὴν om. L[1]M ‖ 19. διάφορον L[1]M διαφέρον L[2]O ‖ 20. τὰ σιτία O ‖ 21. πάντη O πάνυ M om. L ‖ παμπόλλην] τὴν πολλὴν L ‖ 24. ὁ om. LO ‖ 25. ἰκτέρων LM ἰκτερικῶν O

τατον ἰατρῷ γιγνώσκειν, πρῶτον μέν, ὡς ἐν τοῖς σιτίοις αὐτοῖς ἔξωθεν ἡ χολὴ περιέχεται, δεύτερον δ', ὡς τὸ μὲν τεῦτλον, εἰ τύχοι, παμπόλλην, ὁ δ' ἄρτος ἐλαχίστην καὶ τὸ μὲν ἔλαιον πλείστην, ὁ δ' οἶνος ὀλιγίστην ἕκαστόν τε τῶν ἄλλων ἄνισον τῷ πλήθει περιέχει τὴν χολήν; πῶς γὰρ οὐκ ἂν εἴη γελοιότατος, ὃς ἂν ἑκὼν αἱρῆται τὰ πλείονα χολὴν ἐν ἑαυτοῖς περιέχοντα πρὸ τῶν ἐναντίων; τί δ' εἰ μὴ περιέχεται μὲν ἐν τοῖς σιτίοις ἡ χολή, γίγνεται δ' ἐν τοῖς τῶν ζῴων σώμασιν; ἢ οὐχὶ καὶ κατὰ τοῦτο χρήσιμον ἐπίστασθαι, τίνι μὲν καταστάσει σώματος ἕπεται πλείων αὐτῆς ἡ γένεσις, τίνι δ' ἐλάττων; ἀλλοιοῦν γὰρ δήπου καὶ μεταβάλλειν οἷοί τ' ἐσμὲν καὶ τρέπειν ἐπὶ τὸ βέλτιον ἀεὶ τὰς μοχθηρὰς καταστάσεις τοῦ σώματος. ἀλλ' εἰ μὴ γιγνώσκοιμεν, καθότι μοχθηραὶ καὶ ὅπῃ τῆς δεούσης ἐξίστανται, πῶς ἂν αὐτὰς ἐπανάγειν οἷοί τ' εἴημεν
115 ἐπὶ τὸ ‖ κρεῖττον; οὔκουν ἄχρηστόν ἐστιν εἰς τὰς ἰάσεις, ὡς Ἐρασίστρατός φησιν, ἐπίστασθαι τἀληθὲς αὐτὸ περὶ γενέσεως χολῆς. οὐ μὴν οὐδ' ἀδύνατον οὐδ' ἀσαφὲς ἐξευρεῖν, ὅτι μὴ τῷ πλείστην ἐν ἑαυτῷ περιέχειν τὸ μέλι τὴν ξανθὴν χολὴν ἀλλ' ἐν τῷ σώματι μεταβαλλόμενον εἰς αὐτὴν ἀλλοιοῦταί τε καὶ τρέπεται. πικρόν τε γὰρ ἂν ἦν γευομένοις, εἰ χολὴν ἔξωθεν εὐθὺς ἐν ἑαυτῷ περιεῖχεν ἅπασί τ' ἂν ὡσαύτως τοῖς ἀνθρώποις ἴσον αὐτῆς ἐγέννα τὸ πλῆθος. ἀλλ' οὐχ ὧδ' ἔχει τἀληθές. ἐν μὲν γὰρ τοῖς ἀκμά-

2. περιείχετο L ‖ 5. ὀλιγίστην LM ἐλαχίστην O ‖ 7. αὐτοῖς LM ‖ 10. κατὰ τοῦτο LM κατὰ om. O ‖ 13. μεταλλάττειν M ‖ 15. καθὸ τῇ μοχθηρᾷ τροπῇ L[1] καθότι μοχθηρὰ καὶ ὅπῃ L[2] καθότι μ. ἐστι καὶ πῇ O κ. μοχθηραὶ καὶ ὅπῃ M ‖ 16. ἐξίστανται M ἐξίσταται LO ‖ αὐτὰς M αὐτὴν LO ‖ 18. ὁ Ἐρ. M ‖ 23. τε LM om. O ‖ 25. ἐγέννα τὸ P[2] ἐγεννᾶτο cett.

ξουσι καὶ μάλιστ' εἰ φύσει θερμότεροι καὶ βίον εἶεν βιοῦντες ταλαίπωρον, ἅπαν εἰς ξανθὴν χολὴν μεταβάλλει τὸ μέλι· τοῖς γέρουσι δ' ἱκανῶς ἐστιν ἐπιτήδειον, ὡς ἂν οὐκ εἰς χολὴν ἀλλ' εἰς αἷμα τὴν ἀλλοίωσιν ἐν ἐκείνοις λαμβάνον. Ἐρασίστρατος δὲ πρὸς τῷ μηδὲν τούτων γιγνώσκειν οὐδὲ περὶ τὴν διαίρεσιν τοῦ λόγου σωφρονεῖ, πότερον ἐν τοῖς σιτίοις ἡ χολὴ περιέχεται εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἢ κατὰ τὴν ἐν τῇ κοιλίᾳ κατεργασίαν ἐγένετο, μηδὲν εἶναι χρήσιμον εἰς ἰατρικὴν ἐπεσκέφθαι λέγων. ἐχρῆν ‖ γὰρ δήπου προσθεῖναί τι 116
καὶ περὶ τῆς ἐν ἥπατι καὶ φλεψὶ γενέσεως αὐτῆς, ἐν τοῖσδε τοῖς ὀργάνοις γεννᾶσθαι τὴν χολὴν ἅμα τῷ αἵματι τῶν παλαιῶν ἰατρῶν τε καὶ φιλοσόφων ἀποφηναμένων. ἀλλὰ τοῖς εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς σφαλεῖσι καὶ διαμαρτάνουσι τῆς ὀρθῆς ὁδοῦ τοιαῦτά τε ληρεῖν ἀναγκαῖόν ἐστι καὶ προσέτι τῶν χρησιμωτάτων εἰς τὴν τέχνην παραλιπεῖν τὴν ζήτησιν. ἡδέως δ' ἂν ἐνταῦθα τοῦ λόγου γεγονὼς ἠρόμην τοὺς ὁμιλῆσαι φάσκοντας αὐτὸν ἐπὶ πλεῖστον τοῖς ἐκ τοῦ περιπάτου φιλοσόφοις, εἰ γιγνώσκουσιν, ὅσα περὶ τοῦ κεκρᾶσθαι τὰ σώμαθ' ἡμῶν ἐκ θερμοῦ καὶ ψυχροῦ καὶ ξηροῦ καὶ ὑγροῦ πρὸς Ἀριστοτέλους εἴρηταί τε καὶ ἀποδέδεικται, καὶ ὡς τὸ θερμὸν ἐν αὐτοῖς ἐστι τὸ δραστικώτατον καὶ ὡς τῶν ζῴων ὅσα μὲν θερμότερα φύσει, ταῦτα πάντως ἔναιμα, τὰ δ' ἐπὶ πλέον ψυχρότερα πάντως ἄναιμα καὶ διὰ τοῦτο τοῦ χειμῶνος ἀργὰ καὶ ἀκίνητα κεῖται φωλεύοντα δίκην νεκρῶν. εἴρηται δὲ καὶ περὶ τῆς

2. μεταβάλλεται M ‖ 5. ἐν LM om. O ‖ πρὸς om. M ‖ 8 τῇ om. M ‖ 9. ἐς MO ‖ 11. ἐν τούτοις δὴ τοῖς ὀργ. L[2] ‖ 15. ὀρθῆς] εὐθείας L ‖ 16. χρησιμωτάτων om. L ‖ 17. δ' ἂν LM οὖν O ‖ 24. φύσει θερμ. M ‖ 25. πλέον LM πλεῖστον O ‖ 26. τοῦ om. L

χροιᾶς τοῦ αἵματος οὐκ Ἀριστοτέλει μόνον, ἀλλὰ καὶ
Πλάτωνι. καὶ ἡμεῖς νῦν, ὅπερ ἤδη καὶ πρόσθεν εἶπον, ||
117 οὐ τὰ καλῶς ἀποδεδειγμένα τοῖς παλαιοῖς λέγειν προὐ-
θέμεθα, μήτε τῇ γνώμῃ μήτε τῇ λέξει τοὺς ἄνδρας
ἐκείνους ὑπερβαλέσθαι δυνάμενοι· τὰ δ' ἤτοι χωρὶς
ἀποδείξεως ὡς ἐναργῆ πρὸς αὐτῶν εἰρημένα διὰ τὸ
μηδ' ὑπονοῆσαι μοχθηροὺς οὕτως ἔσεσθαί τινας σο-
φιστάς, οἳ καταφρονήσουσι τῆς ἐν αὐτοῖς ἀληθείας, ἢ
καὶ παραλελειμμένα τελέως ὑπ' ἐκείνων ἀξιοῦμεν εὑ-
ρίσκειν τε καὶ ἀποδεικνύναι. περὶ δὲ τῆς τῶν χυμῶν
γενέσεως οὐκ οἶδ', εἰ ἔχει τις ἕτερον προσθεῖναι σο-
φώτερον ὧν Ἱπποκράτης εἶπε καὶ Ἀριστοτέλης καὶ
Πραξαγόρας καὶ Φιλότιμος καὶ ἄλλοι πολλοὶ τῶν
παλαιῶν. ἀποδέδεικται γὰρ ἐκείνοις τοῖς ἀνδράσιν
ἀλλοιουμένης τῆς τροφῆς ἐν ταῖς φλεψὶν ὑπὸ τῆς ἐμ-
φύτου θερμασίας αἷμα μὲν ὑπὸ τῆς συμμετρίας τῆς
κατ' αὐτήν, οἱ δ' ἄλλοι χυμοὶ διὰ τὰς ἀμετρίας γι-
γνόμενοι· καὶ τούτῳ τῷ λόγῳ πάνθ' ὁμολογεῖ τὰ
φαινόμενα. καὶ γὰρ τῶν ἐδεσμάτων ὅσα μέν ἐστι θερ-
μότερα φύσει, χολωδέστερα, τὰ δὲ ψυχρότερα φλεγμα-
118 τικώτερα· καὶ τῶν ἡλικιῶν ὡσαύτως χολωδέστε||ραι μὲν
αἱ θερμότεραι φύσει, φλεγματωδέστεραι δ' αἱ ψυχρό-
τεραι· καὶ τῶν ἐπιτηδευμάτων δὲ καὶ τῶν χωρῶν καὶ
τῶν ὡρῶν καὶ πολὺ δὴ πρότερον ἔτι τῶν φύσεων
αὐτῶν αἱ μὲν ψυχρότεραι φλεγματωδέστεραι, χολω-
δέστεραι δ' αἱ θερμότεραι· καὶ νοσημάτων τὰ μὲν ψυχρὰ

1. ἀριστοτέλη L || 2. ἤδη om. L || εἴπομεν O || 6. διὰ τὸ LM τῷ O || 9. post ἐκείνων add. ἢ διὰ τὸ σύντομον ἢ διὰ τὸ ἀσαφὲς M || 11. εἴ τις ἔχει πρ. τι σοφώτερον O || 14. παλαιῶν ἰατρῶν LM || 20. φλεγματωδέστερα O || 23. δὲ om. M || 24. δὴ om. LM || ἔτι] ἐπὶ LM || 26. νοσημάτων L νοσήματα MO

τοῦ φλέγματος ἔκγονα, τὰ δὲ θερμὰ τῆς ξανθῆς χολῆς· καὶ ὅλως οὐδὲν ἔστιν εὑρεῖν τῶν πάντων, ὃ μὴ τούτῳ τῷ λόγῳ μαρτυρεῖ. πῶς δ' οὐ μέλλει; διὰ γὰρ τὴν ἐκ τῶν τεττάρων ποιὰν κρᾶσιν ἑκάστου τῶν μορίων ὡδί πως ἐνεργοῦντος ἀνάγκη πᾶσα καὶ διὰ τὴν βλάβην αὐτῶν ἢ διαφθείρεσθαι τελέως ἢ ἐμποδίζεσθαί γε τὴν ἐνέργειαν καὶ οὕτω νοσεῖν τὸ ζῷον ἢ ὅλον ἢ κατὰ τὰ μόρια. καὶ τὰ πρῶτά γε καὶ γενικώτατα νοσήματα τέτταρα τὸν ἀριθμὸν ὑπάρχει θερμότητι καὶ ψυχρότητι καὶ ξηρότητι καὶ ὑγρότητι διαφέροντα. τοῦτο δὲ καὶ αὐτὸς ὁ Ἐρασίστρατος ὁμολογεῖ καίτοι μὴ βουλόμενος. ὅταν γὰρ ἐν τοῖς πυρετοῖς χείρους τῶν σιτίων τὰς πέψεις γίγνεσθαι λέγῃ, μὴ διότι τῆς ἐμφύτου ‖ 119 θερμασίας ἡ συμμετρία διέφθαρται, καθάπερ οἱ πρόσθεν ὑπελάμβανον, ἀλλ' ὅτι περιστέλλεσθαι καὶ τρίβειν ἡ γαστὴρ οὐχ ὁμοίως δύναται βεβλαμμένη τὴν ἐνέργειαν, ἐρέσθαι δίκαιον αὐτόν, ὑπὸ τίνος ἡ τῆς γαστρὸς ἐνέργεια βέβλαπται. γενομένου γάρ, εἰ τύχοι, βουβῶνος ἐπὶ προσπταίσματι, πρὶν μὲν πυρέξαι τὸν ἄνθρωπον, οὐκ ἂν χεῖρον ἡ γαστὴρ πέψειεν· οὐ γὰρ ἱκανὸν ἦν οὐδέτερον αὐτῶν οὔθ' ὁ βουβὼν οὔτε τὸ ἕλκος ἐμποδίσαι τι καὶ βλάψαι τὴν ἐνέργειαν τῆς κοιλίας· εἰ δὲ πυρέξειεν, εὐθὺς μὲν αἱ πέψεις γίγνονται χείρους, εὐθὺς δὲ καὶ τὴν ἐνέργειαν τῆς γαστρὸς βεβλάφθαι φαμὲν ὀρθῶς λέγοντες. ἀλλ' ὑπὸ τίνος ἐβλάβη, προσθεῖναι χρὴ τῷ λόγῳ. τὸ μὲν γὰρ ἕλκος οὐχ οἷόν τ' ἦν αὐτὴν βλάπτειν, ὥσπερ οὐδ' ὁ βουβών· ἢ γὰρ ἂν

1. ἔγγονα M ‖ 2. πάντων LM ἁπάντων O ‖ 4. post τεττάρων add. ποιοτήτων Ch ‖ 7. οὕτω LP οὕτως MO ‖ τὰ ante μόρια om. O ‖ 8. τὰ πρῶτα L πρῶτα MO ‖ 13. μήδ' ὅτι M ‖ 22. κοιλίας LM γαστρός O

ἔβλαψε καὶ πρὸ τοῦ πυρετοῦ. εἰ δὲ μὴ ταῦτα, δῆλον,
ὡς ἡ τῆς θερμασίας πλεονεξία. δύο γὰρ ταῦτα προσ-
εγένετο τῷ βουβῶνι, ἡ τῆς κατὰ τὰς ἀρτηρίας τε καὶ
τὴν καρδίαν κινήσεως ἀλλοίωσις καὶ ἡ τῆς κατὰ φύσιν
θερμασίας πλεονεξία. ἀλλ' ἡ μὲν τῆς κινήσεως ἀλλοί-
ωσις οὐ μόνον οὐδὲν βλάψει τὴν ἐνέργειαν τῆς γα-||
120 στρός, ἀλλὰ καὶ προσωφελήσει κατ' ἐκεῖνα τῶν ζῴων,
ἐν οἷς εἰς τὴν πέψιν ὑπέθετο πλεῖστον δύνασθαι τὸ
διὰ τῶν ἀρτηριῶν εἰς τὴν κοιλίαν ἐμπῖπτον πνεῦμα.
διὰ λοιπὴν οὖν ἔτι καὶ μόνην τὴν ἄμετρον θερμασίαν
ἡ βλάβη τῆς ἐνεργείας τῇ γαστρί. τὸ μὲν γὰρ πνεῦμα
σφοδρότερόν τε καὶ συνεχέστερον καὶ πλέον ἐμπίπτει
νῦν ἢ πρότερον. ὥστε ταύτῃ μὲν μᾶλλον πέψει τὰ
διὰ τὸ πνεῦμα καλῶς πέττοντα ζῷα, διὰ λοιπὴν δ' ἔτι
τὴν παρὰ φύσιν θερμασίαν ἀπεπτήσει. τὸ γὰρ καὶ τῷ
πνεύματι φάναι τιν' ὑπάρχειν ἰδιότητα, καθ' ἣν πέτ-
τει, κἄπειτα ταύτην πυρεττόντων διαφθείρεσθαι καθ'
ἕτερον τρόπον ἐστὶν ὁμολογῆσαι τὸ ἄτοπον. ἐρωτη-
θέντες γὰρ αὖθις, ὑπὸ τίνος ἠλλοιώθη τὸ πνεῦμα,
μόνην ἕξουσιν ἀποκρίνεσθαι τὴν παρὰ φύσιν θερμα-
σίαν καὶ μάλιστ' ἐπὶ τοῦ κατὰ τὴν κοιλίαν· οὐδὲ γὰρ
πλησιάζει κατ' οὐδὲν τοῦτο τῷ βουβῶνι.

Καίτοι τί τῶν ζῴων ἐκείνων, ἐν οἷς ἡ τοῦ πνεύ-
ματος ἰδιότης μέγα δύναται, μνημονεύω, παρὸν ἐπ'
121 ἀνθρώποις, ἐν οἷς ἢ οὐδὲν ἢ παντάπασιν ἀμυ||δρόν τι
καὶ μικρὸν ὠφελεῖ, ποιεῖσθαι τὸν λόγον; ἀλλ' ὅτι μὲν

1. ἔβλαψε M ἔβλαπτεν O ἔβλαψε post πυρετοῦ colloc. L || 7. προσωφελήσει] πρὸς ὠφέλειαν L || 8. ὑπέθετο M ὑπετίθετο LO || 12. πλεῖον M πλεῖστον L || 13. ταύτῃ O ταῦτα LM || 18. ἑκάτερον L || ὁμιλῆσαι L || 20. ἀποκρίνασθαι M || 22. τοῦτο LMO² τούτων O¹ || 23. καίτοι τί LM καίτοι O¹ καί τι O² || 24. μεγάλα M

ἐν τοῖς πυρετοῖς οὗτοι κακῶς πέττουσιν, ὁμολογεῖ καὶ αὐτὸς καὶ τὴν γʹ αἰτίαν προστιθεὶς βεβλάφθαι φησὶ τῆς γαστρὸς τὴν ἐνέργειαν. οὐ μὴν ἄλλην γέ τινα πρόφασιν τῆς βλάβης εἰπεῖν ἔχει πλὴν τῆς παρὰ φύσιν θερμασίας. ἀλλ' εἰ βλάπτει τὴν ἐνέργειαν ἡ παρὰ φύσιν θερμασία μὴ κατά τι συμβεβηκός, ἀλλὰ διὰ τὴν αὐτῆς οὐσίαν τε καὶ δύναμιν, ἐκ τῶν πρώτων ἂν εἴη νοσημάτων· καὶ μὴν οὐκ ἐνδέχεται τῶν πρώτων μὲν εἶναι νοσημάτων τὴν ἀμετρίαν τῆς θερμασίας, τὴν δ' ἐνέργειαν ὑπὸ τῆς εὐκρασίας μὴ γίγνεσθαι. οὐδὲ γὰρ δι' ἄλλο τι δυνατὸν γίγνεσθαι τὴν δυσκρασίαν αἰτίαν τῶν πρώτων νοσημάτων ἀλλ' ἢ διὰ τὴν εὐκρασίαν διαφθειρομένην. τῷ γὰρ ὑπὸ ταύτης γίγνεσθαι τὰς ἐνεργείας ἀνάγκη καὶ τὰς πρώτας αὐτῶν βλάβας διαφθειρομένης γίγνεσθαι. ὅτι μὲν οὖν καὶ κατ' αὐτὸν τὸν Ἐρασίστρατον ἡ εὐκρασία τοῦ θερμοῦ τῶν ἐνεργειῶν αἰτία, τοῖς θεωρεῖν τὸ ἀκόλουθον δυναμένοις ἱκανῶς ἀποδεδεῖχθαι νομίζω. τούτου δ' ὑπάρχοντος ἡμῖν οὐδὲν ἔτι χαλεπὸν ‖ ἐφ' ἑκάστης ἐνεργείας τῇ μὲν 122
εὐκρασίᾳ τὸ βέλτιον ἕπεσθαι λέγειν, τῇ δὲ δυσκρασίᾳ τὰ χείρω. καὶ τοίνυν εἴπερ ταῦθ' οὕτως ἔχει, τὸ μὲν αἷμα τῆς συμμέτρου θερμασίας, τὴν δὲ ξανθὴν χολὴν τῆς ἀμέτρου νομιστέον ὑπάρχειν ἔγγονον. οὕτω γὰρ καὶ ἡμῖν ἔν τε ταῖς θερμαῖς ἡλικίαις καὶ τοῖς θερμοῖς χωρίοις καὶ ταῖς ὥραις τοῦ ἔτους ταῖς θερμαῖς καὶ ταῖς θερμαῖς καταστάσεσιν, ὡσαύτως δὲ καὶ ταῖς θερ-

3. verba *οὐ μὴν — ἐνέργειαν* om. M add. P^2 in marg. ‖ 8. post *ἐνδέχεται* add. *τι* LM ‖ 9. *κατὰ τὴν ἀμ.* LP^2 ‖ 11. *τι* om. A ‖ 13. *διαφθειρομένην* om. L^1M add. L^2P^2 ‖ 15. post *γίγνεσθαι* add. *τῆς εὐκρασίας* LM ‖ 18. *ἀποδειχθῆναι* L ‖ 20. *βέλτιστον* L ‖ 25. *ταῖς ὥραις* (*γε* add. M) *τοῦ ἔτους ταῖς θερμαῖς* LM *ταῖς θερμαῖς* om. O ‖ 26. *θερμαῖς* ante *καταστάσεσιν* om. LM

μαῖς κράσεσι τῶν ἀνθρώπων καὶ τοῖς ἐπιτηδεύμασί τε καὶ τοῖς διαιτήμασι καὶ τοῖς νοσήμασι τοῖς θερμοῖς εὐλόγως ἡ ξανθὴ χολὴ πλείστη φαίνεται γιγνομένη. τὸ δ' ἀπορεῖν, εἴτ' ἐν τοῖς σώμασι τῶν ἀνθρώπων ὁ χυμὸς οὗτος ἔχει τὴν γένεσιν εἴτ' ἐν τοῖς σιτίοις περιέχεται, μηδ' ὅτι τοῖς ὑγιαίνουσιν ἀμέμπτως, ὅταν ἀσιτήσωσι παρὰ τὸ ἔθος ὑπό τινος περιστάσεως πραγμάτων ἀναγκασθέντες, [ἐφ' ὧν] πικρὸν μὲν τὸ στόμα γίγνεται, χολώδη δὲ τὰ οὖρα, δάκνεται δ' ἡ γαστήρ, ἑωρακότος ἐστὶν ἀλλ' ὥσπερ ἐξαίφνης νῦν εἰς τὸν κόσμον ἐληλυθότος καὶ μήπω τὰ κατ' αὐτὸν φαινόμενα γιγνώσκοντος. ἐπεὶ τίς οὐκ οἶδεν, ὡς ἕκαστον τῶν ἑψομένων ἐπὶ πλέον ἀλυκώτερον μὲν τὸ πρῶτον, ὕστε-
123 ρον ‖ δὲ πικρότερον γίγνεται; κἂν εἰ τὸ μέλι βουληθείης αὐτὸ τὸ πάντων γλυκύτατον ἐπὶ πλεῖστον ἕψειν, ἀποδείξεις καὶ τοῦτο πικρότατον· ὃ γὰρ τοῖς ἄλλοις, ὅσα μὴ φύσει θερμά, παρὰ τῆς ἑψήσεως ἐγγίγνεται, τοῦτ' ἐκ φύσεως ὑπάρχει τῷ μέλιτι. διὰ τοῦτ' οὖν ἑψόμενον οὐ γίγνεται γλυκύτερον· ὅσον γὰρ ἐχρῆν εἶναι θερμότητος εἰς γένεσιν γλυκύτητος, ἀκριβῶς αὐτῷ τοῦτο πᾶν οἴκοθεν ὑπάρχει. ὃ τοίνυν ἔξωθεν τοῖς ἐλλιπῶς θερμοῖς ἦν ὠφέλιμον, τοῦτ' ἐκείνῳ βλάβη τε καὶ ἀμετρία γίγνεται καὶ διὰ τοῦτο θᾶττον τῶν ἄλλων ἑψόμενον ἀποδείκνυται πικρόν. δι' αὐτὸ δὲ τοῦτο καὶ τοῖς θερμοῖς φύσει καὶ τοῖς ἀκμάζουσιν εἰς χολὴν ἑτοίμως μεταβάλλεται. θερμῷ γὰρ θερμὸν πλη-

6. post ἀμέμπτως add. συμβαίνει L ‖ 7. [ἐφ' ὧν]* ‖ πικρὸν μὲν LM μὲν πικρὸν O ‖ 12. τῶν σιτίων ἑψόμενον M ad ἑψομένων add. in marg. ἢ χυλῶν ἢ χυμῶν O ‖ 14. post μέλι add. δὲ O ‖ 16. καὶ] γὰρ καὶ L[1] γοῦν καὶ L[2] ‖ 20. θερμότερον L θερμότατον O ‖ 25. ἑτοίμως εἰς χολὴν O ‖ 26. θερμὸν γ. θερμῷ O

σιάζον εἰς ἀμετρίαν κράσεως ἑτοίμως ἐξίσταται καὶ φθάνει χολὴ γιγνόμενον, οὐχ αἷμα. δεῖται τοίνυν ψυχρᾶς μὲν κράσεως ἀνθρώπου, ψυχρᾶς δ' ἡλικίας, ἵν' εἰς αἵματος ἄγηται φύσιν. οὔκουν ἄπο τρόπου συνεβούλευσεν Ἱπποκράτης τοῖς φύσει πικροχόλοις μὴ προσφέρειν τὸ μέλι, ὡς ἂν θερμοτέρας ‖ δηλονότι 124 κράσεως ὑπάρχουσιν. οὕτω δὲ καὶ τοῖς νοσήμασι τοῖς πικροχόλοις πολέμιον εἶναι τὸ μέλι καὶ τῇ τῶν γερόντων ἡλικίᾳ φίλιον οὐχ Ἱπποκράτης μόνον ἀλλὰ καὶ πάντες ἰατροὶ λέγουσιν, οἱ μὲν ἐκ τῆς φύσεως αὐτοῦ τὴν δύναμιν ἐνδειξαμένης εὑρόντες, οἱ δ' ἐκ τῆς πείρας μόνης. οὐδὲ γὰρ οὐδὲ τοῖς ἀπὸ τῆς ἐμπειρίας ἰατροῖς ἕτερόν τι παρὰ ταῦτα τετήρηται γιγνόμενον, ἀλλὰ χρηστὸν μὲν γέροντι, νέῳ δ' οὐ χρηστόν, καὶ τῷ μὲν φύσει πικροχόλῳ βλαβερόν, ὠφέλιμον δὲ τῷ φλεγματώδει· καὶ τῶν νοσημάτων ὡσαύτως τοῖς μὲν πικροχόλοις ἐχθρόν, τοῖς δὲ φλεγματώδεσι φίλιον· ἑνὶ δὲ λόγῳ τοῖς μὲν θερμοῖς σώμασιν ἢ διὰ φύσιν ἢ διὰ νόσον ἢ δι' ἡλικίαν ἢ δι' ὥραν ἢ διὰ χώραν ἢ δι' ἐπιτήδευμα χολῆς γεννητικόν, αἵματος δὲ τοῖς ἐναντίοις. καὶ μὴν οὐκ ἐνδέχεται ταὐτὸν ἔδεσμα τοῖς μὲν χολὴν γεννᾶν, τοῖς δ' αἷμα μὴ οὐκ ἐν τῷ σώματι τῆς γενέσεως αὐτῶν ἐπιτελουμένης. εἰ γὰρ δὴ οἴκοθέν γε καὶ παρ' ἑαυτοῦ τῶν ἐδεσμάτων ἕκαστον ἔχον καὶ οὐκ ἐν τοῖς τῶν ζῴων σώμασι ‖ μεταβαλλόμενον ἐγέννα 125 τὴν χολήν, ἐν ἅπασιν ἂν ὁμοίως αὐτὴν τοῖς σώμασιν

5. τοῖς φύσει πικροχόλοις μὴ προσφέρειν τὸ μέλι M μὴ συμφέρειν τ. μ. τ. φ. π. LO ‖ 6. δηλονότι post ἂν colloc. L ‖ 7. καὶ om. A ‖ 9. ἡλικίᾳ] φύσει M ‖ 12. μόνον L ‖ οὐ γὰρ οὖν οὐδὲ L ‖ 15. μὲν om. L ‖ 17. φίλιον LM φίλον O ‖ 20. γεννητικὸν τὸ μέλι M ‖ 21. μὴν om. M add. P² s. l. ‖ 23. δὴ om. L ‖ 24. καὶ om. L ‖ 26. αὐτὴν LMO² αὐτοῖς O¹

ἐγέννα καὶ τὸ μὲν πικρὸν ἔξω γευομένοις ἦν ἂν οἶμαι χολῆς ποιητικόν, εἰ δέ τι γλυκὺ καὶ χρηστόν, οὐκ ἂν οὐδὲ τὸ βραχύτατον ἐξ αὐτοῦ χολῆς ἐγεννᾶτο. καὶ μὴν οὐ τὸ μέλι μόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον τῶν γλυκέων τοῖς προειρημένοις σώμασι τοῖς δι᾽ ὁτιοῦν τῶν εἰρημένων θερμοῖς οὖσιν εἰς χολὴν ἑτοίμως ἐξίσταται. καίτοι ταῦτ᾽ οὐκ οἶδ᾽ ὅπως ἐξηνέχθην εἰπεῖν οὐ προελόμενος ἀλλ᾽ ὑπ᾽ αὐτῆς τοῦ λόγου τῆς ἀκολουθίας ἀναγκασθείς. εἴρηται δ᾽ ἐπὶ πλεῖστον ὑπὲρ αὐτῶν Ἀριστοτέλει τε καὶ Πραξαγόρᾳ τὴν Ἱπποκράτους καὶ Πλάτωνος γνώμην ὀρθῶς ἐξηγησαμένοις.

Cap. XI. Μὴ τοίνυν ὡς ἀποδείξεις ὑφ᾽ ἡμῶν εἰρῆσθαι νομίζειν τὰ τοιαῦτα μᾶλλον ἢ περὶ τῆς τῶν ἄλλως γιγνωσκόντων ἀναισθησίας ἐνδείξεις, οἳ μηδὲ τὰ πρὸς ἁπάντων ὁμολογούμενα καὶ καθ᾽ ἑκάστην ἡμέραν φαινόμενα γιγνώσκουσιν· τὰς δ᾽ ἀποδείξεις αὐτῶν τὰς κατ᾽ ἐπιστήμην ἐξ ἐκείνων χρὴ λαμβάνειν
126 τῶν ἀρχῶν, ὧν ἤδη καὶ πρόσθεν ‖ εἴπομεν, ὡς τὸ δρᾶν καὶ πάσχειν εἰς ἄλληλα τοῖς σώμασιν ὑπάρχει κατὰ τὸ θερμὸν καὶ ψυχρὸν καὶ ξηρὸν καὶ ὑγρόν. καὶ εἴτε φλέβας εἴθ᾽ ἧπαρ εἴτ᾽ ἀρτηρίας εἴτε καρδίαν εἴτε κοιλίαν εἴτ᾽ ἄλλο τι μόριον ἐνεργεῖν τις φήσειεν ἡντινοῦν ἐνέργειαν, ἀφύκτοις ἀνάγκαις ἀναγκασθήσεται διὰ τὴν ἐκ τῶν τεττάρων ποιὰν κρᾶσιν ὁμολογῆσαι τὴν ἐνέργειαν ὑπάρχειν αὐτῷ. διὰ τί γὰρ ἡ γαστὴρ περιστέλλεται τοῖς σιτίοις, διὰ τί δ᾽ αἱ φλέβες αἷμα γεννῶσι, παρὰ τῶν Ἐρασιστρατείων ἐδεόμην ἀκοῦσαι.

7. εἰπεῖν ἐξηνέχθην L ‖ 9. δ᾽] γὰρ LM ‖ 17. τὰς κατ᾽ LM κατ᾽ O ‖ χρὴ LM δεῖ O ‖ 19. πάσχειν LM τὸ πάσχειν O ‖ 22. τι om. O ‖ φησὶν LM ‖ 24. ante τὴν add. τὸ O ‖ 27. ἐδεόμην] ἐβουλόμην M

τὸ γὰρ ὅτι περιστέλλεται μόνον αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ γιγνώσκειν οὐδέπω χρηστόν, εἰ μὴ καὶ τὴν αἰτίαν εἰδείημεν· οὕτω γὰρ ἂν οἶμαι καὶ τὰ σφάλματα θεραπεύσαιμεν. οὐ μέλει, φασίν, ἡμῖν οὐδὲ πολυπραγμονοῦμεν ἔτι τὰς τοιαύτας αἰτίας· ὑπὲρ ἰατρὸν γάρ εἰσι καὶ τῷ φυσικῷ προσήκουσι. πότερον οὖν οὐδ' ἀντερεῖτε τῷ φάσκοντι τὴν μὲν εὐκρασίαν τὴν κατὰ φύσιν αἰτίαν εἶναι τῆς ἐνεργείας ἑκάστῳ τῶν ὀργάνων, τὴν δ' αὖ δυσκρασίαν νόσον τ' ἤδη καλεῖσθαι καὶ πάντως ὑπ' αὐτῆς βλάπτεσθαι τὴν ἐνέργειαν; ἢ πεισθήσεσθε 127 ταῖς τῶν παλαιῶν ἀποδείξεσιν; ἢ τρίτον τι καὶ μέσον ἑκατέρου τούτων πράξετε μήθ' ὡς ἀληθέσι τοῖς λόγοις ἐξ ἀνάγκης πειθόμενοι μήτ' ἀντιλέγοντες ὡς ψευδέσιν, ἀλλ' ἀπορητικοί τινες ἐξαίφνης καὶ Πυρρώνειοι γενήσεσθε; καὶ μὴν εἰ τοῦτο δράσετε, τὴν ἐμπειρίαν ἀναγκαῖον ὑμῖν προστήσασθαι. τῷ γὰρ ἂν ἔτι τρόπῳ καὶ τῶν ἰαμάτων εὐποροίητε τὴν οὐσίαν ἑκάστου τῶν νοσημάτων ἀγνοοῦντες; τί οὖν οὐκ ἐξ ἀρχῆς ἐμπειρικοὺς ὑμᾶς αὐτοὺς ἐκαλέσατε; τί δὲ πράγμαθ' ἡμῖν παρέχετε φυσικὰς ἐνεργείας ἐπαγγελλόμενοι ζητεῖν ἰάσεως ἕνεκεν; εἰ γὰρ ἀδύνατος ἡ γαστήρ ἐστί τινι περιστέλλεσθαι καὶ τρίβειν, πῶς αὐτὴν εἰς τὸ κατὰ φύσιν ἐπανάξομεν ἀγνοοῦντες τὴν αἰτίαν τῆς ἀδυναμίας; ἐγὼ μέν φημι τὴν μὲν ὑπερτεθερμασμένην ἐμψυκτέον ἡμῖν εἶναι, τὴν δ' ἐψυγμένην θερμαντέον· οὕτω δὲ καὶ τὴν ἐξηρασμένην ὑγραντέον, τὴν δ' ὑγρασμένην ξηραντέον. ἀλλὰ

3. θεραπεύσωμεν M ‖ 5. τοιαύτας om. MP^1 ‖ 14. ἀπορητικοί LP ἀπορηματικοί O ‖ 16. ὑμῖν LO^2 ἡμῖν MO^1 ‖ καὶ om. M ‖ 19. ὑμῖν L ‖ 20. ἕνεκεν LM ἕνεκα O ‖ 21. εἰ LM εἴπερ O ‖ 22. ὅπως L ‖ 23. μέν LMP^1 μὲν γάρ OP^2 ‖ 24. μὲν post τὴν om. L ‖ 25. ἐξηρασμένην L ἐξηραμένην M ἐξηραμμένην O

128 καὶ ‖ κατὰ συζυγίαν, εἰ θερμοτέρα τοῦ κατὰ φύσιν ἅμα καὶ ξηροτέρα τύχοι γεγενημένη, κεφάλαιον εἶναι τῆς ἰάσεως ἐμψύχειν θ᾽ ἅμα καὶ ὑγραίνειν· εἰ δ᾽ αὖ ψυχροτέρα τε καὶ ὑγροτέρα, θερμαίνειν τε καὶ ξηραίνειν κἀπὶ τῶν ἄλλων ὡσαύτως· οἱ δ᾽ ἀπ᾽ Ἐρασιστράτου τί ποτε καὶ πράξουσιν οὐδ᾽ ὅλως ζητεῖν τῶν ἐνεργειῶν τὰς αἰτίας ὁμολογοῦντες; ὁ γάρ τοι καρπὸς τῆς περὶ τῶν ἐνεργειῶν ζητήσεως οὗτός ἐστι, τὸ τὰς αἰτίας τῶν δυσκρασιῶν εἰδότα εἰς τὸ κατὰ φύσιν ἐπανάγειν αὐτάς, ὡς αὐτό γε [τοῦτο] μόνον τὸ γνῶναι τὴν ἑκάστου τῶν ὀργάνων ἐνέργειαν ἥτις ἐστὶν οὔπω χρηστὸν εἰς τὰς ἰάσεις. Ἐρασίστρατος δέ μοι δοκεῖ καὶ αὐτὸ τοῦτ᾽ ἀγνοεῖν, ὡς, ἥτις ἂν ἐν τῷ σώματι διάθεσις βλάπτῃ τὴν ἐνέργειαν μὴ κατά τι συμβεβηκὸς ἀλλὰ πρώτως τε καὶ καθ᾽ ἑαυτήν, αὕτη τὸ νόσημά ἐστιν αὐτό. πῶς οὖν ἔτι διαγνωστικός τε καὶ ἰατικὸς ἔσται τῶν νοσημάτων ἀγνοῶν ὅλως αὐτὰ τίνα τ᾽ ἐστὶ καὶ πόσα καὶ ποῖα; κατὰ μὲν δὴ τὴν γαστέρα τό γε τοσοῦτον Ἐρασίστρατος ἠξίωσε ζητεῖσθαι τὸ πῶς πέττεται τὰ σιτία· ‖
129 τὸ δ᾽ ἥτις πρώτη τε καὶ ἀρχηγὸς αἰτία τούτου, πῶς οὐκ ἐπεσκέψατο; κατὰ δὲ τὰς φλέβας καὶ τὸ αἷμα καὶ αὐτὸ τὸ πῶς παρέλιπεν. ἀλλ᾽ οὔθ᾽ Ἱπποκράτης οὔτ᾽ ἄλλος τις ὧν ὀλίγῳ πρόσθεν ἐμνημόνευσα φιλοσόφων ἢ ἰατρῶν ἄξιον ᾤετ᾽ εἶναι παραλιπεῖν· ἀλλὰ τὴν κατὰ φύσιν ἐν ἑκάστῳ ζῴῳ θερμασίαν εὔκρατόν τε καὶ

1. τὴν συζ. A ‖ 4. ψυχροτέρα τε LM ψ. τε ἅμα O ‖ 8. verba τὸ — ἐπανάγειν αὐτάς om. L ‖ 10. τοῦτο om. LM ‖ 11. οὔπω LM οὕτω O ‖ 13. ἥτις* εἴ τις C ‖ ἂν om. O ‖ 15. τε LM om. O ‖ 16. ἰατικὸς LP ἰατρικὸς O ‖ τῶν νοσ. ἔσται O ‖ 19. ζητῆσαι L ἐζητῆσθαι O ‖ 20. τε om. LM ‖ τούτου] om. L[1] τοῦ L[2]O ‖ 22. τὸ πῶς L[2] τοῦτο π. L[1]O τοῦτο τὸ π. M ‖ 24. εἶναι ᾤετο L ‖ 25. ἐν om. O

μετρίως ὑγρὰν οὖσαν αἵματος εἶναί φασι γεννητικὴν καὶ δι᾽ αὐτό γε τοῦτο καὶ τὸ αἷμα θερμὸν καὶ ὑγρὸν εἶναί φασι τῇ δυνάμει χυμόν, ὥσπερ τὴν ξανθὴν χολὴν θερμὴν καὶ ξηρὰν εἶναι, εἰ καὶ ὅτι μάλισθ᾽ ὑγρὰ φαίνεται. διαφέρειν γὰρ αὐτοῖς δοκεῖ τὸ κατὰ φαντασίαν ὑγρὸν τοῦ κατὰ δύναμιν. ἢ τίς οὐκ οἶδεν, ὡς ἅλμη μὲν καὶ θάλαττα ταριχεύει τὰ κρέα καὶ ἄσηπτα διαφυλάττει, τὸ δ᾽ ἄλλο πᾶν ὕδωρ τὸ πότιμον ἑτοίμως διαφθείρει τε καὶ σήπει; τίς δ᾽ οὐκ οἶδεν, ὡς ξανθῆς χολῆς ἐν τῇ γαστρὶ περιεχομένης πολλῆς ἀπαύστῳ δίψει συνεχόμεθα καὶ ὡς ἐμέσαντες αὐτὴν εὐθὺς ἄδιψοι γιγνόμεθα μᾶλλον ἢ εἰ πάμπολυ ποτὸν προσηράμεθα; ‖ θερμὸς οὖν εὐλόγως ὁ χυμὸς οὗτος εἴρηται 130 καὶ ξηρὸς κατὰ δύναμιν, ὥσπερ γε καὶ τὸ φλέγμα ψυχρὸν καὶ ὑγρόν. ἐναργεῖς γὰρ καὶ περὶ τούτου πίστεις Ἱπποκράτει τε καὶ τοῖς ἄλλοις εἴρηνται παλαιοῖς. Πρόδικος δ᾽ ἐν τῷ περὶ φύσεως ἀνθρώπου γράμματι τὸ συγκεκαυμένον καὶ οἷον ὑπερωπτημένον ἐν τοῖς χυμοῖς ὀνομάζων φλέγμα παρὰ τὸ πεφλέχθαι τῇ λέξει μὲν ἑτέρως χρῆται, φυλάττει μέντοι τὸ πρᾶγμα κατὰ ταὐτὸ τοῖς ἄλλοις. τὴν δ᾽ ἐν τοῖς ὀνόμασι τἀνδρὸς τούτου καινοτομίαν ἱκανῶς ἐνδείκνυται καὶ Πλάτων. ἀλλὰ τοῦτό γε τὸ πρὸς ἁπάντων ἀνθρώπων ὀνομαζόμενον φλέγμα τὸ λευκὸν τὴν χρόαν, ὃ βλένναν ὀνομάζει Πρόδικος, ὁ ψυχρὸς καὶ ὑγρὸς χυμός ἐστιν οὗτος καὶ πλεῖστος τοῖς τε γέρουσι καὶ τοῖς ὁπωσδήποτε ψυγεῖσιν ἀθροίζεται καὶ οὐδεὶς οὐδὲ μαινόμενος

4. εἰ καὶ] κἂν L ‖ 5. φαίνηται L ‖ 7. τὸ κρέας M ‖ ἄσηπτον M ‖ 12. εἰ LO εἴπερ M ‖ 13. αὐτὸς ὁ χυμὸς LM ‖ 19. ὀνομάζων LM ὀνομάζει O ‖ 21. τὸ αὐτὸ LM ‖ 22. τοῦ ἀνδρὸς LO τἀνδρὸς M ‖ 24. μὴ add. ante φλέγμα M ‖ 26. τε om. LM ‖ 27. ψυγεῖσιν L ψυχθεῖσιν MO

ἂν ἄλλο τι ἢ ψυχρὸν καὶ ὑγρὸν εἴποι ἂν αὐτόν. ἆρ' οὖν θερμὸς μέν τίς ἐστι καὶ ὑγρὸς χυμὸς καὶ θερμὸς καὶ ξηρὸς ἕτερος καὶ ὑγρὸς καὶ ψυχρὸς ἄλλος, οὐδεὶς δ' ἐστὶ ψυχρὸς καὶ ξηρὸς τὴν δύναμιν, ἀλλ' ἡ τετάρτη
131 συζυγία τῶν κράσεων ‖ ἐν ἅπασι τοῖς ἄλλοις ὑπάρχουσα μόνοις τοῖς χυμοῖς οὐχ ὑπάρχει; καὶ μὴν ἥ γε μέλαινα χολὴ τοιοῦτός ἐστι χυμός, ὃν οἱ σωφρονοῦντες ἰατροὶ καὶ φιλόσοφοι πλεονεκτεῖν ἔφασαν τῶν μὲν ὡρῶν τοῦ ἔτους ἐν φθινοπώρῳ μάλιστα, τῶν δ' ἡλικιῶν ἐν ταῖς μετὰ τὴν ἀκμήν. οὕτω δὲ καὶ διαιτήματα καὶ χωρία καὶ καταστάσεις καὶ νόσους τινὰς ψυχρὰς καὶ ξηρὰς εἶναί φασιν· οὐ γὰρ δὴ χωλὴν ἐν ταύτῃ μόνῃ τῇ συζυγίᾳ τὴν φύσιν εἶναι νομίζουσιν ἀλλ' ὥσπερ τὰς ἄλλας τρεῖς οὕτω καὶ τήνδε διὰ πάντων ἐκτετάσθαι. ηὐξάμην οὖν κἀνταῦθ' ἐρωτῆσαι δύνασθαι τὸν Ἐρασίστρατον, εἰ μηδὲν ὄργανον ἡ τεχνικὴ φύσις ἐδημιούργησε καθαρτικὸν τοῦ τοιούτου χυμοῦ, ἀλλὰ τῶν μὲν οὔρων ἄρα τῆς διακρίσεώς ἐστιν ὄργανα δύο καὶ τῆς ξανθῆς χολῆς ἕτερον οὐ σμικρόν, ὁ δὲ τούτων κακοηθέστερος χυμὸς ἀλᾶται διὰ παντὸς ἐν ταῖς φλεψὶν ἀναμεμιγμένος τῷ αἵματι. καίτοι 'δυσεντερίη', φησί που Ἱπποκράτης, 'ἢν ἀπὸ χολῆς μελαίνης ἄρξηται, θα-
132 νάσιμον', οὐ μὴν ἥ γ' ἀπὸ τῆς ξανθῆς χολῆς ἀρχομένη πάντως ὀλέθριος, ἀλλ' οἱ πλείους ἐξ αὐτῆς διασῴζονται. τοσούτῳ κακοηθεστέρα τε καὶ δριμυτέρα τὴν δύναμιν ἡ μέλαινα χολὴ τῆς ξανθῆς ἐστιν. ἆρ'

2. καὶ θερμὸς καὶ ψυχρὸς ἕτερος L θερμὸς δὲ κ. ξηρὸς ἕτερος M ἕτερος post θερμὸς colloc. O ‖ 3. ψυχρὸς καὶ ὑγρὸς M ‖ 4. καὶ ξηρὸς καὶ ψυχρὸς M ‖ 7. ὃν L ἣν MO ‖ 21. δυσεντερίη] Hipp. aph. IV 24 (t. IV 510 L.) ‖ 23. ἀρχομένη LM ἀρξαμένη O ‖ 26. τὴν δύναμιν om. M ‖ ἡ χολὴ ἡ μέλαινα M

οὖν οὔτε τῶν ἄλλων ἀνέγνω τι τῶν τοῦ Ἱπποκράτους γραμμάτων ὁ Ἐρασίστρατος οὐδὲν οὔτε τὸ περὶ φύσεως ἀνθρώπου βιβλίον, ἵν' οὕτως ἀργῶς παρέλθοι τὴν περὶ τῶν χυμῶν ἐπίσκεψιν, ἢ γιγνώσκει μέν, ἑκὼν δὲ παραλείπει καλλίστην τῆς τέχνης θεωρίαν; ἐχρῆν οὖν αὐτὸν μηδὲ περὶ τοῦ σπληνὸς εἰρηκέναι τι μηδ' ἀσχημονεῖν ὑπὸ τῆς τεχνικῆς φύσεως ὄργανον τηλικοῦτον μάτην ἡγούμενον κατεσκευάσθαι. καὶ μὴν οὐχ Ἱπποκράτης μόνον ἢ Πλάτων, οὐδέν τι χείρους Ἐρασιστράτου περὶ φύσιν ἄνδρες, ἕν τι τῶν καθαιρόντων τὸ αἷμα καὶ τοῦτ' εἶναί φασι τὸ σπλάγχνον, ἀλλὰ καὶ μυρίοι σὺν αὐτοῖς ἄλλοι τῶν παλαιῶν ἰατρῶν τε καὶ φιλοσόφων, ὧν ἁπάντων προσποιησάμενος ὑπερφρονεῖν ὁ γενναῖος Ἐρασίστρατος οὔτ' ἀντεῖπεν οὔθ' ὅλως τῆς δόξης αὐτῶν ἐμνημόνευσε. καὶ μὴν ὅσοις γε τὸ σῶμα θάλλει, τούτοις ὁ σπλὴν φθίνει, φησὶν Ἱπποκράτης, καὶ οἱ ἀπὸ τῆς ‖ ἐμπειρίας ὁρμώμενοι πάντες ὁμολο- 133
γοῦσιν ἰατροί. καὶ ὅσοις γ' αὖ μέγας καὶ ὕπουλος αὐξάνεται, τούτοις καταφθείρει τε καὶ κακόχυμα τὰ σώματα τίθησιν, ὡς καὶ τοῦτο πάλιν οὐχ Ἱπποκράτης μόνον ἀλλὰ καὶ Πλάτων ἄλλοι τε πολλοὶ καὶ οἱ ἀπὸ τῆς ἐμπειρίας ὁμολογοῦσιν ἰατροί. καὶ οἱ ἀπὸ σπληνὸς δὲ κακοπραγοῦντος ἴκτεροι μελάντεροι καὶ τῶν ἑλκῶν αἱ οὐλαὶ μέλαιναι. καθόλου γάρ, ὅταν ἐνδεέστερον ἢ προσῆκεν εἰς ἑαυτὸν ἕλκῃ τὸν μελαγχολικὸν χυμόν,

1. τοῦ add. ante Ἱπποκράτους L ‖ 2. ὁ om. O ‖ 5. οὖν] γὰρ O ‖ 6. αὐτὸν O τὸν Ἐρασίστρατον LM ‖ 10. καθαιρόντων LM ἐκκαθ. O ‖ 12. μυρίοι LM μύριοι O ‖ 15. δόξης LM γνώμης O ‖ 16. Ἱπποκράτης] Hipp. de loc. § 24 (t. VI 314 L.) ‖ 19. καταφθείρει τε καὶ κακόχυμα LM καταφθίνει καὶ κακοχύμους O ‖ 21. Πλάτων] Plat. Tim. 72 D ‖ 22. post ἐμπειρίας add. ὁρμώμενοι L ‖ οἱ ante ἀπὸ om. O

ἀκάθαρτον μὲν τὸ αἷμα, κακόχρουν δὲ τὸ πᾶν γίγνεται σῶμα. πότε δ' ἐνδεέστερον ἕλκει; ἢ δῆλον ὅτι κακῶς διακείμενος; ὥσπερ οὖν τοῖς νεφροῖς ἐνεργείας οὔσης ἕλκειν τὰ οὖρα κακῶς ἕλκειν ὑπάρχει κακοπραγοῦσιν, οὕτω καὶ τῷ σπληνὶ ποιότητος μελαγχολικῆς ἑλκτικὴν ἐν ἑαυτῷ δύναμιν ἔχοντι σύμφυτον ἀρρωστήσαντί ποτε ταύτην ἀναγκαῖον ἕλκειν κακῶς κἂν τῷδε παχύτερον ἤδη καὶ μελάντερον γίγνεσθαι τὸ αἷμα. ταῦτ' οὖν ἅπαντα πρός τε τὰς διαγνώσεις τῶν νοσημάτων καὶ τὰς ἰάσεις μεγίστην παρεχόμενα χρείαν
134 ὑπερεπήδησε τελέως ὁ Ἐρασίστρατος καὶ καταφρονεῖν προσεποιήσατο τηλικούτων ἀνδρῶν ὁ μηδὲ τῶν τυχόντων καταφρονῶν ἀλλ' ἀεὶ φιλοτίμως ἀντιλέγων ταῖς ἠλιθιωτάταις δόξαις. ᾧ καὶ δῆλον, ὡς οὐδὲν ἔχων οὔτ' ἀντειπεῖν τοῖς πρεσβυτέροις ὑπὲρ ὧν ἀπεφήναντο περὶ σπληνὸς ἐνεργείας τε καὶ χρείας οὔτ' αὐτὸς ἐξευρίσκων τι καινὸν εἰς τὸ μηδὲν ὅλως εἰπεῖν ἀφίκετο. ἀλλ' ἡμεῖς γε πρῶτον μὲν ἐκ τῶν αἰτίων, οἷς ἅπαντα διοικεῖται τὰ κατὰ τὰς φύσεις, τοῦ θερμοῦ λέγω καὶ ψυχροῦ καὶ ξηροῦ καὶ ὑγροῦ, δεύτερον δ' ἐξ αὐτῶν τῶν ἐναργῶς φαινομένων κατὰ τὸ σῶμα ψυχρὸν καὶ ξηρὸν εἶναί τινα χρῆναι χυμὸν ἀπεδείξαμεν. ἑξῆς δ', ὅτι καὶ μελαγχολικὸς οὗτος ὑπάρχει καὶ τὸ καθαῖρον αὐτὸν σπλάγχνον ὁ σπλήν ἐστιν, διὰ βραχέων ὡς ἔνι μάλιστα τῶν τοῖς παλαιοῖς ἀποδεδειγμένων ἀναμνήσαντες ἐπὶ τὸ λεῖπον ἔτι τοῖς παροῦσι λόγοις ἀφιξόμεθα.

2. ἢ om. L ‖ 3. ἐν τοῖς O ἐν om. LM ‖ 4. εἰ add. ante κακῶς O ‖ 6. ἐν om. O ‖ 14. ᾧ καὶ LM ᾧ O ‖ 19. τοῦ ψυχροῦ LM ‖ 20. τοῦ ξηροῦ L item τοῦ ὑγροῦ ‖ 21. ἐναργῶς om. M add. P[2] ‖ 22. ὅτι καὶ LM ὅτι O ‖ 23. αὐτὸν O αὐτὸ L καὶ τὸ κατ' αὐτὸν σπλάγχνον M ‖ 24. ὁ om. LMP[1]

Τί δ' ἂν εἴη λεῖπον ἄλλο γ' ἢ ἐξηγήσασθαι σαφῶς,
οἷόν τι βούλονταί τε ‖ καὶ ἀποδεικνύουσι περὶ τὴν τῶν 135
χυμῶν γένεσιν οἱ παλαιοὶ συμβαίνειν. ἐναργέστερον
δ' ἂν γνωσθείη διὰ παραδείγματος. οἶνον δή μοι νόει
γλεύκινον οὐ πρὸ πολλοῦ τῶν σταφυλῶν ἐκτεθλιμμένον
ζέοντά τε καὶ ἀλλοιούμενον ὑπὸ τῆς ἐν αὐτῷ θερμασίας· ἔπειτα κατὰ τὴν αὐτοῦ μεταβολὴν δύο γεννώμενα
περιττώματα τὸ μὲν κουφότερόν τε καὶ ἀερωδέστερον,
τὸ δὲ βαρύτερόν τε καὶ γεωδέστερον, ὧν τὸ μὲν ἄνθος, οἶμαι, τὸ δὲ τρύγα καλοῦσι. τούτων τῷ μὲν
ἑτέρῳ τὴν ξανθὴν χολήν, τῷ δ' ἑτέρῳ τὴν μέλαιναν
εἰκάζων οὐκ ἂν ἁμάρτοις, οὐ τὴν αὐτὴν ἐχόντων ἰδέαν
τῶν χυμῶν τούτων ἐν τῷ κατὰ φύσιν διοικεῖσθαι τὸ
ζῷον, οἵαν καὶ παρὰ φύσιν ἔχοντος ἐπιφαίνονται πολλάκις. ἡ μὲν γὰρ ξανθὴ λεκιθώδης γίγνεται· καὶ γὰρ
ὀνομάζουσιν οὕτως αὐτήν, ὅτι ταῖς τῶν ᾠῶν λεκίθοις
ὁμοιοῦται κατά τε χρόαν καὶ πάχος. ἡ δ' αὖ μέλαινα
κακοηθεστερα μὲν πολὺ καὶ αὕτη τῆς κατὰ φύσιν·
ὄνομα δ' οὐδὲν ἴδιον κεῖται τῷ τοιούτῳ χυμῷ, πλὴν
εἴ πού τινες ἢ ξυστικὸν ἢ ὀξώδη κεκλήκασιν αὐτόν,
ὅτι καὶ δριμὺς ὁμοίως ὄξει γίγνεται καὶ ‖ ξύει γε τὸ 136
σῶμα τοῦ ζῴου καὶ τὴν γῆν, εἰ κατ' αὐτῆς ἐκχυθείη,
καί τινα μετὰ πομφολύγων οἷον ζύμωσίν τε καὶ ζέσιν
ἐργάζεται, σηπεδόνος ἐπικτήτου προσελθούσης ἐκείνῳ
τῷ κατὰ φύσιν ἔχοντι χυμῷ τῷ μέλανι. καί μοι δοκοῦσιν οἱ πλεῖστοι τῶν παλαιῶν ἰατρῶν αὐτὸ μὲν τὸ
κατὰ φύσιν ἔχον τοῦ τοιούτου χυμοῦ καὶ διαχωροῦν

4. παραδειγμάτων L ‖ 5. γλεύκινον L' γλεῦκος M γλυκὺν OP ‖ ἐκτεθλιμμένων O om. M ‖ 10. οἶμαι] οἱ πλεῖστοι M ‖ 14. οἱ L[1] οἷοι L[2] ‖ καὶ LM κἀν τῷ O ‖ ἔχοντος O[2] ἔχοντες LMO[1] ‖ 15. ξανθὴ χολὴ LP ‖ 16. ταῖς] τοῖς L ‖ 18. αὐτὴ L

κάτω καὶ πολλάκις ἐπιπολάζον ἄνω μέλανα καλεῖν χυ-
μόν, οὐ μέλαιναν χολήν, τὸ δ' ἐκ συγκαύσεώς τινος
καὶ σηπεδόνος εἰς τὴν ὀξεῖαν μεθιστάμενον ποιότητα
μέλαιναν ὀνομάζειν χολήν. ἀλλὰ περὶ μὲν τῶν ὀνομά-
των οὐ χρὴ διαφέρεσθαι, τὸ δ' ἀληθὲς ὧδ' ἔχον εἰδέ-
ναι. κατὰ τὴν τοῦ αἵματος γένεσιν ὅσον ἂν ἱκανῶς
παχὺ καὶ γεῶδες ἐκ τῆς τῶν σιτίων φύσεως ἐμφερό-
μενον τῇ τροφῇ μὴ δέξηται καλῶς τὴν ἐκ τῆς ἐμφύτου
θερμασίας ἀλλοίωσιν, ὁ σπλὴν εἰς ἑαυτὸν ἕλκει τοῦτο.
τὸ δ' ὀπτηθέν, ὡς ἄν τις εἴποι, καὶ συγκαυθὲν τῆς
τροφῆς, εἴη δ' ἂν τοῦτο τὸ θερμότατον ἐν αὐτῇ καὶ
γλυκύτατον, οἷον τό τε μέλι καὶ ἡ πιμελή, ξανθὴ
γενόμενον χολὴ διὰ τῶν χοληδόχων ὀνομαζομένων ἀγ-
137 γείων ἐκκαθαίρεται. ‖ λεπτὸν δ' ἐστὶ τοῦτο καὶ ὑγρὸν
καὶ ῥυτὸν οὐχ ὥσπερ ὅταν ὀπτηθὲν ἐσχάτως ξανθὸν
καὶ πυρῶδες καὶ παχὺ γένηται ταῖς τῶν ᾠῶν ὅμοιον
λεκίθοις. τοῦτο μὲν γὰρ ἤδη παρὰ φύσιν· θάτερον
δὲ τὸ πρότερον εἰρημένον κατὰ φύσιν ἐστίν· ὥσπερ
γε καὶ τοῦ μέλανος χυμοῦ τὸ μὲν μήπω τὴν οἷον ζέσιν
τε καὶ ζύμωσιν τῆς γῆς ἐργαζόμενον κατὰ φύσιν ἐστί,
τὸ δ' εἰς τοιαύτην μεθιστάμενον ἰδέαν τε καὶ δύναμιν
ἤδη παρὰ φύσιν, ὡς ἂν τὴν ἐκ τῆς συγκαύσεως τοῦ
παρὰ φύσιν θερμοῦ προσειληφὸς δριμύτητα καὶ οἷον
τέφρα τις ἤδη γεγονός. ὧδέ πως καὶ ἡ κεκαυμένη
τρὺξ τῆς ἀκαύστου διήνεγκε. θερμὸν γάρ τι χρῆμα
αὕτη γ' ἱκανῶς ἐστιν, ὥστε καίειν τε καὶ τήκειν καὶ
διαφθείρειν τὴν σάρκα. τῇ δ' ἑτέρᾳ τῇ μήπω κεκαυ-

4. τὴν μέλαιναν LP ‖ 7. παχὺ ἢ καὶ L ‖ 11. αὐτῇ O ταύτῃ LM ‖ 13. γενομένη L ‖ ὀνομαζομένων om. M ‖ 15. ὑπεροπτηθὲν O ‖ 18. ἐστίν om. M ‖ 19. οἷον LMO[2] in marg. οἰκείαν O[1] ‖ 25. τι C τοι A ‖ 26. γ' om. O ‖ τε om. A ‖ 27. τὴν σάρκα om. L

μένῃ τοὺς ἰατροὺς ἔστιν εὑρεῖν χρωμένους εἰς ὅσαπερ καὶ τῇ γῇ τῇ καλουμένῃ κεραμίτιδι καὶ τοῖς ἄλλοις, ὅσα ξηραίνειν θ' ἅμα καὶ ψύχειν πέφυκεν. εἰς τὴν τῆς οὕτω συγκαυθείσης μελαίνης χολῆς ἰδέαν καὶ ἡ λεκιθώδης ἐκείνη μεθίσταται πολλάκις, ὅταν καὶ αὐτή ποθ' οἷον ὀπτηθεῖσα τύχῃ πυρώδει θερμασίᾳ. τὰ δ' ἄλλα ‖ τῶν χολῶν εἴδη σύμπαντα τὰ μὲν ἐκ τῆς τῶν 138 εἰρημένων κράσεως γίγνεται, τὰ δ' οἷον ὁδοί τινές εἰσι τῆς τούτων γενέσεώς τε καὶ εἰς ἄλληλα μεταβολῆς. διαφέρουσι δὲ τῷ τὰς μὲν ἀκράτους εἶναι καὶ μόνας, τὰ δ' οἷον ὀρροῖς τισιν ἐξυγρασμένας. ἀλλ' οἱ μὲν ὀρροὶ τῶν χυμῶν ἅπαντες περιττώματα καὶ καθαρὸν αὐτῶν εἶναι δεῖται τοῦ ζῴου τὸ σῶμα. τῶν δ' εἰρημένων χυμῶν ἐστί τις χρεία τῇ φύσει καὶ τοῦ παχέος καὶ τοῦ λεπτοῦ καὶ καθαίρεται πρός τε τοῦ σπληνὸς καὶ τῆς ἐπὶ τῷ ἥπατι κύστεως τὸ αἷμα καὶ ἀποτίθεται τοσοῦτόν τε καὶ τοιοῦτον ἑκατέρου μέρος, ὅσον καὶ οἷον, εἴπερ εἰς ὅλον ἠνέχθη τοῦ ζῴου τὸ σῶμα, βλάβην ἄν τιν' εἰργάσατο. τὸ γὰρ ἱκανῶς παχὺ καὶ γεῶδες καὶ τελέως διαπεφευγὸς τὴν ἐν τῷ ἥπατι μεταβολὴν ὁ σπλὴν εἰς ἑαυτὸν ἕλκει· τὸ δ' ἄλλο τὸ μετρίως παχὺ σὺν τῷ κατειργάσθαι πάντῃ φέρεται. δεῖται γὰρ ἐν πολλοῖς τοῦ ζῴου μορίοις παχύτητός τινος τὸ αἷμα καθάπερ οἶμαι καὶ τῶν ‖ ἐμφερομένων ἰνῶν. καὶ εἴρηται 139 μὲν καὶ Πλάτωνι περὶ τῆς χρείας αὐτῶν, εἰρήσεται δὲ καὶ ἡμῖν ἐν ἐκείνοις τοῖς γράμμασιν, ἐν οἷς ἂν τὰς

3. ξηραίνειν θ' ἅμα κ. ψ. M ξ. τε καὶ ψ. ἅμα O ἅμα om. L ‖ 7. χολῶν] χυμῶν M ‖ 14. χυμῶν om. O ‖ 19. ἄν τιν' O ἄν τινα L τινὰ οὖν MP^1 οὖν del. P^2 ‖ 21. ὁ σπλὴν post ἕλκει colloc. L ‖ 22. κατειργάσθαι L^1O κατεργασθέντι ML^2 ‖ 25. Πλάτωνι] Plat. Tim. p. 82 C ‖ τῆς om. L ‖ 26. συγγράμμασιν P

χρείας τῶν μορίων διερχώμεθα· δεῖται δ' οὐχ ἥκιστα καὶ τοῦ ξανθοῦ χυμοῦ τοῦ μήπω πυρώδους ἐσχάτως γεγενημένου τὸ αἷμα καὶ τίς αὐτῷ καὶ ἡ παρὰ τοῦδε χρεία, δι' ἐκείνων εἰρήσεται. φλέγματος δ' οὐδὲν ἐποίησεν ἡ φύσις ὄργανον καθαρτικόν, ὅτι ψυχρὸν καὶ ὑγρόν ἐστι καὶ οἷον ἡμίπεπτός τις τροφή. δεῖται τοίνυν οὐ κενοῦσθαι τὸ τοιοῦτον ἀλλ' ἐν τῷ σώματι μένον ἀλλοιοῦσθαι. τὸ δ' ἐξ ἐγκεφάλου καταρρέον περίττωμα τάχα μὲν ἂν οὐδὲ φλέγμα τις ὀρθῶς ἀλλὰ βλένναν τε καὶ κόρυζαν, ὥσπερ οὖν καὶ ὀνομάζεται, καλοίη. εἰ δὲ μή, ἀλλ' ὅτι γε τῆς τούτου κενώσεως ὀρθῶς ἡ φύσις προὐνοήσατο, καὶ τοῦτ' ἐν τοῖς περὶ χρείας μορίων εἰρήσεται. καὶ γὰρ οὖν καὶ τὸ κατά τε τὴν γαστέρα καὶ τὰ ἔντερα συνιστάμενον φλέγμα ὅπως ἂν ἐκκενωθῇ καὶ αὐτὸ τάχιστά τε καὶ κάλλιστα, τὸ παρεσκευασμένον τῇ φύσει μηχάνημα δι' ἐκείνων εἰ-
140 ρήσεται καὶ αὐτὸ τῶν ὑπομνη||μάτων. ὅσον οὖν ἐμφέρεται ταῖς φλεψὶ φλέγμα χρήσιμον ὑπάρχον τοῖς ζῴοις, οὐδεμιᾶς δεῖται κενώσεως. προσέχειν δὲ χρὴ κἀνταῦθα τὸν νοῦν καὶ γιγνώσκειν, ὥσπερ τῶν χολῶν ἑκατέρας τὸ μέν τι χρήσιμόν ἐστι καὶ κατὰ φύσιν τοῖς ζῴοις, τὸ δ' ἄχρηστόν τε καὶ παρὰ φύσιν, οὕτω καὶ τοῦ φλέγματος, ὅσον μὲν ἂν ᾖ γλυκύ, χρηστὸν εἶναι τοῦτο τῷ ζῴῳ καὶ κατὰ φύσιν, ὅσον δ' ὀξὺ καὶ ἁλμυρὸν ἐγένετο, τὸ μὲν ὀξὺ τελέως ἠπεπτῆσθαι, τὸ δ'

1. διερχώμεθα LM διεξερχώμεθα O ‖ 5. ἡ φύσις ἐποίησεν M ‖ ὄργανον ἡ φ. L ‖ 10. οὖν om. M ‖ 13. τε] γε LM ‖ κατὰ τὴν γ. τε καὶ τὰ O ‖ 15. ἐκκενωθῇ L ἐκκενοῖτο M ἐκκενῶτο O ‖ κάλλιστά τε κ. τάχιστα O τάχιστά τε καὶ μάλιστα LMP[1] τ. τ. κ. κάλλιστα P[2] ‖ τὸ om. MO ‖ 21. ἑκατέρων L[1] ἑκατέρας L[2] ‖ μέν τι L μέντοι MO ‖ ἐστι om. O ‖ ἐν add. ante τοῖς MO ‖ 23. μὲν add. ante εἶναι O

ἁλμυρὸν διασεσῆφθαι. τελείαν δ' ἀπεψίαν φλέγματος ἀκούειν χρὴ τὴν τῆς δευτέρας πέψεως δηλονότι τῆς ἐν φλεψίν· οὐ γὰρ δὴ τῆς γε πρώτης τῆς κατὰ τὴν κοιλίαν· ἢ οὐδ' ἂν ἐγεγένητο τὴν ἀρχὴν χυμός, εἰ καὶ ταύτην διεπεφεύγει.

Ταῦτ' ἀρκεῖν μοι δοκεῖ περὶ γενέσεώς τε καὶ διαφθορᾶς χυμῶν ὑπομνήματ' εἶναι τῶν Ἱπποκράτει τε καὶ Πλάτωνι καὶ Ἀριστοτέλει καὶ Πραξαγόρᾳ καὶ Διοκλεῖ καὶ πολλοῖς ἄλλοις τῶν παλαιῶν εἰρημένων· οὐ γὰρ ἐδικαίωσα πάντα μεταφέρειν εἰς τόνδε τὸν λόγον τὰ τελέως ἐκείνοις γεγραμμένα. τοσοῦτον δὲ μόνον ὑπὲρ ἑκάστου εἶπον, ὅσον ἐξορμήσει τε τοὺς ‖ 141 ἐντυγχάνοντας, εἰ μὴ παντάπασιν εἶεν σκαιοί, τοῖς τῶν παλαιῶν ὁμιλῆσαι γράμμασι καὶ τὴν εἰς τὸ ῥᾷον αὐτοῖς συνεῖναι βοήθειαν παρέξει. γέγραπται δέ που καὶ δι' ἑτέρου λόγου περὶ τῶν κατὰ Πραξαγόραν τὸν Νικάρχου χυμῶν. εἰ γὰρ καὶ ὅτι μάλιστα δέκα ποιεῖ χωρὶς τοῦ αἵματος, ἑνδέκατος γὰρ ἂν εἴη χυμὸς αὐτὸ τὸ αἷμα, τῆς Ἱπποκράτους οὐκ ἀποχωρεῖ διδασκαλίας. ἀλλ' εἰς εἴδη τινὰ καὶ διαφορὰς τέμνει τοὺς ὑπ' ἐκείνου πρώτου πάντων ἅμα ταῖς οἰκείαις ἀποδείξεσιν εἰρημένους χυμούς. ἐπαινεῖν μὲν οὖν χρὴ τούς τ' ἐξηγησαμένους τὰ καλῶς εἰρημένα καὶ τοὺς εἴ τι παραλέλειπται προστιθέντας· οὐ γὰρ οἷόν τε τὸν αὐτὸν ἄρξασθαί τε καὶ τελειῶσαι· μέμφεσθαι δὲ τοὺς οὕτως ἀταλαιπώρους, ὡς μηδὲν ὑπομένειν μαθεῖν τῶν ὀρθῶς

2. τὴν om. O ‖ 5. διαπεφεύγει O[1]P ‖ 7. φθορᾶς P[1] ‖ 11. τὰ] αὐτὰ LO αὐτὸν M corr. K ‖ 12. ἐξορμῆσαι O ἐξορμῆσαι περὶ (pro τε) L ‖ 13. παλαιῶν ἀνδρῶν O ‖ 14. συγγράμμασι M ‖ 15. παρέξειν O ‖ 21. πρώτου πάντων LM πρῶτον πάντας O ‖ 25. τε om. O ‖ τοὺς ὄντως O

εἰρημένων, καὶ τοὺς εἰς τοσοῦτον φιλοτίμους, ὥστ'
ἐπιθυμίᾳ νεωτέρων δογμάτων ἀεὶ πανουργεῖν τι καὶ
σοφίζεσθαι, τὰ μὲν ἑκόντας παραλιπόντας, ὥσπερ Ἐρα-
142 σίστρατος ἐπὶ τῶν χυμῶν ἐποίησε, τὰ δὲ πα|νούργως
ἀντιλέγοντας, ὥσπερ αὐτός θ' οὗτος καὶ ἄλλοι πολλοὶ
τῶν νεωτέρων. ἀλλ' οὗτος μὲν ὁ λόγος ἐνταυθοῖ τε-
λευτάτω, τὸ δ' ὑπόλοιπον ἅπαν ἐν τῷ τρίτῳ προσθήσω.

ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ.

143 Cap. I. Ὅτι μὲν οὖν ἡ θρέψις ἀλλοιουμένου τε
καὶ ὁμοιουμένου γίγνεται τοῦ τρέφοντος τῷ τρεφομένῳ
καὶ ὡς ἐν ἑκάστῳ τῶν τοῦ ζῴου μορίων ἐστί τις δύ-
ναμις, ἣν ἀπὸ τῆς ἐνεργείας ἀλλοιωτικὴν μὲν κατὰ
γένος, ὁμοιωτικὴν δὲ καὶ θρεπτικὴν κατ' εἶδος ὀνομά-
ζομεν, ἐν τῷ πρόσθεν δεδήλωται λόγῳ. τὴν δ' εὐπο-
ρίαν τῆς ὕλης, ἣν τροφὴν ἑαυτῷ ποιεῖται τὸ τρεφό-
μενον, ἐξ ἑτέρας τινὸς ἔχειν ἐδείκνυτο δυνάμεως ἐπι-
σπᾶσθαι πεφυκυίας τὸν οἰκεῖον χυμόν, εἶναι δ' οἰκεῖον
144 ἑκάστῳ τῶν μορίων χυμόν, ὃς ἂν || ἐπιτήδειος εἰς τὴν
ἐξομοίωσιν ᾖ, καὶ τὴν ἕλκουσαν αὐτὸν δύναμιν ἀπὸ
τῆς ἐνεργείας ἑλκτικήν τέ τινα καὶ ἐπισπαστικὴν ὀνο-
μάζεσθαι. δέδεικται δὲ καί, ὡς πρὸ μὲν τῆς ὁμοιώσεως
ἡ πρόσφυσίς ἐστιν, ἐκείνης δ' ἔμπροσθεν ἡ πρόσθεσις
γίγνεται, τέλος, ὡς ἂν εἴποι τις, οὖσα τῆς κατὰ τὴν

3. ἑκόντας LP² ἑκόντες M ἑκοντί O || 5. οὗτός τ' αὐτὸς O || 6. ἐνταῦθα L

Inscriptio: Γαληνοῦ περὶ φυσικῶν δυνάμεων τρίτον L Γ. π. φ. δ. λόγος τρίτος M π. φ. δ. τρίτος O || 10. ἐν om. MP¹ add. P² || 15. ἐδέδεικτο M (ἐδείκνυτο P) || 17. ἐπιτηδειότατος O || 18. αὐτὸ L || 19. τέ om. M γέ O || ὀνομάζομεν M

ἐπισπαστικὴν δύναμιν ἐνεργείας. αὐτὸ μὲν γὰρ τὸ παράγεσθαι τὴν τροφὴν ἐκ τῶν φλεβῶν εἰς ἕκαστον τῶν μορίων τῆς ἑλκτικῆς ἐνεργούσης γίγνεται δυνάμεως, τὸ δ' ἤδη παρῆχθαί τε καὶ προστίθεσθαι τῷ μορίῳ τὸ τέλος ἐστὶν αὐτό, δι' ὃ καὶ τῆς τοιαύτης ἐνεργείας ἐδεήθημεν· ἵνα γὰρ προστεθῇ, διὰ τοῦθ' ἕλκεται. χρόνου δ' ἐντεῦθεν ἤδη πλείονος εἰς τὴν θρέψιν τοῦ ζῴου δεῖ· ἑλχθῆναι μὲν γὰρ καὶ διὰ ταχέων τι δύναται, προσφῦναι δὲ καὶ ἀλλοιωθῆναι καὶ τελέως ὁμοιωθῆναι τῷ τρεφομένῳ καὶ μέρος αὐτοῦ γενέσθαι παραχρῆμα μὲν οὐχ οἷόν τε, χρόνῳ δ' ἂν πλείονι συμβαίνοι καλῶς. ἀλλ' εἰ μὴ μένοι κατὰ τὸ μέρος ὁ προστεθεὶς οὗτος χυμός, εἰς ἕτερον δέ τι μεθίσταιτο καὶ παραρρέοι διὰ παντὸς ἀμείβων τε καὶ ὑπαλλάττων τὰ χωρία, κατ' οὐδὲν αὐτῶν || 145 οὔτε πρόσφυσις οὔτ' ἐξομοίωσις ἔσται. δεῖ δὲ κἀνταῦθά τινος τῇ φύσει δυνάμεως ἑτέρας εἰς πολυχρόνιον μονὴν τοῦ προστεθέντος τῷ μορίῳ χυμοῦ καὶ ταύτης οὐκ ἔξωθέν ποθεν ἐπιρρεούσης ἀλλ' ἐν αὐτῷ τῷ θρεψομένῳ κατῳκισμένης, ἣν ἀπὸ τῆς ἐνεργείας πάλιν οἱ πρὸ ἡμῶν ἠναγκάσθησαν ὀνομάσαι καθεκτικήν. ὁ μὲν δὴ λόγος ἤδη σαφῶς ἐνεδείξατο τὴν ἀνάγκην τῆς γενέσεως τῆς τοιαύτης δυνάμεως καὶ ὅστις ἀκολουθίας σύνεσιν ἔχει, πέπεισται βεβαίως ἐξ ὧν εἴπομεν, ὡς ὑποκειμένου τε

1. *ἀπὸ μὲν τοῦ* (*τὸ* P) *παράγεσθαι* MP^1 *αὐτὸ μὲν τὸ παραγίνεσθαι* P^2 *μὲν* om. L || 7. *ἤδη* om. M || 8. verba *ἑλχθῆναι* usque ad *συμβαίνοι καλῶς* excerps. Orib. XXII 1, 11 || *γὰρ*] *οὖν* Orib. || 9. *τι* ante *καὶ διὰ* colloc. MOrib. || *προσφυῆναι* O *καὶ ἀλλοιωθῆναι* om. Orib. || 12. *μένοι* L *μένει* OP^2 *μένῃ* MP^1 || 13. *μεθίσταιτο* L^2 *μεθίσταται* L^{1}MO || 16. verba *δεῖ δὲ* usque ad *καθεκτικὴν* excerps. Orib. l. l. 12 || *δέ τινος κἀνταῦθα* MOrib. || 21. *ὀνομάσαι ἠναγκ.* L || *καθελκτικήν* L || 23. *ἀκολουθίας* L^{2}M *ἀκολουθοῦσαν* L^{1}O || 24. *βεβαίως* LM *βιαίως* O

καὶ προαποδεδειγμένου τοῦ τεχνικὴν εἶναι τὴν φύσιν καὶ τοῦ ζῴου κηδεμονικὴν ἀναγκαῖον ὑπάρχειν αὐτῇ καὶ τὴν τοιαύτην δύναμιν.

Cap. II. *Ἀλλ' ἡμεῖς οὐ τούτῳ μόνῳ τῷ γένει τῆς ἀποδείξεως εἰθισμένοι χρῆσθαι, προστιθέντες δ' αὐτῷ καὶ τὰς ἐκ τῶν ἐναργῶς φαινομένων ἀναγκαζούσας τε καὶ βιαζομένας πίστεις ἐπὶ τὰς τοιαύτας καὶ νῦν ἀφιξόμεθα καὶ δείξομεν ἐπὶ μέν τινων μορίων τοῦ σώματος οὕτως ἐναργῆ τὴν καθεκτικὴν δύναμιν, ὡς αὐταῖς*
146 *ταῖς αἰσθήσεσι* || *διαγιγνώσκεσθαι τὴν ἐνέργειαν αὐτῆς,*
ἐπὶ δέ τινων ἧττον μὲν ἐναργῶς ταῖς αἰσθήσεσι, λόγῳ δὲ κἀνταῦθα φωραθῆναι δυναμένην. ἀρξώμεθ' οὖν τῆς διδασκαλίας ἀπ' αὐτοῦ τοῦ τέως πρῶτον μεθόδῳ τινὶ προχειρίσασθαι μόρι' ἄττα τοῦ σώματος, ἐφ' ὧν ἀκριβῶς ἔστι βασανίσαι τε καὶ ζητῆσαι τὴν καθεκτικὴν δύναμιν ὁποία ποτ' ἐστίν. ἆρ' οὖν ἄμεινον ἄν τις ἑτέρωθεν ἢ ἀπὸ τῶν μεγίστων τε καὶ κοιλοτάτων ὀργάνων ὑπάρξαιτο τῆς ζητήσεως; ἐμοὶ μὲν οὖν οὐκ ἂν δοκεῖ βέλτιον. ἐναργεῖς γοῦν εἰκὸς ἐπὶ τούτων φανῆναι τὰς ἐνεργείας διὰ τὸ μέγεθος· ὡς τά γε σμικρὰ τάχ' ἄν, εἰ καὶ σφοδρὰν ἔχει τὴν τοιαύτην δύναμιν, ἀλλ' οὐκ αἰσθήσει γ' ἑτοίμην διαγιγνώσκεσθαι τὴν ἐνέργειαν αὐτῆς. ἀλλ' ἔστιν ἐν τοῖς μάλιστα κοιλότατα καὶ μέγιστα τῶν τοῦ ζῴου μορίων ἥ τε γαστὴρ καὶ ⟨αἱ⟩ μῆτραί τε καὶ ὑστέραι καλούμεναι. τί οὖν κωλύει ταῦτα πρῶτα προχειρισαμένους ἐπισκέψασθαι τὰς ἐν-

3. *τοιάνδε* L ‖ 13. *τέως πρῶτον* L²M *πρώτως* O *πρώτον* L¹ ‖ 14. *ἐφ'*] *ἀφ'* LM ‖ 15. *ἔστιν ἀκριβῶς* L ‖ *καθελκτικὴν* L ‖ 16. *ὁποία ποτ'*] *ἥτις* M ‖ 18. *ἀπάρξαιτο* M ‖ 19. *γοῦν* om. M add. P² ‖ *ἐπὶ τούτων εἰκὸς* M ‖ 22. *ἕτοιμον* O² ‖ 24. *καὶ μῆτραι αἵ καὶ* L *κ. μ. τε καὶ αἵ* M *αἵ μ. τε καὶ αἵ* O ‖ 26. *πρῶτα* LM om. O

εργείας αὐτῶν, ὅσαι μὲν καὶ πρὸ τῆς ἀνατομῆς δῆλαι, τὴν ἐξέτασιν ἐφ' ἡμῶν αὐτῶν ποιουμένους, ὅσαι δ' ἀμυδρότεραι, τὰ παραπλήσια διαιροῦντας ἀνθρώπῳ ζῴα, ‖ οὐχ ὡς οὐκ ἂν ἱκανῶς τό γε καθόλου περὶ τῆς 147 ζητουμένης δυνάμεως καὶ τῶν ἀνομοίων ἐνδειξομένων, ἀλλ' ὡς ἵν' ἅμα τῷ κοινῷ καὶ τὸ ἴδιον ἐφ' ἡμῶν αὐτῶν ἐγνωκότες εἴς τε τὰς διαγνώσεις τῶν νοσημάτων καὶ τὰς ἰάσεις [αὐτῶν] εὐπορώτεροι γιγνώμεθα. περὶ μὲν οὖν ἀμφοτέρων τῶν ὀργάνων ἅμα λέγειν ἀδύνατον, ἐν μέρει δ' ὑπὲρ ἑκατέρου ποιησόμεθα τὸν λόγον ἀπὸ τοῦ σαφέστερον ἐνδείξασθαι δυναμένου τὴν καθεκτικὴν δύναμιν ἀρξάμενοι. κατέχει μὲν γὰρ καὶ ἡ γαστὴρ τὰ σιτία, μέχρι περ ἂν ἐκπέψῃ, κατέχουσι δὲ καὶ αἱ μῆτραι τὸ ἔμβρυον, ἔστ' ἂν τελειώσωσιν· ἀλλὰ πολλαπλάσιός ἐστιν ὁ τῆς τῶν ἐμβρύων τελειώσεως χρόνος τῆς τῶν σιτίων πέψεως.

Cap. III. *Εἰκὸς οὖν καὶ τὴν δύναμιν ἐναργέστερον ἐν ταῖς μήτραις φωράσειν ἡμᾶς τὴν καθεκτικήν, ὅσῳ καὶ πολυχρονιωτέραν τῆς γαστρὸς τὴν ἐνέργειαν κέκτηται. μησὶ γὰρ ἐννέα που ταῖς πλείσταις τῶν γυναικῶν ἐν αὐταῖς τελειοῦται τὰ κυήματα, μεμυκυίαις μὲν ἅπαντι τῷ αὐχένι, περιεχούσαις δὲ πανταχόθεν αὐτὰ σὺν τῷ χορίῳ. ‖ καὶ πέρας γε τῆς τοῦ στόματος 148 μύσεως καὶ τῆς τοῦ κυουμένου κατὰ τὰς μήτρας μονῆς ἡ χρεία τῆς ἐνεργείας ἐστίν· οὐ γὰρ ὡς ἔτυχεν οὐδ' ἀλόγως ἱκανὰς περιστέλλεσθαι καὶ κατέχειν τὸ ἔμβρυον*

5. ἐνδειξομένων LM ἐνδειξαμένων O ‖ 6. ὡς ἵν' T ὡς ἵνα LM ὅσην O[1] ὡς in marg. O[2] ‖ 8. αὐτῶν post νοσημάτων colloc. LO, inclusi ‖ 10. ποιησώμεθα M ‖ 11. καθελκτικὴν M ‖ 13. πέψῃ M ‖ 14. τελεώσωσιν M τελειώσωσιν P[2] ‖ ἀλλὰ καὶ M ‖ 15. τῆς τελειώσεως τῶν ἐμβρ. L ‖ 17. ἐναργεστέραν οὖσαν (sed οὖσαν expunx.) L ‖ 22. πανταχόθι L ‖ 23. τῆς τε τοῦ M ‖ 26. ἱκανῶς L

ἡ φύσις ἀπείργασατο τὰς ὑστέρας, ἀλλ' ἵν' εἰς τὸ πρέπον ἀφίκηται μέγεθος τὸ κυούμενον. ὅταν οὖν, οὗ χάριν ἐνήργουν τῇ καθεκτικῇ δυνάμει, συμπεπληρωμένον ᾖ, ταύτην μὲν ἀνέπαυσάν τε καὶ εἰς ἠρεμίαν ἐπανήγαγον, ἀντ' αὐτῆς δ' ἑτέρᾳ χρῶνται τῇ τέως ἡσυχαζούσῃ, τῇ προωστικῇ. ἦν δ' ἄρα καὶ τῆς ἐκείνης ἡσυχίας ὅρος ἡ χρεία καὶ τῆς γ' ἐνεργείας ὡσαύτως ἡ χρεία· καλούσης μὲν γὰρ αὐτῆς ἐνεργεῖ, μὴ καλούσης δ' ἡσυχάζει. καὶ χρὴ πάλιν κἀνταῦθα καταμαθεῖν τῆς φύσεως τὴν τέχνην, ὡς οὐ μόνον ἐνεργειῶν χρησίμων δυνάμεις ἐνέθηκεν ἑκάστῳ τῶν ὀργάνων, ἀλλὰ καὶ τοῦ τῶν ἡσυχιῶν τε καὶ κινήσεων καιροῦ προὐνοήσατο. καλῶς μὲν γὰρ ἁπάντων γιγνομένων τῶν κατὰ τὴν κύησιν ἡ ἀποκριτικὴ δύναμις ἡσυχάζει τελέως ὥσπερ οὐκ οὖσα, κακοπραγίας δέ τινος γενομένης ἢ περὶ τὸ
149 χορίον ἤ περί τινα τῶν ἄλλων ‖ ὑμένων ἢ περὶ τὸ κυούμενον αὐτὸ καὶ τῆς τελειώσεως αὐτοῦ παντάπασιν ἀπογνωσθείσης οὐκέτ' ἀναμένουσι τὸν ἐννεάμηνον αἱ μῆτραι χρόνον, ἀλλ' ἡ μὲν καθεκτικὴ δύναμις αὐτίκα δὴ πέπαυται καὶ παραχωρεῖ κινεῖσθαι τῇ πρότερον ἀργούσῃ, πράττει δ' ἤδη τι καὶ πραγματεύεται χρηστὸν ἡ ἀποκριτική τε καὶ προωστική· καὶ γὰρ οὖν καὶ ταύτην οὕτως ἐκάλεσαν ἀπὸ τῶν ἐνεργειῶν αὐτῇ τὰ ὀνόματα θέμενοι καθάπερ καὶ ταῖς ἄλλαις. καί πως ὁ λόγος ἔοικεν ὑπὲρ ἀμφοτέρων ἀποδείξειν ἅμα· καὶ γάρ τοι καὶ διαδεχομένας αὐτὰς ἀλλήλας καὶ παραχωροῦσαν

2. οὗ om. M ‖ 3. ἐνεργοῦσι L[1] ἠνήργουν L[2] ‖ 5. ἐπανήγαγον L O ἐπήγαγον M ‖ 7. γ' om. M ‖ 13. verba καλῶς μὲν usque ad προωστική excerps. Orib. XXII 3, 14 ‖ 14. κύησιν L M ὑστέραν O ‖ ὥσπερ] ὡς Orib. ‖ 18. ἀπεγνωσμένης Orib. ‖ οὐκ Orib. ‖ τῶν ἐννέα μηνῶν αἱ μ. τὸν χρόνον L[1] corr. L[2] ‖ 22. καὶ γὰρ] cf. Orib. XXII 1, 13 ‖ 23. ἐνεργειῶν L M ἔργων O Orib. ‖ αὐτῶν L

ἀεὶ τὴν ἑτέραν τῇ λοιπῇ, καθότι ἂν ἡ χρεία κελεύῃ, καὶ τὴν διδασκαλίαν κοινὴν οὐκ ἀπεικός ἐστι δέχεσθαι. τῆς μὲν οὖν καθεκτικῆς δυνάμεως ἔργον περιστεῖλαι τὰς μήτρας τῷ κυουμένῳ πανταχόθεν, ὥστ' εὐλόγως ἁπτομέναις μὲν ταῖς μαιευτρίαις τὸ στόμα μεμυκὸς αὐτῶν φαίνεται, ταῖς κυούσαις δ' αὐταῖς κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας καὶ μάλιστα κατ' αὐτὴν ἐκείνην, ἐν ᾗπερ ἂν ἡ τῆς γονῆς σύλληψις γένηται, κινουμένων τε καὶ συντρεχουσῶν εἰς ἑαυτὰς τῶν ὑστερῶν αἴσθη||σις 150 γίγνεται καὶ ἢν ἄμφω ταῦτα συμβῇ, μῦσαι μὲν τὸ στόμα χωρὶς φλεγμονῆς ἤ τινος ἄλλου παθήματος, αἴσθησιν δὲ τῆς κατὰ τὰς μήτρας κινήσεως ἀκολουθῆσαι, πρὸς αὑτὰς ἤδη τὸ σπέρμα τὸ παρὰ τἀνδρὸς εἰληφέναι τε καὶ κατέχειν αἱ γυναῖκες νομίζουσι. ταῦτα δ' οὐχ ἡμεῖς νῦν ἀναπλάττομεν ἡμῖν αὐτοῖς, ἀλλ' ἐκ μακρᾶς πείρας δοκιμασθέντα πᾶσι γέγραπται σχεδόν τι τοῖς περὶ τούτων πραγματευσαμένοις. Ἡρόφιλος μέν γε καὶ ὡς οὐδὲ πυρῆνα μήλης ἂν δέχοιτο τῶν μητρῶν τὸ στόμα, πρὶν ἀποκυεῖν τὴν γυναῖκα, καὶ ὡς οὐδὲ τοὐλάχιστον ἔτι διέστηκεν, ἢν ὑπάρξηται κύειν, καὶ ὡς ἐπὶ πλέον ἀναστομοῦνται κατὰ τὰς τῶν ἐπιμηνίων φοράς, οὐκ ὤκνησε γράφειν· συνομολογοῦσι δ' αὐτῷ καὶ οἱ ἄλλοι πάντες οἱ περὶ τούτων πραγματευσάμενοι καὶ πρῶτός γ' ἁπάντων ἰατρῶν τε καὶ φιλοσόφων Ἱππο-

3. verba *περιστεῖλαι* usque ad *νομίζουσι* excerps. Orib. XXII 3, 7 || 4. *τῶν κυουμένων* O Orib. || 5. *μὲν ἁπτ.* L || 6. *φαίνεται*] *φ. καὶ* O || 8. *ἂν* om. Orib. || *γένηται*] *γίγνεται* M *γίνηται* O || 10. *ἢν*] *εἰ* Orib. || *συμβαίῃ* C, correxi || 12. *τῆς μήτρας* M *τὴν μήτραν* O || 13. *αὐτὰς* C || *τἀνδρὸς* L *τοῦ ἀ.* O || 14. *κατασχεῖν* M || 15. *ὑμῖν* M *ἡμῖν* om. O || 17. *μέν γε καὶ* LM *γε μὴν* O || 18. *οὐκ ἂν δέχοιτο* O *δ' ἔχοιτ' ἂν* M || 19. *κύειν* LO *ἀκούειν* M *ἀποκύειν* P || 20. *ἢν* LO *πρὶν* M || 24. *πρῶτος*] *πρὸ* L || *γε πάντων* O || *Ἱπποκράτης*] Hipp. aph. V 51. 54

κράτης ἀπεφήνατο μύειν τὸ στόμα τῶν ὑστερῶν ἔν τε ταῖς κυήσεσι καὶ ταῖς φλεγμοναῖς, ἀλλ' ἐν μὲν ταῖς κυήσεσιν οὐκ ἐξιστάμενον τῆς φύσεως, ἐν δὲ ταῖς φλεγμοναῖς σκληρὸν γιγνόμενον. ἐπὶ δέ γε τῆς ἐναντίας τῆς ἐκκριτικῆς ἀνοίγνυται μὲν τὸ στόμα, προ-
151 έρχεται δ' ὁ πυθμὴν ‖ ἅπας ὅσον οἷόν τ' ἐγγυτάτω τοῦ στόματος ἀπωθούμενος ἔξω τὸ ἔμβρυον, ἅμα δ' αὐτῷ καὶ τὰ συνεχῆ μέρη τὰ οἷον πλευρὰ τοῦ παντὸς ὀργάνου συνεπιλαμβανόμενα τοῦ ἔργου θλίβει τε καὶ προωθεῖ πᾶν ἔξω τὸ ἔμβρυον. καὶ πολλαῖς τῶν γυναικῶν ὠδῖνες βίαιοι τὰς μήτρας ὅλας ἐκπεσεῖν ἠνάγκασαν ἀμέτρως χρησαμέναις τῇ τοιαύτῃ δυνάμει, παραπλησίου τινὸς γιγνομένου τῷ πολλάκις ἐν πάλαις τισὶ καὶ φιλονεικίαις συμβαίνοντι, ὅταν ἀνατρέψαι τε καὶ καταβαλεῖν ἑτέρους σπεύδοντες αὐτοὶ συγκαταπέσωμεν. οὕτω γὰρ καὶ αἱ μῆτραι τὸ ἔμβρυον ὠθοῦσαι συνεξέπεσον ἐνίοτε καὶ μάλισθ', ὅταν οἱ πρὸς τὴν ῥάχιν αὐτῶν σύνδεσμοι χαλαροὶ φύσει τυγχάνωσιν ὄντες. ἔστι δὲ καὶ τοῦτο θαυμαστόν τι τῆς φύσεως σόφισμα, τὸ ζῶντος μὲν τοῦ κυήματος ἀκριβῶς πάνυ μεμυκέναι τὸ στόμα τῶν μητρῶν, ἀποθανόντος δὲ παραχρῆμα διανοίγεσθαι τοσοῦτον, ὅσον εἰς τὴν ἔξοδον αὐτοῦ διαφέρει. καὶ μέντοι καὶ αἱ μαῖαι τὰς τικτούσας οὐκ εὐθὺς ἀνιστᾶσιν οὐδ' ἐπὶ τὸν δίφρον καθίζουσιν, ἀλλ' ἅπτον-
152 ται πρότερον ἀνοιγομένου τοῦ στόματος ‖ κατὰ βραχὺ

3. οὐκ om. M add. P² ‖ 4. γε om. M ‖ 6. οἷόν τε δυνατὸν M ‖ 7. ἔξω om. M ‖ 9. παντὸς τοῦ ἔργου O ‖ 10. περιωθεῖ LP συνωθεῖ M ‖ verba πολλαῖς usque ad τυγχάνωσιν ὄντες excerps. Orib. XXII 3, 29 ‖ 15. αὐτοὶ LM αὐτοῖς O ‖ 18. δεσμοὶ Orib. ‖ 20. μὲν om. O ‖ πάνυ] πάντῃ L ‖ τὸ στόμα μεμ. O ‖ 22. διέξοδον M ‖ 24. ἀνιστᾶσιν L ἀνιστῶσιν MO ‖ τῶν δίφρων O

καὶ πρῶτον μέν, ὥστε τὸν μικρὸν δάκτυλον καθιέναι, διεστηκέναι φασίν, ἔπειτ' ἤδη καὶ μεῖζον καὶ κατὰ βραχὺ δὴ πυνθανομένοις ἡμῖν ἀποκρίνονται τὸ μέγεθος τῆς διαστάσεως ἐπαυξανόμενον. ὅταν δ' ἱκανὸν ᾖ πρὸς τὴν τοῦ κυουμένου δίοδον, ἀνιστᾶσιν αὐτὰς καὶ καθίζουσι καὶ προθυμεῖσθαι κελεύουσιν ἀπώσασθαι τὸ παιδίον. ἔστι δ' ἤδη τοῦτο τὸ ἔργον, ὃ παρ' ἑαυτῶν αἱ κύουσαι προστιθέασιν, οὐκέτι τῶν ὑστερῶν, ἀλλὰ τῶν κατ' ἐπιγάστριον μυῶν, οἳ πρὸς τὴν ἀποπάτησίν τε καὶ τὴν οὔρησιν ἡμῖν συνεργοῦσιν.

Cap. IV. *Οὕτω μὲν ἐπὶ τῶν μητρῶν ἐναργῶς αἱ* δύο φαίνονται δυνάμεις, ἐπὶ δὲ τῆς γαστρὸς ὧδε. πρῶτον μὲν τοῖς κλύδωσιν, οἳ δὴ καὶ πεπίστευνται τοῖς ἰατροῖς ἀρρώστου κοιλίας εἶναι συμπτώματα καὶ κατὰ λόγον πεπίστευνται· ἐνίοτε μὲν γὰρ ἐλάχιστα προσενηνεγμένων οὐ γίγνονται περιστελλομένης ἀκριβῶς αὐτοῖς τῆς γαστρὸς καὶ σφιγγούσης πανταχόθεν, ἐνίοτε δὲ μεστὴ μὲν ἡ γαστήρ ἐστιν, οἱ κλύ||δωνες δ' ὡς ἐπὶ 153
κενῆς ἐξακούονται. κατὰ φύσιν μὲν γὰρ ἔχουσα καὶ χρωμένη καλῶς τῇ περισταλτικῇ δυνάμει, κἂν ὀλίγον ᾖ τὸ περιεχόμενον, ἅπαν αὐτὸ περιλαμβάνουσα χώραν οὐδεμίαν ἀπολείπει κενήν, ἀρρωστοῦσα δέ, καθότι ἂν ἀδυνατήσῃ περιλαβεῖν ἀκριβῶς, ἐνταῦθ' εὐρυχωρίαν τιν' ἐργαζομένη συγχωρεῖ τοῖς περιεχομένοις ὑγροῖς κατὰ τὰς τῶν σχημάτων μεταλλαγὰς ἄλλοτ' ἀλλαχόσε μεταρρέουσι κλύδωνας ἀποτελεῖν. εὐλόγως οὖν, ὅτι

1. πρῶτα L ‖ ὡς M ‖ 2. τὸν μείζονα M μείζονα L[1] μεῖζον L[2]O ‖ 4. ἐπαυξόμενον M ‖ 5. ἀνιστᾶσιν L ἀνιστῶσιν MO ‖ 7. δ' ἤδη LM δὲ O ‖ 9. κατὰ τὸ M ‖ 10. συνεργοῦσιν LM συντελοῦσιν O ‖ 12. ἐπὶ δέ γε L ‖ 15. προσενηνεγμένα L ‖ 16. αὐτοῖς ἀκριβῶς O ‖ 22. καθὸ (τι om.) L ‖ 23. ἀδυνατῇ L ‖ 24. τινὰ post ἐργαζομένη colloc. O ‖ 26. μεταρρέουσι L μεταρρέειν καὶ MO

μηδὲ πέψουσιν ἱκανῶς, οἱ ἐν τῷδε τῷ συμπτώματι γενόμενοι προσδοκῶσιν· οὐ γὰρ ἐνδέχεται πέψαι καλῶς ἄρρωστον γαστέρα. τοῖς τοιούτοις δὲ καὶ μέχρι πλείονος ἐν αὐτῇ φαίνεται παραμένον τὸ βάρος, ὡς ἂν καὶ βραδύτερον πέττουσι. καὶ μὴν θαυμάσειεν ἄν τις ἐπ' αὐτῶν τούτων μάλιστα τὸ πολυχρόνιον τῆς ἐν τῇ γαστρὶ διατριβῆς οὐ τῶν σιτίων μόνον ἀλλὰ καὶ τοῦ πόματος· οὐ γάρ, ὅπερ ἂν οἰηθείη τις, ὡς τὸ τῆς γαστρὸς στόμα τὸ κάτω στενὸν ἱκανῶς ὑπάρχον οὐδὲν παρίησι πρὶν ἀκριβῶς λειωθῆναι, τοῦτ' αἴτιον ὄντως ἐστί. πολλὰ γοῦν πολλάκις ὀπωρῶν ὀστᾶ μέγιστα κατα-
154 πίνουσι ‖ πάμπολλοι καί τις δακτύλιον χρυσοῦν ἐν τῷ στόματι φυλάττων ἄκων κατέπιε καὶ ἄλλος τις νόμισμα καὶ ἄλλος ἄλλο τι σκληρὸν καὶ δυσκατέργαστον, ἀλλ' ὅμως ἅπαντες οὗτοι ῥᾳδίως ἀπεπάτησαν, ἃ κατέπιον, οὐδενὸς αὐτοῖς ἀκολουθήσαντος συμπτώματος. εἰ δέ γ' ἡ στενότης τοῦ πόρου τῆς γαστρὸς αἰτία τοῦ μένειν ἐπὶ πλέον ἦν τοῖς ἀτρίπτοις σιτίοις, οὐδὲν ἂν τούτων ποτὲ διεχώρησεν. ἀλλὰ καὶ τὸ τὰ πόματ' αὐτοῖς ἐν τῇ γαστρὶ παραμένειν ἐπὶ πλεῖστον ἱκανὸν ἀπάγειν τὴν ὑπόνοιαν τοῦ πόρου τῆς στενότητος· ὅλως γάρ, εἴπερ ἦν ἐν τῷ κεχυλῶσθαι τὸ θᾶττον ὑπιέναι, τά τε ῥοφήματ' ἂν οὕτω καὶ τὸ γάλα καὶ ὁ τῆς πτισάνης χυλὸς αὐτίκα διεξῄει πᾶσιν. ἀλλ' οὐχ ὧδ' ἔχει· τοῖς μὲν γὰρ ἀσθενέσιν ἐπὶ πλεῖστον ἐμπλεῖ ταῦτα καὶ

2. γινόμενοι L ‖ 7. μόνων M ‖ 8. οἰηθείη LM ᾠήθη O ‖ ὡς τὸ om. M ‖ 9. ἱκανῶς ὑπάρχον LM supra ἱκανῶς add. ἀκριβῶς L[2] ὑπ. ἀκριβῶς O ‖ 10. λειωθῆναι MO ἀλλοιωθῆναι L ‖ 11. πολλὰ LM πολλοὶ O ‖ 12. πάμπολλα O ‖ 15. ἅπαντες om. L ‖ 18. ἦν om. M ‖ 20. ἀπάγειν LO ὑπάγειν M ‖ 21. post στενότητος in M sequuntur haec verba: ὅλος ὁ πόρος ὅμως βάσιμος ἔμελλεν ἔσεσθαι τοῖς ὑγροῖς κἂν καὶ τοῖς σιτίοις ἄβατος. ἦν γὰρ εἴπερ ἦν κτλ.

κλύδωνας ἐργάζεται παραμένοντα καὶ θλίβει καὶ βαρύνει τὴν γαστέρα, τοῖς δ' ἰσχυροῖς οὐ μόνον τούτων οὐδὲν συμβαίνει, ἀλλὰ καὶ πολὺ πλῆθος ἄρτων καὶ κρεῶν ὑποχωρεῖ ταχέως. οὐ μόνον δ' ἐκ τοῦ περιτετάσθαι τὴν γαστέρα καὶ βαρύνεσθαι ‖ καὶ μεταρρεῖν 155 ἄλλοτ' εἰς ἄλλα μέρη μετὰ κλύδωνος τὸ παραμένειν ἐπὶ πλέον ἐν αὐτῇ πάντως τοῖς οὕτως ἔχουσι τεκμήραιτ' ἄν τις ἀλλὰ κἀκ τῶν ἐμέτων· ἔνιοι γὰρ οὐ μετὰ τρεῖς ὥρας ἢ τέτταρας ἀλλὰ νυκτῶν ἤδη μέσων παμπόλλου μεταξὺ χρόνου διελθόντος ἐπὶ ταῖς προσφοραῖς ἀνήμεσαν ἀκριβῶς ἅπαντα τὰ ἐδηδεσμένα. καὶ μὲν δὴ καὶ ζῷον ὁτιοῦν ἐμπλήσας ὑγρᾶς τροφῆς, ὥσπερ ἡμεῖς πολλάκις ἐπὶ συῶν ἐπειράθημεν ἐξ ἀλεύρων μεθ' ὕδατος οἷον κυκεῶνά τινα δόντες αὐτοῖς, ἔπειτα μετὰ τρεῖς που καὶ τέτταρας ὥρας ἀνατεμόντες, εἰ οὕτω καὶ σὺ πράξειας, εὑρήσεις ἔτι κατὰ τὴν γαστέρα τὰ ἐδηδεσμένα· πέρας γὰρ αὐτοῖς ἐστι τῆς ἐνταῦθα μονῆς οὐχ ἡ χύλωσις, ἣν καὶ ἐκτὸς ἔτι ὄντων μηχανήσασθαι δυνατόν ἐστιν, ἀλλ' ἡ πέψις, ἕτερόν τι τῆς χυλώσεως οὖσα, καθάπερ αἱμάτωσίς τε καὶ θρέψις. ὡς γὰρ κἀκεῖνα δέδεικται ποιοτήτων μεταβολῇ γιγνόμενα, τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ἡ ἐν τῇ γαστρὶ πέψις τῶν σιτίων εἰς τὴν οἰκείαν ἐστὶ τῷ τρεφομένῳ ποιότητα ‖ μετα- 156 βολή· καὶ ὅταν γε πεφθῇ τελέως, ἀνοίγνυται μὲν τηνικαῦτα τὸ κάτω στόμα, διεκπίπτει δ' αὐτοῦ τὰ σιτία ῥᾳδίως, εἰ καὶ πλῆθός τι μεθ' ἑαυτῶν ἔχοντα τύχοι λίθων ἢ ὀστῶν ἢ γιγάρτων ἤ τινος ἄλλου χυλωθῆναι

3. συμβαίνει om. LM ‖ 5. τὴν γαστέρα post βαρύνεσθαι colloc. O ‖ 7. πλεῖον LM ‖ πάντως] πᾶσι M ‖ 9. verba μέσων — προσφοραῖς om. L[1] add. L[2] in marg. ‖ 11. ἰσχυρῶς L[1] ἀκριβῶς L[2] ‖ ἅπαντα LM πάντα O ‖ 12. ζώων A ‖ 13. ἀλεύρου M ‖ 17. αὐτοῖς om M ‖ 21 τὸν] κατὰ τὸν O ‖ 26. τι om. L

μὴ δυναμένου. καί σοι τοῦτ' ἔνεστιν ἐπὶ ζῴου θεάσασθαι στοχασαμένῳ τὸν καιρὸν τῆς κάτω διεξόδου. καὶ μέν γε καὶ εἰ σφαλείης ποτὲ τοῦ καιροῦ καὶ μηδὲν μήπω κάτω παρέρχοιτο πεττομένων ἔτι κατὰ τὴν γαστέρα τῶν σιτίων, οὐδ' οὕτως ἄκαρπος ἡ ἀνατομή σοι γενήσεται· θεάσῃ γὰρ ἐπ' αὐτῶν, ὅπερ ὀλίγῳ πρόσθεν ἐλέγομεν, ἀκριβῶς μὲν μεμυκότα τὸν πυλωρόν, ἅπασαν δὲ τὴν γαστέρα περιεσταλμένην τοῖς σιτίοις τρόπον ὁμοιότατον, οἷόνπερ καὶ αἱ μῆτραι τοῖς κυουμένοις. οὐ γὰρ ἔστιν οὐδέποτε κενὴν εὑρεῖν χώραν οὔτε κατὰ τὰς ὑστέρας οὔτε κατὰ τὴν κοιλίαν οὔτε κατὰ τὰς κύστεις ἀμφοτέρας οὔτε κατὰ τὴν χοληδόχον ὀνομαζομένην οὔτε τὴν ἑτέραν· ἀλλ' εἴτ' ὀλίγον εἴη τὸ περιεχόμενον ἐν αὐταῖς εἴτε πολύ, μεσταὶ καὶ πλήρεις αὐτῶν αἱ κοιλίαι φαίνονται περιστελλομένων ἀεὶ τῶν χιτώνων τοῖς περιεχομένοις, ὅταν γε κατὰ φύσιν ἔχῃ
157 *τὸ ζῷον. ‖ Ἐρασίστρατος δ' οὐκ οἶδ' ὅπως τὴν περιστολὴν τῆς γαστρὸς ἁπάντων αἰτίαν ἀποφαίνει καὶ τῆς λειώσεως τῶν σιτίων καὶ τῆς τῶν περιττωμάτων ὑποχωρήσεως καὶ τῆς τῶν κεχυλωμένων ἀναδόσεως. ἐγὼ μὲν γὰρ μυριάκις ἐπὶ ζῶντος ἔτι τοῦ ζῴου διελὼν τὸ περιτόναιον εὗρον ἀεὶ τὰ μὲν ἔντερα πάντα περιστελλόμενα τοῖς ἐνυπάρχουσι, τὴν κοιλίαν δ' οὐχ ἁπλῶς, ἀλλ' ἐπὶ μὲν ταῖς ἐδωδαῖς ἄνωθέν τε καὶ κάτωθεν αὐτὰ καὶ πανταχόθεν ἀκριβῶς περιειληφυῖαν ἀκίνητον, ὡς δοκεῖν ἡνῶσθαι καὶ περιπεφυκέναι τοῖς*

2. *κάτω*] *τοιαύτης* M ‖ 3. *μὲν*] *μέντοι* M ‖ 5. *σοι* post *ἄκαρπος* colloc. M ‖ 8. *περιεσταλμένην* LM *περιστελλομένην* O ‖ 9. *οἷόν περ* LM *ὅνπερ* O ‖ 10. *οὐδέποτε* LM *οὐδέπω* O ‖ 13. *οὔτε κατὰ τὴν ἑ.* M ‖ 19. *τῆς* ante *λειώσεως* om. L ‖ supra *λειώσεως* add. *ἀλλοιώσεως* L² ‖ *περιττωμάτων*] *πεττομένων* L ‖ 21. *μὲν γὰρ* L *μέντοι* PO *μὲν* M

σιτίοις· ἐν δὲ τούτῳ καὶ τὸν πυλωρὸν εὕρισκον ἀεὶ μεμυκότα καὶ κεκλεισμένον ἀκριβῶς ὥσπερ τὸ τῶν ὑστερῶν στόμα ταῖς ἐγκύμοσιν· ἐπὶ μέντοι ταῖς πέψεσι συμπεπληρωμέναις ἀνέῳκτο μὲν ὁ πυλωρός, ἡ γαστὴρ δὲ περισταλτικῶς ἐκινεῖτο παραπλησίως τοῖς ἐντέροις.

Cap. V. Ἅπαντ' οὖν ἀλλήλοις ὁμολογεῖ ταῦτα καὶ τῇ γαστρὶ καὶ ταῖς ὑστέραις καὶ ταῖς κύστεσιν εἶναί τινας ἐμφύτους δυνάμεις καθεκτικὰς μὲν τῶν οἰκείων ποιοτήτων, ‖ ἀποκριτικὰς δὲ τῶν ἀλλοτρίων. ὅτι μὲν 158
γὰρ ἕλκει τὴν χολὴν εἰς ἑαυτὴν ἡ ἐπὶ τῷ ἥπατι κύστις, ἔμπροσθεν δέδεικται, ὅτι δὲ καὶ ἀποκρίνει καθ' ἑκάστην ἡμέραν εἰς τὴν γαστέρα, καὶ τοῦτ' ἐναργῶς φαίνεται. καὶ μὴν εἰ διεδέχετο τὴν ἑλκτικὴν δύναμιν ἡ ἐκκριτικὴ καὶ μὴ μέση τις ἀμφοῖν ἦν ἡ καθεκτική, διὰ παντὸς ἐχρῆν ἀνατεμνομένων τῶν ζῴων ἴσον πλῆθος χολῆς εὑρίσκεσθαι κατὰ τὴν κύστιν· οὐ μὴν εὑρίσκεταί γε. ποτὲ μὲν γὰρ πληρεστάτη, ποτὲ δὲ κενοτάτη, ποτὲ δὲ τὰς ἐν τῷ μεταξὺ διαφορὰς ἔχουσα θεωρεῖται, καθάπερ καὶ ἡ ἑτέρα κύστις ἡ τὸ οὖρον ὑποδεχομένη. ταύτης μέν γε καὶ πρὸ τῆς ἀνατομῆς αἰσθανόμεθα, πρὶν ἀνιαθῆναι τῷ πλήθει βαρυνθεῖσαν ἢ τῇ δριμύτητι δηχθεῖσαν, ἀθροιζούσης ἔτι τὸ οὖρον, ὡς οὔσης τινὸς κἀνταῦθα δυνάμεως καθεκτικῆς. οὕτω δὲ καὶ ἡ γαστὴρ ὑπὸ δριμύτητος πολλάκις δηχθεῖσα πρωιαίτερον τοῦ δέοντος ἄπεπτον ἔτι τὴν τροφὴν ἀποτρίβεται. αὖθις δ' ἄν ποτε τῷ πλήθει βαρυνθεῖσα ἢ καὶ κατ' ἄμφω συνελθόντα κακῶς διατεθεῖσα διαρροίαις ἑάλω. καὶ

4. ἀνέῳκται M ‖ 5. ἐκκινεῖται M, corr. P² ‖ 6. ὁμολογεῖται LM ‖ καὶ LM ἐν O ‖ 10. γὰρ om. L ‖ 14. μὴ] οὐ A ‖ ἦν ἀμφοῖν O ‖ 17. κενοτάτη L κενωτάτη MO ‖ 21. βαρυνθείσης O ‖ 22. δηχθείσης O ‖ 23. κἀνταῦθά τινος O ‖ 26. καὶ om. O ‖ 27. συνελθόντα LM συνελθόντων O

159 μέν γε καὶ οἱ ἔμετοι, τῷ πλήθει βαρυνθείσης ‖ αὐτῆς ἢ τὴν ποιότητα τῶν ἐν αὐτῇ σιτίων τε καὶ περιττωμάτων μὴ φερούσης, ἀνάλογόν τι ταῖς διαρροίαις πάθημα τῆς ἄνω γαστρός ἐστιν. ὅταν μὲν γὰρ ἐν τοῖς κάτω μέρεσιν αὐτῆς ἡ τοιαύτη γένηται διάθεσις, ἐρρωμένων τῶν κατὰ τὸν στόμαχον, εἰς διαρροίας ἐτελεύτησεν, ὅταν δ' ἐν τοῖς κατὰ τὸ στόμα, τῶν ἄλλων εὐρωστούντων, εἰς ἐμέτους.

Cap. VI. Ἔνεστι δὲ καὶ τοῦτο πολλάκις ἐναργῶς ἰδεῖν ἐπὶ τῶν ἀποσίτων· ἀναγκαζόμενοι γὰρ ἐσθίειν οὔτε καταπίνειν εὐσθενοῦσιν οὔτ', εἰ καὶ βιάσαιντο, κατέχουσιν, ἀλλ' εὐθὺς ἀνεμοῦσι. καὶ οἱ ἄλλως δὲ τῶν ἐδεσμάτων πρὸς ὁτιοῦν δυσχεραίνοντες βιασθέντες ἐνίοτε προσάρασθαι ταχέως ἐξεμοῦσιν ἤ, εἰ κατάσχοιεν βιασάμενοι, ναυτιώδεις τ' εἰσὶ καὶ τῆς γαστρὸς ὑπτίας αἰσθάνονται καὶ σπευδούσης ἀποθέσθαι τὸ λυποῦν. οὕτως ἐξ ἁπάντων τῶν φαινομένων, ὅπερ ἐξ ἀρχῆς ἐρρέθη, μαρτυρεῖται τὸ δεῖν ὑπάρχειν τοῖς τοῦ ζῴου μορίοις σχεδὸν ἅπασιν ἔφεσιν μέν τινα καὶ οἷον ὄρεξιν
160 τῆς οἰκείας ποιότητος, ἀποστροφὴν δέ τινα ‖ καὶ οἷον μῖσός τι τῆς ἀλλοτρίας. ἀλλ' ἐφιέμενα μὲν ἕλκειν εὔλογον, ἀποστρεφόμενα δ' ἐκκρίνειν. κἀκ τούτων πάλιν ἥ θ' ἑλκτικὴ δύναμις ἀποδείκνυται καθ' ἅπαν ὑπάρχουσα καὶ ἡ προωστική. ἀλλ' εἴπερ ἔφεσίς τέ τίς ἐστι καὶ ἕλξις, εἴη ἄν τις καὶ ἀπόλαυσις· οὐδὲν γὰρ τῶν ὄντων ἕλκει τι δι' αὐτὸ τὸ ἕλκειν, ἀλλ' ἵν' ἀπολαύσῃ

1. γε] τοι L ‖ 6. διαρροίας LM διάρροιαν O ‖ 9. ἐναργῶς ἰδεῖν πολλάκις O ‖ 10. post ἐσθίειν add. οὗτοι L ‖ 11. εὐτονοῦσιν L ‖ 14. ἢ καὶ εἰ M ‖ 18. ἐρρήθη M² ‖ δεῖν] δ' ἦν M ‖ 23. καθάπαν LO κατὰ πάντα P in ras. καθάπερ M ‖ 24. τε om. L ‖ 26. ἀπολαύῃ M

τοῦ διὰ τῆς ὁλκῆς εὐπορηθέντος. καὶ μὴν ἀπολαύειν οὐ δύναται μὴ κατασχόν. κἀν τούτῳ πάλιν ἡ καθεκτικὴ δύναμις ἀποδείκνυται τὴν γένεσιν ἀναγκαίαν ἔχουσα· σαφῶς γὰρ ἐφίεται μὲν τῶν οἰκείων ποιοτήτων ἡ γαστήρ, ἀποστρέφεται δὲ τὰς ἀλλοτρίας. ἀλλ' εἴπερ ἐφίεταί τε καὶ ἕλκει καὶ ἀπολαύει κατέχουσα καὶ περιστελλομένη, εἴη ἄν τι καὶ πέρας αὐτῇ τῆς ἀπολαύσεως κἀπὶ τῷδ' ὁ καιρὸς ἤδη τῆς ἐκκριτικῆς δυνάμεως ἐνεργούσης.

Cap. VII. Ἀλλ' εἰ καὶ κατέχει καὶ ἀπολαύει, καταχρῆται πρὸς ὃ πέφυκε. πέφυκε δὲ τοῦ προσήκοντος ἑαυτῇ || κατὰ ποιότητα καὶ οἰκείου μεταλαμβάνειν· ὥσθ' ἕλκει 161 τῶν σιτίων ὅσον χρηστότατον ἀτμωδῶς τε καὶ κατὰ βραχὺ καὶ τοῦτο τοῖς ἑαυτῆς χιτῶσιν ἐναποτίθεταί τε καὶ προστίθησιν. ὅταν δ' ἱκανῶς ἐμπλησθῇ, καθάπερ ἄχθος τι τὴν λοιπὴν ἀποτίθεται τροφὴν ἐσχηκυῖάν τι χρηστὸν ἤδη καὶ αὐτὴν ἐκ τῆς πρὸς τὴν γαστέρα κοινωνίας· οὐδὲ γὰρ ἐνδέχεται δύο σώματα δρᾶν καὶ πάσχειν ἐπιτήδεια συνελθόντα μὴ οὐκ ἤτοι πάσχειν θ' ἅμα καὶ δρᾶν ἢ θάτερον μὲν δρᾶν, θάτερον δὲ πάσχειν. ἐὰν μὲν γὰρ ἰσάζῃ ταῖς δυνάμεσιν, ἐξ ἴσου δράσει τε καὶ πείσεται, ἂν δ' ὑπερέχῃ πολὺ καὶ κρατῇ θάτερον, ἐνεργήσει περὶ τὸ πάσχον· ὥστε δράσει μέγα μέν τι καὶ αἰσθητόν, αὐτὸ δ' ἤτοι σμικρόν τι καὶ οὐκ αἰσθητὸν ἢ παντάπασιν οὐδὲν πείσεται. ἀλλ' ἐν τούτῳ δὴ καὶ μάλιστα διήνεγκε φαρμάκου δηλητηρίου τροφή· τὸ μὲν γὰρ κρατεῖ τῆς ἐν τῷ σώματι δυνάμεως, ἡ δὲ κρατεῖ-

5. τὰς ἀλλοτρίας* τῶν ἀλλοτρίων C ‖ 7. αὐτῆς A ‖ 11. πρὸς] εἰς L[1] corr. L[2] ‖ 16. ἀποτίθεται L[2]M ἀπωθεῖται L[1]O ‖ 20. δὲ L δ' αὐτῶν O ‖ 22. θάτερον L[2] θᾶττον L[1] ‖ 23. μέν γε μέγα κ. αἰσθ. L μέγα om. M ‖ 25. καὶ ante διήνεγκε colloc. L

ται. οὔκουν ἐνδέχεται τροφὴν μὲν εἶναί τι τῷ ζῴῳ
προσήκουσαν, οὐ μὴν καὶ κρατεῖσθαί γ' ὁμοίως πρὸς
162 τῶν ‖ ἐν τῷ ζῴῳ ποιοτήτων· τὸ κρατεῖσθαι δ' ἦν ἀλλοι-
οῦσθαι. ἀλλ' ἐπεὶ τὰ μὲν ἰσχυρότερα ταῖς δυνάμεσίν
ἐστι μόρια, τὰ δ' ἀσθενέστερα, κρατήσει μὲν πάντα τῆς
οἰκείας τῷ ζῴῳ τροφῆς, οὐχ ὁμοίως δὲ πάντα· κρατήσει
δ' ἄρα καὶ ἡ γαστὴρ καὶ ἀλλοιώσει μὲν τὴν τροφήν,
οὐ μὴν ὁμοίως ἥπατι καὶ φλεψὶ καὶ ἀρτηρίαις καὶ
καρδίᾳ. πόσον οὖν ἐστιν, ὃ ἀλλοιοῖ, καὶ δὴ θεασώ-
μεθα· πλέον μὲν ἢ κατὰ τὸ στόμα, μεῖον δ' ἢ κατὰ τὸ
ἧπάρ τε καὶ τὰς φλέβας. αὕτη μὲν γὰρ ἡ ἀλλοίωσις
εἰς αἵματος οὐσίαν ἄγει τὴν τροφήν, ἡ δ' ἐν τῷ στό-
ματι μεθίστησι μὲν αὐτὴν ἐναργῶς εἰς ἕτερον εἶδος,
οὐ μὴν εἰς τέλος γε μετακοσμεῖ. μάθοις δ' ἂν ἐπὶ τῶν
ἐγκαταλειφθέντων ταῖς διαστάσεσι τῶν ὀδόντων σιτίων
καὶ καταμεινάντων δι' ὅλης νυκτός· οὔτε γὰρ ἄρτος
ἀκριβῶς ὁ ἄρτος οὔτε κρέας ἐστὶ τὸ κρέας, ἀλλ' ὄζει
μὲν τοιοῦτον, οἷόνπερ καὶ τοῦ ζῴου τὸ στόμα, δια-
λέλυται δὲ καὶ διατέτηκε καὶ τὰς ἐν τῷ ζῴῳ τῆς σαρ-
κὸς ἀπομέμακται ποιότητας. ἔνεστι δέ σοι θεάσασθαι
163 τὸ μέγεθος τῆς ἐν τῷ στόματι ‖ τῶν σιτίων ἀλλοι-
ώσεως, εἰ πυροὺς μασησάμενος ἐπιθείης ἀπέπτοις δο-
θιῆσιν· ὄψει γὰρ αὐτοὺς τάχιστα μεταβάλλοντάς τε
καὶ συμπέττοντας, οὐδὲν τοιοῦτον, ὅταν ὕδατι φυρα-
θῶσιν, ἐργάσασθαι δυναμένους. καὶ μὴ θαυμάσῃς· τὸ
γάρ τοι φλέγμα τουτὶ τὸ κατὰ τὸ στόμα καὶ λειχήνων

1. οὐκοῦν M ‖ 4. verba ἀλλ' ἐπεὶ — ἀπομέμακται ποιότητας excerps. Orib. XXI! 1, 16 ‖ 6. τῷ om. L τῷ ζῴῳ om. M ‖ 7. μὲν Orib. ἅμα L om. cett. ‖ 9. θεασόμεθα Orib. ‖ 10 πλεῖον LM ‖ τὸ ante στόμα om. O ante ἧπαρ om. A ‖ 15. καταλειφθέντων O ‖ 16. καὶ om. MO ‖ μεινάντων Orib. ‖ 18. τὸ τοιοῦτον L ‖ οἷόνπερ MOrib. οἷον LO ‖ τὸ τ. ζ. στόμα O ‖ 19. διατέτηκται L²M

ἐστὶν ἄκος καὶ σκορπίους ἀναιρεῖ παραχρῆμα καὶ πολλὰ τῶν ἰοβόλων θηρίων τὰ μὲν εὐθέως ἀποκτείνει, τὰ δ' ἐς ὕστερον· ἅπαντα γοῦν βλάπτει μεγάλως. ἀλλὰ τὰ μεμασημένα σιτία πρῶτον μὲν τούτῳ τῷ φλέγματι βέβρεκταί τε καὶ πεφύραται, δεύτερον δὲ καὶ τῷ χρωτὶ τοῦ στόματος ἅπαντα πεπλησίακεν, ὥστε πλείονα μεταβολὴν εἴληφε τῶν ἐν ταῖς κεναῖς χώραις τῶν ὀδόντων ἐσφηνωμένων. ἀλλ' ὅσον τὰ μεμασημένα τούτων ἐπὶ πλέον ἠλλοίωται, τοσοῦτον ἐκείνων τὰ καταποθέντα. μὴ γὰρ οὐδὲ παραβλητὸν ᾖ τὸ τῆς ὑπερβολῆς, εἰ τὸ κατὰ τὴν κοιλίαν ἐννοήσαιμεν φλέγμα καὶ χολὴν καὶ πνεῦμα καὶ θερμασίαν καὶ ὅλην τὴν οὐσίαν τῆς γαστρός. εἰ δὲ καὶ συνεπινοήσαις αὐτῇ τὰ παρακείμενα ‖ σπλάγχνα 164
καθάπερ τινὶ λέβητι μεγάλῳ πυρὸς ἑστίας πολλάς, ἐκ δεξιῶν μὲν τὸ ἧπαρ, ἐξ ἀριστερῶν δὲ τὸν σπλῆνα, τὴν καρδίαν δ' ἐκ τῶν ἄνω, σὺν αὐτῇ δὲ καὶ τὰς φρένας αἰωρουμένας τε καὶ διὰ παντὸς κινουμένας, ἐφ' ἅπασι δὲ τούτοις σκέπον τὸ ἐπίπλοον, ἐξαίσιόν τινα πεισθήσῃ τὴν ἀλλοίωσιν γίγνεσθαι τῶν εἰς τὴν γαστέρα καταποθέντων σιτίων. πῶς δ' ἂν ἠδύνατο ῥᾳδίως αἱματοῦσθαι μὴ προπαρασκευασθέντα τῇ τοιαύτῃ μεταβολῇ; δέδεικται γὰρ οὖν καὶ πρόσθεν, ὡς οὐδὲν εἰς τὴν ἐναντίαν ἀθρόως μεθίσταται ποιότητα. πῶς οὖν ὁ ἄρτος αἷμα γίγνεται, πῶς δὲ τὸ τεῦτλον ἢ ὁ κύαμος ἤ τι τῶν ἄλλων, εἰ μὴ πρότερόν τιν' ἑτέραν ἀλλοί-

3. τὰ μεμασημένα κτλ. excerps. Orib. XXII 1, 21—24 τὰ] τὰ μὲν A ‖ 6. ἅπαντι M Orib. ‖ 7. ἐν ταῖς LM ἐν αὐταῖς ταῖς O ‖ ἀπεσφηνωμένων M ‖ 9. ἠλλοίωται LM ἠλλοίωτο O ‖ μὴ L^1 O Orib. μηδὲ M οὐδὲ L^2 ‖ 10. ᾖ* εἴη C; an scribendum οὐδὲ γὰρ οὐδὲ παραβλητὸν ⟨ἂν⟩ εἴη? ‖ 17. αἰωρούσας L^1M ‖ κινούσας L^1M ‖ 21. προκατασκευασθέντα L ‖ 25. τι L^2 τινὰ L^1 ‖ προτέραν L

ωσιν ἐδέξατο; πῶς δ' ἡ κόπρος [εὐθὺς] ἐν τοῖς λεπτοῖς ἐντέροις ἀθρόως γεννηθήσεται; τί γὰρ ἐν τούτοις σφοδρότερον εἰς ἀλλοίωσίν ἐστι τῶν κατὰ τὴν γαστέρα; πότερα τῶν χιτώνων τὸ πλῆθος ἢ τῶν γειτνιώντων σπλάγχνων ἡ περίθεσις ἢ τῆς μονῆς ὁ χρόνος ἢ σύμφυτός τις ἐν τοῖς ὀργάνοις θερμασία; καὶ μὴν κατ' οὐδὲν τούτων πλεονεκτεῖ τὰ ἔντερα τῆς γαστρός. τί
165 ποτ' οὖν ἐν μὲν τῇ γαστρὶ νυκτὸς ‖ ὅλης πολλάκις μείναντα τὸν ἄρτον ἔτι φυλάττεσθαι βούλονται τὰς ἀρχαίας διασῴζοντα ποιότητας, ἐπειδὰν δ' ἅπαξ ἐμπέσῃ τοῖς ἐντέροις, εὐθὺς γίγνεσθαι κόπρον; εἰ μὲν γὰρ ὁ τοσοῦτος χρόνος ἀδύνατος ἀλλοιοῦν, οὐδ' ὁ βραχὺς ἱκανός· εἰ δ' οὗτος αὐτάρκης, πῶς οὐ πολὺ μᾶλλον ὁ μακρός; ἆρ' οὖν ἀλλοιοῦται μὲν ἡ τροφὴ κατὰ τὴν κοιλίαν, ἄλλην δέ τιν' ἀλλοίωσιν καὶ οὐχ οἵαν ἐκ τῆς φύσεως ἴσχει τοῦ μεταβάλλοντος ὀργάνου; ἢ ταύτην μέν, οὐ μὴν τήν γ' οἰκείαν τῷ τοῦ ζῴου σώματι; μακρῷ τοῦτ' ἀδυνατώτερόν ἐστι. καὶ μὴν οὐκ ἄλλο γ' ἦν ἡ πέψις ἢ ἀλλοίωσις εἰς τὴν οἰκείαν τοῦ τρεφομένου ποιότητα. εἴπερ οὖν ἡ πέψις τοῦτ' ἔστι καὶ ἡ τροφὴ κατὰ τὴν γαστέρα δέδεικται δεχομένη ποιότητα τῷ μέλλοντι πρὸς αὐτῆς θρέψεσθαι ζῴῳ προσήκουσαν, ἱκανῶς ἀποδέδεικται τὸ πέττεσθαι κατὰ τὴν γαστέρα τὴν τροφήν. καὶ γελοῖος μὲν Ἀσκληπιάδης οὔτ' ἐν ταῖς ἐρυγαῖς λέγων ἐμφαίνεσθαί ποτε τὴν ποιότητα τῶν πεφθέντων σιτίων οὔτ' ἐν τοῖς ἐμέτοις

1. εὐθὺς om. M ‖ 4. πότερα LM πότερον O ‖ 5. παράθεσις L^1M ‖ 9. τὸν ἄρτον, ἄρτον (sic) M ‖ 13. πολὺ LM πολλῷ O ‖ 14. ἆρ' L^2 ἀλλ' L^1 ‖ 15. οὐχ οἵαν] οὐ τὴν LM ‖ 19. ἡ add. P^2 om. cett. ‖ post ἀλλοίωσις add. τοῦ τρέφοντος in marg. P^2 ‖ 22. θρέψεσθαι* θρέψασθαι M τρέφεσθαι L τραφήσεσθαι O ‖ 23. ἱκανῶς om. C add. L^2 in marg.

οὔτ' ἐν ταῖς ἀνα‖τομαῖς· αὐτὸ γὰρ δὴ τὸ τοῦ σώμα- 166
τος ἐξόζειν αὐτὰ τῆς κοιλίας ἐστὶ τὸ πεπέφθαι. ὁ δ'
οὕτως ἐστὶν εὐήθης, ὥστ', ἐπειδὴ τῶν παλαιῶν ἀκούει
λεγόντων ἐπὶ τὸ χρηστὸν ἐν τῇ γαστρὶ μεταβάλλειν
τὰ σιτία, δοκιμάζει ζητεῖν οὐ τὸ κατὰ δύναμιν ἀλλὰ
τὸ κατὰ γεῦσιν χρηστόν, ὥσπερ ἢ τοῦ μήλου μηλω-
δεστέρου — χρὴ γὰρ οὕτως αὐτῷ διαλέγεσθαι — γι-
γνομένου κατὰ τὴν κοιλίαν ἢ τοῦ μέλιτος μελιτω-
δεστέρου. πολὺ δ' εὐηθέστερός ἐστι καὶ γελοιότερος
ὁ Ἐρασίστρατος ἢ μὴ νοῶν, ὅπως εἴρηται πρὸς τῶν
παλαιῶν ἡ πέψις ἑψήσει παραπλήσιος ὑπάρχειν, ἢ ἑκὼν
σοφιζόμενος ἑαυτόν. ἑψήσει μὲν οὖν, φησίν, οὕτως
ἐλαφρὰν ἔχουσαν θερμασίαν οὐκ εἰκὸς εἶναι παραπλη-
σίαν τὴν πέψιν, ὥσπερ ἢ τὴν Αἴτνην δέον ὑποθεῖναι
τῇ γαστρὶ ἢ ἄλλως αὐτῆς ἀλλοιῶσαι τὰ σιτία μὴ δυ-
ναμένης ἢ δυναμένης μὲν ἀλλοιοῦν, οὐ κατὰ τὴν ἔμ-
φυτον δὲ θερμασίαν, ὑγρὰν οὖσαν δηλονότι καὶ διὰ
τοῦθ' ἕψειν οὐκ ὀπτᾶν εἰρημένην. ἐχρῆν δ' αὐτόν,
εἴπερ περὶ πραγμάτων ἀντιλέγειν ἐβούλετο, πειραθῆναι
δεῖξαι μάλιστα μὲν καὶ ‖ πρῶτον, ὡς οὐδὲ μεταβάλλει 167
τὴν ἀρχὴν οὐδ' ἀλλοιοῦται κατὰ ποιότητα πρὸς τῆς
γαστρὸς τὰ σιτία, δεύτερον δ', εἴπερ μὴ οἷός τ' ἦν
τοῦτο πιστώσασθαι, τὸ τὴν ἀλλοίωσιν αὐτῶν ἄχρηστον
εἶναι τῷ ζῴῳ· εἰ δὲ μηδὲ τοῦτ' εἶχε διαβάλλειν, ἐξελέγ-
ξαι τὴν περὶ τὰς δραστικὰς ἀρχὰς ὑπόληψιν καὶ δεῖξαι
τὰς ἐνεργείας ἐν τοῖς μορίοις οὐ διὰ τὴν ἐκ θερμοῦ

1. αὐτὸ γὰρ τὸ L[1] αὐτὸ μὲν γὰρ δὴ τὸ L[2] ‖ 5. δοκιμάζειν M ‖ 10. μὴν οὖν O μὴ νοῶν O[2] in marg. ‖ 11. παραπλήσιος M παραπλήσιον O παραπλησίως L (ut videtur) ‖ 12. οὕτως MO[2] οὗτος LO[1] ‖ 16. μὲν post ἀλλοιοῦν colloc. O ‖ 20. post πρῶτον add. τὴν γαστέρα M om. LO ‖ 22. τ' ἦν om. M ἐστι L ‖ 24. μηδὲ] μὴ LM

καὶ ψυχροῦ καὶ ξηροῦ καὶ ὑγροῦ ποιὰν κρᾶσιν ὑπάρχειν ἀλλὰ δι' ἄλλο τι· εἰ δὲ μηδὲ τοῦτ' ἐτόλμα διαβάλλειν, ἀλλ' ὅτι γε μὴ τὸ θερμόν ἐστιν ἐν τοῖς ὑπὸ φύσεως διοικουμένοις τὸ τῶν ἄλλων δραστικώτατον. ἢ εἰ μήτε τοῦτο μήτε τῶν ἄλλων τι τῶν ἔμπροσθεν εἶχεν ἀποδεικνύναι, μὴ ληρεῖν ὀνόματι προσπαλαίοντα μάτην, ὥσπερ οὐ σαφῶς Ἀριστοτέλους ἔν τ' ἄλλοις πολλοῖς κἀν τῷ τετάρτῳ τῶν μετεωρολογικῶν ὅπως ἡ πέψις ἑψήσει παραπλήσιος εἶναι λέγεται, καὶ ὅτι μὴ πρώτως μηδὲ κυρίως ὀνομαζόντων, εἰρηκότος. ἀλλ', ὡς ἤδη λέλεκται πολλάκις, ἀρχὴ τούτων ἁπάντων ἐστὶ μία τὸ περὶ θερμοῦ καὶ ψυχροῦ καὶ ξηροῦ καὶ ὑγροῦ διασκέψασθαι, καθάπερ Ἀριστοτέλης ἐποίησεν ἐν τῷ
168 δευτέρῳ περὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς, ἀπο||δείξας ἁπάσας τὰς κατὰ τὰ σώματα μεταβολὰς καὶ ἀλλοιώσεις ὑπὸ τούτων γίγνεσθαι. ἀλλ' Ἐρασίστρατος οὔτε τούτοις οὔτ' ἄλλῳ τινὶ τῶν προειρημένων ἀντειπὼν ἐπὶ τοὔνομα μόνον ἐτράπετο τῆς ἑψήσεως.

Cap. VIII. Ἐπὶ μὲν οὖν τῆς πέψεως, εἰ καὶ τἆλλα πάντα παρέλιπε, τὸ γοῦν ὅτι διαφέρει τῆς ἐκτὸς ἑψήσεως ἡ ἐν τοῖς ζῴοις πέψις, ἐπειράθη δεικνύναι, περὶ δὲ τῆς καταπόσεως οὐδ' ἄχρι τοσούτου. τί γάρ φησιν; 'ὁλκὴ μὲν οὖν τῆς κοιλίας οὐδεμία φαίνεται εἶναι'. καὶ μὴν δύο χιτῶνας ἡ γαστὴρ ἔχει πάντως ἕνεκά του γεγονότας καὶ διήκουσιν οὗτοι μέχρι τοῦ στόματος, ὁ μὲν ἔνδον, οἷός ἐστι κατὰ τὴν γαστέρα, τοιοῦτος δια-

2. εἰ δὲ] ἢ M ἢ εἰ L || ἐτόλμα LM ἐτόλμησε O || 5. ἢ] καὶ M || μήτε* μηδὲ C || 12. τὸ add. L s. l. om. MO || ὑγροῦ καὶ ξηροῦ L || 15. τὰ σώματα LM τὸ σῶμα O || 18. τῆς ἑψήσεως] τῆς πέψεως L || 24. καὶ δύο γε L[1] ἀλλὰ δύο μὴν L[2] || 25. post μέχρι add. καὶ LO || 26. μὲν] μὲν οὖν L

μένων, ὁ δ' ἕτερος ἐπὶ τὸ σαρκωδέστερον ἐν τῷ στομάχῳ τρεπόμενος. ὅτι μὲν οὖν ἐναντίας ἀλλήλαις τὰς ἐπιβολὰς τῶν ἰνῶν ἔχουσιν οἱ χιτῶνες οὗτοι, τὸ φαινόμενον αὐτὸ μαρτυρεῖ. τίνος δ' ἕνεκα τοιοῦτοι γεγόνασιν, Ἐρασίστρατος μὲν οὐδ' ἐπεχείρησεν εἰπεῖν, ἡμεῖς δ' ἐροῦμεν. ὁ μὲν ἔνδον εὐθείας ἔχει τὰς ἶνας, ὁλκῆς γὰρ ἕνεκα γέ‖γονεν· ὁ δ' ἔξωθεν ἐγκαρσίας ὑπὲρ τοῦ 169 κατὰ κύκλον περιστέλλεσθαι· ἑκάστῳ γὰρ τῶν κινουμένων ὀργάνων ἐν τοῖς σώμασι κατὰ τὰς τῶν ἰνῶν θέσεις αἱ κινήσεις εἰσίν. ἐπ' αὐτῶν δὲ πρῶτον τῶν μυῶν, εἰ βούλει, βασάνισον τὸν λόγον, ἐφ' ὧν καὶ αἱ ἶνες ἐναργέσταται καὶ αἱ κινήσεις αὐτῶν ὁρῶνται διὰ σφοδρότητα. μετὰ δὲ τοὺς μῦς ἐπὶ τὰ φυσικὰ τῶν ὀργάνων ἴθι καὶ πάντ' ὄψει κατὰ τὰς ἶνας κινούμενα καὶ διὰ τοῦθ' ἑκάστῳ μὲν τῶν ἐντέρων στρογγύλαι καθ' ἑκάτερον τῶν χιτώνων αἱ ἶνές εἰσι· περιστέλλονται γὰρ μόνον, ἕλκουσι δ' οὐδέν. ἡ γαστὴρ δὲ τῶν ἰνῶν τὰς μὲν εὐθείας ἔχει χάριν ὁλκῆς, τὰς δ' ἐγκαρσίας ἕνεκα περιστολῆς· ὥσπερ γὰρ ἐν τοῖς μυσὶν ἑκάστης τῶν ἰνῶν τεινομένης τε καὶ πρὸς τὴν ἀρχὴν ἑλκομένης αἱ κινήσεις γίγνονται, κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον κἀν τῇ γαστρί· τῶν μὲν οὖν ἐγκαρσίων ἰνῶν τεινομένων ἔλαττον ἀνάγκη γίγνεσθαι τὸ εὖρος τῆς περιεχομένης ὑπ' αὐτῶν κοιλότητος, τῶν δ' εὐθειῶν ἑλκομένων τε καὶ εἰς ἑαυτὰς συναγομένων οὐκ ἐνδέχεται μὴ οὐ συναιρεῖσθαι τὸ μῆκος. ἀλλὰ μὴν ‖ ἐναργῶς 170

8. *στέλλεσθαι* O ‖ verba *ἑκάστῳ — εἰσίν* excerps. Orib. XXIV 18, 11 ‖ *ἑκάστῳ* O Orib. *ἑκάστου* LM ‖ 9. *ὀργάνων*] *μορίων* Orib. ‖ *ἐν* om. C add. P^2 ‖ *τῷ σώματι* Orib. ‖ 11. *αἱ* om. LM ‖ 14. *πάντ'* LM *πάντως* O ‖ 18. *δ'* om. L ‖ 22. *κἀν* M *καὶ* L *ἐν* O ‖ verba *τῶν μὲν* usque ad *τὸν λάρυγγα* excerps. Orib. XXIV 18, 12 ‖ *οὖν* del. $P^2 O^2$ ‖ *ἰνῶν* om. L ‖ 26. *συναίρεσθαι* L

γε φαίνεται καταπινόντων συναιρούμενον καὶ τοσοῦτον ὁ λάρυγξ ἀνατρέχων, ὅσον ὁ στόμαχος κατασπᾶται, καὶ ὅταν γε συμπληρωθείσης τῆς ἐν τῷ καταπίνειν ἐνεργείας ἀφεθῇ τῆς τάσεως ὁ στόμαχος, ἐναργῶς πάλιν φαίνεται καταφερόμενος ὁ λάρυγξ· ὁ γὰρ ἔνδον χιτὼν τῆς γαστρὸς ὁ τὰς εὐθείας ἶνας ἔχων ὁ καὶ τὸν στόμαχον ὑπαλείφων καὶ τὸ στόμα τοῖς ἐντὸς μέρεσιν ἐπεκτείνεται τοῦ λάρυγγος, ὥστ' οὐκ ἐνδέχεται κατασπώμενον αὐτὸν ὑπὸ τῆς κοιλίας μὴ οὐ συνεπισπᾶσθαι καὶ τὸν λάρυγγα. ὅτι δ' αἱ περιφερεῖς ἶνες, αἷς περιστέλλεται τά τ' ἄλλα μόρια καὶ ἡ γαστήρ, οὐ συναιροῦσι τὸ μῆκος, ἀλλὰ συστέλλουσι καὶ στενοῦσι τὴν εὐρύτητα, καὶ παρ' αὐτοῦ λαβεῖν ἔστιν ὁμολογούμενον Ἐρασιστράτου· περιστέλλεσθαι γάρ φησι τοῖς σιτίοις τὴν γαστέρα κατὰ τὸν τῆς πέψεως ἅπαντα χρόνον. ἀλλ' εἰ περιστέλλεται μέν, οὐδὲν δὲ τοῦ μήκους ἀφαιρεῖται τῆς κοιλίας, οὐκ ἔστι τῆς περισταλτικῆς κινήσεως ἴδιον τὸ κατασπᾶν κάτω τὸν στόμαχον. ὅπερ γὰρ αὐτὸς ὁ Ἐρασίστρατος εἶπε, τοῦτο μόνον αὐτὸ συμ-
171 βήσεται τὸ τῶν ἄνω συστελ|λομένων διαστέλλεσθαι τὰ κάτω. τοῦτο δ' ὅτι, κἂν εἰς νεκροῦ τὸν στόμαχον ὕδατος ἐγχέῃς, φαίνεται γιγνόμενον, οὐδεὶς ἀγνοεῖ. ταῖς γὰρ τῶν ὑλῶν διὰ στενοῦ σώματος ὁδοιπορίαις ἀκόλουθόν ἐστι τὸ σύμπτωμα· θαυμαστὸν γάρ, εἰ διερχομένου τινὸς αὐτὸν ὄγκου μὴ διασταλήσεται. οὐκοῦν τὸ μὲν τῶν ἄνω συστελλομένων διαστέλλεσθαι

1. γε om. M ‖ 5. κάτω φερόμενος MP^1Orib. καταφερόμενος LP^2O ‖ 7. ὑπηλειφὼς in ras. L ‖ ἐπεκτείνεται μέρεσιν M Orib. ‖ 8. κατασπωμένων αὐτῶν Ch ‖ 9. οὐ add. L^2 ‖ 10. περιστέλλονται M ‖ 16. τῆς κ. ἀφαιρεῖται L ‖ 19. εἶπε MO λέγει L ‖ αὐτῷ LM ‖ 21. νεκρὸν C νεκροῦ K ‖ τὸν post νεκροῦ del. L^2 ‖ 22. ἐγχέοις O ‖ 23. τοῦ σώματος O ‖ 25. διαστέλληται M

τὰ κάτω κοινόν ἐστι καὶ τοῖς νεκροῖς σώμασι, δι' ὧν ὁπωσοῦν τι διεξέρχεται, καὶ τοῖς ζῶσιν, εἴτε περιστέλλοιτο τοῖς διερχομένοις εἴθ' ἕλκοιτο· τὸ δὲ τῆς τοῦ μήκους συναιρέσεως ἴδιον τῶν τὰς εὐθείας ἶνας ἐχόντων ὀργάνων, ἵν' ἐπισπάσωνταί τι. ἀλλὰ μὴν ἐδείχθη κατασπώμενος ὁ στόμαχος, οὐ γὰρ ἂν εἷλκε τὸν λάρυγγα· δῆλον οὖν, ὡς ἡ γαστὴρ ἕλκει τὰ σιτία διὰ τοῦ στομάχου. καὶ ἡ κατὰ τὸν ἔμετον δὲ τῶν ἐμουμένων ἄχρι τοῦ στόματος φορὰ πάντως μέν που καὶ αὐτὴ τὰ μὲν ὑπὸ τῶν ἀναφερομένων διατεινόμενα μέρη τοῦ στομάχου διεστῶτα κέκτηται, τῶν πρόσω δ' ὅ τι ἂν ἑκάστοτ' ἐπιλαμβάνηται, τοῦτ' ἀρχόμενον διαστέλλεται, τὸ δ' ‖ ὄπισθεν καταλείπει δηλονότι συστελλόμενον, 172 ὥσθ' ὁμοίαν εἶναι πάντη τὴν διάθεσιν τοῦ στομάχου κατά γε τοῦτο τῇ τῶν καταπινόντων· ἀλλὰ τῆς ὁλκῆς μὴ παρούσης τὸ μῆκος ὅλον ἴσον ἐν τοῖς τοιούτοις συμπτώμασι διαφυλάττεται. διὰ τοῦτο δὲ καὶ καταπίνειν ῥᾷόν ἐστιν ἢ ἐμεῖν, ὅτι καταπίνεται μὲν ἀμφοῖν τῆς γαστρὸς τῶν χιτώνων ἐνεργούντων, τοῦ μὲν ἐντὸς ἕλκοντος, τοῦ δ' ἐκτὸς περιστελλομένου τε καὶ συνεπωθοῦντος, ἐμεῖται δὲ θατέρου μόνου τοῦ ἔξωθεν ἐνεργοῦντος, οὐδενὸς ἕλκοντος εἰς τὸ στόμα. οὐ γὰρ δὴ ὥσπερ ἡ τῆς γαστρὸς ὄρεξις προηγεῖτο τοῦ καταπίνειν τὰ σιτία, τὸν αὐτὸν τρόπον κἀν τοῖς ἐμέτοις ἐπιθυμεῖ τι τῶν κατὰ τὸ στόμα μορίων τοῦ

2. διέρχεται M διεξέρχεται P ‖ 3. verba τὸ δὲ τῆς usque ad παθήματος excerps. Orib. XXIV 18, 14 ‖ 4. μέλους M ‖ 7. οὖν om. M ‖ ἡ om. L ‖ 10. ἄνω φερομένων M ‖ 12. ἂν om. M ‖ ἐπιλαμβάνῃ Orib. ἐπιλαμβάνεται M ‖ 13. ὃ add. ante καταλείπει L ‖ 14. πάλιν pro πάντη Orib. ‖ 16. μὴ] οὐ L ‖ ὅλον om. Orib. ‖ ἐν LM ἐπὶ O ‖ 17. δὲ om. O ‖ 23. δὴ om. L ‖ 24. καταπιεῖν M

γιγνομένου παθήματος, ἀλλ' ἄμφω τῆς γαστρὸς αὐτῆς εἰσιν ἐναντίαι διαθέσεις, ὀρεγομένης μὲν καὶ προσιεμένης τὰ χρήσιμά τε καὶ οἰκεῖα, δυσχεραινούσης δὲ καὶ ἀποτριβομένης τὰ ἀλλότρια. διὸ καὶ τὸ καταπίνειν αὐτὸ τοῖς μὲν ἱκανῶς ὀρεγομένοις τῶν οἰκείων ἐδεσμάτων τῇ γαστρὶ τάχιστα γίγνεται, σαφῶς ἑλκούσης αὐτὰ καὶ κατασπώσης πρὶν ἢ μασηθῆναι, τοῖς δ' ἤτοι φάρ-
173 μακόν τι κατ' ἀνάγκην πίνουσιν ἢ σιτίον ἐν χώρᾳ φαρμάκου προσφερομένοις ἀνιαρὰ καὶ μόγις ἡ κατάποσις αὐτῶν ἐπιτελεῖται. δῆλος οὖν ἐστιν ἐκ τῶν εἰρημένων ὁ μὲν ἔνδον χιτὼν τῆς γαστρὸς ὁ τὰς εὐθείας ἔχων ἶνας τῆς ἐκ τοῦ στόματος εἰς αὐτὴν ὁλκῆς ἕνεκα γεγονὼς καὶ διὰ τοῦτ' ἐν ταῖς καταπόσεσι μόναις ἐνεργῶν, ὁ δ' ἔξωθεν ὁ τὰς ἐγκαρσίας [ἶνας] ἔχων ἕνεκα μὲν τοῦ περιστέλλεσθαι τοῖς ἐνυπάρχουσι καὶ προωθεῖν αὐτὰ τοιοῦτος ἀποτελεσθείς, ἐνεργῶν δ' οὐδὲν ἧττον ἐν τοῖς ἐμέτοις ἢ ταῖς καταπόσεσιν. ἐναργέστατα δὲ μαρτυρεῖ τῷ λεγομένῳ καὶ τὸ κατὰ τὰς χάννας τε καὶ τοὺς συνόδοντας γιγνόμενον· εὑρίσκεται γὰρ ἐνίοτε τούτων ἡ γαστὴρ ἐν τῷ στόματι καθάπερ καὶ ὁ Ἀριστοτέλης ἐν ταῖς περὶ ζῴων ἔγραψεν ἱστορίαις καὶ προστίθησί γε τὴν αἰτίαν ὑπὸ λαιμαργίας αὐτοῖς τοῦτο συμβαίνειν φάσκων. ἔχει γὰρ ὧδε· κατὰ τὰς σφοδροτέρας ὀρέξεις ἄνω προστρέχει πᾶσι τοῖς ζῴοις ἡ γαστήρ, ὥστε τινὲς τοῦ πάθους αἴσθησιν ἐναργῆ σχόντες ἕξέρπειν αὐτοῖς φασι τὴν κοιλίαν, ἐνίων δὲ μασωμένων

1. γενομένου M Orib. ‖ 2. ἐστιν L M ‖ ἐναντία διάθεσις L^1 corr. L^2 ‖ 6. αὐτὰ post κατασπώσης colloc. L ‖ 8. ante σιτίον add. τι O ‖ 9. post ἀνιαρὰ add. καὶ βραδεῖα P^2 om. cett. ‖ 14. ἶνας om. L ‖ 15. ὑπάρχουσι L ‖ 18. χάνας L M ‖ 20. ὁ om. O ‖ Ἀριστοτέλης] Arist. I p. 591 B. ‖ 23. σφοδροτάτας M ‖ 24. προτρέχει M corr. P^2 ‖ 26. αὐτοῖς* αὐτοῖς C

ἔτι καὶ μήπω ‖ καλῶς ἐν τῷ στόματι τὰ σιτία κατερ- 174
γασαμένων ἐξαρπάζει φανερῶς ἀκόντων. ἐφ' ὧν οὖν
ζῴων φύσει λαιμάργων ὑπαρχόντων ἥ τ' εὐρυχωρία
τοῦ στόματός ἐστι δαψιλὴς ἥ τε τῆς γαστρὸς θέσις
ἐγγύς, ὡς ἐπὶ συνόδοντός τε καὶ χάννης, οὐδὲν θαυ-
μαστόν, ὅταν ἱκανῶς πεινάσαντα διώκῃ τι τῶν μικρο-
τέρων ζῴων, εἶτ' ἤδη πλησίον ᾖ τοῦ συλλαβεῖν, ἀνα-
τρέχειν ἐπειγούσης τῆς ἐπιθυμίας εἰς τὸ στόμα τὴν
γαστέρα. γενέσθαι δ' ἄλλως ἀμήχανον τοῦτο μὴ οὐχ
ὥσπερ διὰ χειρὸς τοῦ στομάχου τῆς γαστρὸς ἐπισπω-
μένης εἰς ἑαυτὴν τὰ σιτία. καθάπερ γὰρ καὶ ἡμεῖς
ὑπὸ προθυμίας ἐνίοτε τῇ χειρὶ συνεπεκτείνομεν ὅλους
ἡμᾶς αὐτοὺς ἕνεκα τοῦ θᾶττον ἐπιδράξασθαι τοῦ προ-
κειμένου σώματος, οὕτω καὶ ἡ γαστὴρ οἷον χειρὶ τῷ
στομάχῳ συνεπεκτείνεται. καὶ διὰ τοῦτ' ἐφ' ὧν ζῴων
ἅμα τὰ τρία ταυτὶ συνέπεσεν, ἔφεσίς τε σφοδρὰ τῆς
τροφῆς ὅ τε στόμαχος μικρὸς ἥ τ' εὐρυχωρία τοῦ
στόματος δαψιλής, ἐπὶ τούτων ὀλίγη ῥοπὴ τῆς ἐπεκτά-
σεως εἰς τὸ στόμα τὴν κοιλίαν ὅλην ἀναφέρει. ἤρκει
μὲν οὖν ἴσως ἀνδρὶ φυσικῷ παρ' αὐτῆς μόνης τῆς
κατασκευῆς τῶν ὀργάνων τὴν ἔνδειξιν τῆς ἐνεργείας 175
λαμβάνειν. οὐ γὰρ δὴ μάτην γ' ἂν ἡ φύσις ἐκ δυοῖν
χιτώνων ἐναντίως ἀλλήλοις ἐχόντων ἀπειργάσατο τὸν
οἰσοφάγον, εἰ μὴ καὶ διαφόρως ἑκάτερος αὐτῶν ἐν-
εργεῖν ἔμελλεν. ἀλλ' ἐπεὶ πάντα μᾶλλον ἢ τὰ τῆς
φύσεως ἔργα διαγιγνώσκειν οἱ περὶ τὸν Ἐρασίστρατόν

1. κατεργασαμένων LO κατειργασμένων M ‖ 2. ἐξαρπάζει LOP ἐξαρπάζειν M ‖ 5. τε om. O ‖ οὐδὲν οὖν O ‖ 6. σμικροτάτων M ‖ 7. εἴη C corr. K ‖ 9. γίγνεσθαι M ‖ 11. καὶ om. M add. P[2] ‖ 12. ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας M ‖ συνεπεκτείναμεν L ‖ 17. ἥ τ'] καὶ ἡ L ‖ 18. στόματος] στομάχου L ‖ 22. λαβεῖν M

εἰσιν ἱκανοί, φέρε κἀκ τῆς τῶν ζῴων ἀνατομῆς ἐπιδείξωμεν αὐτοῖς, ὡς ἑκάτερος τῶν χιτώνων ἐνεργεῖ τὴν εἰρημένην ἐνέργειαν. εἰ δή τι λαβὼν ζῷον, εἶτα γυμνώσας αὐτοῦ τὰ περικείμενα τῷ στομάχῳ σώματα χωρὶς τοῦ διατεμεῖν τινα τῶν νεύρων ἢ τῶν ἀρτηριῶν ἢ τῶν φλεβῶν τῶν αὐτόθι τεταγμένων ἐθέλοις ἀπὸ τῆς γένυος ἕως τοῦ θώρακος εὐθείαις τομαῖς διελεῖν τὸν ἔξω χιτῶνα τὸν τὰς ἐγκαρσίας ἶνας ἔχοντα κἄπειτα τῷ ζῴῳ τροφὴν προσενέγκοις, ὄψει καταπῖνον αὐτὸ καίτοι τῆς περισταλτικῆς ἐνεργείας ἀπολωλυίας. εἰ δ' αὖ πάλιν ἐφ' ἑτέρου ζῴου διατέμοις ἀμφοτέρους τοὺς χιτῶνας τομαῖς ἐγκαρσίαις, θεάσῃ καὶ τοῦτο καταπῖνον οὐκέτ' ἐνεργοῦντος τοῦ ἐντός. ᾧ δῆλον, ὅτι καὶ διὰ
176 θατέρου μὲν αὐτῶν καταπίνειν οἷόν τ' ἐστίν, || ἀλλὰ χεῖρον ἢ δι' ἀμφοτέρων. πρὸς γὰρ αὖ τοῖς ἄλλοις καὶ τοῦτ' ἔστι θεάσασθαι σαφῶς ἐπὶ τῆς εἰρημένης ἀνατομῆς, ὡς ἐν τῷ καταπίνειν ὑποπίμπλαται πνεύματος ὁ στόμαχος τοῦ συγκαταπινομένου τοῖς σιτίοις, ὃ περιστελλομένου μὲν τοῦ ἔξωθεν χιτῶνος ὠθεῖται ῥᾳδίως εἰς τὴν γαστέρα σὺν τοῖς ἐδέσμασι, μόνου δὲ τοῦ ἔνδον ὑπάρχοντος ἐμποδὼν ἵσταται τῇ φορᾷ τῶν σιτίων διατεῖνόν τ' αὐτὸν καὶ τὴν ἐνέργειαν ἐμποδίζον. ἀλλ' οὔτε τούτων οὐδὲν Ἐρασίστρατος εἶπεν οὔθ' ὡς ἡ σκολιὰ θέσις τοῦ στομάχου διαβάλλει σαφῶς τὸ δόγμα τῶν νομιζόντων ὑπὸ τῆς ἄνωθεν βολῆς μόνης ποδη-

1. κἀκ] κἀπὶ L || τῆς ἐπὶ τῶν M || 8. τὸν τὰς ἐγκαρσίας ἶνας ἔχοντα M τὸν τὰς ἶνας ἔχοντα τὰς ἐγκ. LO || 9. προσενέγκοις* προσενέγκης L προσενεγκών M προσενεγκεῖν O || 11. ἀμφοτέρους τ. χ.] τὸν ἔσωθεν χιτῶνα M || 12. ἐγκαρσίᾳ τομῇ LM || 13. διὰ om. O || 14. μὲν om. O add. L² || 16. σαφῶς θ. O θεάσασθαι om. M || 20. μόνου LM χρόνου O¹ χρόνῳ O² || 23. οὔτε M οὐδὲ LO || 25. μόνης LP om. O

γούμενα μέχρι τῆς γαστρὸς ἰέναι τὰ καταπινόμενα. μόνον δ' ὅτι πολλὰ τῶν μακροτραχήλων ζῴων ἐπικεκυφότα καταπίνει, καλῶς εἶπεν. ᾧ δῆλον, ὅτι τὸ φαινόμενον οὐ τὸ πῶς καταπίνομεν ἀποδείκνυσιν, ἀλλὰ τὸ πῶς οὐ καταπίνομεν· ὅτι γὰρ μὴ διὰ μόνης τῆς ἄνωθεν βολῆς, ἐκ τούτου δῆλον· οὐ μὴν εἴθ' ἑλκούσης τῆς κοιλίας εἴτε παράγοντος αὐτὰ τοῦ στομάχου, δῆλον ἤδη πω. ἀλλ' ἡμεῖς γε ‖ πάντας τοὺς λογισμοὺς εἰπόντες 177
τούς τ' ἐκ τῆς κατασκευῆς τῶν ὀργάνων ὁρμωμένους καὶ τοὺς ἀπὸ τῶν ἄλλων συμπτωμάτων τῶν τε πρὸ τοῦ γυμνωθῆναι τὸν στόμαχον καὶ γυμνωθέντος, ὡς ὀλίγῳ πρόσθεν ἐλέγομεν, ἱκανῶς ἐνεδειξάμεθα τοῦ μὲν ἕλκειν ἕνεκα τὸν ἐντὸς χιτῶνα, τοῦ δ' ἀπωθεῖν τὸν ἐκτὸς γεγονέναι. προὐθέμεθα μὲν οὖν ἀποδεῖξαι τὴν καθεκτικὴν δύναμιν ἐν ἑκάστῳ τῶν ὀργάνων οὖσαν, ὥσπερ ἐν τῷ πρόσθεν λόγῳ τὴν ἑλκτικήν τε καὶ προσέτι τὴν ἀλλοιωτικήν. ὑπὸ δὲ τῆς ἀκολουθίας τοῦ λόγου τὰς τέτταρας ἀπεδείξαμεν ὑπαρχούσας τῇ γαστρί, τὴν ἑλκτικὴν μὲν ἐν τῷ καταπίνειν, τὴν καθεκτικὴν δ' ἐν τῷ πέττειν, τὴν ἀπωστικὴν δ' ἐν τοῖς ἐμέτοις καὶ ταῖς τῶν πεπεμμένων σιτίων εἰς τὸ λεπτὸν ἔντερον ὑποχωρήσεσιν, αὐτὴν δὲ τὴν πέψιν ἀλλοίωσιν ὑπάρχειν.

Cap. IX. *Οὔκουν ἔτ'* ἀπορήσομεν οὐδὲ περὶ τοῦ σπληνός, εἰ ἕλκει μὲν τὸ οἰκεῖον, ἀποκρίνει δὲ τὸ ἀλλότριον, ἀλλοιοῦν δὲ καὶ κατέχειν, ὅσον ἂν ἐπισπάσηται, πέφυκεν, οὐδὲ περὶ ἥπατος ἢ φλεβὸς ἢ ἀρτη-

3. τὸ φαινόμενον L τὸ om. MO ‖ 9. τ' om. LM ‖ 17. τὰς om. M ‖ 18. τέσσαρας L ‖ ἐπεδείξαμεν L ‖ 23. ἀπορήσαιμεν sine ἂν O ‖ 25. ἀλλοιοῦν δ. κ. κατέχειν LP ἀλλοιοῖ δ. κ. κατέχει MO ‖ ἐπισπάσηται L ἐπισπάσασθαι MO ‖ 26. πέφυκεν C πεφύκῃ K ‖ οὐδὲ* οὔτε C

178 ρίας ἢ καρδίας ἢ τῶν ‖ ἄλλων τινός· ἀναγκαῖαι γὰρ
ἐδείχθησαν αἱ τέτταρες αὗται δυνάμεις ἅπαντι μορίῳ
τῷ μέλλοντι θρέψεσθαι καὶ διὰ τοῦτ' αὐτὰς ὑπηρέτι-
δας εἶναι θρέψεως ἔφαμεν· ὡς γὰρ τὸ τῶν ἀνθρώπων
ἀποπάτημα τοῖς κυσὶν ἥδιστον, οὕτω καὶ τὰ τοῦ ἥπα-
τος περιττώματα τὸ μὲν τῷ σπληνί, τὸ δὲ τῇ χοληδόχῳ
κύστει, τὸ δὲ τοῖς νεφροῖς οἰκεῖον.

Cap. X. *Καὶ λέγειν ἔτι περὶ τῆς τούτων γενέσεως*
οὐκ ἂν ἐθέλοιμι μεθ' Ἱπποκράτην καὶ Πλάτωνα καὶ
Ἀριστοτέλην καὶ Διοκλέα καὶ Πραξαγόραν καὶ Φιλό-
τιμον· οὐδὲ γὰρ οὐδὲ περὶ τῶν δυνάμεων εἶπον ἄν,
εἴ τις τῶν ἔμπροσθεν ἀκριβῶς ἐξειργάσατο τὸν ὑπὲρ
αὐτῶν λόγον. ἐπεὶ δ' οἱ μὲν παλαιοὶ καλῶς ὑπὲρ αὐ-
τῶν ἀποφηνάμενοι παρέλιπον ἀγωνίσασθαι τῷ λόγῳ,
μηδ' ὑπονοήσαντες ἔσεσθαί τινας εἰς τοσοῦτον ἀναι-
σχύντους σοφιστάς, ὡς ἀντιλέγειν ἐπιχειρῆσαι τοῖς ἐν-
αργέσιν, οἱ νεώτεροι δὲ τὸ μέν τι νικηθέντες ὑπὸ τῶν
σοφισμάτων ἐπείσθησαν αὐτοῖς, τὸ δέ τι καὶ ἀντι-
λέγειν ἐπιχειρήσαντες ἀποδεῖν μοι πολὺ τῆς τῶν πα-
179 λαιῶν ἔδοξαν δυνάμεως, ‖ διὰ τοῦθ', ὡς ἂν ἐκείνων
αὐτῶν, εἴπερ ἔτ' ἦν τις, ἀγωνίσασθαί μοι δοκεῖ πρὸς
τοὺς ἀνατρέποντας τῆς τέχνης τὰ κάλλιστα, καὶ αὐτὸς
οὕτως ἐπειράθην συνθεῖναι τοὺς λόγους. ὅτι δ' ἢ οὐ-
δὲν ἢ παντάπασιν ἀνύσω τι σμικρόν, οὐκ ἀγνοῶ· πάμ-
πολλα γὰρ εὑρίσκω τελέως μὲν ἀποδεδειγμένα τοῖς

1. *ἀναγκαῖαι γὰρ κτλ.* excerps. Orib. XXII 1, 14 ‖ 3. *θρέψασθαι* M ‖ 11. *οὐδὲ* ante *περὶ* om. L ‖ 12. *ὑπὲρ* LM *περὶ* O ‖ 14. *πολλὰ* ante *παρέλιπον* add. O om. LM ‖ 16. *τοῖς ἐναργῶς φερομένοις* (sic) M ‖ 21. *δοκῶν* O (in marg. *δοκεῖ*) *δοκῶ* P ‖ 23. *ἢ* ante *οὐδὲν* om. O del. P² ‖ 24. *παντάπασιν ἀνύσω τι καὶ τοῦτο μικρὸν* OM *π. ἀνύσουσί τι μικρὸν* L *γρ. δ' οὐδὲν παντάπασιν ἀνύσω ἢ καὶ τοῦτο σμικρὸν* L²

παλαιοῖς, οὔτε δὲ συνετὰ τοῖς πολλοῖς τῶν νῦν δι' ἀμαθίαν, ἀλλ' οὐδ' ἐπιχειρούμενα γιγνώσκεσθαι διὰ ῥᾳθυμίαν, οὔτ', εἰ καὶ γνωσθείη τινί, δικαίως ἐξεταζόμενα· χρὴ γὰρ τὸν μέλλοντα γνώσεσθαί τι τῶν πολλῶν ἄμεινον εὐθὺς μὲν καὶ τῇ φύσει καὶ τῇ πρώτῃ διδασκαλίᾳ πολὺ τῶν ἄλλων διενεγκεῖν· ἐπειδὰν δὲ γένηται μειράκιον, ἀληθείας τινὰ σχεῖν ἐρωτικὴν μανίαν, ὥσπερ ἐνθουσιῶντα καὶ μήθ' ἡμέρας μήτε νυκτὸς διαλείπειν σπεύδοντά τε καὶ συντεταμένον ἐκμαθεῖν, ὅσα τοῖς ἐνδοξοτάτοις εἴρηται τῶν παλαιῶν· ἐπειδὰν δ' ἐκμάθῃ, κρίνειν αὐτὰ καὶ βασανίζειν χρόνῳ παμπόλλῳ καὶ σκοπεῖν, πόσα μὲν ὁμολογεῖ τοῖς ἐναργῶς φαινομένοις, πόσα δὲ διαφέρεται, || καὶ οὕτω τὰ μὲν 180
αἱρεῖσθαι, τὰ δ' ἀποστρέφεσθαι. τῷ μὲν δὴ τοιούτῳ πάνυ σφόδρα χρησίμους ἤλπικα τοὺς ἡμετέρους ἔσεσθαι λόγους· εἶεν δ' ἂν ὀλίγοι παντάπασιν οὗτοι· τοῖς δ' ἄλλοις οὕτω γενήσεται τὸ γράμμα περιττόν, ὡς εἰ καὶ μῦθον ὄνῳ τις λέγοι.

Cap. XI. *Συμπεραντέον οὖν ἡμῖν τὸν λόγον ἕνεκα τῶν τῆς ἀληθείας ἐφιεμένων ὅσα λείπει κατ' αὐτὸν ἔτι προσθεῖσιν. ὡς γὰρ ἡ γαστὴρ ἕλκει μὲν ἐναργῶς καὶ κατασπᾷ τὰ σιτία τοῖς σφόδρα πεινώδεσι, πρὶν ἀκριβῶς ἐν τῷ στόματι λειωθῆναι, δυσχεραίνει δὲ καὶ ἀπωθεῖται τοῖς ἀποσίτοις τε καὶ πρὸς ἀνάγκην ἐσθίουσιν, οὕτω καὶ τῶν ἄλλων ὀργάνων ἕκαστον ἀμφοτέρας ἔχει τὰς δυνάμεις, τήν τε τῶν οἰκείων ἑλκτι-*

7. *τινὰ σχεῖν* L *τινὸς ἔχειν* MO *τινὸς σχεῖν* A || 9. *ἐκμαθὼν* M || 11. *ἐπὶ χρόνῳ* M || 13. *δὲ*] *δὲ καὶ* LM || 15. *πάνυ χρησίμους σφόδρα τοὺς ἡ. ἤλπικα λ. ἔσεσθαι* O || *ἤλπισα* M || 17. *γενήσεται* L *γενήσεσθαι* MO || 20. *τῆς* om. L || post *ὅσα* add. *δὲ* O || 21. *ἔτι προσθεῖσιν* LMO[2] *ἐπιπροσθήσειν* A || *γὰρ* om. O || 22. *κατασπᾷ* LM *μετασπᾷ* O

κὴν καὶ τὴν τῶν ἀλλοτρίων ἀποκριτικήν. καὶ διὰ
τοῦτο, κἂν ἐξ ἑνὸς ᾖ χιτῶνος ὄργανόν τι συνεστώς,
ὥσπερ καὶ αἱ κύστεις ἀμφότεραι καὶ αἱ μῆτραι καὶ αἱ
φλέβες, ἀμφότερα τῶν ἰνῶν ἔχει τὰ γένη, τῶν εὐ-
θειῶν τε καὶ τῶν ἐγκαρσίων. καὶ μέν γε καὶ τρίτον
181 τι ‖ γένος ἰνῶν ἐστι ⟨τῶν⟩ λοξῶν, ἔλαττον πολὺ τῷ
πλήθει τῶν προειρημένων δύο γενῶν. εὑρίσκεται δ'
ἐν μὲν τοῖς ἐκ δυοῖν χιτώνων συνεστηκόσιν ὀργάνοις
ἐν θατέρῳ μόνῳ ταῖς εὐθείαις ἰσὶν ἀναμεμιγμένον,
ἐν δὲ τοῖς ἐξ ἑνὸς ἅμα τοῖς ἄλλοις δύο γένεσι. συν-
επιλαμβάνουσι δ' αὗται μέγιστον τῇ τῆς καθεκτικῆς
ὀνομασθείσης δυνάμεως ἐνεργείᾳ· δεῖται γὰρ ἐν τούτῳ
τῷ χρόνῳ πανταχόθεν ἐσφίγχθαι καὶ περιτετάσθαι τοῖς
ἐνυπάρχουσι τὸ μόριον, ἡ μὲν γαστὴρ ἐν τῷ τῆς πέ-
ψεως, αἱ μῆτραι δ' ἐν τῷ τῆς κυήσεως χρόνῳ παντί.
ταῦτ' ἄρα καὶ ὁ τῆς φλεβὸς χιτὼν εἷς ὢν ἐκ πολυει-
δῶν ἰνῶν ἐγένετο καὶ τῶν τῆς ἀρτηρίας ὁ μὲν ἔξωθεν
ἐκ τῶν στρογγύλων, ὁ δ' ἔσωθεν ἐκ μὲν τῶν εὐθειῶν
πλείστων, ὀλίγων δέ τινων σὺν αὐταῖς καὶ τῶν λοξῶν,
ὥστε τὰς μὲν φλέβας ταῖς μήτραις καὶ ταῖς κύστεσιν
ἐοικέναι κατά γε τὴν τῶν ἰνῶν σύνθεσιν, εἰ καὶ τῷ
πάχει λείπονται, τὰς δ' ἀρτηρίας τῇ γαστρί. μόνα δὲ
πάντων ὀργάνων ἐκ δυοῖν θ' ἅμα καὶ ἀμφοτέρων ἐγ-
καρσίας ἐχόντων τὰς ἶνας ἐγένετο τὰ ἔντερα. τὸ δ'
182 ὅτι βέλτιον ἦν ‖ τῶν τ' ἄλλων ἑκάστῳ τοιούτῳ τὴν

2. συνεστός MO ‖ 3. καὶ post ὥσπερ om. M ‖ 4. ἀμφότερα L¹ γρ. ἑκάτερα L² ἑκάτερον M ἀμφοτέρων O ‖ 6. ἰνῶν ἐστι λοξῶν (λοξὸν M) LM ἐστὶν ἰνῶν λοξῶν O, articulum addidi ‖ 9. ἀναμεμιγμένοι M corr. P² ἀναμεμιγμένα L¹ corr. L² ‖ 13. ἐσφίχθαι C ‖ τε καὶ M ‖ 14. γρ. τὰ μόρια L² μορίοις M ‖ μὲν] μὲν γὰρ LM ‖ 20. ταῖς τε μήτραις L ‖ 21. σύνθεσιν LM θέσιν O ‖ 23. θ' om. A ‖ 24. τὰς om. LM ‖ 25. τ' om. A ‖ τοιοῦτον M

φύσιν ὑπάρχειν, οἷόνπερ καὶ νῦν ἐστι, τοῖς τ' ἐντέροις ἐκ δυοῖν ὁμοίων χιτώνων συγκεῖσθαι τῆς περὶ χρείας μορίων πραγματείας ἐστίν. οὔκουν νῦν χρὴ ποθεῖν ἀκούειν περὶ τῶν τοιούτων, ὥσπερ οὐδὲ διὰ τί περὶ τοῦ πλήθους τῶν χιτώνων ἑκάστου τῶν ὀργάνων διαπεφώνηται τοῖς ἀνατομικοῖς ἀνδράσιν. ὑπὲρ μὲν γὰρ τούτων αὐτάρκως ἐν τοῖς περὶ τῆς ἀνατομικῆς διαφωνίας εἴρηται· περὶ δὲ τοῦ διότι τοιοῦτον ἕκαστον ἐγένετο τῶν ὀργάνων, ἐν τοῖς περὶ χρείας μορίων εἰρήσεται.

Cap. XII. *Νυνὶ δ'* οὐδέτερον τούτων πρόκειται λέγειν, ἀλλὰ τὰς φυσικὰς δυνάμεις μόνας ἀποδεικνύειν ἐν ἑκάστῳ τῶν ὀργάνων τέτταρας ὑπαρχούσας. ἐπὶ τοῦτ' οὖν πάλιν ἐπανελθόντες ἀναμνήσωμέν τε τῶν ἔμπροσθεν εἰρημένων ἐπιθῶμέν τε κεφαλὴν ἤδη τῷ λόγῳ παντὶ τὸ λεῖπον ἔτι προσθέντες. ἐπειδὴ γὰρ ἕκαστον τῶν ἐν τῷ ζῴῳ μορίων ἕλκειν εἰς ἑαυτὸ τὸν οἰκεῖον [τῇ ποιότητι] χυμὸν ἀποδέδεικται καὶ πρώτη σχεδὸν αὕτη τῶν φυσικῶν ἐστι δυνάμεων, ἐφεξῆς ||
ἐκείνῳ γνωστέον, ὡς οὐ πρότερον ἀποτρίβεται τὴν 183
ἑλχθεῖσαν <τροφὴν> ἤτοι σύμπασαν ἢ καί τι περίττωμα αὐτῆς, πρὶν ἂν εἰς ἐναντίαν μεταπέσῃ διάθεσιν ἢ αὐτὸ τὸ ὄργανον ἢ καὶ τῶν περιεχομένων ἐν αὐτῷ τὰ πλεῖστα. ἡ μὲν οὖν γαστήρ, ἐπειδὰν μὲν ἱκανῶς ἐμπλησθῇ τῶν σιτίων καὶ τὸ χρηστότατον αὐτῶν εἰς τοὺς ἑαυτῆς χιτῶνας ἐναπόθηται βδάλλουσα, τηνικαῦτ' ἤδη τὸ λοιπὸν ἀποτρίβεται καθάπερ ἄχθος ἀλλότριον· αἱ κύστεις

1. καὶ om. L ‖ τ' om. O ‖ 4. περὶ] ὑπὲρ MO ‖ 5. χιτώνων συγκεῖσθαι (add.) ἑκάστῳ M ‖ 6. γὰρ om. L ‖ 7. ἐν τοῖς om. M ‖ περὶ] ὑπὲρ M ‖ 13. τε om. O ‖ 15. ἔτι om. M add. P[2] ‖ 17. τῇ ποιότητι om. O ‖ 19. ἐκεῖνο LO ‖ 20. <τροφὴν>*, cf. Gal. XV 317 ‖ 24. τὸ] τὸν A ‖ 25. ἐναπόθηται] ἀποτίθεται O ‖ τὰ λοιπὰ L

δ', ἐπειδὰν ἕκαστον τῶν ἑλχθέντων ἢ τῷ πλήθει διατεῖνον ἢ τῇ ποιότητι δάκνον ἀνιαρὸν γένηται· τῷ δ' αὐτῷ τρόπῳ καὶ αἱ μῆτραι· ἤτοι γάρ, ἐπειδὰν μηκέτι φέρωσι διατεινόμεναι, τὸ λυποῦν ἀποθέσθαι σπεύδουσιν ἢ τῇ ποιότητι δακνόμεναι τῶν ἐκχυθέντων εἰς αὐτὰς ὑγρῶν. ἑκάτερον δὲ τῶν εἰρημένων γίγνεται μὲν καὶ βιαίως ἔστιν ὅτε καὶ ἀμβλώσκουσι τηνικαῦτα, γίγνεται δ' ὡς τὰ πολλὰ καὶ προσηκόντως, ὅπερ οὐκ ἀμβλώσκειν ἀλλ' ἀποκυΐσκειν τε καὶ τίκτειν ὀνομάζεται. τοῖς μὲν οὖν ἀμβλωθριδίοις φαρμάκοις ἢ τισιν
184 ἄλλοις παθήμασι διαφθείρουσι τὸ ἔμβρυον ἢ τινας τῶν ὑμένων αὐτοῦ ῥηγνύουσιν αἱ ἀμβλώσεις ἕπονται, οὕτω δὲ κἀπειδὰν ἀνιαθῶσί ποθ' αἱ μῆτραι κακῶς ἔχουσαι τῇ διατάσει, ταῖς δὲ τῶν ἐμβρύων αὐτῶν κινήσεσι ταῖς σφοδροτάταις οἱ τόκοι, καθάπερ καὶ τοῦθ' Ἱπποκράτει καλῶς εἴρηται. κοινὸν δ' ἁπασῶν τῶν διαθέσεων ἡ ἀνία καὶ ταύτης αἴτιον τριττὸν ἢ ὄγκος περιττὸς ἢ τι βάρος ἢ δῆξις· ὄγκος μέν, ἐπειδὰν μηκέτι φέρωσι διατεινόμεναι, βάρος δ', ἐπειδὰν ὑπὲρ τὴν ῥώμην αὐτῶν ᾖ τὸ περιεχόμενον, δῆξις δ', ἐπειδὰν ἤτοι τὰ πρότερον ἐν τοῖς ὑμέσιν ὑγρὰ στεγόμενα ῥαγέντων αὐτῶν εἰς αὐτὰς ἐκχυθῇ τὰς μήτρας ἢ καὶ σύμπαν ἀποφθαρὲν τὸ κύημα σηπόμενόν τε καὶ διαλυόμενον εἰς μοχθηροὺς ἰχῶρας οὕτως ἐρεθίζῃ τε καὶ δάκνῃ τὸν χιτῶνα τῶν ὑστερῶν. ἀνάλογον οὖν ἐν ἅπασι τοῖς ὀργάνοις ἕκαστα τῶν τ' ἔργων αὐτῶν τῶν

7. ὅτε om. M ‖ 9. τε om. M ‖ 13. ἀνιαθῶσι C ἀνιθῶσι A ἀνεθῶσι K ‖ 15. σφοδροτέραις M ‖ 16. ὑφ' Ἱπποκράτους O ‖ 17. ὑποθέσεων L ‖ ταύτης αὐτῆς O ‖ 19. ἐπειδὰν] ἂν M ‖ 20. ἐπειδὰν om. M ‖ 21. τὰ om. M add. P² ‖ 22. ἐκχυθῆναι M (P non item) ‖ 23. ἀποφθαρῇ M ‖ 24. τε om. MO ‖ 26. ἕκαστα τῶν τ' ἔργων] ἕνεκα τῶν ἐντέρων M corr. P² ‖ τ' om. L

φυσικῶν καὶ μέντοι τῶν παθημάτων τε καὶ νοσημάτων φαίνεται γιγνόμενα, τὰ μὲν ἐναργῶς καὶ σαφῶς οὕτως, ὡς ἀποδείξεως δεῖσθαι μηδέν, τὰ δ' ἧττον μὲν ἐναργῶς, οὐ μὴν ἄγνωστά γε παντάπασι τοῖς ‖ ἐθέλουσι 185 προσέχειν τὸν νοῦν. ἐπὶ μὲν οὖν τῆς γαστρὸς αἵ τε δήξεις ἐναργεῖς, διότι πλείστης αἰσθήσεως μετέχει, τά τ' ἄλλα παθήματα τά τε ναυτίαν ἐμποιοῦντα καὶ οἱ καλούμενοι καρδιωγμοὶ σαφῶς ἐνδείκνυνται τὴν ἀποκριτικήν τε καὶ ἀπωστικὴν τῶν ἀλλοτρίων δύναμιν, οὕτω δὲ κἀπὶ τῶν ὑστερῶν τε καὶ τῆς κύστεως τῆς τὸ οὖρον ὑποδεχομένης· ἐναργῶς γὰρ οὖν καὶ αὕτη φαίνεται μέχρι τοσούτου τὸ ὑγρὸν ὑποδεχομένη τε καὶ ἀθροίζουσα, ἄχρις ἂν ἤτοι πρὸς τοῦ πλήθους αὐτοῦ διατεινομένη μηκέτι φέρῃ τὴν ἀνίαν ἢ πρὸς τῆς ποιότητος δακνομένη· χρονίζον γὰρ ἕκαστον τῶν περιττωμάτων ἐν τῷ σώματι σήπεται δηλονότι, τὸ μὲν ἐλάττονι, τὸ δὲ πλείονι χρόνῳ, καὶ οὕτω δακνῶδές τε καὶ δριμὺ καὶ ἀνιαρὸν τοῖς περιέχουσι γίγνεται. οὐ μὴν ἐπί γε τῆς ἐπὶ τῷ ἥπατι κύστεως ὁμοίως ἔχει· ᾧ δῆλον, ὅτι νεύρων ἥκιστα μετέχει. χρὴ δὲ κἀνταῦθα τόν γε φυσικὸν ἄνδρα τὸ ἀνάλογον ἐξευρίσκειν. εἰ γὰρ ἕλκειν τε τὸν οἰκεῖον ἀπεδείχθη χυμόν, ὡς φαίνεσθαι πολλάκις μεστήν, ἀποκρίνειν τε τὸν αὐτὸν τοῦτον οὐκ εἰς 186 μακράν, ἀναγκαῖόν ἐστιν αὐτὴν ἢ διὰ τὸ πλῆθος βαρυνομένην ἢ τῆς ποιότητος μεταβαλλούσης ἐπὶ τὸ δακνῶδές τε καὶ δριμὺ τῆς ἀποκρίσεως ἐφίεσθαι. οὐ γὰρ δὴ τὰ μὲν σιτία τὴν ἀρχαίαν ὑπαλλάττει ποιότητα ταχέως οὕτως, ὥστ', ἐπειδὰν ἐμπέσῃ τοῖς λεπτοῖς ἐν-

3. μὴ δεῖσθαι μηδέν M ‖ 5. ἐπὶ μὲν οὖν om. M ‖ 11. γὰρ οὖν L γοῦν P γὰρ O ‖ 21. εὑρίσκειν M

τέροις, εὐθὺς εἶναι κόπρον, ἡ χολὴ δ' οὐ πολὺ μᾶλλον ἢ τὸ οὖρον, ἐπειδὰν ἅπαξ ἐκπέσῃ τῶν φλεβῶν, ἐξαλλάττει τὴν ποιότητα, τάχιστα μεταβάλλοντα καὶ σηπόμενα. καὶ μὴν εἴπερ ἐπί τε τῶν κατὰ τὰς ὑστέρας καὶ τὴν κοιλίαν καὶ τὰ ἔντερα καὶ προσέτι τὴν τὸ οὖρον ὑποδεχομένην κύστιν ἐναργῶς φαίνεται διάτασίς τις ἢ δῆξις ἢ ἄχθος ἐπεγεῖρον ἕκαστον τῶν ὀργάνων εἰς ἀπόκρισιν, οὐδὲν χαλεπὸν κἀπὶ τῆς χοληδόχου κύστεως ταὐτὸ τοῦτ' ἐννοεῖν ἐπί τε τῶν ἄλλων ἁπάντων ὀργάνων, ἐξ ὧν δηλονότι καὶ αἱ ἀρτηρίαι καὶ αἱ φλέβες εἰσίν.

Cap. XIII. *Οὐ μὴν οὐδὲ τὸ διὰ τοῦ αὐτοῦ πόρου* τήν θ' ὁλκὴν γίγνεσθαι καὶ τὴν ἀπόκρισιν ἐν διαφέ-
187 ρουσι ‖ χρόνοις οὐδὲν ἔτι χαλεπὸν ἐξευρεῖν, εἴ γε καὶ τῆς γαστρὸς ὁ στόμαχος οὐ μόνον ἐδέσματα καὶ πόματα παράγων εἰς αὐτήν, ἀλλὰ κἀν ταῖς ναυτίαις τὴν ἐναντίαν ὑπηρεσίαν ὑπηρετῶν ἐναργῶς φαίνεται, καὶ τῆς ἐπὶ τῷ ἥπατι κύστεως ὁ αὐχὴν εἷς ὢν ἅμα μὲν πληροῖ δι' αὐτοῦ τὴν κύστιν, ἅμα δ' ἐκκενοῖ, καὶ τῶν μητρῶν ὁ στόμαχος ὡσαύτως ὁδός ἐστιν εἴσω μὲν τοῦ σπέρματος, ἔξω δὲ τοῦ κυήματος. ἀλλὰ κἀνταῦθα πάλιν ἡ μὲν ἐκκριτικὴ δύναμις ἐναργής, οὐ μὴν ὁμοίως γ' αὐτῇ σαφὴς τοῖς πολλοῖς ἡ ἑλκτική· ἀλλ' Ἱπποκράτης μὲν ἀρρώστου μήτρας αἰτιώμενος αὐχένα φησί· 'οὐ γὰρ δύναται αὐτέης ὁ στόμαχος εἰρύσαι τὴν γονήν'. Ἐρασίστρατος δὲ καὶ Ἀσκληπιάδης εἰς τοσοῦτον

1. πολὺ LM πολλῷ O ‖ 9. πάντων L ‖ ὀργάνων πάντων M ‖ 13. θ' om. O ‖ διαφέρουσι L διαφόροις O διαφόροις τοῖς M ‖ 14. ἔτι] ἐστὶ L ‖ 16. ἑαυτὴν M ‖ ναυτίαις] ἐναντίαις M corr. P² ‖ 17. ὑπηρετούμενος L¹ corr. L² ‖ 19. δι' ἑαυτοῦ πληροῖ O ‖ δ'] δὲ καὶ O ‖ 23. αὐτῇ σαφὴς L αὐτῇ σαφῶς M σαφὴς αὐτῇ O ‖ 25. ante εἰρύσαι add. εἴσω M post γονὴν add. O

ἥκουσι σοφίας, ὥστ' οὐ μόνον τὴν κοιλίαν καὶ τὰς μήτρας ἀποστεροῦσι τῆς τοιαύτης δυνάμεως ἀλλὰ καὶ τὴν ἐπὶ τῷ ἥπατι κύστιν ἅμα τοῖς νεφροῖς. καίτοι γ' ὅτι μηδ' εἰπεῖν δυνατὸν ἕτερον αἴτιον ἢ οὔρων ἢ χολῆς διακρίσεως, ἐν τῷ πρώτῳ δέδεικται λόγῳ. καὶ μήτραν οὖν καὶ γαστέρα καὶ τὴν ἐπὶ τῷ ἥπατι κύστιν δι' ἑνὸς καὶ ταὐτοῦ στο|μάχου τήν θ' ὁλκὴν καὶ τὴν 188
ἀπόκρισιν εὑρίσκοντες ποιουμένας μηκέτι θαυμάζωμεν, εἰ καὶ διὰ τῶν φλεβῶν ἡ φύσις ἐκκρίνει πολλάκις εἰς τὴν γαστέρα περιττώματα. τούτου δ' ἔτι μᾶλλον οὐ χρὴ θαυμάζειν, εἰ, δι' ὧν εἰς ἧπαρ ἀνεδόθη φλεβῶν ἐκ γαστρός, αὖθις εἰς αὐτὴν ἐξ ἥπατος ἐν ταῖς μακροτέραις ἀσιτίαις ἕλκεσθαί τις δύναται τροφή. τὸ γὰρ τοῖς τοιούτοις ἀπιστεῖν ὅμοιόν ἐστι δήπου τῷ μηκέτι πιστεύειν μηδ' ὅτι τὰ καθαίροντα φάρμακα διὰ τῶν αὐτῶν στομάτων ἐξ ὅλου τοῦ σώματος εἰς τὴν γαστέρα τοὺς οἰκείους ἐπισπᾶται χυμούς, δι' ὧν ἔμπροσθεν ἡ ἀνάδοσις ἐγένετο, ἀλλ' ἕτερα μὲν ζητεῖν ἀναδόσεως, ἕτερα δὲ καθάρσεως στόματα. καὶ μὴν εἴπερ ἓν καὶ ταὐτὸ στόμα διτταῖς ὑπηρετεῖ δυνάμεσιν, ἐν διαφόροις χρόνοις εἰς τἀναντία τὴν ὁλκὴν ποιουμέναις, ἔμπροσθεν μὲν τῇ κατὰ τὸ ἧπαρ, ἐν δὲ τῷ τῆς καθάρσεως καιρῷ τῇ τοῦ φαρμάκου, τί θαυμαστόν ἐστι διττὴν ὑπηρεσίαν τε καὶ χρείαν εἶναι ταῖς φλεψὶ ταῖς ἐν τῷ μέσῳ τεταγμέναις ἥπατός τε καὶ τῶν κατὰ τὴν κοιλίαν, ὥσθ',

1. τὴν κοιλίαν καὶ τὰς μήτρας LM τὴν μήτραν καὶ τὴν κοιλίαν O ‖ 11. verba εἰ δι' ὧν — ἀνάδοσις ἐγένετο excerps. Orib. XXII 1, 44 ‖ post ἀνεδόθη add. τι LO ‖ 13. ἕλκεσθαί τις δύνασθαι LO δύναται corr. O² ἕλκεσθαί τινα δύναται (τροφὴν) M ‖ 14. ἀπιστεῖν] ἀπορεῖν A ‖ μηκέτι] μὴ Orib. ‖ 17. ἐπισπᾶσθαι L ‖ 20. ταὐτὸν O ‖ ὑπηρετεῖται LM ‖ ταῖς δυνάμεσιν O ‖ διαφέρουσι M ‖ 22. καιρῷ om. M ‖ 25. τε om. L

ὁπότε μὲν ἐν τούτοις ἄφθονος εἴη περιεχομένη τροφή,
189 διὰ τῶν εἰρημένων εἰς ‖ ἧπαρ ἀναφέρεσθαι φλεβῶν, ὁπότε δ' εἴη κενὰ καὶ δεόμενα τρέφεσθαι, διὰ τῶν αὐτῶν αὖθις ἐξ ἥπατος ἕλκεσθαι; πᾶν γὰρ ἐκ παντὸς ἕλκειν φαίνεται καὶ παντὶ μεταδιδόναι καὶ μία τις εἶναι σύρροια καὶ σύμπνοια πάντων, καθάπερ καὶ τοῦθ' ὁ θειότατος Ἱπποκράτης εἶπεν. ἕλκει μὲν οὖν τὸ ἰσχυρότερον, ἐκκενοῦται δὲ τὸ ἀσθενέστερον. ἰσχυρότερον δὲ καὶ ἀσθενέστερον ἕτερον ἑτέρου μόριον ἢ ἁπλῶς καὶ φύσει καὶ κοινῇ πᾶσίν ἐστιν ἢ ἰδίως τῷδέ τινι γίγνεται. φύσει μὲν καὶ κοινῇ πᾶσιν ἀνθρώποις θ' ἅμα καὶ ζῴοις ἡ μὲν καρδία τοῦ ἥπατος, τὸ δ' ἧπαρ τῶν ἐντέρων τε καὶ τῆς γαστρός, αἱ δ' ἀρτηρίαι τῶν φλεβῶν ἑλκύσαι τε τὸ χρήσιμον ἑαυταῖς ἀποκρῖναί τε τὸ μὴ τοιοῦτον ἰσχυρότεραι. καθ' ἕκαστον δ' ἡμῶν ἰδίως ἐν μὲν τῷδε τῷ καιρῷ τὸ ἧπαρ ἰσχυρότερον ἕλκειν, ἡ γαστὴρ δ' ἐν τῷδε. πολλῆς μὲν γὰρ ἐν τῇ κοιλίᾳ περιεχομένης τροφῆς καὶ σφοδρῶς ὀρεγομένου τε καὶ χρῄζοντος τοῦ ἥπατος, πάντως ἰσχυρότερον ἕλκει τὸ σπλάγχνον· ἔμπαλιν δὲ τοῦ μὲν ἥπατος ἐμ-
190 πεπλησμένου τε καὶ δια‖τεταμένου, τῆς γαστρὸς δ' ὀρεγομένης καὶ κενῆς ὑπαρχούσης ἡ τῆς ὁλκῆς ἰσχὺς εἰς ἐκείνην μεθίσταται. ὡς γάρ, εἰ κἂν ταῖς χερσί τινα σιτία κατέχοντες ἀλλήλων ἁρπάζοιμεν, εἰ μὲν

2. ἀναφέρεται M ‖ 4. πᾶν γὰρ κτλ. Orib. XXII 1, 44 ‖ 5. ἕλκεται L[1] ἕλκειν φαίνεται L[2] ‖ μίαν πάντων εἶναι σύρροιαν κ. σύμπνοιαν C μία τις εἶναι σύρροια καὶ σύμπνοια πάντων Orib. ‖ 7. θαυμαστὸς καὶ θειότατος L θειότατος M θαυμασιώτατος O ‖ 13. τῶν ante ἐντέρων om. O ‖ τῆς om. A ‖ 14. ἕλκουσαι LM ‖ ἀποκρίναι L[1] ἀποκρίνουσαι L[2] ‖ 15. ὡς ἰσχυρότεραι M ‖ καθ'] καὶ καθ' OP[2] ‖ δ' om. M ‖ 17. ἐν δὲ τῷδε ἡ γαστήρ O ‖ 19. παντοίως MO ‖ 20. ἥπατος M om. LO ‖ 22. τε καὶ O ‖ 23. ὡς γὰρ LM ὥσπερ O

ὁμοίως εἴημεν δεόμενοι, περιγίγνεσθαι τὸν ἰσχυρότερον εἰκός, εἰ δ' οὗτος μὲν ἐμπεπλησμένος εἴη καὶ διὰ τοῦτ' ἀμελῶς κατέχων τὰ περιττὰ ἢ καί τινι μεταδοῦναι ποθῶν, ὁ δ' ἀσθενέστερος ὀρέγοιτο δεινῶς, οὐδὲν ἂν εἴη κώλυμα τοῦ μὴ πάντα λαβεῖν αὐτόν, οὕτω καὶ ἡ γαστὴρ ἐκ τοῦ ἥπατος ἐπισπᾶται ῥᾳδίως, ὅταν αὐτὴ μὲν ἱκανῶς ὀρέγηται τροφῆς, ἐμπεπλησμένον δ' ᾖ τὸ σπλάγχνον. καὶ τοῦ γε μὴ πεινῆν ἐνίοτε τὸ ζῷον ἡ περιουσία τῆς ἐν ἥπατι τροφῆς αἰτία· κρείττονα γὰρ ἔχουσα καὶ ἑτοιμοτέραν ἡ γαστὴρ τροφὴν οὐδὲν δεῖται τῆς ἔξωθεν· εἰ δέ γέ ποτε δέοιτο μέν, ἀποροίη δέ, πληροῦται περιττωμάτων. ἰχῶρες δέ τινές εἰσι ταῦτα χολώδεις τε καὶ φλεγματώδεις καὶ ὀρρώδεις, οὓς μόνους ἑλκούσῃ μεθίησιν αὐτῇ τὸ ἧπαρ, ὅταν ποτὲ καὶ αὐτὴ δέηται τροφῆς. ὥσπερ οὖν ἐξ ἀλλήλων ἕλκει τὰ μόρια ‖ τροφήν, οὕτω καὶ ἀποτίθεταί ποτ' εἰς ἄλ- 191
ληλα τὸ περιττὸν καὶ ὥσπερ ἑλκόντων ἐπλεονέκτει τὸ ἰσχυρότερον, οὕτω καὶ ἀποτιθεμένων καὶ τῶν γε καλουμένων ῥευμάτων ἥδε ἡ πρόφασις. ἕκαστον γὰρ τῶν μορίων ἔχει τινὰ τόνον σύμφυτον, ᾧ διωθεῖται τὸ περιττόν. ὅταν οὖν ἓν ἐξ αὐτῶν ἀρρωστότερον γένηται κατὰ δή τινα διάθεσιν, ἐξ ἁπάντων εἰς ἐκεῖνο συρρεῖν ἀνάγκη τὰ περιττώματα. τὸ μὲν γὰρ ἰσχυρότατον ἐναποτίθεται τοῖς πλησίον ἅπασιν, ἐκείνων δ' αὖ πάλιν ἕκαστον εἰς ἕτερ' ἄττα τῶν ἀσθενεστέρων, εἶτ' αὖθις ἐκείνων ἕκαστον εἰς ἄλλα καὶ τοῦτ' ἐπὶ πλεῖστον γί-

1. ἦμεν O ‖ 7. αὔτη L ‖ ὀρέγοιτο O ‖ τῆς τροφῆς M ‖ 8. ᾖ* εἴη C ‖ 9. ἐν ἥπατι C ἐν τῷ ἥπ. K ‖ 10. τροφὴν ἡ γαστὴρ O ‖ 15. αὐτὴ O αὐτὸ LM ‖ ἕλκει] ἔχει L ‖ 16. ποτ'] που L ‖ 17. verba ἐπλεονέκτει — ἀποτιθεμένων om. L[1] add. L[2] ‖ 22. δὴ om. O ‖ 23. περιττώματα LM περιττά O ‖ ἰσχυρότερον M

γνεται, μέχρι περ ἂν ἐξ ἁπάντων ἐλαυνόμενον τὸ περίττωμα καθ' ἕν τι μείνῃ τῶν ἀσθενεστάτων· ἐντεῦθεν γὰρ οὐκέτ' εἰς ἄλλο δύναται μεταρρεῖν, ὡς ἂν μήτε δεχομένου τινὸς αὐτὸ τῶν ἰσχυροτέρων μήτ' ἀπώσασθαι δυναμένου τοῦ πεπονθότος. ἀλλὰ περὶ μὲν τῶν παθῶν τῆς γενέσεως καὶ τῆς ἰάσεως αὖθις ἡμῶν ἐπιδεικνύντων ἱκανὰ κἀξ ἐκείνων ἔσται λαβεῖν μαρτύρια τῶν ἐν
192 τῷδε τῷ λόγῳ παντὶ ‖ δεδειγμένων ὀρθῶς. ὃ δ' ἐν τῷ παρόντι δεῖξαι προὔκειτο, πάλιν ἀναλάβωμεν, ὡς οὐδὲν θαυμαστὸν ἐξ ἥπατος ἥκειν τινὰ τροφὴν ἐντέροις τε καὶ γαστρὶ διὰ τῶν αὐτῶν φλεβῶν, δι' ὧν ἔμπροσθεν ἐξ ἐκείνων εἰς ἧπαρ ἀνεδίδοτο. καὶ πολλοῖς ἀθρόως τε καὶ τελέως ἀποστᾶσιν ἰσχυρῶν γυμνασίων ἤ τι κῶλον ἀποκοπεῖσιν αἵματος [ἀθρόου] διὰ τῶν ἐντέρων γίγνεται κένωσις ἔκ τινων περιόδων, ὥς που καὶ Ἱπποκράτης ἔλεγεν, οὐδὲν μὲν ἄλλο λυποῦσα, καθαίρουσα δ' ὀξέως τὸ πᾶν σῶμα καὶ τὰς πλησμονὰς ἐκκενοῦσα, διὰ τῶν αὐτῶν δήπου φλεβῶν τῆς [ἔξω] φορᾶς τῶν περιττῶν ἐπιτελουμένης, δι' ὧν ἔμπροσθεν ἡ ἀνάδοσις ἐγίγνετο. πολλάκις δ' ἐν νόσοις ἡ φύσις διὰ μὲν τῶν αὐτῶν δήπου φλεβῶν τὸ πᾶν ἐκκαθαίρει ζῷον, οὐ μὴν αἱματώδης γ' ἡ κένωσις αὐτοῖς, ἀλλὰ κατὰ τὸν λυποῦντα γίγνεται χυμόν. οὕτω δὲ κἂν ταῖς χολέραις ἐκκενοῦται τὸ πᾶν σῶμα διὰ τῶν εἰς ἔντερα

2. ἀσθενεστέρων L. Iam repetuntur vocabula εἶτ' αὖθις usque ad τῶν ἀσθενεστάτων (sic), sed del. L² ‖ 6. ἡμῶν ἐπιδεικνύντων* ἡμῖν ἐπιδεικνύουσιν C ‖ 7. ἔσται in marg. O² ἔνεστι M ἐστὶ LO ‖ μαρτύρια OP² μαρτυρίαν LM ‖ post μαρτύρια add. τῷ λόγῳ MO expunx. P², in L haec vocabula charta obducta teguntur ‖ 8. πάντῃ L ‖ 12. ἀνεδίδοτο LM ἀνεφέρετο O ‖ 14. ἀθρόου om. L ‖ 17. τῆς πλησμονῆς LM ‖ 18. ἔξω in marg. O² ἔσω LO¹ om. M ‖ 21. post δήπου add. τούτων M ‖ 24. τὸ om. A ‖ εἰς τὰ M

τε καὶ γαστέρα καθηκουσῶν φλεβῶν. τὸ δ' οἴεσθαι μίαν εἶναι ταῖς ὕλαις φορὰν τελέως ἀγνοοῦντός ἐστι τὰς φυσικὰς ‖ δυνάμεις τάς τ' ἄλλας καὶ τὴν ἐκκριτικὴν 193 ἐναντίαν οὖσαν τῇ ἑλκτικῇ· ταῖς γὰρ ἐναντίαις δυνάμεσιν ἐναντίας κινήσεις τε καὶ φορὰς τῶν ὑλῶν ἀναγκαῖον ἀκολουθεῖν. ἕκαστον γὰρ τῶν μορίων, ὅταν ἑλκύσῃ τὸν οἰκεῖον χυμόν, ἔπειτα κατάσχῃ καὶ ἀπολαύσῃ, τὸ περιττὸν ἅπαν ἀποθέσθαι σπεύδει, καθότι μάλιστα δύναται τάχιστά θ' ἅμα καὶ κάλλιστα, κατὰ τὴν τοῦ περιττοῦ ῥοπήν. ὅθεν ἡ γαστὴρ τὰ μὲν ἐπιπολάζοντα τῶν περιττωμάτων ἐμέτοις ἐκκαθαίρει, τὰ δ' ὑφιστάμενα διαρροίαις. καὶ τό γε ναυτιῶδες γίγνεσθαι τὸ ζῷον τοῦτ' ἔστιν ὁρμῆσαι τὴν γαστέρα κενωθῆναι δι' ἐμέτου. οὕτω δὲ δή τι βίαιον καὶ σφοδρὸν ἡ ἐκκριτικὴ δύναμις ἔχει, ὥστ' ἐν τοῖς εἰλεοῖς, ὅταν ἀποκλεισθῇ τελέως ἡ κάτω διέξοδος, ἐμεῖται κόπρος. καίτοι πρὶν διελθεῖν τό τε λεπτὸν ἔντερον ἅπαν καὶ τὴν νῆστιν καὶ τὸν πυλωρὸν καὶ τὴν γαστέρα καὶ τὸν οἰσοφάγον οὐχ οἷόν τε διὰ τοῦ στόματος ἐκπεσεῖν οὐδενὶ τοιούτῳ περιττώματι. τί δὴ θαυμαστόν, εἰ κἀκ τῆς ἐσχάτης ἐπιφανείας τῆς κατὰ τὸ δέρμα μέχρι τῶν ἐντέρων τε καὶ τῆς γαστρὸς ἀφικνοῖτό τι ‖ μεταλαμβανόμενον, ὡς καὶ τοῦθ' Ἱπποκράτης ἡμᾶς 194 ἐδίδαξεν, οὐ πνεῦμα μόνον ἢ περίττωμα φάσκων ἀλλὰ καὶ τὴν τροφὴν αὐτὴν ἐκ τῆς ἐσχάτης ἐπιφανείας αὐ-

5. ante ὑλῶν add. ἄλλων L ‖ 12. γε MO τε L² om. L¹ ‖ ναυτιώδει L¹ corr. L² ‖ 13. τῷ ζῴῳ L¹ corr. L² ‖ 14. οὕτως δ' ἐστι L¹ οὕτω δὲ δή τι L²P οὕτω δ' εἴ τι M ‖ 17. ἐλθεῖν L ‖ τε om. M ‖ 18. νῆστιν] κύστιν L ‖ 20. ante οὐδενὶ add. οὐδὲν O ‖ τοιοῦτόν τι περίττωμα O ‖ δὴ] δὲ L ‖ 22. ἀφικνεῖται O ‖ 23. Ἱπποκράτης] Hipp. de alim. (t. II p. 20 K.). Gal. XV 351 ‖ 25. καὶ om. L

θις ἐπὶ τὴν ἀρχήν, ὅθεν ἀνηνέχθη, καταφέρεσθαι. ἐλάχισται γὰρ ῥοπαὶ κινήσεων τὴν ἐκκριτικὴν ταύτην οἰακίζουσι δύναμιν, ὡς ἂν διὰ τῶν ἐγκαρσίων μὲν ἰνῶν γιγνομένην, ὠκύτατα δὲ διαδιδομένην ἀπὸ τῆς κινησάσης ἀρχῆς ἐπὶ τὰ καταντικρὺ πέρατα. οὔκουν ἀπεικὸς οὐδ' ἀδύνατον ἀήθει ποτὲ ψύξει τὸ πρὸς τῷ δέρματι μόριον ἐξαίφνης πιληθὲν ἅμα μὲν ἀρρωστότερον αὐτὸ γενόμενον, ἅμα δ' οἷον ἄχθος τι μᾶλλον ἢ παρασκευὴν θρέψεως ἔχον τὴν ἔμπροσθεν ἀλύπως αὐτῷ παρεσπαρμένην ὑγρότητα καὶ διὰ τοῦτ' ἀποθέσθαι σπεῦδον, ἅμα δὲ τῆς ἔξω φορᾶς ἀποκεκλεισμένης τῇ πυκνώσει, πρὸς τὴν λοιπὴν ἐπιστραφῆναι καὶ οὕτω βιασάμενον εἰς τὸ παρακείμενον αὐτῷ μόριον ἀθρόως ἀπώσασθαι τὸ περιττόν, ἐκεῖνο δ' αὖ πάλιν εἰς τὸ
195 μετ' αὐτό, ‖ καὶ τοῦτο μὴ παύσασθαι γιγνόμενον, ἄχρις ἂν ἡ μετάληψις ἐπὶ τὰ ἐντὸς πέρατα τῶν φλεβῶν τελευτήσῃ. αἱ μὲν δὴ τοιαῦται κινήσεις θᾶττον ἀποπαύονται, αἱ δ' ἀπὸ τῶν ἔνδοθεν διερεθιζόντων, ὡς ἔν τε τοῖς καθαίρουσι φαρμάκοις καὶ ταῖς χολέραις ἰσχυρότεραί τε πολὺ καὶ μονιμώτεραι γίγνονται καὶ διαμένουσιν, ἔστ' ἂν καὶ ἡ περὶ τοῖς στόμασι τῶν ἀγγείων διάθεσις, ἡ τὸ πλησίον ἕλκουσα, παραμένῃ. αὕτη μὲν γὰρ τὸ συνεχὲς ἐκκενοῖ μόριον, ἐκεῖνο δ' αὖ τὸ μετ' αὐτὸ καὶ τοῦτ' οὐ παύεται μέχρι τῆς ἐσχάτης ἐπιφανείας, ὥστε διαδιδόντων τῶν ἐφεξῆς ἀεὶ μορίων ἑτέρων ἑτέροις τὸ πρῶτον πάθος ὠκύτατα διικνεῖσθαι μέχρι τῶν ἐσχάτων. οὕτως οὖν ἔχει κἀπὶ τῶν εἰλεῶν. αὐτὸ μὲν γὰρ τὸ φλεγμαῖνον ἔντερον

7. ἄρρωστον M ‖ 8. γινόμενον O ‖ 16. ἄχρι L ‖ 20. πολλῷ M ‖ 23. γὰρ εἰς τὸ O ‖ 24. αὖ εἰς τὸ O ‖ 25. διαδιδόντων LP μεταδ. O ‖ 26. ὠκύτητι L[1] ὤκιστα L[2] ‖ 28. γὰρ om. L

οὔτε τοῦ βάρους οὔτε τῆς δριμύτητος ἀνέχεται τῶν περιττωμάτων καὶ διὰ τοῦτ' ἐκκρίνειν αὐτὰ σπεύδει καὶ ἀπωθεῖσθαι πορρωτάτω. κωλυόμενον δὲ κάτω ποιεῖσθαι τὴν δίωσιν, ὅταν ἐνταυθοῖ ποτε τὸ σφοδρότατον ᾖ τῆς φλεγμονῆς, εἰς τὰ πλησιάζοντα τῶν ὑπερκειμένων ἐντέρων ἀπωθεῖται. καὶ οὕτως ἤδη κατὰ || τὸ συνεχὲς τὴν ῥοπὴν τῆς ἐκκριτικῆς δυνάμεως ἄνω 196
ποιησαμένης ἄχρι τοῦ στόματος ἐπανέρχεται τὰ περιττώματα. ταῦτα μὲν οὖν δὴ κἀν τοῖς τῶν νοσημάτων λογισμοῖς ἐπὶ πλέον εἰρήσεται. τὸ δ' ἐκ παντὸς εἰς πᾶν φέρεσθαί τι καὶ μεταλαμβάνεσθαι καὶ μίαν ἁπάντων εἶναι σύμπνοιάν τε καὶ σύρροιαν, ὡς Ἱπποκράτης ἔλεγεν, ἤδη μοι δοκῶ δεδεῖχθαι σαφῶς καὶ μηκέτ' ἄν τινα, μηδ' εἰ βραδὺς αὐτῷ νοῦς ἐνείη, περὶ τῶν τοιούτων ἀπορῆσαι μηδενός, οἷον ὅπως ἡ γαστὴρ ἢ τὰ ἔντερα τρέφεται καὶ τίνα τρόπον ἐκ τῆς ἐσχάτης ἐπιφανείας εἴσω τι διικνεῖται. πάντων γὰρ τῶν μορίων ἕλκειν μὲν τὸ προσῆκόν τε καὶ φίλιον, ἀποκρίνειν δὲ τὸ βαρῦνον ἢ δάκνον ἐχόντων δύναμιν οὐδὲν θαυμαστὸν ἐναντίας συνεχῶς γίγνεσθαι κινήσεις ἐν αὐτοῖς, ὥσπερ ἐπί τε τῆς καρδίας ὁρᾶται σαφῶς καὶ τῶν ἀρτηριῶν ἁπασῶν καὶ τοῦ θώρακος καὶ τοῦ πνεύμονος. ἐπὶ μέν γε τούτων ἁπάντων μόνον οὐ καθ' ἑκάστην καιροῦ ῥοπὴν τὰς ἐναντίας κινήσεις θ' ἅμα τῶν ὀργάνων καὶ φορὰς τῶν ὑλῶν || ἐναργῶς ἔστιν 197
ἰδεῖν γιγνομένας. εἶτ' ἐπὶ μὲν τῆς τραχείας ἀρτηρίας οὐκ ἀπορεῖς ἐναλλὰξ ποτὲ μὲν εἴσω παραγούσης εἰς

3. ἀπωθεῖται L || 4. ἐνταυθῇ L || 5. ὑποκειμένων O ὑπερκ. O² in marg. || 8. ποιησαμένης L ποιησάμενον MO || 9. οὖν om. MO || 13. λέγει L || 14. βραδὺς] γρ. βραχὺς L² || 17. τι om. M || 23. γε] γὰρ M || καὶ μόνον M

16*

τὸν πνεύμονα τὸ πνεῦμα, ποτὲ δ' ἔξω, καὶ τῶν κατὰ τὰς ῥῖνας πόρων καὶ ὅλου τοῦ στόματος ὡσαύτως οὐδ' εἶναί σοι δοκεῖ θαυμαστὸν οὐδὲ παράδοξον, εἰ, δι' οὗ μικρῷ πρόσθεν εἴσω παρεκομίζετο τὸ πνεῦμα, διὰ τούτου νῦν ἐκπέμπεται, περὶ δὲ τῶν ἐξ ἥπατος εἰς ἔντερά τε καὶ γαστέρα καθηκουσῶν φλεβῶν ἀπορεῖς καί σοι θαυμαστὸν εἶναι φαίνεται, διὰ τῶν αὐτῶν ἀναδίδοσθαί θ' ἅμα τὴν τροφὴν εἰς ἧπαρ ἕλκεσθαί τ' ἐξ ἐκείνου πάλιν εἰς γαστέρα; διόρισαι δὴ τὸ ἅμα τοῦτο ποτέρως λέγεις. εἰ μὲν γὰρ κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον, οὐδ' ἡμεῖς τοῦτό γέ φαμεν. ὥσπερ γὰρ εἰσπνέομεν ἐν ἑτέρῳ χρόνῳ καὶ αὖθις πάλιν ἐν ἑτέρῳ ἀντεκπνέομεν, οὕτω καὶ τροφὴν ἐν ἑτέρῳ μὲν χρόνῳ τὸ ἧπαρ ἐκ τῆς γαστρός, ἐν ἑτέρῳ δ' ἡ γαστὴρ ἐκ τοῦ ἥπατος ἐπισπᾶται. εἰ δ' ὅτι καθ' ἓν καὶ ταὐτὸ ζῷον ἓν ὄργανον ἐναντίαις φοραῖς ὑλῶν ὑπηρετεῖ, τοῦτό σοι βούλεται δηλοῦν τὸ ἅμα καὶ τοῦτό σε ταράττει,
198 τήν τ' ‖ εἰσπνοὴν ἰδὲ καὶ τὴν ἐκπνοήν. πάντως που καὶ αὗται διὰ μὲν τῶν αὐτῶν ὀργάνων γίγνονται, τρόπῳ δὲ κινήσεώς τε καὶ φορᾶς τῶν ὑλῶν διαφέρουσιν. ὁ πνεύμων μὲν οὖν καὶ ὁ θώραξ καὶ ἀρτηρίαι αἱ τραχεῖαι καὶ αἱ λεῖαι καὶ καρδία καὶ στόμα καὶ ῥῖνες ἐν ἐλαχίσταις χρόνου ῥοπαῖς εἰς ἐναντίας κινήσεις αὐτά τε μεταβάλλει καὶ τὰς ὕλας μεθίστησιν. αἱ δ' ἐξ ἥπατος εἰς ἔντερα καὶ γαστέρα καθήκουσαι φλέβες

3. οὐδ' L οὐδὲν M οὐδέ γ' O ‖ εἶναί σοι δ. τι M εἶναί σοι δ. O σοι om. L ‖ ἐπίδοξον L ‖ 4. παρεκόμιζε L ‖ 6. τε om. LM ‖ 9. τε πάλιν ἐξ ἐκείνου L ἐξ ἄλλης πάλιν O ἐξ αὐτῶν in marg. O² ‖ τὴν ante γαστέρα add. MO ‖ διόρισαι δὴ L διορίσαι δεῖ MO ‖ 12. πάλιν om. M ‖ 14. ἐκ τοῦ LM ἀπὸ τ. O ‖ 16. ὑπηρετεῖ M ὑπηρετεῖται LO ‖ 17. τὸ ἅμα δηλοῦν O ‖ 18. post που add. γὰρ O ‖ 21. μὲν om. O ‖ αἱ add. ante ἀρτηρίαι O ‖ 22. αἱ ante λεῖαι om. LO ‖ τὸ στόμα L ‖ 23. ἐν om. L

οὐκ ἐν οὕτω βραχέσι χρόνου μορίοις ἀλλ' ἐν πολλαῖς ἡμέραις ἅπαξ ἐνίοτε τὴν ἐναντίαν κινοῦνται κίνησιν. ἔχει γὰρ ὧδε τὸ σύμπαν. ἕκαστον τῶν ὀργάνων εἰς ἑαυτὸ τὴν πλησιάζουσαν ἐπισπᾶται τροφὴν ἐκβοσκόμενον αὐτῆς ἅπασαν τὴν χρηστὴν νοτίδα, μέχρις ἂν ἱκανῶς κορεσθῇ, καὶ ταύτην, ὡς καὶ πρόσθεν ἐδείκνυμεν, ἐναποτίθεται ἑαυτῷ καὶ μετὰ ταῦτα προσφύει τε καὶ ὁμοιοῖ, τουτέστι τρέφεται. διώρισται γὰρ ἱκανῶς ἔμπροσθεν ἕτερόν τι τῆς θρέψεως ἐξ ἀνάγκης αὐτῆς προηγούμενον ἡ πρόσφυσις ὑπάρχειν, ἐκείνης δ' ἔτι πρότερον ἡ πρόσθεσις. ὥσπερ οὖν ‖ τοῖς ζῴοις αὐτοῖς 19
ὅρος ἐστὶ τῆς ἐδωδῆς τὸ πληρῶσαι τὴν γαστέρα, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἑκάστῳ τῶν μορίων ὅρος ἐστὶ τῆς προσθέσεως ἡ πλήρωσις τῆς οἰκείας ὑγρότητος. ἐπεὶ τοίνυν ἅπαν μόριον τῇ γαστρὶ ὁμοίως ὀρέγεται τρέφεσθαι, καὶ περιπτύσσεται τῇ τροφῇ καὶ οὕτω σφίγγει πανταχόθεν αὐτὴν ὡς ἡ γαστήρ. ἕπεται δ' ἐξ ἀνάγκης τούτῳ, καθάπερ καὶ πρόσθεν ἐρρέθη, τὸ πέττεσθαι τοῖς σιτίοις, τῆς γαστρὸς οὐ διὰ τοῦτο περιστελλομένης αὐτοῖς, ἵν' ἐπιτήδεια τοῖς ἄλλοις ἐργάσηται μορίοις· οὕτω γὰρ ἂν οὐκέτι φυσικὸν ὄργανον ἀλλὰ ζῷόν τι γίγνοιτο λογισμόν τε καὶ νοῦν ἔχον, ὡς αἱρεῖσθαι τὸ βέλτιον· ἀλλ' αὕτη μὲν περιστέλλεται τῷ τὸ πᾶν σῶμα δύναμιν ἑλκτικήν τινα καὶ ἀπολαυστικὴν κεκτῆσθαι τῶν οἰκείων ποιοτήτων, ὡς ἔμπροσθεν ἐδείκνυτο· συμβαίνει δ' ἐν τούτῳ τοῖς σιτίοις ἀλλοιοῦσθαι.

3. verba *ἕκαστον* usque ad *τρέφεται* excerps. Orib. XXII 1, 38 ‖ 7. *ἐν ἑαυτῷ* O *ἐν αὐτῷ* M ‖ 10. *δέ τι* L ‖ 11. verba *ὥσπερ οὖν* — *ὑγρότητος* excerps. Orib. XXII 1, 39 ‖ 12. *ἐκπληρῶσαι* A ‖ 15. *ὁμοίως τῇ γ.* M ‖ *ὀρέγεται τρέφεταί τε* O ‖ 16. *τῇ τροφῇ* L *τὴν τροφὴν* MO ‖ 20. *ἐργάζηται* L ‖ 23. *αὐτὴ* M ‖ 24. *τινα* L *τε* MO

καὶ μέντοι καὶ πληρωθεῖσα τῆς ἐξ αὐτῶν ὑγρότητος καὶ κορεσθεῖσα βάρος ἡγεῖται τὸ λοιπὸν αὐτά. τὸ περιττὸν οὖν εὐθὺς ἀποτρίβεταί τε καὶ ὠθεῖ κάτω
200 πρὸς ‖ ἕτερον ἔργον αὐτὴ τρεπομένη, τὴν πρόσφυσιν. ἐν δὲ τούτῳ τῷ χρόνῳ διερχομένη τὸ ἔντερον ἅπαν ἡ τροφὴ διὰ τῶν εἰς αὐτὸ καθηκόντων ἀγγείων ἀναρπάζεται, πλείστη μὲν εἰς τὰς φλέβας, ὀλίγη δέ τις εἰς τὰς ἀρτηρίας, ὡς μικρὸν ὕστερον ἀποδείξομεν. ἐν τούτῳ δ' αὖ τῷ χρόνῳ καὶ τοῖς τῶν ἐντέρων χιτῶσι προστίθεται. καί μοι τεμὼν ἤδη τῷ λογισμῷ τὴν τῆς τροφῆς οἰκονομίαν ἅπασαν εἰς τρεῖς μοίρας χρόνων ἐν μὲν τῇ πρώτῃ νόει μένουσάν θ' ἅμα κατὰ τὴν κοιλίαν αὐτὴν καὶ πεττομένην καὶ προστιθεμένην εἰς κόρον τῇ γαστρὶ καί τι καὶ τῷ ἥπατι παρ' αὐτῆς ἀναφερόμενον· ἐν δὲ τῇ δευτέρᾳ διερχομένην τά τ' ἔντερα καὶ προστιθεμένην εἰς κόρον αὐτοῖς τε τούτοις καὶ τῷ ἥπατι καί τι βραχὺ μέρος αὐτῆς πάντῃ τοῦ σώματος φερόμενον· ἐν δὲ δὴ τούτῳ τῷ καιρῷ τὸ προστεθὲν ἐν τῷ πρώτῳ χρόνῳ προσφύεσθαι νόει τῇ γαστρί· κατὰ δὲ τὴν τρίτην μοῖραν τοῦ χρόνου τρέφεσθαι μὲν ἤδη τὴν κοιλίαν ὁμοιώσασαν ἑαυτῇ τελέως τὰ προσφύντα, πρόσφυσιν δὲ τοῖς ἐντέροις καὶ τῷ ἥπατι
201 γίγνεσθαι τῶν προστεθέντων, ἀνάδοσιν δὲ πάντῃ τοῦ σώματος καὶ πρόσθεσιν. εἰ μὲν οὖν ἐπὶ τούτοις εὐθέως τὸ ζῷον λαμβάνοι τροφήν, ἐν ᾧ πάλιν ἡ

1. verba καὶ μέντοι usque ad προστίθεται excerps Orib. XXII 1, 40 ‖ 2. τὸ λοιπὸν M τὸ om. L^1O ‖ 3 ὠθεῖται L^2 ‖ 4. αὐτὴ τρεπομένη L^1 αὐτῆς τρεπομένης L^2 αὐτῆς τρεπομένην M ‖ 6. αὐτὸ M Orib. αὐτὰ LO ‖ 10. λογισμῷ] γρ. λόγῳ L^2 ‖ 11. χρόνων μοίρας M ‖ 17. αὐτῆς τῆς τροφῆς M ‖ 22. δὲ τῷ ἥπατι καὶ τοῖς ἐντέροις O τε (τοῖς ἐντέροις add. L^2) κ. τ. ἥ. L ‖ 24. verba εἰ μὲν οὖν usque ad τὴν τροφήν excerps. Orib. XXII 1, 42 ‖ 25. λαμβάνει C corr. K

γαστὴρ χρόνῳ πέττει τε ταύτην καὶ ἀπολαύει προστιθεῖσα πᾶν ἐξ αὐτῆς τὸ χρηστὸν τοῖς ἑαυτῆς χιτῶσι, τὰ μὲν ἔντερα τελέως ὁμοιώσει τὸν προσφύντα χυμόν, ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ ἧπαρ. ἐν ὅλῳ δὲ τῷ σώματι πρόσφυσις τῶν προστεθέντων τῆς τροφῆς ἔσται μορίων. εἰ δ' ἄσιτος ἀναγκάζοιτο μένειν ἡ γαστὴρ ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ, παρὰ τῶν ἐν μεσεντερίῳ τε καὶ ἥπατι φλεβῶν ἕλξει τὴν τροφήν· οὐ γὰρ ἐξ αὐτοῦ γε τοῦ σώματος τοῦ ἥπατος. λέγω δὲ σῶμα τοῦ ἥπατος αὐτήν τε τὴν ἰδίαν αὐτοῦ σάρκα πρώτην καὶ μάλιστα, μετὰ δὲ τήνδε καὶ τῶν ἀγγείων ἕκαστον τῶν κατ' αὐτό. τὸν μὲν γὰρ ἐν ἑκάστῳ τῶν μορίων ἤδη περιεχόμενον χυμὸν οὐκέτ' εὔλογον ἀντισπᾶν ἑτέρῳ μορίῳ καὶ μάλισθ' ὅταν ἤδη πρόσφυσις ἢ ἐξομοίωσις αὐτοῦ γίγνηται. τὸν δ' ἐν ταῖς εὐρυχωρίαις τῶν φλεβῶν τὸ μᾶλλον ἰσχύον θ' ἅμα καὶ δεόμενον ἀντισπᾷ μόριον. οὕτως οὖν καὶ ἡ γαστὴρ ἐν || ᾧ χρόνῳ δεῖται μὲν 202
αὐτὴ τροφῆς, ἐσθίει δ' οὐδέπω τὸ ζῷον, ἐν τούτῳ τῶν κατὰ τὸ ἧπαρ ἐξαρπάζει φλεβῶν. ἐπεὶ δὲ καὶ τὸν σπλῆνα διὰ τῶν ἔμπροσθεν ἐδείκνυμεν ὅσον ἐν ἥπατι παχύτερον ἕλκοντα κατεργάζεσθαί τε καὶ μεταβάλλειν ἐπὶ τὸ χρηστότερον, οὐδὲν οὐδ' ἐνταῦθα θαυμαστὸν ἕλκεσθαί τι κἀκ τοῦ σπληνὸς εἰς ἕκαστον τῶν κοινωνούντων αὐτῷ κατὰ τὰς φλέβας ὀργάνων, οἷον εἰς ἐπίπλοον καὶ μεσεντέριον καὶ λεπτὸν ἔντερον καὶ κῶλον καὶ αὐτὴν τὴν γαστέρα· κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐξερεύγεσθαι μὲν εἰς τὴν γαστέρα τὸ περίττωμα καθ'

1. τε om. MO || 4. δὲ τῷ] τε τῷ LM || 8. ἕξει L || 9. verba σῶμα — τήνδε καὶ τῶν om. L^1 add. s. l. L^2 || αὐτήν τε om. M || 10. πρῶτον L || 11. τήνδε om. L || 12. γὰρ om. L || 15. τὸν] τὸ C corr. K || 16. ἰσχύον] γρ. ἰσχυρόν L^2 || 18. αὐτὴ L αὕτη MO || οὐδέποτε M || 23. ἐκ L^1 γρ. κἀκ L^2 || 25. καὶ κῶλον om. M || 27. τὰ περιττώματα M

ἕτερον χρόνον, αὐτὸν δ' αὖθις ἐκ τῆς γαστρὸς ἕλκειν τι τῆς οἰκείας τροφῆς ἐν ἑτέρῳ καιρῷ. καθόλου δ' εἰπεῖν, ὃ καὶ πρόσθεν ἤδη λέλεκται, πᾶν ἐκ παντὸς ἕλκειν τε καὶ πέμπειν ἐγχωρεῖ κατὰ διαφέροντας χρόνους, ὁμοιοτάτου γιγνομένου τοῦ συμβαίνοντος, ὡς εἰ καὶ ζῷα νοήσαις πολλὰ τροφὴν ἄφθονον ἐν κοινῷ κατακειμένην, εἰς ὅσον βούλεται, προσφερόμενα. καθ' ὃν γὰρ ἤδη πέπαυται χρόνον ἕτερα, κατὰ τοῦτον 203 εἰκὸς ἐσθίειν ἕτερα, καὶ μέλλειν γε τὰ μὲν ‖ παύεσθαι, τὰ δ' ἄρχεσθαι, καί τινα μὲν συνεσθίοντα, τὰ δ' ἀνὰ μέρος ἐσθίοντα καὶ ναὶ μὰ Δία γε τὸ ἕτερον ἁρπάζειν θατέρου πολλάκις, εἰ τὸ μὲν ἕτερον ἐπιδέοιτο, τῷ δ' ἀφθόνως παρακέοιτο. καὶ οὕτως οὐδὲν θαυμαστὸν οὔτ' ἐκ τῆς ἐσχάτης ἐπιφανείας εἴσω τι πάλιν ὑποστρέφειν οὔτε διὰ τῶν αὐτῶν ἀγγείων ἐξ ἥπατός τε καὶ σπληνὸς εἰς κοιλίαν ἀνενεχθῆναί τι, δι' ὧν ἐκ ταύτης εἰς ἐκεῖνα πρότερον ἀνηνέχθη. κατὰ μὲν γὰρ τὰς ἀρτηρίας ἱκανῶς ἐναργὲς τὸ τοιοῦτον, ὥσπερ καὶ κατὰ τὴν καρδίαν τε καὶ τὸν θώρακα καὶ τὸν πνεύμονα. τούτων γὰρ ἁπάντων διαστελλομένων τε καὶ συστελλομένων ἐναλλὰξ ἀναγκαῖον, ἐξ ὧν εἱλκύσθη τι πρότερον, εἰς ταῦθ' ὕστερον ἐκπέμπεσθαι. καὶ ταύτην ἄρα τὴν ἀνάγκην ἡ φύσις προγιγνώσκουσα τοῖς ἐν τῇ καρδίᾳ στόμασι τῶν ἀγγείων ὑμένας ἐπέφυσε κωλύσοντας εἰς τοὐπίσω φέρεσθαι τὰς ὕλας. ἀλλ' ὅπως μὲν τοῦτο γίγνεται καὶ καθ' ὅντινα τρόπον, ἐν τοῖς περὶ χρείας μορίων εἰρήσεται δεικνύντων ἡμῶν τά τ'

7. κατακειμένην ἔχοντα M ‖ 8. ἕτερον L, item v. 9 ‖ 9. παύσεσθαι M ‖ 10. μὲν συνεσθίοντα τὰ δ' om. L ‖ τὰ δ' ἀνὰ μέρος ἐσθ. om. M ‖ 16. ἐνεχθῆναι L ‖ 18. ἐναργῶς pro ἱκανῶς ἐναργὲς M ‖ τοιοῦτο A

ἄλλα καὶ ὡς ἀδύνατον οὕτως ἀκριβῶς κλείεσθαι τὰ
στόματα τῶν ἀγγείων, ὡς ‖ μηδὲν παλινδρομεῖν. εἰς 204
μὲν γὰρ τὴν ἀρτηρίαν τὴν φλεβώδη, καὶ γὰρ καὶ
τοῦτ' ἐν ἐκείνοις δειχθήσεται, πολὺ πλέον ἢ διὰ τῶν
ἄλλων στομάτων εἰς τοὐπίσω πάλιν ἀναγκαῖον ἐπ-
ανέρχεσθαι. τὸ δ' εἰς τὰ παρόντα χρήσιμον, ὡς οὐκ
ἐνδέχεταί τι τῶν αἰσθητὴν καὶ μεγάλην ἐχόντων εὐρύ-
τητα μὴ οὐκ ἤτοι διαστελλόμενον ἕλκειν ἐξ ἁπάντων
τῶν πλησίον ἢ ἐκθλίβειν αὖθις εἰς ταῦτα συστελλό-
μενον ἔκ τε τῶν ἤδη προειρημένων ἐν τῷδε τῷ λόγῳ
σαφὲς ἂν εἴη κἀξ ὧν Ἐρασίστρατός τε καὶ ἡμεῖς
ἑτέρωθι περὶ τῆς πρὸς τὸ κενούμενον ἀκολουθίας
ἐδείξαμεν.

Cap. XIV. Ἀλλὰ μὴν καὶ ὡς ἐν ἑκάστῃ τῶν ἀρ-
τηριῶν ἐστί τις δύναμις ἐκ τῆς καρδίας ἐπιρρέουσα,
καθ' ἣν διαστέλλονταί τε καὶ συστέλλονται, δέδεικται
δι' ἑτέρων. εἴπερ οὖν συνθείης ἄμφω τό τε ταύτην
εἶναι τὴν κίνησιν αὐταῖς τό τε πᾶν τὸ διαστελλόμενον
ἕλκειν ἐκ τῶν πλησίον εἰς ἑαυτό, θαυμαστὸν οὐδέν
σοι φανεῖται τὰς ἀρτηρίας, ὅσαι μὲν εἰς τὸ δέρμα
περαίνουσιν αὐτῶν, ἐπισπᾶσθαι τὸν ἔξωθεν ἀέρα δια-
στελλομένας, ὅσαι δὲ κατά τι πρὸς τὰς ‖ φλέβας ἀν- 205
εστόμωνται, τὸ λεπτότατον ἐν αὐταῖς καὶ ἀτμωδέστα-
τον ἐπισπᾶσθαι τοῦ αἵματος, ὅσαι δ' ἐγγὺς τῆς καρ-
δίας εἰσίν, ἐξ αὐτῆς ἐκείνης ποιεῖσθαι τὴν ὁλκήν. ἐν
γὰρ τῇ πρὸς τὸ κενούμενον ἀκολουθίᾳ τὸ κουφότατόν
τε καὶ λεπτότατον ἕπεται πρῶτον τοῦ βαρυτέρου τε

1. ἀκριβῶς οὕτως M, fortasse recte ‖ 3. γὰρ L δὴ M γε O ‖ 8. ante ἕλκειν add. μὲν, post ἐκθλίβειν (v. 9) add. δὲ O ‖ 11. τε om. M ‖ 18. αὐταῖς LM αὐτῆς OP^2 ‖ 21. αὐτῶν] αὐτὸν M αὐτὸ L ‖ 23. ἀτμωδέστερον L ‖ 27. πρῶτον C πρότερον K

καὶ παχυτέρου· κουφότατον δ' ἐστὶ καὶ λεπτότατον ἁπάντων τῶν κατὰ τὸ σῶμα πρῶτον μὲν τὸ πνεῦμα, δεύτερον δ' ὁ ἀτμός, ἐπὶ τούτῳ δὲ τρίτον, ὅσον ἂν ἀκριβῶς ᾖ κατειργασμένον τε καὶ λελεπτυσμένον αἷμα. ταῦτ' οὖν εἰς ἑαυτὰς ἕλκουσιν αἱ ἀρτηρίαι πανταχόθεν, αἱ μὲν εἰς τὸ δέρμα καθήκουσαι τὸν ἔξωθεν ἀέρα· πλησίον τε γὰρ αὐταῖς οὗτός ἐστι καὶ κουφότατος ἐν τοῖς μάλιστα· τῶν δ' ἄλλων ἡ μὲν ἐπὶ τὸν τράχηλον ἐκ τῆς καρδίας ἀνιοῦσα καὶ ἡ κατὰ ῥάχιν, ἤδη δὲ καὶ ὅσαι τούτων ἐγγὺς ἐξ αὐτῆς μάλιστα τῆς καρδίας· ὅσαι δὲ καὶ τῆς καρδίας πορρωτέρω καὶ τοῦ δέρματος, ἕλκειν ταύταις ἀναγκαῖον ἐκ τῶν φλεβῶν τὸ κουφότατον τοῦ αἵματος· ὥστε καὶ τῶν εἰς τὴν γαστέρα τε καὶ τὰ ἔντερα καθηκουσῶν ἀρτηριῶν [ἀπὸ τῶν ἐπὶ τῇ ῥάχει πεφυκυιῶν ἁπασῶν] τὴν ὁλκὴν ἐν τῷ διαστέλ-
206 λεσθαι γίγνεσθαι παρά τε τῆς ‖ καρδίας αὐτῆς καὶ τῶν παρακειμένων αὐτῇ φλεβῶν παμπόλλων οὐσῶν. οὐ γὰρ δὴ ἔκ γε τῶν ἐντέρων καὶ τῆς κοιλίας τροφὴν οὕτω παχεῖάν τε καὶ βαρεῖαν ἐν ἑαυτοῖς ἐχόντων δύνανταί τι μεταλαμβάνειν, ὅ τι καὶ ἄξιον λόγου, φθάνουσαι πληροῦσθαι τοῖς κουφοτέροις. οὐδὲ γὰρ εἰ καθεὶς αὐλίσκον εἰς ἀγγεῖον ὕδατός τε καὶ ψάμμου πλῆρες ἐπισπάσαιο τῷ στόματι τὸν ἐκ τοῦ αὐλίσκου ἀέρα, δύναιτ' ἂν ἀκολουθῆσαί σοι πρὸ τοῦ ὕδατος ἡ ψάμμος· ἀεὶ γὰρ ἐν τῇ πρὸς τὸ κενούμενον ἀκολουθίᾳ τὸ κουφότερον ἕπεται πρότερον.

2. τὸ ante σῶμα om. O ‖ 5. τοῦτ' M ‖ ἕλξουσιν M ‖ 7. τε om. L ‖ ἐν τοῖς μάλιστά τε κουφότατος O ‖ 12. τῶν om. M ‖ 13. τε καὶ τὰ ἔντερα om. M ‖ 14. verba inclusa deleta sunt in L, τῆς ἐπὶ τὴν ῥάχιν πεφυκυίας (πεφυκυιῶν P) M τῆς ἐπὶ ῥάχει π. O ‖ 21. οὐδὲ] οὐ L ‖ 22. καθεὶς LM καθιεὶς O ‖ 23. ἐκ τοῦ ἀγγείου L ἐκ τούτου MO ἐκ πισκου (?) P, correxi ‖ 24. ἡ add. L² om. L¹MO

Cap. XV. *Οὔκουν χρὴ θαυμάζειν, εἰ παντελῶς ὀλίγον ἐκ τῆς κοιλίας, ὅσον ἂν ἀκριβῶς ᾖ κατειργασμένον, εἰς τὰς ἀρτηρίας παραγίγνεται φθανούσας πληροῦσθαι τῶν κουφοτέρων, ἀλλ' ἐκεῖνο γιγνώσκειν, ὡς δύ' ἐστὸν ὁλκῆς εἴδη, τὸ μὲν τῇ πρὸς τὸ κενούμενον ἀκολουθίᾳ, τὸ δ' οἰκειότητι ποιότητος γιγνόμενον· ἑτέρως μὲν γὰρ εἰς τὰς φύσας ὁ ἀήρ, ἑτέρως δ' ὁ σίδηρος ὑπὸ τῆς ἡρακλείας ἐπισπᾶται λίθου· καὶ ὡς ἡ μὲν πρὸς τὸ κενούμενον ἀκολουθία ‖ τὸ κουφότερον* 207 *ἕλκει πρότερον, ἡ δὲ κατὰ τὴν τῆς ποιότητος οἰκειότητα πολλάκις, εἰ οὕτως ἔτυχε, τὸ βαρύτερον, ἂν τῇ φύσει συγγενέστερον ὑπάρχῃ. καὶ τοίνυν καὶ ταῖς ἀρτηρίαις τε καὶ τῇ καρδίᾳ, ὡς μὲν κοίλοις τε καὶ διαστέλλεσθαι δυναμένοις ὀργάνοις, ἀεὶ τὸ κουφότερον ἀκολουθεῖ πρότερον, ὡς δὲ τρέφεσθαι δεομένοις, εἰς αὐτοὺς τοὺς χιτῶνας, οἳ δὴ τὰ σώματα τῶν ὀργάνων εἰσίν, ἕλκεται τὸ οἰκεῖον. ὅσον ἂν οὖν εἰς τὴν κοιλότητα διαστελλομένων αὐτῶν αἵματος μεταληφθῇ, τούτου τὸ οἰκειότατόν τε καὶ μάλιστα τρέφειν δυνάμενον οἱ χιτῶνες αὐτοὶ τῶν ἀγγείων ἐπισπῶνται. τοῦ δ' ἐκ τῶν φλεβῶν εἰς τὰς ἀρτηρίας μεταλαμβάνεσθαί τι πρὸς τοῖς εἰρημένοις ἱκανὸν καὶ τοῦτό γε τεκμήριον. εἰ πολλὰς καὶ μεγάλας ἀρτηρίας διατεμὼν ἀποκτεῖναι τὸ ζῷον [δι' ἐκείνων] βουληθείης, εὑρήσεις αὐτοῦ τὰς φλέβας ὁμοίως ταῖς ἀρτηρίαις ἐκκενουμένας, οὐκ ἂν τούτου ποτὲ γενομένου χωρὶς τῶν πρὸς ἀλλήλας αὐταῖς ἀναστομώσεων. ὡσαύτως δὲ καὶ κατ' αὐτὴν τὴν καρ-*

5. *δύ' ἔστον* (sic) L ‖ *ἐστὸν* L *ἐστὶν* MO ‖ 15. post *δὲ* add. *καὶ* O ‖ 17. *οὖν ἂν* O ‖ 18. *τούτου τὸ* LM *τοῦθ' ὡς* O ‖ 22. *τοῦτό γε* LM *τόδε* O ‖ 23. *τὸ ζῷον* post *βουληθείης* colloc. O ‖ 24. *δ' ἐκείνων* M, inclusi ‖ 26. *γιγνομένου* M ‖ 27. *οὕτως* L ‖ *αὐτὴν* om. M non P

δίαν ἐκ τῆς δεξιᾶς κοιλίας εἰς τὴν ἀριστερὰν ἕλκεται
208 τὸ λεπτό||τατον ἔχοντός τινα τρήματα τοῦ μέσου διαφράγματος αὐτῶν, ἃ μέχρι μὲν πλείστου δυνατόν ἐστιν ἰδεῖν, οἷον βοθύνους τινὰς ἐξ εὐρυτέρου στόματος ἀεὶ καὶ μᾶλλον εἰς στενότερον προϊόντας. οὐ μὴν αὐτά γε τὰ ἔσχατα πέρατα δυνατὸν ἔτι θεάσασθαι διά τε σμικρότητα καὶ ὅτι τεθνεῶτος ἤδη τοῦ ζῴου κατέψυκταί τε καὶ πεπύκνωται πάντα. ἀλλ' ὁ λόγος κἀνταῦθα πρῶτον μὲν ἐκ τοῦ μηδὲν ὑπὸ τῆς φύσεως γίγνεσθαι μάτην ὁρμώμενος ἐξευρίσκει τὰς ἀναστομώσεις ταύτας τῶν κοιλιῶν τῆς καρδίας· οὐ γὰρ δὴ εἰκῇ γε καὶ ὡς ἔτυχεν οἱ ἐς στενὸν οὕτω τελευτῶντες ἐγένοντο βόθυνοι· δεύτερον δὲ κἀκ τοῦ δυοῖν ὄντοιν στομάτοιν ἐν τῇ δεξιᾷ τῆς καρδίας κοιλίᾳ τοῦ μὲν εἰσάγοντος τὸ αἷμα, τοῦ δ' ἐξάγοντος πολὺ μεῖζον εἶναι τὸ εἰσάγον. ὡς γὰρ οὐ παντὸς τοῦ αἵματος, ὅσον ἡ κοίλη φλὲψ δίδωσι τῇ καρδίᾳ, πάλιν ἐξ ἐκείνης ἐκπεμπομένου τῷ πνεύμονι, μείζων ἐστὶν ἡ ἀπὸ τῆς κοίλης εἰς αὐτὴν ἔμφυσις τῆς ἐμφυομένης εἰς τὸν πνεύμονα φλεβός.
209 οὐδὲ || γὰρ τοῦτ' ἔστιν εἰπεῖν, ὡς ἐδαπανήθη τι τοῦ αἵματος εἰς τὴν αὐτοῦ τοῦ σώματος τῆς καρδίας θρέψιν. ἑτέρα γάρ ἐστι φλὲψ ἡ εἰς ἐκεῖνο κατασχιζομένη μήτε τὴν γένεσιν ἐκ τῆς καρδίας αὐτῆς μήτε τὴν τοῦ αἵματος ἔχουσα μετάληψιν. εἰ δὲ καὶ δαπανᾶταί τι, ἀλλ' οὐ τοσοῦτόν γε μείων ἐστὶν ἡ εἰς τὸν πνεύμονα φλὲψ

3 ἐστιν om. O ‖ 4. εὐρυτέρου LM εὐρυτάτου O ‖ 5. εἰς στενότερον L ἐκ στενωτέρου M corr. P² εἰς στενοτέρους O ‖ 6. τε] τὴν L per compendium ‖ 12. ἐς L εἰς cett. ‖ 14. τὸ αἷμα L² τὰ αὐτὰ L¹ ‖ 15. post αἷμα add. πολλῷ (πολὺ M) μείζονος MO om. L ‖ post ἐξάγοντος add. ἥττονος O ἐλάττονος M om. L ‖ πολὺ LM πολλῷ O ‖ τὸ εἰσάγον* τὸ τοῦ εἰσάγοντος LO τὸ om. M ‖ 18. ἀπὸ κοίλης LM ‖ 21. εἰς αὐτὴν (τοῦ σώματος om.) M ‖ 25. γε LP om. MO

ἄγουσα τῆς εἰς τὴν καρδίαν ἐμφυομένης, ὅσον εἰκὸς εἰς τὴν τροφὴν ἀνηλῶσθαι τῆς καρδίας, ἀλλὰ πλέον πολλῷ. δῆλον οὖν, ὡς εἰς τὴν ἀριστεράν τι μεταλαμβάνεται κοιλίαν. καὶ γὰρ οὖν καὶ τῶν κατ' ἐκείνην ἀγγείων δυοῖν ὄντων ἔλαττόν ἐστι πολλῷ τὸ ἐκ τοῦ πνεύμονος εἰς αὐτὴν εἰσάγον τὸ πνεῦμα τῆς ἐκφυομένης ἀρτηρίας τῆς μεγάλης, ἀφ' ἧς αἱ κατὰ τὸ σῶμα σύμπασαι πεφύκασιν, ὡς ἂν μὴ μόνον ἐκ τοῦ πνεύμονος πνεῦμα μεταλαμβανούσης αὐτῆς, ἀλλὰ κἀκ τῆς δεξιᾶς κοιλίας αἷμα διὰ τῶν εἰρημένων ἀναστομώσεων. ὅτι δ' ἄμεινον ἦν τοῖς τοῦ σώματος μορίοις τοῖς μὲν ὑπὸ καθαροῦ καὶ λεπτοῦ καὶ ἀτμώδους αἵματος τρέφεσθαι, τοῖς δ' ὑπὸ παχέος καὶ θολεροῦ καὶ ὡς οὐδ' ἐνταῦθά τι παρεώραται τῇ φύσει, τῆς ‖ περὶ χρείας 210
μορίων πραγματείας ἐστίν, ὥστ' οὐ χρὴ νῦν ὑπὲρ τούτων ἔτι λέγειν, ἀλλ' ὑπομνήσαντας, ὡς δύο ἐστὸν ὁλκῆς εἴδη, τῶν μὲν εὐρείαις ὁδοῖς ἐν τῷ διαστέλλεσθαι τῇ πρὸς τὸ κενούμενον ἀκολουθίᾳ τὴν ἕλξιν ποιουμένων, τῶν δ' οἰκειότητι ποιότητος, ἐφεξῆς λέγειν, ὡς τὰ μὲν πρότερα καὶ πόρρωθεν ἕλκειν τι δύναται, τὰ δὲ δεύτερα ἐκ τῶν ἐγγυτάτω μόνων. αὐλίσκον μὲν γὰρ ὅτι μήκιστον εἰς ὕδωρ ἔνεστι καθέντα ῥᾳδίως ἀνασπᾶν εἰς τὸ στόμα δι' αὐτοῦ τὸ ὑγρόν· οὐ μὴν εἴ γ' ἐπὶ πλέον ἀπαγάγοις τῆς ἡρακλείας λίθου τὸν σίδηρον ἢ τοὺς πυροὺς τοῦ κεραμίου — καὶ γὰρ καὶ τοιοῦτόν τι πρόσθεν ἐλέγετο παράδειγμα — δύναιτ' ἂν

2. τὴν ante τροφὴν om. O ‖ πλέονι OP[2] ‖ 3. τι om. O ‖ 4. οὖν LM δὴ O ‖ 5. δύο ὄντων L ὄντοιν P ‖ 11. τοῦ σώματος] τοιούτοις L ‖ 12. καὶ λεπτοῦ om. M ‖ 15. ὑπὲρ LM περὶ O ‖ 16. ἔτι om. L ‖ ἐστὸν L[1] ἐστὶν L[2] εἰσὶν M ‖ 18. ποιουμένων τ. ἕλξιν O ‖ 20. τι om. M ‖ 21. μόνων LM μόνον O ‖ 22. καθέντα LM καθέντι O ‖ 25. τῶν κεραμίων M τοῦ κερά[μ] L

ἔτι γενέσθαι τις ὁλκή. σαφέστατα δ᾽ ἂν αὐτὸ μάθοις ἐπὶ τῶν ἐν τοῖς κήποις ὀχετῶν· ἐκ τούτων γὰρ εἰς μὲν τὰ παρακείμενα καὶ πλησίον ἅπαντα διαδίδοταί τις ἰκμάς, εἰς δὲ τὰ πορρωτέρω προσελθεῖν οὐκέτι δύναται καὶ διὰ τοῦτ᾽ ἀναγκάζονται πολλοῖς ὀχετοῖς μικροῖς ἀπὸ τοῦ μεγάλου τετμημένοις εἰς ἕκαστον μέρος τοῦ κήπου τὴν ἐπίρρυσιν τοῦ ὕδατος ἐπιτεχνᾶσθαι· καὶ
211 *τηλικαῦτά γε τὰ ‖ μεταξὺ διαστήματα τούτων τῶν μικρῶν ὀχετῶν ποιοῦσιν, ἡλίκα μάλιστα νομίζουσιν ἀρκεῖν εἰς τὸ ἱκανῶς ἀπολαύειν ἕλκοντα τῆς ἑκατέρωθεν αὐτοῖς ἐπιρρεούσης ὑγρότητος. οὕτως οὖν ἔχει κἀν τοῖς τῶν ζῴων σώμασιν. ὀχετοὶ πολλοὶ κατὰ πάντα τὰ μέλη διεσπαρμένοι παράγουσιν αὐτοῖς αἷμα καθάπερ ἐν κήποις ὑδρείαν τινά. καὶ τούτων τῶν ὀχετῶν τὰ μεταξὺ διαστήματα θαυμαστῶς ὑπὸ τῆς φύσεως εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς διατέτακται πρὸς τὸ μήτ᾽ ἐνδεῶς χορηγεῖσθαι τοῖς μεταξὺ μορίοις ἕλκουσιν εἰς ἑαυτὰ τὸ αἷμα μήτε κατακλύζεσθαί ποτ᾽ αὐτὰ πλήθει περιττῆς ὑγρότητος ἀκαίρως ἐπιρρεούσης. ὁ γὰρ δὴ τρόπος τῆς θρέψεως αὐτῶν τοιόσδε τίς ἐστι. τοῦ συνεχοῦς ἑαυτῷ σώματος, οἷόνπερ τὸ ἁπλοῦν ἀγγεῖον Ἐρασίστρατος ὑποτίθεται, τὰ μὲν ἐπιπολῆς μέρη πρῶτα τῆς ὁμιλούσης ἀπολαύει τροφῆς· ἐκ δὲ τούτων αὖ μεταλαμβάνει κατὰ τὸ συνεχὲς ἕλκοντα τὰ τούτων ἑξῆς, εἶτ᾽ ἐξ ἐκείνων αὖθις ἕτερα καὶ τοῦτ᾽ οὐ παύεται γιγνόμενον, ἄχρις ἂν εἰς ἅπαντ᾽ αὐτοῦ διαδοθῇ τὰ μόρια τῆς τρεφούσης οὐσίας ἡ ποιότης. ὅσα δὲ τῶν μορίων ἐπὶ*

8. *τηνικαῦτα* MO ‖ 10. *ἀπολαβεῖν* M ‖ 11. *αὐτῶν* L ‖ 13. *μέλη* LP *μέρη* O ‖ 14. *κήποις* M *κήπῳ* L *κηπίῳ* O ‖ 15. *τῆς* om. O ‖ 16. *ἐξ ἀρχῆς εὐθὺς* L ‖ 20. *τις* om. LO ‖ 23. *ἐκ τούτων δ᾽* O ‖ *αὖ*] *αἷμα* L ‖ 27. verba *ὅσα δὲ* usque ad *ἠθροισμένος* excerps. Orib. XXII 1, 45 ‖ *τῶν* om. Orib.

πλέον ‖ ἀλλοιουμένου δεῖται τοῦ μέλλοντος αὐτὰ θρέψειν 212 χυμοῦ, τούτοις ὥσπερ τι ταμιεῖον ἡ φύσις παρεσκεύασεν ἤτοι κοιλίας ἢ σήραγγας ἤ τι ταῖς σήραγξιν ἀνάλογον. αἱ μὲν γὰρ σάρκες αἵ τε τῶν σπλάγχνων ἁπάντων αἵ τε τῶν μυῶν ἐξ αἵματος αὐτοῦ τρέφονται βραχεῖαν ἀλλοίωσιν δεξαμένου. τὰ δ' ὀστᾶ παμπόλλης ἐν τῷ μεταξὺ δεῖται τῆς μεταβολῆς, ἵνα τραφῇ, καὶ ἔστιν οἷόνπερ τὸ αἷμα ταῖς σαρξί, τοιοῦτος ὁ μυελὸς τοῖς ὀστοῖς ἐν μὲν τοῖς μικροῖς τε καὶ ἀκοιλίοις κατὰ τὰς σήραγγας αὐτῶν διεσπαρμένος, ἐν δὲ τοῖς μείζοσί τε καὶ κοιλίας ἔχουσιν ἐν ἐκείναις ἠθροισμένος. ὡς γὰρ καὶ διὰ τοῦ πρώτου γράμματος ἐδείκνυτο, τοῖς μὲν ὁμοίαν ἔχουσι τὴν οὐσίαν εἰς ἄλληλα μεταβάλλειν ἐγχωρεῖ, τοῖς δὲ πάμπολυ διεστῶσιν ἀμήχανον ἀλλήλοις ὁμοιωθῆναι χωρὶς τῶν ἐν μέσῳ μεταβολῶν. τοιοῦτόν τι καὶ τοῖς χόνδροις ἐστὶ τὸ περικεχυμένον μυξῶδες καὶ τοῖς συνδέσμοις καὶ τοῖς ὑμέσι καὶ τοῖς νεύροις τὸ παρεσπαρμένον ἐν αὐτοῖς ὑγρὸν γλίσχρον· ἕκαστον γὰρ ‖ τούτων ἐξ ἰνῶν σύγκειται πολλῶν, αἵπερ 213 ὁμοιομερεῖς τ' εἰσὶ καὶ ὄντως αἰσθητὰ στοιχεῖα. κατὰ δὲ τὰς μεταξὺ χώρας αὐτῶν ὁ οἰκειότατος εἰς θρέψιν παρέσπαρται χυμός, ὃν εἵλκυσαν μὲν ἐκ τῶν φλεβῶν τοῦ αἵματος, ὅσον οἷόν τ' ἦν ἐκλεξάμεναι τὸν ἐπιτηδειότατον, ἐξομοιοῦσι δὲ κατὰ βραχὺ καὶ μεταβάλλουσιν εἰς τὴν ἑαυτῶν οὐσίαν.

Ἅπαντ' οὖν ταῦτα καὶ ἀλλήλοις ὁμολογεῖ καὶ

2. ταμεῖον C ‖ 4. γὰρ POrib. οὖν O om. LM ‖ 8. τοιοῦτον OOrib. ‖ 9. ὀστοῖς] ὀτέοις L ‖ 11. ἐκείνοις LM ‖ 12. συγγράμματος L ‖ 15. post χωρὶς add. καὶ L ‖ 17. καὶ τοῖς νεύροις κ. τ. ὑμέσι M ‖ 20. στοιχεῖα om. O ‖ 22. ἐκ τοῦ (add. L[2]) τῶν φλ. αἵματος L ‖ 23. ἐκλεξάμεναι LP ἐκλεξάμενα MO ‖ τὸν ἐπιτηδειότατον LM τὸ ὁμοιότατον O

τοῖς ἔμπροσθεν ἀποδεδειγμένοις ἱκανῶς μαρτυρεῖ καὶ οὐ χρὴ μηκύνειν ἔτι τὸν λόγον· ἐκ γὰρ τῶν εἰρημένων ἔνεστιν ἑκάστῳ τὰ κατὰ μέρος ἅπαντα καθ᾽ ὅντινα γίγνεται τρόπον ἐξευρίσκειν ἑτοίμως, ὥσπερ καὶ διὰ τί πολλοῖς κωθωνιζομένοις πάμπολυ τάχιστα μὲν ἀναδίδοται τὸ ποθέν, οὐρεῖται δ᾽ ὀλίγου δεῖν ἅπαν ἐντὸς οὐ πολλοῦ χρόνου. καὶ γὰρ κἀνταῦθα τῇ τε τῆς ποιότητος οἰκειότητι καὶ τῇ τῆς ὑγρότητος λεπτότητι καὶ τῇ τῶν ἀγγείων τε καὶ τῶν κατ᾽ αὐτὰ στομάτων εὐρύτητι καὶ τῇ τῆς ἑλκτικῆς δυνάμεως εὐρωστίᾳ τὸ τάχος συντελεῖται τῆς ἀναδόσεως, τῶν μὲν πλησίον τῆς κοιλίας
214 *τεταγμένων μορίων οἰκειότητι ποιότητος ‖ ἑαυτῶν ἕνεκα ἑλκόντων τὸ πόμα, τῶν δ᾽ ἑξῆς τούτοις ἐξαρπαζόντων καὶ αὐτῶν εἰς ἑαυτὰ κἄπειτα τῶν ἐφεξῆς πάλιν ἐκ τούτων μεταλαμβανόντων, ἄχρις ἂν εἰς τὴν κοίλην ἀφίκηται φλέβα, τοὐντεῦθεν δ᾽ ἤδη τῶν νεφρῶν τὸ οἰκεῖον ἐπισπωμένων. ὥστ᾽ οὐδὲν θαυμαστὸν οἶνον μὲν ὕδατος ἀναλαμβάνεσθαι θᾶττον οἰκειότητι ποιότητος, αὐτὸν δὲ τὸν οἶνον τὸν μὲν λευκὸν καὶ καθαρὸν ἑτοίμως ἀναδίδοσθαι διὰ λεπτότητα, τὸν δ᾽ αὖ μέλανα καὶ θολερὸν ἴσχεσθαί τε κατὰ τὴν ὁδὸν καὶ βραδύνειν ὑπὸ πάχους. εἴη δ᾽ ἂν ταῦτα καὶ τῶν ὑπὲρ τῶν ἀρτηριῶν ἔμπροσθεν εἰρημένων οὐ σμικρὰ μαρτύρια. πανταχοῦ γὰρ ὅσον οἰκεῖόν τε καὶ λεπτὸν αἷμα τοῦ μὴ τοιούτου ῥᾷον ἕπεται τοῖς ἕλκουσιν. ἀτμὸν οὖν ἕλκουσαι καὶ πνεῦμα καὶ λεπτὸν αἷμα κατὰ τὰς διαστά-*

4. *διὰ τί* L^1M *νὴ Δία* OL^2 ‖ 9. *αὐτὸ* L ‖ 12. *ἕνεκεν αὐτῶν* O ‖ 13. *ἐφεξῆς* L ‖ 18. *τῆς π.* LM *τῆς* om. O ‖ 19. *αὐτὸν δὲ τὸν οἶνον* LM *αὐτῶν δὲ τῶν οἴνων* O ‖ 22. *ὑπὲρ ἀρτηρίας* L ‖ 24. *τε* om. LM ‖ 25. *ἕπεται*] *ἕλκεται* L ‖ *οὖν* LM *μὲν οὖν* O ‖ 26. *ἕλκουσαι* L^2 *ἔχουσαι* L^1MO ‖ post *διαστάσεις* add. *ἕλκειν* L^1MO expunx. L^2

σεις αἱ ἀρτηρίαι τῶν κατὰ τὴν κοιλίαν καὶ τὰ ἔντερα περιεχομένων χυμῶν ἢ οὐδ' ὅλως ἢ παντάπασιν ἐπισπῶνται βραχύ.

1. *τῶν κ. τ. κ. κ. τ. ἔ. περιεχομένων χυμῶν* LM *τὸν . . . περιεχόμενον χυμὸν* O ‖ 2. *ἐπισπῶνται* L¹M *ἐπισυνεπισπῶνται* (sic) O ‖ 3. *βραχύ* LM *βραχύν* O ‖ subscriptiones: *τέλος τῶν περὶ φυσικῶν δυνάμεων τριῶν βιβλίων* M *τέλος τοῦ τρίτου βιβλίου Γαληνοῦ περὶ φυσικῶν δυνάμεων* P² *τέλος τοῦ περὶ τῶν φυσικῶν δυνάμεων* post fragmentum libelli qui est *περὶ οὐσίας τῶν φυσικῶν δυνάμεων* L

